

עקב מגבלות טכניות אנו נאלצים להעלות לאתר קובץ באיכות נמוכה
ניתן לקבל את הקובץ באיכות מעולה בכתובת gmail.com@4178885
או חפשו בגוגל "אסיפת גליונות – חסידים הראשונים" וכנסו לאתר הרישמי
ניתן גם להרשם לקבל במייל מידי שבוע באפן קבוע

אסיפת גליונות

פרשת וישב תשפ"ה

החברות מיועדות לבתי כנסת
נא ונא לא להוציא מהבית כנסת
עד לאחר שבת

נא לא לעיין בשעת התפילה

תוכן העניינים

3	אבני אפד - מורשת הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
7	יסודי העולם - מרנן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה
12	סאד מקדושים - פנינים נדירים מספרים עתיקי זמן - הרד"צ רבי ברוך הערץ שליט"א
13	מאורי הגולה - מרנן האתונותיים מאורי גולת ארז"ב זצ"א
17	כאמנות יודה - המשפיע הגאון הצדיק רבי משה זואלפסאן זצ"ע עכ"א
21	לחמור - להפצת משנתו של הרד"ק רבי שלמה מקארלין זצ"ע
23	מפתח דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמונת אברהם מפיטסבורג זצ"ע
25	זכר צדיק לכרסה - הרד"ק רבי יהודה הנרייך מדז'יקוב זצ"ע
27	מחשבת היום - מרנן הגאון הצדיק רבי משה היים שמדלח זצ"ל אב"ד צדיק
29	מטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע צייטוורט זצ"ל
30	כרסה משולשת - הצדיק רבי יצחק הוברמן מדענעב זצ"ל
31	החללא דצדיקא - מכת מקנים אבות
33	דורשי יחוד
35	משיב פש - הגר"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א
39	מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמסוואד שליט"א
43	מרתקת היום - הגאון הגדול רבי היים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד בחדר
45	אמרי דוד - הגאון הצדיק רבי דוד מאיר ווייס זצוק"ל
46	שורשי החסידות - יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש זצ"ע עכ"א
47	עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
50	אבן יהושע - הגר"ח רבי יוסף מרדכי ווייס זצ"ל
51	המוזיא דאדווייטא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
53	פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד וקא שליט"א
55	אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (זואלף) זיכערמאן שליט"א
57	אינה מן החרש - הגאון המופלא רבי אברהם משה באקא שליט"א
59	היכל תודאה - הגאון הגדול נאב"ד היכל תודאה שליט"א
61	לב ההלכה - מפעל שנת הליכות
63	אוצר ידיעות התורה - מגיד מישורים הרד"צ רבי אהרן קאהן שליט"א
65	דעת הנבנה - מאוצרו הנפלא של הרב יוסף היים אלכס שליט"א
67	פניני הלכה ומנהג - הרד"צ רבי פנחס אהרנסון שליט"א
69	במשעלי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשמת"ק
71	הוי הדוד במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
73	משמרו לב - עניני הלכה
74	פניני חכון - המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א
75	ערוקן - פארציטישע עולם הנגינה
79	דעהו - סטוטשין

מאמר בעניני השעה בעמוד 87

החברות מיעדות לבתי כנסת
 נא ונא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
 למעוניינים ניתן לשלם חד פעמי או הר"ק דרך נדרים פון
 קופה חסידים הראשונים / 2905 או במספר ישיר 079-969-7799
 מכון חסידים הראשונים 0504186860
 פקס: 077-3182945 | הפצה ומנויים: 0534178885

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972
 הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

ממקוד ישראל והלבון דבנו ישראל בעל ש
 ותלמידיו ז"ע זעבי"א כפי ששואב טכאדס והשקה
 את בני ישראל רבות בשנים מזוינו הרב
 דבי אליעזר דוד פרידמאן אלה"ה זע"א
 רב ביהמ"ד החסידי בעלזא בלאנדאן

אבני אפד

פרשת וישב תשפ"ה

נכון מה טוב, וצאס לאו הרי אחס כולכס מכת הרמאים,
 והוסיק לדבר עתק אין מן הנורך להאריך, ותוכן השאלה
 הוא, אמר לו צה"ל היום שצנת צקהלתינו הרב הקדוש
 המפורסם מהר"מ הראשון שהיה צפשעווארסק ז"וק"ל
 והתאספו אליו אנשים המתחקדים והרעישו עולם ומלואו
 כדרכס, וצומן סעודה שלישיט אזי אמרתי אלכה נא אל
 כת המשחגעים עם רבס המוצהק להס ואראה צפתזומס
 מה מנהגס, והנה צצואי אל המקוס הנועד אשר שס היה
 הקיצוץ, אזי אמר הרב המוצהק הנ"ל הנה נושא צא אל
 הבית, ואני ידעתי צעמני שלא הייתי נושא מעולם,
 והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה צוה.

והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספר לי המאורע,
 שהתפלל אז אל הש"י יראהו נפלאות לתוך לו
 תירוק גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן
 וביקש מהש"י שיראה התירוק הנכון בתוך דברי חז"ל,
 ופתח הגמרא והנה המאמר חז"ל הנ"ל מאי דכתיב טוב
 מראה עינים מהלך נפש כחוצה לפניו, אז שמח לצ הנדיק
 בקרצו והראה להנגיד הנ"ל, ואמר לו הקך רואה דברי
 חז"ל נודמנו לי צעת הנורך לתוך לך, כי צהיותך הולך
 מצלי דעת וחוצפך יסגף להיות צוזה צמלאכי ה' והיית
 הולך צתוך השוק צעיר הגדולה הנ"ל והיית משוטט
 צעיניך צמקהלות הנשים היושצים אנה ואנה ציוס
 המנוחה, והיית נהנה צמרחה עיניך וצאת מתוך הראיה
 הלזו לצית מקוס הנדיק, וראה צרות קדשו קליפת הניאוף
 אלך, כי טוב מראה עינים וכו'.

ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו צתורה הקדושה,
 וישאל את אנשי מקומה, היינו אנשי המקוס
 ית"ש, איה הקדשה, רנה לומר היכן היא הזונה שאתה
 אומר שזניתי, ואני ידעתי צעמני שלא זניתי מעולם,
 התירוק הוא, היא צעינים על הדרך, רנה לומר איכות
 הזנות הוא ע"י עיניך כשהיית הולך צדרך ונהנת צמרחה
 עיניך, והאריך הנדיק צוה, וצכאן הראתיך רק לדוגמא,
 ואתה תשכיל ותצין א.

ספה"ק דרך פקודיך (מצות ל"ת ל"ח) -
 להגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע

וישאל את אנשי מקומה לאמר איה הקדשה הוא
 בעינים על הדרך (לה, כא). ותדע ידידי שהרבה
 מהמון עם חושצים כי זה רק ממילי דחסידי, ואינם
 נוהרים מהסתכלות צנשים, תדע ידידי זה איסור גמור
 מדאורייתא, והמקילים אזי לנפשס, כי גמלו להס רעה,
 והנה מקרא מלא הוא צתורה (צמדנר טו, לו) ולא תתורו
 וכו', ואמרו רז"ל צגמרא (יומא עד) מאי דכתיב (קהלת ו, ט)
 טוב מראה עינים מהלך נפש, טוב מראה עינים צאשה
 יותר מאותה מעשה עזמה, ופרש"י טוב כנגד יצר הרע,
 היינו שיותר יוטצ צעיני היתה"ר להחטיאו צמרחה עינים
 יותר מאותה מעשה.

ראה ידידי עד היכן הדברים מגיעים וכל ההמון אינם
 חושצים זה לאיסור רק למילי דחסידי, וחלילה
 חלילה לשמוע לדבריהס, ואפילו אדם היודע צעמנו שלא
 יתפעל על ידי ההסתכלות, כי צין כך וכך עבר על דברי
 תורה ועל דברי חז"ל צוה, ומכל שכן אס יתפעל ח"ו צוה
 גדול עונו מנשוא, והמשכיל על דבר ישים כל זה לנגד
 עיניו וידע ע"כ שזה איסור גמור צלי שוס היתר, ואפילו
 צפני פנויה אסור להסתכל, רק אס צריך לישא אשה
 והסתכל צה אס תשא תן צעיניו שישאנה או להשיאה לצנו,
 או צאופן אחר המצטרך לשס שמים וצשיקול הדעת שלא
 יונה את עצמו שהוא לשס שמים, המתצונן צכל דברינו
 ישצ אל ה' על העבר ויקבל על עצמו וכו'.

ומדי דברי צוה וכוך אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד
 הקדוש הרב המפורסם בקדושה כצוד מהר"ס
 זללה"ה סת"ס מפשעווארסקי, צמעשה שאירע לו צהיותו
 צדרך נחה ה', וצצואו למנון התאספו אליו רבים מאותן
 אשר קרבת אלקים יתפאון, ואירע שנסע דרך העיר הזאת
 אחד מנגידי ק"ק צרא"ד, וצא אליו צתוך המקהלות,
 ואמר לו שאלה אחת אני שואל מאתכס, אס תשיצני על

בתפת האפר

וצדקתו היו מוסתרים מאוד מעיני הבריות, זולת ענין שמירת העינים
 אשר היה ניכר בו עד אין שיעור וקץ, ואשר היה מקפיד על זה הענין עד

א. הרה"ק ר' יהושעילע דז'קוב"ער, בעל ה"עטרת ישועה", היה כאמור
 גאון בתורה, והיה רגיל לשוחח בלימוד וחידושי תורה, אך קדושתו

ביכורי אבי"ב - הגה"ק רבי יעקב אריה הראדמזמין זי"ע

היה מוסך צנטחון שלו העזרה מהשי"ם לשלום לציטו
את יוסף.

וגם כמו שכתבו אפילו חרצ חדה מונחת על זוארו לא
ימנע עצמו מן הרחמים, אם כן ודאי היה יעקב
אצינו מתפלל להשי"ם שיצוא יוסף לציטו כל זמן שלא
שמע שמת, והיו יראים השצטים שאם יעקב אצינו יתפלל
להשי"ם שיצוא לציטו, וגם יהיה לו צטחון צה' שיצוא
יוסף, ודאי ישלחו לו לציטו ויספר לאציו האיך מכרוהו
למזרים וכעוס עליהם אציהם יעקב.

ולבך שחטו שעיר עיזים וטבלו כחנתו צדס, ושלחו את
כחנתו צדס, כדי שיסבור יעקב שצודאי מת כמו
שאמר חיה רעה אכלתהו טרוף טורף יוסף, כדי שיפסקו
מלהתפלל ויפסקו מלהיות לו צטחון צה' שיצוא, כמו אם
אחד מת שוב לא שייך צטחון רק אם יהיה חמיית הממים,
כן כשיהיה לו ראה מוכחת שמת, שוב לא יהיה לו צטחון,
ולא יצוא לציטו.

ולבך אמר יעקב ליוסף (מת, יח) ראות פניך לא פללתי
והנה הראה לי השי"ם גם את זרעך, וקשה, הא
היה לו צטחון צה', האיך שייך לומר ראות פניך לא

ויקחו את כתנת יוסף וישחמו שעיר עיזים ויטבלו
את הכתנת ברם וישלחו וגו' ויכירה ויאמר
כתנת בני חיה רעה אכלתהו וגו' (לו, לא-ג). וקשה,
למה עשו כל זה, הא בלא זה אם יראה שלא יצוא לציטו,
ישער שמסתמא מת. רק בפשיטות הוא, שעשו כן, כדי
שלא יחסד אותן שהם הרגו אותו, וצוה שעשו כן אמר
חיה רעה אכלה אותו.

רק עוד יש לומר, משום דאם לא היו עושין כן היה
יעקב אצינו צוטח צה' שיצוא יוסף, כמו שאמרו
(ברכות י). אפילו חרצ חדה מונחת על זוארו לא ימנע מן
רחמים לבקש להשי"ם, ולהיות לו צטחון צהשי"ם, וזה
שיש לו צטחון צהשי"ם, ודאי יעזור לו השי"ם ולא יחסר
לו כלל הדבר אשר צוטח צה' שיעזור לו, כל שכן יעקב
אצינו שהיה לו צטחון גדול צה' ודאי היה לו הצטחון
גדול צהשי"ם שיעזור לו שיצוא יוסף לציטו, אם כן יעזור
לו במזרים שילך לציטו, שצטחון גדול יכול אדם למשוך
עזרה, כל שכן יעקב אצינו שהיה לו הצטחון גדול, צודאי

כתנת האפר

עסטרייך ישאר רק עם עיר וויען וכמה כפרים מסביב לעיר זו. ואכן כך
אירע בשנות המלחמה שחלק נטלו מדינת פולין וכו', הכל כדבר איש
האלקים.

אגב, אספר מענין הרה"ק בעל העטרת ישועה, כי יהודי אחד
מאמריקע סיפר לי אשר מנהגו של ה"עטרת ישועה" היה שבשלחנו
הטהור לביל ראש השנה היה מחלק ישועות להסתופפים בצלו ביד
רחבה ברוחניות ובגשמיות. בין החסידים אשר היו שם באותו מעמד
היה החסיד ר' משה חיים אשר לא היה שמה כל כך וישב שם מכונס
בתוך עצמו [צוגעלייגט]. פתאום פנה אליו ה"עטרת ישועה" ואמר לו
"משה חיים וואס ביסטו אזוי צוגעלייגט - יודישע דורות ביו משיחין!",
וזה היה לפני כמה שנים קודם מלחמת העולם הראשונה ועם ישראל
עברו מאז הרבה צרות וגלויות, ויהודי זה זכה שכיום הזה יש משפחה
גדולה מצאצאיו וכולם חסידים יראים ושלמים.

ועוד אספר, כי ליהודי חסיד זה היה בן אחד ירא שמים חשוב
מאוד, אך משום מה היה נוהג לגלח את זקנו, והיה מקורב להרה"ק
ר' חיים מאנטניא זי"ע אך שלא היה נמנה בין חסידיו. פעם אחת
היה בעיירת המרפא קארלסבאד ביחד עם האדמו"ר מאנטניא,
והלך להתפלל במנין של האנטניער רבי אשר צוה אשר הוא יהיה
הבעל קורא שלו. ובאותו זמן היה בקארלסבאד הרה"ק ר' ישכר דוב
האדמו"ר מבעלזא זי"ע, ובאו אנשים לספר לו שבמנין של האדמו"ר
מאנטניא לקחו לבעל קורא יהודי "דייטש" שזקנו מגולח, כששמע
האדמו"ר מבעלזא דברים הללו התפלא ואמר "רוצה אני לראות
בעיני דייטש'ל זה שהרבי מאנטניא בחר בו לבעל קורא". באו ואמרו
להיהודי הנ"ל, בנו של ר' משה חיים, שהאדמו"ר מבעלזא רוצה
לראותו. כשכנס לחדרו של האדמו"ר מבעלזא, נענה ואמר, "דאס
דייטש'ל מעג ליינען".

ב. ידוע ומפורסמת הוא המחלוקת בין גדולי ישראל בביאור מדת
הבטחון, דדעת הגה"ק ר' ישראל סאלאנטער זי"ע היתה שאף בעיני

מאוד, ובעבור כח נשגב זה היה שכמה פעמים היה אומר דברים אשר
רק אחר כמה שנים כשנתקיימו במלואם, הבינו כוונתו.

לפני מלחמת העולם הראשונה שלח הרבה אנשים שהתגוררו בפולין
שיעתיקו מושבם לאמריקא או לענגלאנד, או אפילו לדייטשלאנד
אשר גם שם יכולים היו להנצל יותר מאשר בפולין. כמה צדיקים אשר
היו באותו הדור התפלאו מאוד, ולא היה ניחא להם מדבר זה, אך
הוא אמר שאם צדיקים אלו היו רואים את מה שאני רואה, היו גם
הם שולחים אנשים שיעברו לארצות אחרות, וכל זה היה עוד לפני
מלחמת העולם הראשונה שהרי נפטר מן העולם קודם שהתחילה
מלחמה זו.

עוד שמעתי מהרה"ק ר' יהודאלע זי"ע אשר באותו זמן היה מדינת
עסטרייך-אונגארן ממלכה של ממש, אשר לה היו שייכים הרבה
מדינות מלבד ב' מדינות אלו, כמו גאליציה וכל טשעכעסלאוואקיע,
וחלק מאיטאליה, חלק מיאגאסלאוויע, זיבענברגן (שהוא מתחת לאמעניא),
באקאווינע ועוד. פעם אחת אמר ה"עטרת ישועה", שממלכה זו עשויה
להפרד לכמה וכמה מדינות נפרדות, וכדרכו בקודש אמרו בדרך הלצה,
וכן סיפר:

לזקיני הראפשיצער רב זי"ע הגיע פעם אחת אברך שהתאונן לפניו
על שנגנבו ממנו התיק אשר בו היו הטלית ותפילין שלו. אמר לו
הראפשיצער רב (כדרכו בקודש שדיבר בצמות מטעמו הכמוס, ואין לו השגה בסוד
קדושים): "הנה מה יש לך לדאוג על התפילין, הרי התפילין אחד היה של
רש"י, ואחד של רבינו תם, הרי זה לא העסק שלך, וגם הטלית אשר
היה שם, הרי היה א טערקישע טלית (וששייך לאיש ממדינת טערקאיי - שרגילים
היו באותם הימים לילך בטלית ממדינה זו), הרי מה נשאר שהיה שלך רק התיק
שלהם, אין כדאי לעשות רעש גדול בשביל 'א צוריסענע תפילין בייטל'
שנגנב ממך".

וסיים ה"עטרת ישועה" את סיפורו באמרו שכעין זה יהיה גם
בממלכת עסטרייך-אונגארן, אשר כל אחד יקח ממנו מעט עד שמדינת

רק במדרש (בר"ר נא, ה) וירא יעקב כי יש שגר במצרים
(בראשית מב, ה) שכתב שם אשרי שאל יעקב בעזרו
(פסלים קמו, ה) לא משמע הכי, רק משמע שהיה לו צטחון
כל הכ"ג שנה, ואפשר לפרשו שם שהיה כמו כאן,
ודו"ק י.

פללתי, הא היה לו צטחון בודאי שיבא. רק כמה ששאו
השצטים כך, שהיה לו ראה מוכרתם שיצבור שמת,
והיו כמו שיש עדים שמת, קלקלו הצטחון אלל יעקב,
שפסק מלהיות לו צטחון בזה, כיון שראה הכמות מוטבל
צדס י.

כתפת האפר

הנה בגמרא (יבמות קכ.) יש שאלה אם אפשר לסמוך על זהותו של
מת שנמצא ע"י סימן בבגדיו, רוב האופנים אי אפשר לסמוך על זה
לענין היתר נשואין לאשתו וכדומה, משום שחיישינן דלמא השאיל
בגדיו לאיש אחר, ואותו אחר נמצא הרוג בבגדיו של הבעל, והבעל
עצמו חי במנוחה ובשלוה באיזה מקום שהוא. אך מובא בפוסקים (עי'
שר"ת "צמח צדק" סי' קו - לרבי מנחם מענדל קראכמאל מניקלישבורג) שיש אופנים
שאפשר לסמוך על זה, כגון שהבגדים הללו שהיה הבעל לבוש בהם
היה מושאלים אצלו, א"כ כיון שנמצא מת בבגדים אלו, והיות שהשואל
אינו רשאי להשאיל (כפסק בח"מ סימן שמב) הרי בודאי שהמת הוא הבעל,
וכן כותב כאן ה"חתם סופר" (ד"ה ויכירה ויאמר כתונת בני) דהכא גם כן ליכא
חשש זה בכתנתו של יוסף, שיעקב אבינו ידע שבודאי לא היה יוסף
משאיל בגדים אלו בלא רשותו, שיקרים המה בשבילו עד מאוד, לכן ידע
בדאות שטרף טורף יוסף.

הומעשה היה שהרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ז"ע כתב תשובה
ארוכה להתיר עגונה, אשר משום כמה טעמים שהיה לו בהמקרה
שאידיע, רצה להתיר מת שנמצא כשהוא לבוש בבגדיו של הבעל, והביא
כמה ראיות להיתר זה ואחד מהם מפרשתינו שיעקב אבינו היה בטוח
שיוסף מת ע"י בגד שהביאו לו. אמנם, הגה"ק רבי צדוק הכהן, שברוב
ענותנותו לא רצה לסמוך על עצמו בלבד, שלח להגה"ק בעל ה"חידושי
הרי"ם" שיתן את הסכמתו לדברי התשובה. והשליח שהלך בדרכו
ומכתבו של רבי צדוק הכהן בידי, הראה לרב אחד את התשובה, ואמר
הרב להשליח שראיה זו אינה נכונה, שהרי באמת יוסף היה חי באותו
עת במצרים.

כיון ששמע השליח מילים אלו, חשב בדעתו שאין ראוי למסור
תשובה כזו לידי של ה"חידושי הרי"ם" ז"ע, ולכן כשהגיע השליח
לה"חידושי הרי"ם" נכנס לקבל שלום ולא גילה שיש בידי מכתב מרבי
צדוק הכהן, אך מששמע ה"חידושי הרי"ם" שיהודי זה מגיע מלובלין
התחיל להתעניין בשלמו של ר' צדוק הכהן, ושאל אותו אם רבי צדוק
לא שלח איתו איזה דרישת שלום, והוכרח החסיד להודות שיש בידו
מכתב מר' צדוק המיועד לה"חידושי הרי"ם", אך לא מסרו משום שרב
אחד אמר לו שאין ראיה זו נכונה ושאל ראוי תשובה זו להמסר בידי
של ה"חידושי הרי"ם".

הגה"ק החידושי הרי"ם ביקש לראות את המכתב, ובראותו את
הכתוב בה התפלא ה"חידושי הרי"ם" על אותו רב, ואמר: הרי דבר זה
כתוב בתורה ויעקב האמין לזה, ואם כן בודאי שזהו סימן מספקת, אלא
ששם היה סיבה מן השמים שיוסף לא מת, אבל מכל מקום רואים מכאן
שע"י הבגדים יש ראיה טובה שהאדם מת.

ד. הנה מצאתי דאתאי לידי, דברי קדוש אחד מהקדמונים, והוא מדרש
"לקח טוב" לרבנו טוביה ז"ל, שכבר כתב מפורש כדברים הללו, וזכה
הרה"ק בעל ה"ביכורי אבי"ב" וכיון לדבריו הקדושים. וכה דברי המדרש
"לקח טוב" (פר' ויחי מח. יא) על הכתוב: "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך
לא פללתי", כלומר לא הייתי מתפלל לראות פניך, לפי שנתייאשתי ממך
ואמרתי טרף טורף יוסף, כי דבר שאדם סובר שהוא בעולם הוא מתפלל
עליו "רבונו של עולם זכני לראותו", עד כאן לשון ה"לקח טוב", והן הן
הדברים המבוארים בכאן בספה"ק ביכורי אבי"ב.

מותרות, וכדומה, שאר דברים שאינם באמת נצרכים להאדם, אף
בזה שייך מדת הבטחון, ולדוגמא כשהאדם חושק שיהא לו זייגער
(מורה שעות) של זהב, יבטח בהש"ת וע"י בטחון אמיתי יוכל להשיג
גם זאת.

לעומת זאת שונה היתה דעת הגה"ק בעל ה"חזון איש" ז"ע, וכפי
שמבאר היטב בספרו "אמונה ובטחון", דהעיקר מוטל על האדם לדעת
שכל המתרחש בעולם הכל הוא מאת הש"ת, ולכן אין לו להצטער
ולתאונן על איזה מקרה שאירע לו שלא כהוגן, שהרי כל מקרה בא
מאת ה', וא"כ הכל הוא לטובה בלתי שום ספק ואין להצטער עליה או
להתחרט ח"ו, וידע נאמנה שהקב"ה ימציא לו את היותר טוב בשבילו,
אך א"צ לבטוח שהקב"ה יזמין לו כל מה שמתחשק אליו ויספיק לו כל
דבר שרוצה בו, כי מאן יימא לך שזהו רצונו ית"ש.

ומפורסם בענין זה העובדא שהגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל
בהיותו דורש ומפרסם את שיטתו, הגיע אליו פעם יהודי והתאונן
בטענה כי הוא שמע בקולו וקנה לעצמו כרטיס הגרלה במפעל הפיס
והתחזק בבטחון אמיתי שבלי ספק יזכה בגורל, ולבסוף לא זכה בה.
וישאלהו הגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל "הגד נא לי האמת,
האם היית מתרצה אילו בא אדם שעות ספורות לפני הגורל של
סכום הגדול של כסף, בה היית בטוח שאתה הולך לזכות, ומציע
לקנות ממך כרטיס הזה, ובתמורה לזה מוכן הוא לשלם את מלוא
הסכום הגדול בפחות כמה מטבעות אחדים, והיית מסכים להעסק?
האיש הרהר מעט, ושוב ענה שאכן היה מסכים למכור את כרטיס
גורלו בסכום הנ"ל, ואז פנה אליו הגרי"ם, "הנה לך המענה לטענתך
- הרי אם אכן היתה בטחון כנה ואמיתית, והיית בטוח שללא
כל ספק תזכה בהגרלה, למה תסכים למכור שעות ספורות קודם
ההגרלה בפחות כסף, ועל כרחך מוכח מדבריך שלא היתה כאן בטחון
בשלימות".

ויש להוסיף שאף שבפולגות הגדולים הנזכרים אין לנו הכרע, מ"מ
בדברים הבאים לית מאן דפליג, והוא מאמר שהייתה שגורה בפי חסידיו
קדם, ומובא משמו של הרה"ק ה"ישמח משה" ז"ע מאוהעל, וכך היה
אומר: דבר פשוט הוא שטרם שפועל האדם ועושה מה שעושה במילי
דעלמא, מחוייב להקדים אליו ההתבוננות היטב בשכלו האם הוא דבר
טוב או לא ואם כדאי לעשותו, וישקול כל דבר במאזני צדק בהשכל
ודעת, ולא יעשה דבריו בלי מחשבה. אולם כל זאת אמורה קודם
שעשה, אך לאחר שכבר פעל ועשה מה שעשה, אזי אין שום היתר
להתחיל לחשוב חשבונות 'לו הייתי עושה מכך וכן...', שכעת שכבר
הנהיגו כזאת מן השמים, אין שום היתר להרהר אחריו, וח"ו נחשב
ההרהור כאפיקורסות רח"ל.

ועוד יש להעיר דאף לפי דברי החזו"א, בלתי שום ספק הוא שבכח
הבטחון החזק אפשר להמשיך מה שרוצה, וכפי שמוכח מדברי ה"בכורי
אבי"ב" שע"י הבטחון היה יעקב ממשיך את יוסף אליו - אלא שלדעת
החזו"א אין זה מדרך מדת הבטחון להיות בוטה להשיג כל חפצו ורצונו,
רק הדרך הישר הוא שיבטח שהקב"ה יודע את מה שהוא טובה בשבילו,
וכל מה שיעשה עמו הש"ת הכל הוא על דרך שהוא טובה לו ביותר.

ג. בענין הראיה שהיה לו ליעקב אבינו שיוסף איננו, ע"י מציאת כתנתו
מגואל בדם, ראיתי סיפור מודפס כדלהלן.

בזה פנה הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע אל החסיד ואמר לו, כי הנה לפי האמת אין יבוא מאיר'ל לערוך שולחן לבני ישראל, הלא מאיר'ל חטא ואינו ראוי לכך, אין זה אלא שמאיר'ל יש לו ידידים וחברים טובים המעידים עליו, כי אף שמאיר'ל חטא מכל מקום שב בתשובה, ובזה החומץ הפך להיות יין על ידי התשובה, אך עתה יש כאן חסיד קאסוב, הסבור כי מאיר'ל חטא ולא שב בתשובה, ועדיין הוא חומץ, והטעם שהגיע לחזות בשולחן, הוא כי אין לו כאן את הרבי שלו, ולכן בכזה זמן אף מאיר'ל גם כן טוב הוא עבורו, כי הוקר החומץ ונמכר במחיר יין, כי אם אין יין אזי גם החומץ טוב הוא.

בכך התכוון הרה"ק האמרי ברוך זי"ע לרמוז להם, כי מבין הוא אל נכון שלא היה ברצונם לבוא אליו, ורק כאשר היין איננו, שאביו הצמח צדיק זי"ע הסתלק לשמי רום, באים הם לפניו, כי כשאין לנו את היין גם חומץ הוא טוב.

ב) עוד שמעתי מהגאון החסיד רבי מרדכי אריה הורוויץ זצ"ל מבאנילא, ששמע מפי הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, כי אביו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע היה שתא ביותר את הכבוד, ופעם אחת שהה בגאליציה שתי שבתות עבור השגת מעות לצרכי מוסדותיו, כשבשבת הראשונה שבת בהורדונקא ואת השבת השנייה ערך בסקאלע. הרה"ק האהבת ישראל זי"ע לא היה יכול להיות בהורדונקא, אך ביום חמישי לאחר מכן, נסע לסקאלע, להיות בשבת השנייה בצל אביו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, אמנם כאשר הגיע אל העיר, לא יכול היה להיכנס אל האכסניה בה אמור היה להתארח, שכן היו שם רק הנשים בלא בעליהם, שכל אנשי העיר יצאו לקבל את פני הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, שכן רובם היו חסידיו וזינין, ואף המועט נמשכו אחריהם, לקבל את פני הרה"ק האמרי ברוך זי"ע.

על כן יצא הרה"ק האהבת ישראל זי"ע אף הוא לקבל את פני הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, וכאשר הגיע לאמצע הדרך שבין שני העיירות, שהיו סמוכות מאוד זו לזו, ראה כי תושבי סקאלע הלכו חצי הדרך לקבל פני הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, ואילו תושבי הורדונקא יצאו ללוות את הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, עד שנפגשו יחד על אם הדרך, כשהתאחדו הכל והיו רוקדים ומפזזים בשמחה גדולה.

כאשר הגיע הרה"ק האהבת ישראל זי"ע אל הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, הרגיש בו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, שיש לו איזה הרגשת התפעלות מכל הכבוד והערצה שנחל עתה על ידי בני העיירות, אך שכמוכן היה מדובר בהרגשה זקה שבדקה, מכל מקום פנה אליו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע ואמר לו, כי מיום שעלה על כסא ההנהגה, קיבל על עצמו שכל הכבוד שינחילו לו הוא בעבור כבוד אבותיו הקדושים, ואילו הבזונות הם בעבור מעשי עצמו.

ג) הרה"ק האמרי ברוך זי"ע היה ממוטע ביותר באמירת דברי תורה, אמנם שמעתי, כי פעם הרגיש צורך להגיד לאחרים את שנתגלה לו מן השמים, ומשמאי סיבבו שהגיע אז אצלו הגאון הצדיק רבי אברהם יעקב הלוי הורוויץ זצ"ל ה'צור יעקב' מפרוביזנא, שהיה מגדולי חסידיו בעלזא, ותכף קרא לו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע והתחיל לגלות ללו דברים עמוקים, אך על אף גדלותו בנגלה ובנסתר, לא עלה בידו לירד לסוף דעתו, ואכן התאונן על כך ה'צור יעקב' זצ"ל לפני מקורביו, שלא זכה להבין את דברי הרה"ק האמרי ברוך זי"ע.

זי"ע ועבי"א

הרה"ק רבי ברוך ה'אמרי ברוך' מויזניץ זי"ע יו"ד כ' כסלו תרנ"ג

א) דרכו של הרה"ק האמרי ברוך זי"ע הייתה שונה ביותר מדרך אביו הרה"ק הצמח צדיק זי"ע, שהיה בוקע רקיעים בתפילתו בהתלהבות יתירה, ואילו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע היה מתפלל מתוך התאפקות, וכלפי חוץ לא היו נראים עליו כלל סימני התפעלות, כדרך עבודת זקינו הרה"ק רבי ישראל מרחין זי"ע, וכך גם לא הרבה לומר דברי תורה, ואף לא היה מרבה לשוחח עם החסידים בענייני עבודה, והיו כל הנהגותיו באצילות ובפשטות.

חסידיו וזינין שהתגוררו במאראמראש שהיו אהבים יותר את דרך ההתלהבות, לא התחברו כל כך להנהגתו של הרה"ק האמרי ברוך זי"ע אחר הסתלקות אביו הצמח צדיק זי"ע, ועל כן אף שמחמת כבוד בית אבא המשיכו להסתופף בצילו, מכל מקום הרבו לקנות תורה מפי בני הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, הלא הם הרה"ק האהבת ישראל זי"ע והרה"ק רבי חיים מאטיניא זי"ע. אכן חסידיו וזינין שהתגוררו בבאקאווינא, והנו מאד מהנהגת הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, כי הם הורגלו בעבודת הפנימיות, בלא התעוררות והתלהבות החיצונית.

שמעתי מהגאון החסיד רבי מרדכי אריה הורוויץ זצ"ל מבאנילא, ששמע מאחד מחסידיו וזינין שבמאראמראש, כי בפעם הראשונה שהגיע יחד עם קבוצת חסידים אל הרה"ק האמרי ברוך זי"ע, הרגיש בהם תיכף כי אין לבנם שלם עמו, ורק מחוסר ברירה הינם באים להיראות לפניו, על כן פתח לספר להם מעשה שהיה.

כידוע, בין הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע ובין הרה"ק התורת חיים מקאסוב זי"ע [אבי אביו של הרה"ק האמרי ברוך זי"ע], גבה טורא, ולא השלימו איש את דרכו בעבודת השם יתברך של משנתו, כי הרה"ק התורת חיים זי"ע התנגד לדרכו של הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, שהתנהג ברוח הקדוש גלויה ביותר.

פעם אחת הגיע אחד מגדולי החסידים של הרה"ק התורת חיים זי"ע לפרימישלאן, ובהיות שהיו חילוקי דעות בין רבו הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, לא רצה לנכוח בעריכת השולחן של הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, בכדי שלא ירנו עליו החסידים כי נהפך להיות מחסידו פרימישלאן, אך לאורך גיסא סבור היה כי יהיה בדבר משום פגיעה בכבודו של הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, על כן שבת את שבתו מחוץ לעיר. אכן בכל זאת השתוקק בכל מאודו לחזות בעבודתו של הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, על כן החליט כי לעת עריכת הסעודה השלישית, כאשר יכבו את האורות כמנהג החסידים, יכנס אל השולחן הטהור, ולא יבחינו בו בכניסתו וביציאתו.

אכן הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע היו עיניו צופיות למרוחק, וידע את כל אשר נעשה, על כן התעכב מלהיכנס לעריכת הסעודה השלישית, עד שכבר הגיע החסיד הנזכר להשתתף בעריכת השולחן, כי כבר דימה לעצמו שכבר זה מכבר החשיכו האורות, ותכף קיבלו הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע, כשהוא אומר לו את דברי הגמרא (ברכות ה'): על רב הונא שהחמיצו לו ארבע מאות חביות של יין, ועלו אליו החכמים ואמרו לו שיפשפש במעשיו כי אין הקדוש ברוך הוא חשוד לעשות דין בלא טעם, ואחר שאמרו לו איזה דבר שיש בו לתקן את דרכו, התהפך החומץ ונעשה בשנית יין, והביאו איכא דאמרי, שלא התהפך החומץ לחזור להיות יין, אלא שהוקר החומץ ועמד מחירו כמחיר היין, ונמצא שלא הפסיד בהחמצת היין.

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מזן הרה"ק מסאטמאר זי"ע"א

שיחה שנשא תלמידו מרן בעל שבט הלוי זי"ע כ"א כסליו תשנ"ט

מהדרנא לה בפלפולי ור' חייא עביר
במעשה ובפועל שלא תשתכח תורה
מישראל ולכן גדולים מעשי חייא.

זו הכוונה שרבי יגע בעשר אצבעותיו
בתורה כי עיקר היגיעה היא כח המעשה
שקיבץ וריבץ תורה לאלפי ישראל
שלא תשתכח תורה מישראל ואת זה
מדגישה הגמ' ברכות כי עיקר גדלותו
של של בניהו בן יהוידע שריבה וקיבץ
שהרבה תורה והרביץ תורה והעיקר
הוא רב פעלים שעשה פעולות לתורה
בפועל ובמעשה וכמו שרבי יגע
בעשר אצבעותיו בנה בנינים לתורה
בתי כנסיות ובתי מדרשות ומקוואות
טהרה הראשית חכמה בהקדמת ספרו
הקדוש מאריך בענין זה שעיקר עסק
התורה וקבלת השכר הוא על המעשה
כן ראינו אצל האדמו"ר מסאטמאר זי"ע
ועכ"י שריבה וקיבץ הרביץ תורה בכל
המקומות שהתגורר בהם ועבר בהם
העמיד תלמידים לאלפים ולרבבות ברם
העיקר הוא רב פעלים הפעולות שעשה
לאלפים ולרבבות.

ברם העיקר הוא רב פעלים הפעולות
שעשה לתורה מוסרות התורה שהעמיד
והפעולות שעשה שלא תשתכח התורה
מישראל מי פלל זאת ומי חשב כזאת
שבאמריקה המגושמת יהיו עשרות
אלפים תלמידים במוסדות הקדושים
שהאדמו"ר מסאטמאר זי"ע ועכ"י הקים
שקיבץ פעלים לתורה פעולתיו לתורה
הם זכותו הגדולה ובפרט במה שהחכים
והסביר לכלל ישראל להתרחק מהכתות
שנטו מדרך ה' וקראו אמונה ללא אמונה
וכמסופר על הגאון ר' אלחנן וסרמן
זי"ע כאשר אמרו לו שנמצאים אנו כבר
באתחלתא דגאולה אמר אנו נמצאים
באתחלתא דגלות זוהי בקיצור משאת
חיינו של האדמו"ר מסאטמאר זי"ע.
(שבט הלוי דרשות ושיחות תשנ"ט)

מפלפולי, אמר ליה ר' חייא לר' חנינא
בהדי דידי קא מינצת דעבדי לתורה דלא
תשתכח מישראל.

מאי עבידנא אזילנא ושדינא כיתנא
זורע אני זרעוני פשתן וגדילנא נישבי
אני קולע מהם רשתות וציידנא טבי
ואני צד צביים ומאכילנא בשריהו
ליתמי ואריכנא מגילתא מעורותיהם
אני מתקן קלף וכתבנא חמשה חומשי
וסליקנא למתא אני הולך עם זה למקום
שאין מלמדי תינוקות ומקרינא חמשה
ינוקי בחמשה חומשי כל אחד ספר אחד
ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי כל
אחד סדר אחד ואמרנא להו עד דהדרנא
ואתינא אקרי הדדי ואתני הדדי לימדו
זה את זה המקראות והסדרים ועבדי
לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו
דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא.

ומבאר המהרש"א בת"א מדוע היה
צריך ר' חייא לכל זה לזרוע הפשתן וכי'
יילך לחנות ספרים ויקנה חמשה חומשי
תורה וששה סדרי משנה כנהוג היום
וכדו' אלא גדלותו של ר' חייא היתה
שכל מעשה המיועד לתורה עשה כבר
מתחלתו לשם שמים ולא היה בו שום
שיתוף דבר אחר וכונה אחרת שלא לשם
שמים כי אילו קנה בהמה לעורה היה
בו מצד המוכר שיתוף דבר אחר אבל
מתחלת גידול הכיתנא היה לשם תורה
ולמצוה כדמסיים ומאכילנא בשריהו
ליתמי וכו' עד דהדרנא ואתינא הדדי
וכו שכל אחד נעשה לומד ומלמד שהוא
מעלה עליונה בתורה.

היינו דר' חייא לא רצה לקנות בהמה
טהורה משום דהמוכר יש לו שיתוף וכונה
שלא לשם שמים שמוכר למטרת הרווח
הכספי, ולא רצה ר' חייא שיהיה אפי'
משהו שלא לשם שמים כגון להרויח כסף
בדבר של קדושה כבנין התורה לדורות
שלא תשתכח תורה מישראל, ועל כן
עשה מה שעשה. ואומר המהרש"א שזהו
החילוק ביניהם דר' חנינא עביר רק
בכח שאם ח"ו תשתכח תורה מישראל

בגודל מעלת פעולתיו לתורה
הבנוים על יסודות כוונה לש"ש

מורי ורבותי גאונים וצדיקים מרביצי
תורה וראשי קהלה וכל הקהל הקודש
הזה נתאספנו ביומא דהילולא של אותו
גאון וקדוש ה' האדמו"ר מסאטמאר זי"ע
היה זה בזמן של סוף השמד כאשר כלל
ישראל עברו וחזו עליהם את הגזרות
הקשים והרעים ביותר מהיות ישראל
לעם ובזמן שכלל ישראל היו במציאות
של כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ
בטננו (תהילים מד כו) והיה נדמה כי
הכלה אתה עושה לשארית ישראל או
אז ריחם הקב"ה על בני ישראל והוציא
את אותו גאון וקדוש ה' צדיק יסוד עולם
האדמו"ר מסאטמאר זי"ע מתוך ההפיכה
ואחר שהיה כמה וכמה פעמים בסכנת
מיתה נתקיים בו המקרא (משלי כד
נו) שבע יפול צדיק וקם איתא במדרש
(בראשת רבה מד) עה"פ שנאמר בברית
בין הבתרים (בראשית טו יא) וירד העיט
על הפגרים וישב אתם אברם אמר ר'
עזריה לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים
ועצמות זכותך עומדת להם.

כולנו יודעים מה היה מצבו של כלל
ישראל אחר השואה רח"ל הן המצב
הגשמי וכ"ש המצב הרוחני אשר
נתקיים בהם וירד העיט על הפגרים
הבחינה של פגרים מתים ללא גידים
ועצמות אזי שלחו כמלאך מן השמים
את הגה"ק מסאטמאר זי"ע לעורר ולחזק
את כלל ישראל לברוא ולבנות מחדש
לזרוע ולנטוע שוב את בנין כלל ישראל
בקדושה ובטהרה, כהיום הזה אחר
שנים רבות רואים אנו את הפירות ופרי
הפירות של נטיעה קדושה זו, אשר גדלו
והצליחו וגם עשו פרי קודש הלולים לה'.

הגמ' (בברכות י"ח) כי הוו מינצו רבי
חנינא ורבי חייא אמר ליה ר' חנינא לרבי
חייא בהדי דידי קא מינצית חס וחלילה
אי משתכח תורה ישראל מהדרינא לה

מרן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א

עובדות קודש

זיע"א הבחין שעומד שם יהודי לא מוכר ומתנה לפגי מרן זיע"א שביתו ריקס ואין לו מאומה בשביל לחתן את בתו, רבנו קס מיד ממקומו ורוקן עבור אותו יהודי את השולחן מכל הכסף שהיה מונח עליו ולא נחה דעתו עד שבדק כיסיו עד שלא השאיר בהם פרוטה ונתן לו הכל בו בזמן, בה בעת שאף ביתו של מרן זיע"א היה ריק מכל.

אחד מאנשי שלומו של רבינו שעבד כפקיד במחלקת ארנונה בעיריית ירושלים הוצע לו קידום לתפקיד אחר ובא הלה לשאול בעצתו של רבנו שאלו רבנו אם גם בתפקיד החדש המוצע לו יוכל לעזור לאנשים הלה השיב בשלילה, ומרן הורה לו לסרב.

על אף שרבנו היה כאמור כאב רחום להסידיו והיה מנהיגם ביד רכה והייתה דלתו פתוחה בפני כל בחור וכל ילד רך יכול היה להכניס אל חדרו ובסבלנות אין קץ היה מדריכם להועיל, עם כל זאת שביליו היו במים רבים ועקבותיו לא נודעו, כל באי ביתו הרגישו שלמרות שלעיניו בשר רבנו מסתובב עימם בבית המדרש ומדבר עימם כדבר איש אל רעהו, מכל מקום צועד הוא בגבהי מרומים וכל הליכותיו

נשגבות מלהשיגם.

וכפי שכותב בנו כ"ק אדמו"ר בעל מבשר טוב זצ"ל דרכו של כ"ק אדמו"ר היה גבוה מעל גבוה מעורב עם העולם וצדיק גלוי ובכל זאת היה בבחינת צדיק נסתר הכל הלא היה גלוי לפניו ורוח הקודש הייתה עניין שבשגרה בבית מדרשו, לא פעם העיר רבינו מעצמו ליהודי על שלא נטל דיני שחרית כשהוא מטעים ראויים זאת.

באי ביתו ומבקשי עצתו של מרן זיע"א חשו שבבואם אל הקודש לבקשה או שאלה אין עליהם לפתוח ולדבר לפני מרן ולא פעם כשהיה נכנס השואל היה רבנו משיב לו על שאלתו לפני שהלה פתח את פיו לשאול.

איך ידע רבנו את כל השבורים והנצרכים וכל זאת גם בתקופות שביתו היה ריקס וחילק לנצרכים אחרים כמעט את כל מה שקיבל בקושי השאיר עבור צרכי הבית מרן זיע"א כאב רחום היה מתעסק בחתונתם של בחורים יתומים ובחמלת אב דאג לכל צרכיהם.

דברי אלוקים היים

כי בן זקונים הוא לו כמי"ש באמרי נועם על הפ' ואברהם זקן בא בימים, כי ימי האדם נוזקים לשנים, ימי זקנה וימי בחרות, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון כי ימי הבחרות יש להם מעלה שאדם הוא בזריות ואין חוק החסידות כחוללתה, ויש להם התלהבות וכו', מה שאין כן בימי הזקנה, אמנם ההגברות התאוה ורתיחת הרמים גוברים מאוד בימי הבחרות, אבל בימי הזקנה הוא להפך רתיחת והתאוה אינם בחוק, אך הוא בתשות כח ועצלות ר"ל, לזאת צריך האדם לאחוז בשני הדרכים להיות לו שני הבחינות היים ביהר בימי הבחרות ושתמש בימי הזקנה לענין קרירות התאוה וכמו כן בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות בהשתרלות העבודה, וזה ואברהם זקן בא בימים, כי ימים רומזו לבחרות, כפרשי"ע על כומץ דבאך, היינו שגם בימי הזקנה היו לו המעלה של הבחרות, וזה בן זקנים הוא לו, כי יוסף הצדיק היה לו התלהבות של הילדות, והקרירות לגבי היצר כמו זקן:

ברשי הק' הפשטני הזה וכו' הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, לרמוז כי פשתן מרמז על גרוע, כמי"ש שקין הביא משפתן, דבר גרוע, וכאשר איש ישראל מתבונן, כמה פגם, שאל יתיאש, שניצוץ אחד יוצא מחלק א' אמועל שיש לכל איש ישראל, ובהו יוכל לתקן הכל אכ"ר:

ואביו שאר את הרבי עפי" אמרי הרבי ר' בשרי זצלה"ה שהמחשבה שומר הדיבור, לרמוז ביאור הענין, כי הסט"א רוצים להנות מהקדושה, אך ע"י תיקון המחשבה, שומרים דיבורי תורה ותפילה, שלא ינקו הסט"א, הש"ת יוכני לעבור עבודה תמה אכ"ר:

את אחי אצבי מבקש עפי" אמרי הרבי רבי ברוך זצלה"ה, ואנכי הסתר אסתיר שהש"ת אומר שאני מסתיר עצמי כדי שיחפשו אותי, אך אין מבקשים אותו, וחסדי מוח, דהנה בכל דבר יש נצ"ק, ומבררים אותו ע"י תורה ותפילה, או ע"י דברים הגשמיים, ובאם היו אין מתקנים, אז מורידים למטה עוד הנצ"ק, וזה מוריד שאול, במקום יועל, שצריך להיות לו עלה, וראשית התיקון הוא ע"י ברכה על כל דבר, וזה מאי חנוכה, חנו כה שיש השראה א' בכל דבר, עד וקבעום בהלל והודאה, שע"י הלל והודאה נתקן.

וזהו שאמר הגר, למדני כל התורה כולה על רגל אחד, לרמוז באיזה אופן מתקנים הנצ"ק שבכל דבר, ואמר לו מה דעלך סני לחברך לא תעביר, כידוע מהבעש"ט זצלה"ה שכל מה שיש לאדם שייך לשרשו, וזה לחברך לא תעביר, שלא תקלקל הנצ"ק ששייך לשרשך, וזה ששאל מה תבקש, ואמר לו את אחי אנכי מבקש, שאני מבקש א' יתברך מה שיש בכל דבר נצ"ק, מה ששייך לשרשו אכ"ר:

מספר חסיד אחד איך שבערב התונת יתום אחד שלח אותו מרן לאולם שבו תתקיים החתונה שיבדוק אם הכל מתבצע כשורה, כשהוא מסביר לו הלא בעלי האולם יודעים שהחתן הוא יתום וממילא יכולים הם לזלזל ולהפחית ממכות המנות וכי"ב בידעם שאין מי שידאג לזה לכן גש לאולם ותדאג לזה.

מספר הרה"ה רבי אלכסנדר מילר שליט"א את אשר ראו עיניו ביום הפורים בשנת תשי"ג כשרבנו זיע"א עלה מתל אביב לירושלים בכדי לחוג שם את יום פורים דמוקפין קהל אנ"ש נכנס לרבי ובידיהם קוויטלאך ופדיונות ובעומדו בדלתו של מרן

ידוע שהרב מברייסק זצ"ל היה עושה דרכו לעיתים ליד בית מדרשו של רבנו זיע"א בכדי לשמוע את תפילתו, באומרו כי הרוצה לדעת כיצד יהודי צריך לקרוא קריאת שמע, ילך לשמוע אצל הרבי מביאלא, וכן שלח את מקורבו הגה"צ רבי וועלויל צ'צ'יק זצ"ל שהיה מבאי ביתו, לשמוע את קריאת שמע של רבנו.

שעות רבות היה רבנו הוגה בתורה כל הליכותיו בקודש היו הלכות ממש שמר על כל תג ותג בהלכה ובדברי חז"ל ובהגדרתו של בנו כ"ק אדמו"ר בעל מבשר טוב זצ"ל אשר כ"ק מרן זיע"א חידש שיש לקיים כל מאמרי חז"ל בפשיטות והיה קיים את כל התורה כולה אף עם פירושי תלמידי הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, ובבקיאותו הרבה בכל חדרי התורה היה חרד לכל קיום של מנהג או מימרא המזכרת בחז"ל, או למנהג ודין המוזכרים אף בספרי חסידים ולעיתים אף במסירות נפש.

בקי היה בכל חדרי תורה וכפי שהתבטא פעם לנכדיו כשרצה לזרום ללימוד התורה, כי בהיותו בן ארבעים וששים פנה כבר הספיק לסיים שבע עשרות את הש"ס בעיון וארבע פעמים את ארבעה חלקי השולחן ערוך בהטעימו ש"בלא זה הרי אי אפשר להתעלות.

עיקר לימודו היה כזה המביא לידי מעשה כששגורים בפיו דברי הרמב"ן באגרתו וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר שתוכל לקיימו, לימודו היה בדחילו ורחימו הרבה פעמים בעת הלימוד שמעו איך שהיה אומר הריני מכין גופי להשראת השכינה.

מופלגת היתה דרכו של רבנו בצדקה וגמילות חסדים משפחות רבות היו קונים על חשבונו במכולת מידי שבוע, אף היה שולח עם שליחים שונים לנצרכים בכל שבת חלות ושמן וית לצורך שבת והקפיד לא פעם על כך שלא ידעו מי שלח להם, סיפר יהודי אחד שראה פעם את רבנו עומד ומקלף תפוחי אדמה ולפליאתו השיב לו רבנו שכשמביאים להביא את האוכל צריך להביא קלוף ומוכן להכנה, נבצר מלהבין

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

טובות וזכרונות שנשמעו מפי הגה"צ ר' שלמה ווסרמן שליט"א רב דחסידי לעלוב

אין אדם שומע לי ומפסיד*

א] אחר נישואיי למדתי בא' הכוללים בב"ב, ובאותו תקופה השקיעו הרבה מאברכי הכולל את כספם במניות' ע"מ שיתרבה הונם, ואכן, המניות עלו גם עלו יותר ויותר לשמחת לב המשקיעים, ואף גם החזאים והמומחים בתחום ההשקעות הגידו שזה לקראת עליות גדולות ביותר, ורווחים עצמים יגרמו למשקיעים.

ויודע אני באברך אחד מחברי הכולל שגם הוא השקיע הרבה במניות הנ"ל, ולפליאתו הרבה דווקא אז נקרא לבא אל הקודש והורה לו רבינו להוציא את הכסף שהשקיע והרויח כבר עד כה תיכף ומיד, ולקנות דירה בבני ברק, כשומעו זאת, סח לפניו דעת החזאים בנידון, אך רבינו לא שת לדבריו אלה, וחזר על הוראתו להוציא הכסף ללא שום שהות. כעת, ששמע הלה דברים ברורים כ"כ לא חש ותיכף הלך והוציא את כספו שהשקיע במניות, ואף גם פנה לחברי הכולל שגם הם השקיעו את כספם, וסיפר

להם דברים כהויתן, שרבו הלעלובער רבי ציווה עליו באופן נחרץ להוציא את הכסף מההשקעות הללו, אמנם, הם ידעו את דעת החזאים, ולכן טענו שלהוציא את הכסף בשלב זה הרי זה שטות ואיבוד ממון רב, והשאירו את כספם. אך, פיתרון דברי רבינו לא איחר מלהגיע, ותוך ימים ספורים בלבד, צנחו העסקים הללו עד התהום וכל המשקיעים, הפסידו את כספם, והוא ששמע לעצת רבינו היה לו את כספו ברשותו, ואכן, באותו זמן קנה את מעונו.

יתגדל ויתקדש שמי"ה רבא'

ב] ברשותו של רבינו היה ספר תורה מירושת זקינו הרה"ק ר' משה מלעלוב זיע"א (- עם ס"ת זה היה עורך את ההקפות בשמחת תורה), וזכרוני עובדא נוראה שאירע אחר שחזרו מ'שבת בהעלותך' באתרא קדישא מירון, שכשפתחו את הארון קודש' נחרדו לראות שס"ת זה איננו ולצד כל שאר הס"ת ששכנו כבוד במקומם בארון קודש, הרי שדווקא אותו ס"ת מירושת זקינו הקדוש נגנב, וכשהגיע הדבר לאחוזי רבינו אמר

יודע אני מי גנבו, אלא שכיון שלא יחזירנו, ויצטרכו לערב את המשטרה ויגרם ע"י זה חילול ד' ר"ל, אני מוותר על כך.

הנה המלכים נועדו יחדיו'

ג] זכרוני מעשה רב בו נזכחתי לראות מקרוב את הערצת הרה"ק הבית ישראל זיע"א לרבינו, היה זה כשמו"ח כ"ק מרן אדמו"ר הרא"ש מלעלוב וצוק"ל חיתן את בתו בשנת

דברי אלוקים היים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, פתח רבינו וסיפר שכאשר הרה"ק ר' אברהם אלימלך מקארליץ זיע"א הי"ד ה' לכיכור באר"י. נכנס להה"ק ר' נחום מראחמאסטרוויקא זיע"א והשיח צערו לפניו על גדול שפלותו. נושאין הוא ראוי להיות רבי וכירב. השיבו הרה"ק הר"צ זיע"א במשל הידוע של בעל העקידה (שער ק) למלך שרצה לצייד בהיכלו ארבע קירותיו וקרא לציידים הכי גדולים בעולם ובהר מהם ארבע המובחרים ולכ"א מהם צייד לעשות קיר אחד לציידו, ושלושה מהם עשו מלאכתם בשלימות וכ"א מהם צייד את הקיר הפלא ופלא כראוי לבית המלכות, הצייד הרביעי השב לעצמו מי אנכי שאהי ראי לשמש את המלך אדם נבזה כמוני ולבו נשבר בקרבו ולא יכל לגשת אל המלאכה. וכאשר קרב הזמן שהי צריך ההיכל להיגמר והזמן הי קצר עלה בדעתו שיעשה בקיר הרביעי מראה (שפיגעל) ושם יהי נראה כל הציידים של הג' קירות וכן עשה ומובן שזה הי יותר יפה מכל הקירות כי בקיר זה הרביעי היו נראים כל הציידים של הג' קירות.

ועד"ו הסביר ואמר לו הרה"ק הר"צ זיע"א, "אז מען איז צובראכן, ביי זך גארנישט" (מי שהוא בעיני עצמו שבור ושפלי) שפיגלט מען זך אפ איך טאטן, זיידען, עלטער זיידען, ע"כ. ובוה י"ל ושב יעקב בארץ מגורי אביו כלומר אך הגיע יעקב למדינת אביו בארץ כנען" כנען, מלשון הכנעה (שלה"ק פר' לך). מיט "ניציריקייט" הכנעה. <1>

* כידוע שכאשר נבחר אותו צדיק למלאת מקום אביו הרה"ק ר' ישראל מסטאלין זיע"א במוצאי פ' בראשית תרפ"ב באסיפה גדולה של אנשי א"י הוא זצ"ל סירב בכל תוקף לקבל עליו על התפנה בגדל שפלות רוחו עד שאניש פט אז במכתב אל הרה"ק רבי ישראל מסטורטקוב זיע"א הוא שלח לו מכתב ובו פקד עליו לקבל עליו על התפנה של החסידים.

תשל"ז עב"ג הגה"צ ר' אהרן צבי בעק זצ"ל מאפשא, אזי באחד מימי הש"ב עשה הבית ישראל את דרכו מירושלים לעבר מעון קודשו של רבינו לברך ולהתברך לרגל השמחה במעונו, אלא שכשהגיע לבית רבינו נאמר לו כי רבינו עסוק בעבודתו כעת ואין באפשרות להיכנס עתה, על כן, ציווה הבית ישראל שיסעו לבית מו"ח אדמו"ר הרא"ש, וזכרוני, שהמשב"ק הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל דפק בדלת ואמר "דער גער'ע רבי איז דא" והופיע הבית ישראל בהדרת קודשו ובירך את מו"ח לרגל השמחה בכרכות לרוב, ואח"כ אמר לו שהיה לפני"כ בבית אביו אך לא נתנו להיכנס, לשמע זאת שאל חותני אם ברצוני לחזור לשם ויסדר להכניסו מיד, והשיב הבית ישראל בחיוב,

[וזה גופא דבר חידוש הוא, כי ידוע אימרת אותו צדיק שהביקור הכי טוב הוא שהולכים לבקר מישהו והלה אין יכול לקבל אז, כי כן הוא עשה את שלו וכביכול רצה להיכנס, וכך גם לא ביזבו את זמנו יען אשר הלה לא

יכול כעת]. ומו"ח נכנס לרכבו של הבית ישראל ויחדיו נסעו למעון רבינו, בהגיעם סידר מו"ח שייכנס תיכף ומיד, וכשנכנס הבית ישראל לחדר קודשו של רבינו ביקש להסתגר עם רבינו ביחידות, ולמשך שעה ארוכה המתיקו סוד שיח הני תרי שרפי קודש, והיה זה הפעם האחרונה שנועדו יחדיו, ואחר חדשים אחדים נתבקש הבית ישראל לגנו"מ, וכנראה שנפרדו איש מרעהו באותה שעה. זיעוע"כ."

וייעקבנו זה פעמים

ד] עוד זאת יסופר לדור עובדא נוראה אשר זכיתי להיות לה עד נוכח, היה זה בעיצומו של השולחן הטהור אשר ערך רבינו במוצאי יוה"כ פ' בבית מדרשו ברח' ר"ע 65 בבני ברק, כשאהד מהיושבים אצל השולחן ה"ה ד"ר מינקס ע"ה (איש יקר זה הסתופף לפרקים בצל הקודש, למרות שלא היה נמנה בין עדת החסידים) קם לצאת לדרכו, ובאורח נדיר סימן לו רבינו בידו הקדו' שישאר בטיש וכמובן שכך עשה, וכעבור משך זמן שוב פעם קם הד"ר ממקומו כשבדעתו לילך לדרכו, ולפליאת הקהל, נשנה הדבר וכמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה, ורבינו הורה לו שאל יצא, ומובן שפקודת רבינו שמרה רוחו.

אולם, כחלוף זמן מה היישר רבינו את מבטו לעבר הד"ר מינקס ע"ה וסימן לו שעתה יכול לילך, והד"ר, אכן נחפו ויצא לדרכו. והנה, תוך כדי הילוכו ברח' הסמוך לביהמ"ד נתקלו עיניו בתאונה מחרידה שאירע ממש ברגעים הללו, ובו פגע רכב בילד רך בשנים בחומרה רבה עד כדי שמעוצמת הפגיעה נבלע לשונו של הילד שכמעט נחנק מכך ר"ל, והוא הגבר אשר התמחה בענינים אלו ניגש במהירות אל הילד וטיפל בו ובס"ד הצילו ממות לחיים, או אז הבין הד"ר מינקס סיבת הדבר שעייכבו רבינו זה פעמיים, למען יציל נפש מישראל, יען אשר למאורע מבהיל זה שדובר בסכנת חנק לא היה שהות לחכות עד הגעת אנשי ההצלה, אלא הוצרך לטיפול תיכף ומיד.

מֶרֶן הַרְהַ"ק הָאֲמֵרִי הַיִּים מוֹיִז'נִיץ זִיע"א

עובדות קודש - שנשמעו מפי הדב"צ מֶרֶן הַרְהַ"ק רבי יהודה מדז'יקוב ז"ע

בעה"ב על מדותיו

• העיקר מה שהגיע ה"אמרי חיים" למדרגותיו, היה ע"י שהשריש את מדותיו והפכן לטוב, וזכורני אותו עוד בחייתו אברך צעיר לימים, והנהגתו היתה אז בתקיפות, בבחינת 'זרוק מרה בתלמידים' (כתובות קג), ומי שהנהגתו הוא בבחינה זו, עלול הוא מאד להיכשל במדות שאינן טובות, ובכל זאת עמדתו משתומם בהתפעלות עצומה, כיצד הינו בבחינת 'בעל הבית' על עצמו בנוגע לעבודת זיכרון המידות, ואף פעם אחת לא בא לידי ממשול ח"ו בענינים אלו. 'בעל הבית' על עצמו בנוגע לזיכרון המדות" (הערה: 'רבינו ז"ע חזר על ביטוי זה כמה פעמים בהתרגשות עצומה'). (זכרון יהודה עמ' קמא).

• "הרה"צ ר' ר' יודעלע שליט"א [זצ"ל], כשהגיע הידיעה מפטירת כ"ק אדמו"ר [ה"אמרי חיים] ז"ע, לא דיבר שבוע ימים אף מילה לאף אחד, היה נודא המצב, צוקאכט, בפסח שכב כל החג עם כאבי ראש, כשהתחיל לדבר, אמר כי זכה כ"ק אדמו"ר ז"ע לדברים ומדריגות שנתנו לו מן השמים במתנה מה שלא נתנו לאף אחד, היה גברא דמרא סייעיה בכל הענינים, וזכה לזה על ידי עבודתו הק' במדות שעבד על זה מימי נעוריו, לא הטיח דעת, עם נאמנות עבד על תיקון המדות" (מכתב הרה"צ ר' מנחם מונדרר זצ"ל ליבדלחט"א הרה"ח ר' חיים משה פלדמן שליט"א, ב' סיון תשל"ב). (הובא בקוב' 'יהודה לקדשו', עמ' 54, ע"י הרה"ח ר' שלמה קליין שליט"א, וזניץ).

• "הרה"צ ר' יודעלע הורוביץ זצ"ל חתנו ובן אחותו התבטא אודות מדותיו של רבינו [ה"אמרי חיים]: "הוא עיבד את כל מדותיו עד גמירא; ופעם הוסיף: "הוא עבד קשה על המדות, בתקופת חיי רבינו, כשסיפורו לו על מופתים שהוא חולל, התבטא הרה"צ ר' יודעלע: 'מופתים מספרים מהרבי, מדות ילמדו ממנו; בהזדמנות שח ואמר, כי מֶרֶן הגיע לתכלית השלימות בעיבוד המדות, והעיר כי מעולם לא כעס רבינו, ואפילו אם ראהו אי פעם לכעוס היה זה רק למראית עין. בפעם אחרת התבטא: 'זכרתי את הרבי בתור אברך, הייתי עומד ומשתומם איך יכול אדם להיות כה בעל בית על מדותיו. הרה"צ היה מתבטא ומצייץ: 'חותני נוהג לעורר על עניני תיקון המדות באופן מיוחד, ומזהיר רבות על משא ומתן באמונה; רובם באחת מהשיחות כשהפליא הרה"צ את מדות רבינו, אמר: 'בחדר הסבא ה"אהבת ישראל" ז"ע צצו והתעוררו מפעם לפעם סוגי בעיות וענינים שונים, אבל חמי

דרגה נעלה מאד

• "סיפר לי הגה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מנאמן, שהרה"ק ר' יודעלע מדז'יקוב זצ"ל אמר על חותנו הרה"ק ה"אמרי חיים זצ"ל: איך תיקון המדות איז ער אנגעקומען העכער פון טאטן [=בענין תיקון המדות העפיל להגיע לדרגה יותר גבוה מאביו הק']. והסביר הטעם, שה"אהבת ישראל" גולד במדות קשות, וחותנו גולד במדות קלות (ליינטע מדות), ועמלו בשוה, אם כן בא ה"אמרי חיים למדריגה יותר גבוה". (שיח זקנים ח"ט עמ' רפ).

• "ביום הסתלקות רבינו [ה"אמרי חיים] התבטא הרה"צ ר' יודעלע: 'במדות היה במדרגה יותר גבוהה מצדיקי הדור הזה, והדור הקודם". (מאיר החיים ח"ד עמ' יב).

לפיכך זכה למדריגות נעלות

"הרה"ק רבי יהודה זצ"ל שח פעם, שהנה רואים שהצדיק בזקנותו מתעלה לכמה דרגות ומדריגות

דברי אלוקים חיים

וישב יעקב (לו א) יעקב הוא ש"ק והאכלתיך נחלת יעקב אביך ויש"ב נטי שישן ו'שמה יצא ב"ה, בש"ק צריכים להיות בששון ושמחה להודות ולהלל ל-ל חי בקול וזמרה בשירות ותשבחות.

וישב יעקב בארץ ויש"ב נטי ומחידים שנתן ביכל יום יעאע"ה היה מיוחד יחודים בכל מעשיו אף הארציים כל היום.

וישב יעקב בארץ נטור אביו יעקב במילוי גימ' תשמ"ה נטור"י לי יראה ופחד, וישב יעקב אבינו האט אריינגעזעצט שמחה, במגורי אביו במדת פחד יצחק של אביו, היינו שילוב אהבה ויראה שהיו מדתו של יעקב תפארת.

וישראל אהב את יוסף (לו ג) ישראל הוא בחי' ש"ק כנ"ל והאכלתיך נחלת יעקב, יוס"ף הוא בחי' ערב שבת המדה הששית, הש"ק אהב את הע"ש, כי ע"י ההכנה של ע"ש מרגישים נועם שבת.

את אחי אנכי מבקש (לו טז) אחי נטי ימי חנוכה אלו (תפלת על הנסים) הקב"ה, אנכי ה' אלקיך מבקש את עבודת נרות חנוכה הקדושים.

הגידה נא לי איפה הם רעים (לו טז) ידוע מתלמידי הבעש"ט הק' שהסבירו ענין נסיעה לצדיק אף שישנם ספרי מוסר וחסידות ולכאורה אפשר ללמוד בבית ולהרע מהם דרכי עבודת ה' בתורה וחסידות ולמה צריכים להטיל בדרכים ולבטל מתורה ותפילה. אולם הענין הוא, שכאשר מעיין האדם בספרי מוסר בקושי ימצא החוכמה על הענינים שהוא עצמו לקוי בהם, כי הבע"ז סוט אים איבערמישן זיין בלעטל, להעביר את העינים מהדף הנכון השייך לו לכן נוסעים לצדיק, ובדברי הצדיק מוצא כל אחד את הנחמן לו לחקק מעשיו.

והו שאמר יוסף צדיק יסוד עולם, הגידה נא לי המשכה מל' המשכה (מל' הגני' גוד אסיק) שיימשכו אלי איפה הם רעים (ר' בקמץ) ואגיד להם באיזו נקודה הם נכשלים הם רעים גימ' שס"ה אודיעם באיזה משס"ה לאיזן נכשלו ח"ו ואתן להם תיקון.

הכר נא הכתובת בני היא (ל לב) ואיך היה יכול להכיר הלא היחה בקובה אלא פי' הכר את הכותונת הקדושה של יוסף צדיק יסוד עולם,

כמהעשה עם הרה"ק התורת חיים ז"ע כאשר נסע ללובלין שלחה אמו להרה"ק החווה ז"ע כתונת של אביו הרה"ק האהבת שלום ז"ע, ונתחלפה לה ששלחה כתונת בנה התורת חיים כשמוסר התורה את הכתונת להרה"ק מלובלין הפליא מאד את נקייתה ואמר ריין ריין לעכטיג לעכטיג

וסיים כ"ק מֶרֶן זצוק"ל את המעשה דער תורת חיים איז דאך געווען באזאוסט פאר א הייליגן ציס"ע (התורת חיים היה ידוע מצדיק יסוד עולם)

אצל כל הצדיקים, שבזקנותם ראו הרבה דברים נשגבים שלא ראו בהם בצעירותם. והמשיך הרה"ק רבי יהודה זצ"ל, שאצל הרבי [ה"אמרי חיים] ז"ל ראו שנתנו לו משמים כאלו מדריגות בזקנותו, דברים שלא חשב עליהם כלל שזכה בהם, ופנה לשומעים ואמר: 'אתם יודעים בשל מה זכה לכך, לא מחמת ריבוי העבודה ולא מחמת גדול קדושתו ולא מחמת גדול התלהבותו, ולא מחמת דברים אחרים, למדרגות אלו זכה רק בזכות מדותיו, עבוד מדותיו קיבל 'מתנת שמים', מדריגות גדולות והשגות גדולות שלא חשב אף פעם להגיע אליהם'. (דבריו חיים וקיימים עמ' פה).

לכן סיבב השי"ת שמלאכתו נעשית ע"י אחרים

• שמעתי פעם מהרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדז'יקוב ז"ע שחמיו ה"אמרי חיים" לא הצורך מעולם להתעסק בעול הקמת ישיבה, רק תמיד פתחו אחרים ישיבה, בנשיאותו, כי בגרוסוורדיץ לא היתה ישיבת ויזניץ, גם בימי בעל ה"אהבת ישראל" ז"ע, והבחורים היו לומדים בישיבות שונות בעיירות אחרות, רובם אצל הגה"צ רבי יהודה סג"ל ראונער בעל ה"אמרי יהודה" מסעקלהיד זצ"ל הי"ד, ומשום מעשה שהיה התכנסו הבחורים בשנת ת"ש וענו פה אחד בהחלטה גמורה שהם נשארים לייסד ישיבה בגרוסוורדיץ בראשות ובנשיאות רבם ה"אמרי חיים, אך הרבי זצ"ל התלבט הרבה אם לקבל על עצמו עול זה, ורק כאשר בנו האדמו"ר מויוזניץ [בעל ה"ישועות משה"] זצ"ל קיבל על עצמו לשמש כראש הישיבה או הסכים שיפתחו ישיבה תחת נשיאותו, ואכן בסיעתא דשמיא גדלו פירות מתוקים כשגדולי תורה ויראה נמנו בין תלמידי הישיבה, וכן היה כאמור גם כאשר עלה לארץ ישראל שקיבל את ישיבת אחיו [הרה"ק ר' אליעזר] ז"ע [בעל "דמשק אליעזר"]. והסביר רבי יודעלע הטעם שסיבב הקב"ה שלא יצטרך לבטל מזמנו ולטרוח ולהתעסק בייסוד ישיבות חדשות כמו שנהגו אחיו הרה"ק רבי מנחם מנדל מויושוא ז"ע שייסד ישיבה גדולה והעמיד תלמידים הרבה וכן ה"דמשק אליעזר" ה"מקור ברוך" [הרה"ק ר' ברוך מסערט ויזניץ ז"ע] הרבינו תורה לפני תלמידים בישיבות שהקימו תחת פיקוחם ונשיאותם, מפני שהוא היה עטוף בתיקון המידות ולא היו עיתותיו בידו להתעסק בפתחת מוסדות התורה שכידוע כרובים במאמץ רב, וכיון שרצו בשמים להראות את גדול החשיבות של תיקון מקום שהלך, שזכה ומלאכתו נעשתה לו על ידי אחרים". (מפי ספרים וסופרים, פרקי אבות ח"ב עמ' שכו).

(ליהודה ויאמר)

מה שבצעירותו לא היה יכול להגיע אליהם ולהשיגם, והו בחינת 'מתנה' שהצדיק מקבל לעת זקנותו, כל אחד ואחד לפי ערכו וגדולתו. וכך ראו

החיים ח"ד עמ' יב).

מֵרֵן הַרְה"ק מֵצֵאֵנוּ קְלוּיֵזְנֵבוֹרְגֵ זִיע"א

עֵינֵי חֲנוּכָה - מֵאֵמֶר ב

היה מֵרֵן זִיע"א מתפלל תפילת ערבית. לאחר התפילה היה עולה לחדרו לטעודת ליל חנוכה, ולסעודה זו היו נכנסים רק יחידי סגולה, בעיקר רבנים גדולי תורה וחשובי החסידים. בכל לילה מלילות החנוכה שרו בסעודה זו שיר אחד משרי היחוד שנאמר בליל יום הכיפורים.

בעת השולחנות הטהורים בלילות חנוכה היה מֵרֵן זִיע"א נוהג לספר עובדות מצדיקים ומזקה"ק, והיה בו משום חידוש, כאשר בכל פעם בעת השיחות קודש והתורות היה מֵרֵן זִיע"א דרכו בקודש לספר סיפורים, אך אלו המשמשים לתועלת ולהתחזקות בעבודת ה' ולא סיפורי מופת גרידא, ומרגלא בפומיה אותות ומופתים באדמת בני חס'. אולם בשוה"ט בחנוכה היה מספר גם מופתים וכדו' מצדיקים.

בסעודה זו היה מֵרֵן זִיע"א מפליג בסוד שיח שרפי קודש מסיפורי צדיקים קדושי עליון, מאשר חזה בעיניו ומאשר קיבל ושמע מאבותיו ורבותיו הקדושים [שכנודע ומפורסם אשר במוחו הקדוש והגאוני אצר כ"ק מֵרֵן זִיע"א מאות סיפורי צדיקים מהימנים המקובלים איש מפי איש, מאות הדרכות והנהגות, וים בלתי גדלה של עובדות וסיפורי מופת. אחד הפלאים הנפלאים הוא אוצר של מאות עובדות ששמע מֵרֵן זִיע"א מאביו הגדול הגה"ק מרדכי זִיע"א שנסתלק לעולמו בהיות מֵרֵן זִיע"א בס"ה נער בן י"ג שנים]. כך היתה נמשכת עריכת השולחן הטהור עד השעות הקטנות שבליילה, כשאותם יחידי סגולה שזכו ליטול בו חלק יצאו לביתם עמוסי רשמי קדושה ורוחניות שתישמר בקרבם לעד ולנצח.

עוד סיפר הרה"ח ר' אברהם איידלס ז"ל, שבבוא ימי החנוכה לא ידעו אימתי יחול בדיוק בר' א' דחנוכה, כי הרי היו מנותקים מכל וכל, והסתפקו אם חודש חשון היה מלא או חסר. ומֵרֵן זִיע"א

דברי אלוקים היים

בהגיע יומי דחנוכה צריכין עוד ביותר לקבל ע"ע עול תורה באמת השכם והערב עליהם בבהמ"ד וכו' וחנוכה מלשון חינוך והרגל לגאולה העתידה לידע שאם יבוא זמן ויקומו רשעים לפרק בעם ה יזכרו האיק להשיב מלחמה שעה רק בהגברת הלימוד ולא ח"ו בביטול תורה ואדרבא כשהפרו תורתך או עת לעשות לה.

ובזה יש ליתן טעם להמנהג כשהשמש רוצה להדליק נר חנוכה בבהמ"ד אחר התפלה שזורקין עליו מטפחות להראות שאחר התפלה כבר הגיע העת לחזור על הגמרות והוא מתחיל להדליק שהוא לזכר בעלמא אז זורקין עליו וגוערין בו שעיקר הזכר הוא לימוד התורה ולא ביטול תורה.

וה"ש מסרת גבורים וכו' לא שאנו רדפנו אחריהם להכניעם תחת ידינו רק אנו עסקנו בתורה והקב"ה מסרם לידנו כי היוונים רצו להשכיחם תורתך ש"ע שיעשו מלחמה ויצאו מביהמ"ד להלחם עמהם אז ממילא יגרמו שכחת התורה אבל הקב"ה עזר שלא הוצרכו לצאת מבהמ"ד רק נעשו ניסים שהרשעים נמסרו בידם ובחנוכה זה נקבל ע"ע שיעבור עלינו מה ואנחנו לא נסור אף רגע מתוה"ק.

ואולי לכן תקנו כבתה אין זקוק לה לפי שהזמן הלזה מסוגל ביותר ללימוד תוה"ק יתר משאר זמנים ע"כ דידיק פ"א ולא באם יכבה שיצטרך להדליקם עוד הפעם ומה"ט לא תקנו משתה ושמחה רק להורות ולהלל

(חנוכה תשל"ג)

סיפר הרה"ח ר' אברהם איידלס: לפני עשרות שנים ביום השביעי של חנוכה, תוך כדי הדלקת נרות חנוכה על ידי מֵרֵן זִיע"א, כבה אחד הנרות. עצר מֵרֵן זִיע"א ושקע בהרהורים למספר דקות כשעיניו עצומות, אך מיד לאחר מכן המשיך והדליק את שאר הנרות עד הסוף, ורק אז חזר ותקן את הנר שכבה והדליקו בשנית. כאשר מֵרֵן זִיע"א נשא לאחר מכן את הפלפול כדרכו בקודש העלה מֵרֵן זִיע"א לפני הקהל את הענין שקרה, 'כאשר הנר כבה חשבתי לעצמי מה לעשות, לסיים את ההדלקה או מיד לתקן את הנר שכבה. אבל הכרעתי קודם לסיים את ההדלקה. ואכן על נושא זה אמר מֵרֵן זִיע"א פלפול באותו לילה במשך כשעה וחצי, בו הביא ראיות מהראשונים והאחרונים מדוע כך עשה, הכל סביב הסוגיא של כבתה זקוק לה שהיה כרגיל תדיר נושא הפלפול בשמונת ימי החנוכה.

כאשר נכנס מֵרֵן זִיע"א

לאחר מכן לחדרו התבטא ואמר 'דאס יאר וועט מיר פארבלייבן א פשעט'לי' [השנה ישאר לי פלפול אחד מיותר]. כי הלא את הפלפול של היום הקדיש מֵרֵן זִיע"א לנושא הנר שכבה ולא אמר את הפלפול שהכין לומר. אזרתי אומץ ושאלתי את מֵרֵן זִיע"א מדוע אינו יכול לומר את הפלפול שהכין ביום שלמחרת בזאת חנוכה, על כך השיב לי מֵרֵן זִיע"א לא הרי, אינני יכול לומר מחר מה שהכנתי להיום.

הרה"ח ר' שמואל קראסני הי"ו בארא פארק סיפר: פעם לויתי את רבינו זִיע"א בהליכתו לטבול לפני הדלקת נרות חנוכה, וביציאתו פנה אלי ואמר לי 'בעת טבילתי עלה במוחי מהלך שונה לגמרי ממה שהכנתי לי לומר'. אמרתי לרבינו זִיע"א 'כ' יש כבר לרבי פלפול למחר', אמר רבינו זִיע"א 'פלפול שעבר עליו הלילה אינה פלפול'.

*

התיישב בצריפו עם גזיר פחם בידו אחת ששימש לו במקום עפרון, ועם קרעי נייר של שק מלט בידו השנית, והתחיל לרשום עליהם מספרים ולחשב חשבונות על פי הזכרון בבירור באיזה יום בשבוע יחול כ"ה בכסלו, בהתאם למפורט בטור (אורה חיים, סימן תכח).

*

הרה"ח ר' שמואל מנדלסון הי"ו סיפר, שבאחד השנים בקרית צאנז זכרני מסר מֵרֵן זִיע"א שיעור בחר"מ בערב חנוכה לפנות בוקר, לאחמ"כ מסר שיעור ביו"ד, ואח"כ במשך היום מסר את השיעור היומי לבני הישיבה בגפ"ת, לאחמ"כ אמר שיעור מוסר לבנות בית חנה, ובערב אמר הפלפול לאחר המעמד הנשגב של הדלקת נר חנוכה.

*

בלילות החנוכה לאחר מעמד ההדלקה

פאר מקדושים

פנינים נדירות מספרים עתיקי זמן

פרשת וישב תשפ"ה

הפטרה

על שלושה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו, על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים. (עמוס ב ו)

בתרגום יונתן פירש, דר"ל שמכרו את יוסף הצדיק כדי לקנות נעלים. ושמעתי בשם מוהר"ר חיים תנצ"ה אב"ד דק"ק פוזנא שהשבטים לקחו דייקא נעלים לרגליהם, משום שעל כל דבר עושין ברכה חוץ מעל נעלים, דאין עושין ברכה על מה שהקב"ה מתייה לאדם ע"י מיתת בריה אחרת.

וידוע גבי גניבה האיסור לברך עליו משום בוצע ברך ניאין ה' (תהלים י ג). ולכן שפיר לא היה באפשרותם ליקח באותו ממון אלא נעלים שאין מברכין עליהם.*

(ראשון מקור חיים (פירודא תנ"ג), וכ"כ בידע בוך (המבורג תמ"ז) פ"ר בשלח)

ידידני בספר מים חיים שני וירחמוטו מ"ט לרבי חיים סג"ל הוויברין ד"ל שתמה, דמנא ליה שבשינוי וחליפין הוא ג"כ באיסור בוצע בוך ע"ש. וי"ל האיסור של בוצע בוך הוא משום דניאץ הוא לברך על דבר שבא לידיו באיסור. דעל פסך כזה אין לברך ולשבח להשי"ת. וע"כ הוא בוצע בוך גם אחרי שקנה החפץ בשנינו מקום, וחליפין ושינוי מקום מהני רק לענין קנין החפץ שלא יצטרך להחזירה.

מוהר"ד ברכיה בידך שפירא ז"ל בעל זרע בידך

- י"ט אלו תכין -

מוהר"ד ברכיה בידך שפירא נולד בשנת שס"ט לפ"ק בעיר וינה לרבי יצחק אייזיק, ונתייתם מאביו אחרי שלוש שנים.

כשגדל נהיה תלמיד מובהק של הגה"ק בעל מגלה עמוקות, עד שנהיה לאחד המיוחס שבבית דינו של הגאון רשכבה"ג הרבי ר' העשיל בקראקא.

היה דרשן גדול וגאון אדיר ואיש אלקים ומקובל גדול, חיבר הספר זרע בידך ראשון ושני עה"ת שהתפרסם מאד בכלל ישראל, (והספר זרע בידך שלישי, היה בן חתן).

בסוף ימיו בשנת תכ"ז נסע מקראקא לארץ הקדושה, אך נפטר באם הדרך בעיר קושטא ביום י"ט אלול תכ"ז לפ"ק ושם מנו"כ. (מ"א)

יוסף בן שבע עשרה שנה היה וגו' והוא נער. (לו ב) איתא במדרש (ב"ר פפ"ד) יוסף בן שבע עשרה שנה היה וגו' ואת אמרת והא נער, אלא שהיה עושה מעשה נערות ממשמש בעיניו וכו'.

ההפניד הק' מקאונניץ ז"ל רשם בגליון המדרש שלו, 'מעשה נערות' היינו מעשה הנער מט"ס שמקשט הכלה. 'משמשש בעיניו כמ"ש (תענית כד). כלה שעניניה יפות, [היינו שגם זה שיך לקישוט הכלה].

(שארית ישראל, לובלין תרנ"ה)

וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה. (לו ד)

ושם נחלקה מלכות בית דוד, שנאמר (מ"ב יא ב) וילך רחבעם שכמה. (רש"י)

שמעתי מהמו"ד רבי דב בער ממעוררש"ן ז"ל שאמר, מיום שנתחלקה מלכות בית דוד, אין לך אדם שיאמר איזה דבר בתורה ועבודה שלא יעמוד בגדו בר פלוגתא להכחיש דבריו, ואפילו אם לא נמצא סמוך לו ואינו בידעו ומכירו, מסתמא הוא מצוי הרחק ממנו ולפעמים מעבר לים, כך שמעתי מפיו הקדוש.

(אור המאיר (קאריץ תקנ"ח) מגילת רות, לרבי זאב ואלף מיטאמיר)

יעתה לבו ונהרגהו ונשליכהו באחד הבורות. (לו ב)

יש לבאר למה כפלו ונהרגהו ונשליכהו באחד הבורות, דאם הוא יהא נהרג מה איכפת להם אם הוא מוטל בדרך או לא. ושמעתי בשם מורי רבי גאון גדול ומופלא גאון עזיניו עשרת ראשנו כמור"ר שמעון אב"ד דק"ק פראג נרו יאיר לעולם שתירץ ואמר, שכתוב בתרגום יונתן בסוף פרשת שופטים וכ"א, ה' בענין צגלה ערופה, שמיד שהעריפו העגלה יצאו תולעים קטנים, והלכו למקום שהוצתו נמצא שם, ועבדו ביה דינא הורגים לרוצח. ובגמרא סוטה (מד): איתא, וכן בתרגום יונתן (וברים כ"א, א) מביא, דאם מצאו את ההרוג במקום טמון אין צריך להביא עגלה ערופה, שנאמר (שם) כי ימצא חלל באדמה ולא במקום מכוסה.

והנה האחים אמרו ועתה לבו ונהרגהו, וחשבו איך להרוג אותו, ודילמא ימצאוהו בשדה ויביאו עגלה ערופה, ומאותו עגלה יבואו תולעים וההרוגו. לפיכך נתחכמו ואמרו ונשליכהו באחד הבורות, במקום טמון שאין מביאין עגלה, דדברי פי חכם חן. (פלא הרמון (אנטוטרם תר"ט) אופן ליה, לרבי בצלאל הרד"ש מסלוצק)

ויגיד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים, ויאמר יהודה הוציאנה ותשוף. (לח כד)

וקשה למה הגידו ליהודה שגם היא הרה לזנונים, הלא כיון שזינתה אפילו לא היתה הרה ג"כ דינה בשריפה. וב"ל שהוא פשוט גמור, כי נודע שתמר היתה פנויה, ומה שזן אותה יהודה בשריפה כי היא היתה זקוקה ליבום והיא בלא לא תהיה אשת המת חוצה. ואיתא בגמרא איילנות אינה חולצת ואינה מתייבמת ואינה זקוקה ליבום כלל, א"כ לפ"ז מאחר שתמר כבר היו לה שני אנשים ולא ילדה מהם, יוכל להיות שהיא איילנית ואינה זקוקה ליבום כלל, א"כ לא עשתה שום איסור מה שזינתה כי היא פנויה.

אמנם לפי האמת שהיתה הרה לזנונים א"כ איגלעי מלתא למפרע שלא היתה איילנית, ולכן דנוה בשריפה. והוא שאמר הכתוב וזנתה תמר כלתך, ואם תאמר מה בכך דלמא היא איילנית ואינה זקוקה ליבום, לכן אמר הכתוב וגם הנה הרה לזנונים וא"כ אינה איילנית.

(פרת יוסף (אנצובק תפ"ז) לרבי יוסף יעסל אב"ד וואיין הסמוכה לבריסק)

וימאן ויאמר וגו'. (לט ה)

יש שלשלת על תיבת הון, דהנה מאברהם אבינו לא נשתלשל בשלימות שלשלת הקדושה כיון שיצא ממנו ישמעאל, גם מיצחק לא נשתלשל בשלימות כיון שיצא ממנו עשו, ואמנם יעקב שכל זרעו היו צדיקים גמורים ומסתו שלימה ואין בה דופי, או הותחל להשתלשל שלשלת הקדושה מדור דור עד ביאת גואל צדק.

ואמנם אם ה"ו היה יוסף חוטא לחבק חיק נכריה, או ח"ו היה סותר שלשלת הקדושה שהותחל להשתלשל. וזה הכוונה בהשלשלת, דבכח זה מיאן יוסף, בזכרו שבאם ח"ו חטא, יסורו שלשלת הקדושה המשתלשל מיעקב אבינו.

(ליקוטי שושנים (לבוב תרל"ב) להרה"ק רבי משה צבי מסאווראן)

הן אדוני לא ידע אתי מה בבית. (לט ח)

מה שהתחיל דבריו עם תיבת הון, יש לרמוז לדברי רב בפרק ערבי פסחים (ק"ב): נזאה דתורא הן הן, ופירש"י שזה לחש על השור שלא ינגחנו. ולכן יוסף הצדיק בכור שר"ר כשהיה בנסיון דפטיספירע, אמר לה ה"ן אדוני לא ידע אתי מה בבית, שהוא לחש ליצרו שלא יתגבר עליו וינצל ממנו.

(אהבת ציון (לובלין שצ"ט) לרבי אברהם היילפרין תתן רבי יהודה בן רבי שאול ואתל)

ותפתתהו בבגדו לאמר שכבה עמי. (לט יב)

שמעתי בשם רשכבה"ג רבינו אליהו מוילנא ז"ע שהקשה, דלכאורה יש להבין מהו לאמר. וביאר הכוונה במש"כ בספרי יראים, שהדיבור הרע שהאדם מוציא מפיו עושה רושם, ונותן כח להסגרא אחרא שיהיה ליצר הרע שליטה עליו אחר כך, ולכן התמידו הד"ל (שנה לג) בענישו של דיבור ניבול פה, משום שעל ידי זה יבוא בקלות לעשות עבירה בפועל ממש ח"ו. וזה הכוונה ותפתתהו בבגדו לאמר, היינו שביקשה רק שיאמר בפיו המלים שכבה עמי, שעל ידי זה בקלות יבא אחר כך למעשה. אמנם יוסף הצדיק עזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, ולא הוציא שום דיבור בפיו.

(מצבת משה (ירושלים תר"ע) להמגיד מירשים מושיילשוק)

אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' איתנו. (לט כג)

איתא במדרש (ב"ר פ"ו ה) אמר ליה פוטספר ליוסף מוזג רותחין היו רותחין, פוטרין היו פוטרין, עד שראה שכניו עומדת על גביו, הדא הוא דכתיב וירא אדוניו כי ה' אתו.

ובמסכת סנהדרין (סו): אמר אביי דקפיד אמנא זה שד, דלא קפיד אמנא זה כשפים, פי' שניהם צריכין שיהיה בידם איזה כלי, רק החילוק הוא זה מקפיד איזה כלי זה לא מקפיד.

ואמר דרדי הגאון המפורסם בעל חכם צבי זצ"ל דהוה כוונת הפסוק, אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו, שאין ביד יוסף כלום, ע"כ מוכח כי ה' אתו, ולכן כל אשר עושה ה' מצליח בידו.

(תקנתא דמשה - שביל הישר (אלקסניץ תקכ"ח) לרבי שמריה אב"ד חלאומין)

מאתרי הגולה

מדרשו בותם של צדיקי הדור האחרון זי"ע ועי"א שאיתו מוטבם היה בגולה ארה"ב והאיה פני ובל באר תורתם קדושתם ועבודתם

כ"ק אדמו"ר מטאהש זי"ע

שיחות קודש - מוצש"ק וישב - ליל א' רחנוכה

בנים יקרים, הלא מעולם לא טעמתם את טעם המתוק שאפשר להרגיש בעבודת השי"ת, כי אלו ידעתם גדול הטוב הזה, לא שקטתם ולא נחתם יומם ולילה להשיגה, "עס איז דאך נישט פארהאנען קיין בעסערס ווי ווען מען שפירט דעם אייבערשטן"

ובפרט בחורים היושבים ולומדים בישיבה בלי שום דאגות, וביכולתם להפשיט את עצמם לגמרי מעניני עולם הזה, יכולים לזכות לאורות גדולים יותר על כן השתדלו מהיום והלאה, להשקיע ראשכם ורובכם בעבודת השי"ת וליתר התורה הק' בהתמדה גדולה, ובפרט כעת בחנוכה שהוא זמן קבלת התורה, כי היוונים רצו לעקור התורה מישראל, והשי"ת ברוב רחמיו נקם בהם את נקמתו, וקבלו אז התורה מתדשוני

והא"ז הק' זי"ע הנהיג לאכול בחנוכה פורים, שבועות, ושמחת תורה, מאכל הנקרא "סערוועטען טייג", כי כל אלו הזמנים הם זמני קבלת התורה, ומי יעמוד בסוד קדושים גם תקדשו עצמכם בכל ענינים גשמיים, לאכול ולישן לכבוד שמו יתברך, ועל ידי זה תתחילו להרגיש אור גדול ודביקות גדולה

ובימי חנוכה נקל יותר להשיג האור, כי אור הגנוז יורד ומשפיל עצמו ומאיר אף למי שנמצא בדיטא התחתונה, ומטעם זה מדליקים גרות דייקא למטה מעשרה, להראות שהשכינה הק' יורדת אף למטה מעשרה, "אויב אזוי קען מען דאך אום חנוכה ממש אויפגעראכטן ווערן" להתקרב אל השי"ת ולהתחיל להרגיש האור, ודביקות בהשי"ת וכשמרגישים אור ודביקות בהשי"ת, ממילא מבינים כיצד להתנהג, כמו שכתב הבעש"ט הק' (צוואת הריב"ש דף ד' ע"א) וזלה"ק, כשהוא דבוק בבורא ית"ש ונופל לו מחשבה מאיזה דבר, מסתמא הוא כך כמו שנופל במחשבתו, והו רוח הקודש מעט, עכ"ל. כי אדם שדבוק בבורא ית"ש, השי"ת מנהיגו על דרך האמת (יז) ע"י בספה"ק בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ב' רמז ח' דח. (עבודת עבודה)

הרה"ק רבינו מהר"א מקאמאנא זי"ע העיד על עצמו, כי בכחו לשלוט על שר האש ועל שר המים, כי פעם אחת בליל ראשון של חג הסוכות ירד גשם שוטף, ולא היה אפשר לישב בסוכה, השעה כבר היתה מאוחרת מאוד סמוך לתצות הלילה, אמר רבינו מהר"א לשר המים "שאם

יפסיק עכשיו את הגשם כדי שיוכל לישב בסוכה כהלכה, אזי יעשה לו טובה בחנוכה(טז), ומיד פסק הגשם, בזה שלט על שר המים, ועל שר האש שלט, כי פעם אחת פרצה שריפה רח"ל בעיר קאמאנא ולא יכלו לעצור האש, רצו אל רבינו מהר"א בצעקה גדולה, הוא לקח מטפחת, והניפה באויר ושקעה האש הוא הקדוש חושב את עצמו (בהקדמת החומש היכל הברכה) לדור שלישי ודביעי להבעש"ט הק', כי הוא היה תלמיד דודו הרה"ק רבינו בעל עטרת צבי מוידו ששוב זי"ע, והעטרת צבי קיבל תורה אצל אחד מתלמידי הבעש"ט הק', על ידי זה הוא שלישי, והעטרת צבי היה גם תלמיד של הרה"ק החתם מלוכלך זי"ע, תלמיד המגיד הק' מהר"ר דוב בער ממעורר שזי"ע, ועל ידי זה נחשב גם למקבל רביעי מהבעש"ט הק' זקיני הק' זי"ע היה תלמיד בנו, רבינו מהר"ר אליעזר צבי מקאמאנא זי"ע, פעם אחת בליל פורים אחר ברכת המזון של סעודת הלילה, אמר זקיני

עובדות קודש

והיה נוהג לומר לאדם אחד ששמע עליו איזה חולי כל ספר תהילים עד שאמר שהראו לו מן השמים שהכל בסדר. עובדא שמעתי מכלי ראשון ממש; בחור אחד שהלך והתקדם בגילו ועדיין לא נראה זיווגו באופק וחשק מאוד להיכנס אל הרבי זי"ע לקבל את ברכתו. הרבי היה אז כבר זקן מופלג, למעלה מבן תשעים ולא שמעו אותו מדבר, ולאחר שהבחור ביקש את הברכה אמר הגבאי שהרבי בירך, אך הבחור התעקש שהוא רוצה הבטחה מפורשת, אמר הגבאי להרבי שהבחור רוצה הבטחה, אמר מיד בפה מלא ובקול 'שוין שוין שוין' [- תיכף תיכף ומיד], והבחור מיד צלצל להוריו שהנה בוא תבוא הישועה במהרה, ואכן שבועיים לאחר מכן זכה לבוא בכרית אירוסיו.

**

שמעתי מאחד מתלמידי תושב טאראנטא שפעם היה איזה יהודי של"ע לא היה בריא בנפשו והיה ישוב בביהמ"ד בכל שעות היום ושם מבלה את ימיו. אביו שלא היה יכול לראות בצערו לקחו לרבי מטאהש, ואמר מה שאמר ובירך מה שבירך, לבסוף הוסיף שצריך איזה עבודה, ונתן עייגו הקדושות בו למשך דקות ארוכות. כשיצאו משם פיעמה רוח חדשה בקרבו ועד מהרה החלים מחליו וזכה לשידוך נפלא, ואף קיבל עבודה מסודרת, והקים משפחה חשובה בישראל.

**

שמעתי מפי עד ראייה תושב טאראנטא, שפעם הביאו לפניו צעיר אחד שהיה רחוק מיהדות לקבל ברכת צדיק מכ"ק הרבי זי"ע שיחזור בתשובה, והוא הניח את ידיו הק' על ראש הבחור והתחיל לומר במתינות עשרה קאפיטלא"ך תהילים, בו בזמן שידיו היו מונחות על ראשו של הבחור הזה, ואחרי זאת שיצא מהרבי כעבור עשרים דקות, החלה רוח של קדושה לפעם בקרבו, הוא ביקש לטבול במקוה ולהניח תפילין, עד כדי כך שחזר בתשובה שלימה במהרה, וכל זה נעשה כי כל איש מזרע ישראל היה אהוב על ליבו באהבה אמיתית וכנה ללא כחל ושרק, וזה גם מוסר השכל נפלא היאך צריך לאהוב את כל איש מזרע ישראל באשר הוא שם, יהיה מה שיהיה.

(כ"ק אדמו"ר מתולדות משה שליט"א)

הק' בזה"ל: "דער הייליגער ר' אייזיקל קאמאנער האט מקבל געווען פון זיין שווער ר' אברהם מרדכי מפינטשוב טויזענט מעשיות אמתיים פון בעש"ט הק', און ער האט יעדן טאג גערעדט פון בעש"ט הק', און דער רבי זכורנו לברכה (כך קרא לרבו הג"ל) האט געקענט די גרעסערע העלפט פון די טויזענט, און פון מיין רבין קען איך די גרעסערע העלפט", עכלה"ק ג.

(טז) ע"י ירושלמי שבת (פ"ב ה"ו) עה"פ (ישעיה מ"ג ט"ז) במים עזים נתיבה, היינו מתג עד חנוכה, ובזוה"ק פרשת פנחס איתא (ח"ג רנ"ח ע"ב) על הפסוק (בראשית ח' ה') המים היו הלך והסוד עד החודש העשירי, דניסוך המים של חג ממשך לטבת, ע"כ. זכותו של רבינו יצחק אייזיק יהודה יחיאל בן מורה מורנו ר' אלכסנדר סענדר יגן עלינו, וקדושתו יאיר לנו שנוכל לילך בדרך האמת בעבודת השי"ת

ב"ק ארמו"ר מסקולען זי"ע

דברי אלקים חיים מכתב יד קדשו מתוך הספר החדש שיצא השבוע לאור עולם

גם על עולמות העליונים, על דרך הכתוב (ישעיה ס, כא) זעמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, ופירש בתו"ט (סנהדרין פ"א מ"א) ש'ארץ' הכוונה לארץ החיים. ואח"כ דיבר הכתוב על גופו של יעקב אבינו, וזהו 'בארץ כנען', פי' כי גופו היה בעולם הזה.

**

עוד עלה בדעתי בעה"ת לפרש הענין, כי צריך להבין בדברי רש"י ז"ל שהיה עושה מעשה נערות מתקן בשער ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה. הא יוסף הצדיק היה בן זקונים ורש"י ז"ל (לעיל פסוק ג) מביא התרגום בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, ואיך אפשר שיוסף הצדיק יעסוק בדברי שטות כאלו ח"ו.

ונראה לומר הביאור בזה, דהנה כך דרך הצדיקים, שממשמשין תמיד במעשיהן ועושים תשובה על כל מה שעשו אפילו בעודם עולל יונק, ע"ד דאיתא (בספה"ק דברי חיים פ' תבוא ולש"ש) על רבינו הקדוש רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל הי' עושה תשובה על מה שעשה כשהיה תינוק יונק משדי אמו, מדרך התינוק שמכה בידו על דדי אמו, והיה עושה תשובה גם על זה, שלא יהי' לו פגם הטא 'מכה אמו' (שמות כא, טו) ח"ו. וכמו כן יש לומר על יוסף הצדיק ע"ה, כי 'עושה' הוא לשון 'תיקון', על דרך שפירש רש"י ז"ל בפרשת בראשית על ויעש אלהים את הרקיע (לעיל א, ז) תקנו על עמדו וכו', וזהו כוונת רש"י 'שהיה עושה מעשה נערות', כי יוסף הצדיק ע"ה היה מתקן מה שעשה בעודו ילד קטן, והיה עושה ומתקן המעשה נערות, מה שעושים בשנות הנערות, כי הלא האדם אינו יודע מה שעשה בעודו עולל, אולי ציער את אביו או אמו בעודו ילד.

וגם 'מתקן בשער' יבואר עם מה שדרשו חכמז"ל (יבמות קכא): על הפסוק (תהלים ג, ג) וסביביו נשערה מאד, שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, ויוסף הצדיק היה תמיד מתיירא מזה והיה 'מתקן בשער' מה שנדמה לו שאפשר פגם כחוט השערה, ותמיד דקדק בזה שלא יבא לפגום ח"ו כחוט השערה.

ומה שכתב שהיה 'ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה', הכוונה שהיה ממשמש ובודק תמיד את עיניו ונזהר שלא יפגום את עיניו בהסתכלות ח"ו, על דרך מאחז"ל (עירובין יג): נח לו לאדם שלא נברא ועכשיו שנברא וכו' ימשמש במעשיו, וכדפירש רבינו משה חיים לוצאטו זצוק"ל בספה"ק מסלת ישירים (פרק ג), וז"ל: אך המשמוש הוא וכו' אפילו במעשים הטובים עצמם לחקור ולראות היש בעיניו איזה פניה אשר לא טובה, או איזו חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו וכו' ע"כ. וזה הכוונה כאן, שיוסף הצדיק היה ממשמש בעיניו ובודק אותם תמיד, והיה עומד על המשמר לשמור את עיניו שלא יפגמו ח"ו ^{1*}, 'כדי שיהיה נראה יפה' לפני הקב"ה. וגם י"ל 'כדי שיהיה נראה יפה' שהעינים יראו ויאורו יפה, כי מי שמטמא את העינים בהסתכלות ח"ו בנשים אזי נחשכו עיניו, ומי שממשמש ומדקדק תמיד שלא יסתכל בעבירה אזי יאורו עיניו באור התורה הקדושה, וגם יראה וירגיש בעיניו את הדרך הישר, בין בעיניו גשמיות בין בעיניו רוחניות, שלא יכשל בשום דבר, ואז כל אשר יעשה יצליח, כמו שאמר דוד המלך ע"ה בריש ספר תהלים (א, א-ג) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וכו' וכל אשר יעשה יצליח.

**

המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו (לז, ח). יש לדקדק בכפל הלשון 'המלוך תמלוך' 'משול תמשול' למה ירמוז,

בארץ מגורי אביו (לז, א). בספה"ק דגל מחנה אפרים כתב, שיעקב אבינו ע"ה רצה לישב במקום אביו, כי במקום שנעשה שם מצוות נשאר רשימא קדישא. כי כשאדם דר במקום אבותיו אז גם המקום גורם לו ללכת בדרכם, על דרך (אבות פ"ד מ"ב) מצוה גודרת מצוה.

ונראה בעה"ת להוסיף בזה, כי בפרט כשמעלה על זכרונו, כאן הוא המקום שהתפללו אבותי ושפכו לבם למקום ב"ה, כאן אכלו אבותי סעודותיהם בשבתות ובימים טובים, וגם בכל יום היה אכילתם בקדושה ובטהרה, כאן עשו אבותי מצוה זו וכאן מצוה זו, זה מעורר בלבו דביקות בהש"ת. ואפילו כשאינו דר במקום אבותיו, צריך תמיד לעמוד נגד עיניו דמות דיוקנם של אביו ואמו וביתם ובית תפילתם, והמקומות שעשו שם מצות ומעשים טובים, ובוזה יהיה לו התחזקות לעבודת הש"ת, וזה מה שרמז לנו התורה הקדושה שישב יעקב בארץ מגורי אביו.

ונראה להטעים הענין, עם מה שהראה ארמו"ר מוואסלוי זצ"ל לארמו"ר הרה"ק זצוק"ל בספר הזוה"ק (עיין ח"א עג). שעל פי דברי הזוה"ק שם יובן למה אנו רואים שבקריאת שמו של ארץ ישראל מצאנו חילוק בין החופשיים לאנשים החרדים לדבר ה', שהם קוראים לה 'ארץ' סתם או 'ישראל' סתם, אבל אנו קוראים אותו 'ארץ ישראל', והסיבה לזה היא אופן ההסתכלות על המקום, שהם מסתכלין עליו כמקום ישוב סתם, אבל אנו מסתכלים על זה כמקום שניתן לאבותינו וגרו בה בני ישראל. ויש לומר דלכן בעשו כתיב (לעיל לו, ו) ויקח עשו וגו' וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, ונאמר רק 'אל ארץ' סתם, ופירש רש"י וילך אל ארץ, לגור באשר ימצא ע"כ, כי עשו לא החשיב ארץ ישראל מצד קדושת אבותיו, אלא כמקום ישוב סתם, ולכן הלך לו לגור במקום ישוב אחר, באשר ימצא. משא"כ אצל יעקב אבינו ע"ה כתיב ביה 'בארץ מגורי אביו', כי השיבות הארץ היה אצלו מצד שגר שם אביו, והוא מקום שהתפללו אבותיו וכנ"ל.

**

וישב יעקב 'בארץ מגורי אביו' 'בארץ כנען' (לז, א). לכאורה צריך להבין כפל הלשון שכתב ב' פעמים 'ארץ' בפסוק ונראה כאילו הם ב' מקומות.

ויש לומר בעזה"ת על פי הידוע דבעת שארמו"ר הזקן מהוסיאטין זצ"ל נולד, עדיין היה דודו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע בחיים חיות, כי נפטר שנתיים אח"כ בשנת ביום ל"ה בעומר תקצ"ו, ואעפ"כ קרא לו הרה"ק מרוחין זי"ע על שמו מרדכי, והסביר הרה"ק מרוחין שהרה"ק מטשערנאביל כבר שלש עשרה שנה לא חי בעולם הזה, כי רק הגוף שלו הוא בעולם הזה אבל הוא כבר חי בעולמות העליונים למעלה. והענין בזה, כי הצדיק דר תמיד בשני העולמות, בעולם הזה ובעולם הבא, כי הוא חי בזה שידוע שהעולם הזה והעוה"ב אחד הם, ושכל דבר הנמצא בעולם הזה אינו אלא להביאו לעולם הבא, וכפירוש הרה"ק מבארדיטשוב זצוק"ל (קדושת לוי פרשת בראשית בד"ה אלה תולדות) על פסוק (תהלים קמת, יג) 'הודו על ארץ ושמים', שמאחד הארץ ושמים, שמ'ארץ' נעשה 'שמים', שמאחר שבכל עשיותיו מכיין לשם שמים נמצא עושה מעולם הזה עולם הבא, והצדיקים דרים בשני עולמות.

ולפי"ז יש לפרש כאן, אע"פ שיצחק עדיין היה בחיים, הא נזכר לעיל בפרשת וישלח הסתלקותו של יצחק, והודיענו הכתוב כאן ממדרגות יעקב אבינו ע"ה שישב 'בארץ מגורי אביו', היינו בעולמות העליונים אצל מגורי אביו יצחק, ותיבת 'ארץ' רומז

ב"ק ארמו"ר מסקולען זי"ע - הבשר

את יוסף הצדיק, כאשר ביארנו בפסוק (לעיל פסוק יח) זיתנכלו אותו להמיתו, שקבלו מחשבות מן השמים להמית את יוסף, יעו"ש, ונשאו תפלה בשאלה ובקשה להשי"ת שיאיר עיניהם מה יעשו, וגם יל"פ זישאו עיניהם על עיני השכל, שנשאו עיניהם למרחוק להביט על העתיד להיות.

והיכף ויראו ז'הנה' אורחת ישמעאלים באה וגו', כל מקום שנאמר ז'הנה' הוא דבר ברור, כמבואר באור החיים הקדוש על הפסוק ז'הנה' סולם וגו' והנה מלאכי אלהים' וגו' (לעיל כה, יב). שתיבת ז'הנה' מורה על היות הדבר ברור בלא דמיון ע"כ, וכמו כן כשראו השבטים הקדושים אורחת ישמעאלים באה, ראו בבהירות את ההשגחה הפרטית בזה שנזדמנו עכשיו, והבינו שההשגחה העליונה סיבבה זאת, כדי שיקדים על ידי זה גזירת בין הבתרים, שנאמר כי גר יהיה זרעך' (לעיל טו, יג). וזהו שכתוב הולכים להוריד מצרימה בלשון מפעיל, כי כוונת ההשגחה העליונה היתה באמת להוריד על ידם אחרים למצרים, היינו את יוסף. ועוד, שעל ידי שיוורידו את יוסף למצרים, יבואו אחריו יעקב ובני ביתו לשם, ודומה כאילו הישמעאלים הורידו את כולם למצרים.

חלק הביאורים

כי אותו אהב אביהם (לו, ד). פירש התרגום ארום יתיה רחם אבוהון. ונראה לרמוז שהוא גם לשון רחמנות, וי"ל בזה ע"ד צחות בעה"ת, על פי מה דאיתא בספה"ק קדושת לוי (פרשת כי תשא) בשם האר"י הק' ז"ל (שעה"כ דרושי העמידה דרוש ו') די"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הם כנגד י"ג מדות של רחמים, וא"כ מידת רחום' הוא כנגד מידת גזירה שוה, והמשל בזה כמו עשיר שמרחם על העני שצריך להשוות עצמו ולירד למדרגה של העני ולהרגיש בצער ע"כ, וכידוע המעשה מהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע שהיה פעם אחת במלון בדרך, וראה גוי שיכור אחד שמתבק את חבירו, ואמר לו בקול גדול שאוהב אותה, וחבירו שאל אותו אם הוא מרגיש את כל צער שיש לו, ולא ידע מה להשיב לו, אז אמר לו חבירו אם אתה אוהב אותי באמת אתה צריך להרגיש כל מה שבלבי, וכששמע הרה"ק זאת אמר שהיה צריך להיות כאן רק כדי לשמוע את הדבר הזה.

והנה בפסוק הקודם כתיב כי בן זקונים הוא לו, ופירש רש"י שהיה זיו איקונין שלו דומה לו, נמצא שהיה שוה ממש ליעקב אבינו ע"ה. וזהו שתרגם כאן יתיה רחם אבוהון, כי רחום הוא כנגד גזירה שוה, והיינו שהיה שוה ליעקב.

**

ויקנאו בו אחיו (לו, יא). לכאורה היל"ל זיקנאו אותו, ומהו הלשון זיקנאו בו.

ויש לומר בעה"ת על דרך הכתוב (לעיל ל, א) זתקנא רחל באחותה, ופירש רש"י ז"ל, קנאה במעשיה הטובים, אמרה אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים ע"כ. ויש לבאר בעה"ת מפני מה יצא רש"י ז"ל מפשטות הפסוק שקנאה באחותה שיש לה בנים, ופירש שהקנאה היה במעשיה הטובים, רק דלכאורה יל"ד בלשון הכתוב זתקנא רחל באחותה, והיל"ל זתקנא רחל את אחותה, לכן פירש רש"י שבאחותה משמע במדותיה הטובים הנמצאים בה.

ובזה יובן בעה"ת גם מה שכתוב כאן זיקנאו בו אחיו, שהאחים הבינו שזה שמראים לו מן השמים חלומות אלו, הוא מפני הצדקות שלו ומדותיו הטובים אשר בו, על כן היתה קנאתם בו כי קינאו במדותיו הטובים.

ולכאורה היל"ל התמלך עלינו' התמשול בנו' וכיוצא בזה. ובעזר החונן לאדם דעת נראה לומר על דרך מה שפירש רבינו הק' רבי ברוך ממעיבוז זצוק"ל על דברי הגמרא במסכת ברכות (כז:) שכשרצו למנות את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, אמר איזיל ואימלוך בדביתהו, שכוונתו היתה לומר לפי מידת ענותנותו, שקודם שנעשה נשיא ומלך על ישראל צריך הוא לבדוק אם הוא מלך על עצמו בביתו, וזהו ואימלוך בדביתהו. ובוזה יובן כפל הלשון בכתוב, שהשבטים הקדושים אמרו ליוסף, המלוך' אם אתה תמלך על עצמך, אזי תמלך עלינו, וכן אם משול' אם אתה תהיה מושל ביצרך, אזי תמשול בנו. וכן היה באמת שמשל ביצרו מקודם ועמד בנסיונות ובפרט בנסיון של אשת פוטיפר ולא הסא ח"ו, ואחר כך באה לו ממשלה ומלכות. ותיבות אם משול תמשול, מפרשים את כוונת התיבות המלוך תמלך עלינו, כי לענין זה של מלחמת היצר יותר יאות הלשון ממשלה, כי חכמז"ל כינו את מי שאינו הולך אחר עצת יצרו בתואר מושל ביצרו, כמו שדרשו (בבא בתרא עה:) עה"פ (במדבר כא, כז) על כן יאמרו המושלים באו חשבון, אלו המושלים ביצרים, ולכן דווקא בענין הממשלה כתוב בתורה הקדושה באופן מפורש אם משול, תמשול, בנוסח של שאלה ותשובה אם משול, תמשול, ומזה נבין כוונת האחים גם בדבריהם המלוך, תמלך.

**

וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה וגו' הולכים להוריד מצרימה (לו, כה). יש לדקדק בלשון התורה הקדושה בפסוק זה, א. לכאורה תיבת וישבו' מיותר, ומאי נפקא מינה אם ישבו או עמדו. ב. איך יתכן כזאת שבעת שיוסף הצדיק נמכר לעבד במצרים, ישבו אחיו לאכול סעודה. ג. תיבות וישאו עיניהם' גם כן לכאורה מיותר, דאם האחים ראו את הישמעאלים מסתמא נשאו עיניהם, והיל"ל רק ויראו והנה אורחת ישמעאלים' וגו'. ד. צריך להבין משמעות תיבת ז'הנה' שנאמר כאן.

ובעה"ת נראה לבאר כל זאת, דהנה באמת עשו שבטי י"ה כדת וכדין תורה כשדנו את יוסף הצדיק למיתה, כאשר הארכנו בזה לעיל (פסוק כ) בד"ה ועתה לכו וגו'. וכן ידוייק במה שאמרו (לעיל פסוק יז) נלכה דותינה, ופירש"י הק' לבקש לך נכלי דתות' ע"כ, וביאור דבריו יש לומר בעה"ת, על פי מה שכתב האור החיים הק' (לעיל כה, י) שכל מקום שנאמר בתורה הקדושה אות ה' בסוף התיבה במקום למ"ד בתחילתה יש דברים בגו ע"כ, וקשה ליה לרש"י ז"ל מפני מה כתב דותינה' ולא אמר לדותן, לכן פירש דותינה' מלשון דת, היינו ששבטי י"ה פלפלו וחקרו על פי דין תורה, ומצאו שבא לו ליוסף הצדיק מיתה מצד הדין והדת.

ועם כל זה לא היה לשבטי י"ה מרגוע לנפשם, בחששם אולי לא עשו כהוגן, ועל כן וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם, פירוש, וישבו' הוא לשון תשובה, היינו, שעשו תשובה שיאיר ה' שכלם, וגם יל"פ וישבו' לענין ישוב הדעת, היינו, שנתיישבו בדעתם היאך סיבב הקב"ה על ידם דבר כזה. לאכל לחם' יבואר על דרך מאמר חכמז"ל (בבא בתרא יב:) כי קודם אכילה אין האדם בדעת שלימה, ודומה כאילו יש לו שני לבבות, והיות שחששו האחים הקדושים שמעשיהם אינם כהוגן, לכן אכלו לחם כדי שתתיישב דעתם. וישאו עיניהם' למרום לאבינו שבשמים להבין מה זה היה להם ומה סוד הדבר שהגיע אליהם המחשבות האלו להרוג

ב"ק ארמו"ר מראהמאסטרווקא זי"ע

עוניי הפרשה - לשון קדשם של תלמידי בעשטה"ק מה רמזגלא בפומיה רמרן זי"ע

זו שמתירא תמיד שמא יגרום החטא ולא יצא ידי חובתו לעבוד את הבורא.

וזהו שאמר הכתוב **זישב יעקב בארץ מגורי אביו**, דהיינו שהיה לו תמיד פחד, ש'מגורי' הוא לשון פחד, וממה היה לו פחד, שמא לא עבד את הבורא כראוי. 'אביו' שהיה לו מדת אביו, דהיינו 'פחד יצחק', שיצחק עבד את הבורא במדת יראה

(זה"ק ח"ג השמטות רנג, א; זו"ח פ' תולדות כו, ב), כמו 'פחד' יצחק (לעיל לא, מב):

קדושת לוי (בד"ה א"י על הפסוק הנ"ל בתו"ד)

גם צריך אדם להתנהג בכל דבר שמביא עליו יתברך יקבל ממנו בנחת ובשמחה, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נד,

א) 'בכל מאדך' (דברים ו, ה) בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאד מאד, ויאמר 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ט, ב), ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה, כי מאתו לא תצא רעה ח"ו, כנחום איש גם זו שברוב הבטחתו ואמונתו בו יתברך אמר על כל דבר 'גם זו לטובה' (תענית כא, א), ובזה הוא ממתיק הדינים מעליו, והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב.

דגל מחנה אפרים

עוד יש לומר שרימז התרגום על דרך ששמעתי וראיתי מן אא"ז נ"ע זללה"ה שהיה מספר מעשיות ודברים חיצונים ובהם היה עובד ה' בחכמתו הזכה והטהורה

שהיה לו, וזה יש לומר שרימז ארי בר חכים הוא בר לשון חוץ כמו תוכו כבדו (ברכות כ"ח א) והיינו זהו המעלה והמדריגה נפלאה שהיה לו שאפילו בר היינו בדברים חיצונים וסיפורי דברים חכים הוא היינו שהיה מלביש בהם חכמתו הזכה והיה עובד ה' בהם וכיון שראה יעקב אבינו שזכה לחכמה נשגבה כזו ויקשר אהבתו בו וקל להבין:

דגל מחנה אפרים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לז, א). יש לפרש בזה כי ידוע במקום שיש השראת השכינה שם אף שאחר כך נסתלק נשאר רושם הקדושה לעולם והוא שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו היינו באותו ארץ שהיה אביו עושה שם יהודים וזהו מגורי לשון אסיפה ויחוד כמו

מגורה מליאה פירות נקרא על שם ששם נאסף ביחד התבואה אל מקום אחד והוא שרימז כאן על היהודים קדושים שעשה באותו מקום ובדאי נשאר שם רשימא קדישא ולכך ישב יעקב שם כי המקום גורם מצוה גוררת מצוה וקדושה גוררת קדושה.

וכמו שכתבו אנשי אמת יראי ה' על פסוק (תהלים א', א) **ובמדשב לצים לא ישב כי המקום גורם חס ושלום עיין שם וכל שכן במקום שהיה קדושה שהיא תופסת מקומה כי מדה טובה מרובה (סנהדרין ק' א) וגוררת תחנה ובקשה ותפילה ויחוד והדבר הזה הוא נוהג תמיד בכל אדם ובכל זמן:**

קדושת לוי

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לז, א). הכלל הוא כך, דהנה בספר האמונה ובטחון להרמב"ן (פרק טו) כתוב, הגם שהקב"ה הבטיח ליעקב אבינו, אף על פי כן היה מתירא 'שמא יגרום החטא' (ברכות ד, א) ולא עבד את הבורא

כדת, עיין שם. והנה צריך כל אדם לעבוד את ה' בכל עת ורגע, ויהיה בשמחה תמיד אם הוא רואה שיש לישראל טובות בזה העולם, ואם חס ושלום להיפוך צריך להשתתף בצערם, וצריך לדאוג תמיד שמא יגרום החטא ולא עבד את הבורא, ויעקב היה תמיד במדריגה

עוברות קודש

רבינו זי"ע כידוע היה מופלא בפשטותו וענותנותו הגדולה, וכמה שכבר נכתבו וכמה שעתה יכתבו עדיין אפשר עוד לכתוב פי כמה וכמה, וא' מהדברים העיקריים הוא ההתבטלות לצדיקים הקודמים, פע"א אמר לו א' מנכדיו שכידוע שכחילקו בני הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע את ירושתו ולא נשאר כלום להרה"ק ר' יחנן מראמאסטרווקא זי"ע ואף את הגארנישט לקח כבר אחיו הרה"ק ר' משה מקאריסטשוב זי"ע ולכן אמר שהוא יקח את הגאר גארנישט, ואמר א' מנכדיו לרבינו זי"ע שרואים זאת אצלו העלפן... אונז האבן דען א השגה אין די הנהגה פון די ערשטער ר' יחנטשע.

וכן סיפר א' מנכדיו שבתקופת הקורונה רצו לעשות איזה סגולה נגד מגיפה שמוכח מהרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע ובאו לשאול את רבינו זי"ע מה דעתו האם לעשות את הסגולה, מיד הגיב רבינו בתנועה של תמיהה בזה"ל: די אייבישטער זאל העלפן... ש'שטייט דאך פון פריערדיגע צדיקים, ולא הבין מה שרוצים ממנו.

וכן סיפר המשב"ק הרה"ח ר' יהושע חיים קאסענן שליט"א שבשנים האחרונות רצו לבטל את הטיש ביום שמת"ת, אבל רבינו זי"ע התעקש מאוד לערוך את הטיש ושלא לבטל מנהג שראו אצל אבותיו הק'.

וכן פע"א רצו להנהיג שבשעה"ט בעת שאוכל את המאכלים ישירו שירים לכבוד שב"ק (- שכידוע בחצרות גזע בית טשערנאביל לא מזמרים בטיש אלא רק זמירות שב"ק -) ורבינו זי"ע ואמר שהוא קיבל מאביו זי"ע ומחותנו זי"ע איך צריך להיות טיש ואין הוא יכול לשנות.

וכן מעידים החסידים שהסתופפו בצילו איך שהוא נכנס לטיש באימה וביראה, וכמה פעמים על אם הדרך אמר "מגיט צו א טיש", וראו עליו שלא משנה לו מי שיושב למטה ומי שיושב למעלה אלא עריכת שוה"ס הוא דבר קדוש שקיבלו מהצדיקים הקודמים.

מענין לענין פע"א נכנס אליו א' ואמר לו שהוא מגיע כל שבוע לטיש והוא אינו מרגיש כלום, ענה רבינו זי"ע בתמיהה אין מקוה שפירסטו יא.

סיפר א' מנכדיו שפעם שאל אותו אם הכיר את הרה"ק ר' שלומק'ע מזועהיל זי"ע (שכידוע היה להם קשר והרה"ק ר' שלומק'ע זי"ע הגיע לבר מצוה שלו) וענה בזה"ל: חס ושלום איך האב געקענט ער איז דאך געווען למעלה מהשגתינו, דער טאטע האט אים געקענט, איך האב זיך געדרייט ב"י אים..

באמונתו יהיה

דברי תורה ממודרנו המשגיח זיע"א

יור"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון נ"ו

פרשת וישב תשפ"ה

אמונת השבת

בשבת זו - נכללו כל ימי חנוכה

ושבת זה שלפני חנוכה נכלל בו כל כח החנוכה. ולכן, שב"ח פרש"ת ויש"ב. גימ', ח' פעמים נ"ד.

(וישב תשנ"ה)

פרשה של בטחון

פרשת וישב הוא פרשה של צרות, וכדאיאת במדרש בפרשתנו. שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ותעניתו. ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה עוסק ובורא אורו של מלך הנשיח. דהיינו שבתוך הצרות והמבוכות של הפרשה גנוז אורו של מלך הנשיח, וצריכים להתאר באמונה ובבטחון גמור שבכל ההסתרות גנוז הטוב. ולכן מפרשה זו מתברך כל ימי החנוכה וכל ימי חודש סבת.

ומחזתי ר' דינאל גאלדשטיין ז"ל אמר אשר ויש"ב הוא ר"ת ויבטחו ב'ן יודעי ש"מך, שעי"י ענין הבטחון והאמונה יכולים להתגבר על הצרות עד שיודעים שבכולם גנוז טוב.

(וישב תשנ"ה)

הגמר חתימה לטובה - לפי האור הגנוז שבלב

ובימי חנוכה שמתגלה אור הגנוז הקב"ה מגלה את האור הגנוז שנמצא בכל איש ישראל אפילו השפל ביותר, ולפי האור הגנוז דנים את כל אחד ואז יוצא זכאי בדין, וזה גרמז בתפלתנו ברי"ה אב כבנים אם כעבדים וכו', ואם כעבדים עינינו לך תלויות עד שתחנונו ותוציא כאור משפטנו שמשפטנו יצא כאור, היינו האור הגנוז שבכל אחד מישראל, שזה מתגלה בחנוכה.

ושבת פרשת וישב שהיא השבת שלפני חנוכה היא זמן גמר החתימה לכן גרמז שב"ת פרש"ת ויש"ב בגימ' מולפניך משפט"י יצ"א עינ"ך תחזינ"ה מישר"ם.

(פרשת וישב תשנ"ה)

פרשה של אור הגנוז

פרשת וישב הוא הפרשה של אור הגנוז, שהוא האור של משיח, שאין לך גניזה גדולה כיוסף, שבו היה גנוז משיח בן יוסף, וחשבו השבטים, שהם שבטי י"ה, שהוא חושך, ואמרו לנו ונהרגה. געזאלד, אין לך אור גדול כיוסף, שבו נשמת משיח בן יוסף, ודגוהו למיתה - וזה סימן כמה גנוז היה האור.

(וישב תשנ"ה)

נתנדב ע"י הר"ר משה ליכט שליט"א
לרכל שמחת נישואי בתו למול"ט
עב"ג החתן אלעזר שמואל רוזנבלום הי"ו
בורא עולם בקנין השלם זה הכנין

אמונת הפרשה

התגלות אור הגנוז: אורו של משיח - שבתוך כל יהודי

"ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו". במד"ר (פ"ה א) רבי שמואל בר נחמן פתח (ישעי' כ"ט) כי אנכי ידעתי את המחשבות. שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו. ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק ובורא אורו של מלך הנשיח. ע"כ.

ויל"ד בלשון המדרש 'אורו של מלך הנשיח' ולא אמר סתם, נפשו של משיח, וכיוצ"ב.

ו"ל בהקדם הידוע מדברי הבני יששכר בשם הקדמונים, שבחנוכה מתגלה אור הגנוז שנברא בשבת ימי בראשית. והרוקח כ' רמז, שבתורה נכתב ל"ו פעמים לשון, נר אור מאורות. כנגד ל"ו שעות ששימש האור הגנוז לאדה"ר. וכנגד זה הם ל"ו נרות של חנוכה. ועוד הביא בבני יששכר, שבחנוכה מתגלה אורו של מלך הנשיח.

והמתבאר מזה כי שני הדברים הללו כאחד הם, כי אור מלך הנשיח הוא האור הגנוז, וכן מפורש במדרש פנחס לר"פ מוקאריץ (נמכא כבני"ש מאמר כ' ט"ז), ונרמז במ"ש, א"ת האו"ר כ"י טו"ב, בגימ', או"ר מול"ך המשיח"ת.

והביאור בזה י"ל עפ"י המובא, שנשמת משיח נשתלשלה דוקא במקומות חשוכים, כמו שדרשו חז"ל עה"פ, מצאתי את דוד עבדי. היכן מצאתיו בסודם, כמו שנאמר, שתי בנותיך הנמצאות. ששם היתה השתלשלות דוד המלך ע"י בנות לוי שנתיקברו מאביהם. ומחשך זה יצאה אח"כ רות המואביה.

וכן אצל בועז ורות מצינו שנסתובב הדבר באופן בלתי רצוי. וכמו שכי' האלשיך בהקדמת פירושו לרות. שלומדים אנו מזה מעלת המחשבה הרצויה אף ע"י מעשה מוגנה. וכן בפרשתנו מצינו מעשה יהודה ותמר שמהם נשתלשל מלכות בית דוד. ובמקום החשך הזה היה גנוז אור משיח בן דוד.

וכן עדי"ן משיח בן יוסף היה גנוז בחשך. שהרי אשת יוסף היתה אסנת שלפי המבואר היא נולדה משכם ודינה, וכשנולדה לא רצו השבטים לקיימה והניחה יעקב במדבר בסנה וקשר עליה קמיע שהיא ממשפחת יעקב, ונתגלגלה למצרים אצל פוטיפר, וכשצעדו בנות עלי שור לראות את יוסף וזרקו עליו תכשיטיו ופקדושתו לא הרים עיניו עד שאסנת זרקה לו הקמיע הזה ועי"ז הגיע לקחתה לאשה.

הרי שהשתלשלות משיח בן יוסף נצמח משכם ודינה. ומאחר ששכם היא נחלתו של יוסף לכן גם זוגו בא משכם כי זה הוא מקום שרשו. ויש לרמז כי, שכ"ם ב"ן חמור". בגימ', המל"ך המשיח"ח ב"ן יוסף. וכן בפרשת יהודה ותמר המתחלת, ויהי בע"ת התו"א. בגימ', המל"ך משיח"ח ב"ן דוד".

וכן בנישואי בועז ורות היתה ההלכה רופפת עדיין אם מואבית מותרת לבוא בקהל. וכמי שירושלמי, שבאותו יום נתחדשה ההלכה שמואבית מותרת. ועדיין היו עוררים על זה אף בדורות שלאחר מכן. שדואג האדומי היה אומר על דוד שהוא אסור לבוא בקהל. ואם היה בועז רוצה להתנהג בחסידות ולחזמיר על עצמו היה יכול למנוע עצמו מלישא את רות לחשוש מכח הספק. והיה מתעכב בזה השתלשלותו של דוד המלך. אלא שלא חשש בועז להחמיז בדבר ובוזה ניצל השתלשלותו של משיח. ורואים אנו בזה היאך השתלשלות משיח נמשכה דייקא ע"י ההנהגה המודקדת לפי ההלכה מבלי להחמיר.

ועכ"פ נשמע מזה היאך שדייקא במקומות חשוכים נמשך נשמת משיח בן דוד. וכן היה עוד בישי אבי דוד שפירש מאשתו לפי שחשש על האיסור של מואבית וממילא הוא אסור לבוא בקהל. ושחרר את שפחתו כדי לנשאה. והשפחה הטעתו והעמידה את אשתו תחתיה ומזה נולד דוד. ומאחר שידעו שפירש מאשתו תלו שהולד הנולד ממנה אינו כשר ח"ו. ועל כן ריחקו האחים את דוד וכן ישי עצמו. ועל כן כשבא שמואל הנביא למשוח את אחד מבני ישי לא הביאו כלל את דוד בתוך האחים. ולבסוף כשמשח שמואל את דוד, אז אמר ישי, 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה'. ואחיו אמרו, 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו'.

הרי שאורו של משיח הוא גנוז במקומות החשוכים. ומובן שפיר שאור מלך הנשיח הוא

המשך בעמ' ב'

אמונת הפרשה

יורדת למטה מעשרה טפחים שלא כרגיל, להאיר את הנשמות השרויים באפלה, והם בבחי' פתילות ושמיים שאין מדליקין בהם בשבת, שאין האור נאחז בהם, אבל בחנוכה מדליקין בהם, שיפה כוחו של אור החנוכה להאיר בתוך החשך.

וזה ענין שהשמש והירח אחד עשר כוכבים משתחווים ליוסף, היינו, השמש הוא קוב"ה והירח היא שכינתיה, וי"א כוכבים הם כל קומת הספירות העליונות, שמשספרם עולה י"א (כשמחשבים ספי' כתר וגם ספי' דעת). וכל אלו משתחווים ליוסף, שירדים למטה מעשרה להאיר שם אור של חנוכה, בחי' יוסף.

וע"ז תמה יעקב ואמר "מה החלום הזה אשר חלמתי", כלומר, מה גדול הפלא הזה שחלמתי, "הבוא נבוא אני ואמך", היינו, כי יעקב הוא מרכבה לבחינת השמש, וכמ"ש במדרש פי' ויצא עה"פ כי בא השמש, שהיו המלאכים אומרים על יעקב כי בא השמש, ואמר ע"ז מי גילה לבני רז זה ששמי שמש, ורחל היא בחינת השכינה, שהיא בחי' הירח, והיינו אני ואמך, כלומר קוב"ה ושכינתיה.

"ואח"כ ירמזו לספירות העליונות הקרויים אח"כ, לפי שהם מתאחדות עם נשמות ישראל (פי' כזה כתובא ריש פרק ג') "להשתחוות לך ארצה", היינו לירד למטה מיו"ד, והרי מעולם לא ירדה שכינה למטה מיו"ד. ולכן "מה" מאד נפלא "החלום הזה" של חנוכה "אשר חלמתי", ורמז לכל החלום בגימ' חנוכה. וגם מ"ה החלום חז"ה בגימ' כ"ה כסל"ו. כי זהו ענין החלום השני.

והנה בספר מי השילוח (פ' בלק, עה"פ ויאמר כלעם אל-הא-להים) מפרש שם ענין סתום בכוננת הפסוק, ומסיים ע"ז שפסוק זה הוא הפסוק התשיעי של התחלת הפרשה, ובכל פרשה שבתורה נמצא בפסוק התשיעי כוונה עמוקה מכפי שנראה ע"פ פשוטו, עכ"ל. [ובגליון שם מפרש כי התשיעי מרמז למדת יוסף שהוא יסוד, ויש בה דבר נסתר.]

והנה בחנוכה מתגלה אור הגנוז ואור זה מתגלה בחדש התשיעי שהוא חדש כסלו, בקריאת הפרשה התשיעית שהיא פרשת וישב, ופרשה זו עוסקת בענין יוסף שהוא המדה התשיעית, והוא אור הגנוז של חנוכה, ויש"ב בגימ' וה"ם ל"א הכרה"ו, כי יוסף טובו צפון בגימ' ולכן לא הכירוהו, ולכן נקרא צפנת מלשון צפון, צפנת בגימ' חנוכה במליץ האותיות ח"ת נו"ן כ"ף ה"א.

והפסוק התשיעי של פרשה התשיעית של וישב, הוא הפסוק של "ויחלום עוד חלום אחר", שכפי שנתבאר צפון שם ענין חנוכה, שראה יוסף בחלמו השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, שהוא אור חנוכה היורד למטה. (רישב. תשי"ס)

הוא האור הגנוז. ועל כן בפרשה זו המוכינה לחנוכה נמצא גנוז אורו של מלך המשיח בפרשת ויהי בעת ההוא כנ"ל. ועל זה הביא המדרש, כי אנכי ידעתי את המחשבות' ונ'. שכל הפרשה הזו עוסקה בענינים חשובים המפילים יאוש ח"ו. כי יעקב עסוק בשקו ותעניתו, וכן ראובן, וכן יוסף, והשבטים עסוקים במכירת יוסף. אך דוקא במקומות החשובים הללו הקב"ה עוסק ובורא אורו של מלך המשיח. כי האור זה הוא האור הגנוז היצא ומתגלה דוקא במקומות החשובים. ועל זה מדקדק המדרש, 'בורא אורו של מלך המשיח', לרמז על האור הגנוז בתוך החשך. וזהו, ערכתי נר למשיחי. הוא עריכת האור מתוך החשך. כמ"ש. ורח בחשך אור לישרים. וע"כ, ערכת נ"ד למשיחי". עולה כמנין. זר"ח בחוש"ף או"ר לישרים.

וכן הל"ו נרות חנוכה שמדליקין ברשות הרבים בלילי טבת יש בהם בחינה זו שמדליקין את האור בתוך החשך. שאף בלילה של גלות הארון מאיר עריכת נר למשיחי. והעם ההולכים בחשך רואים אור גדול.

וכן יש ענין זה אצל כל אחד מישראל, לפי שבכל אחד יש ניצוץ של משיח, כמובא בס' מאור עינים. והוא אור הגנוז בתוכו. וכמו שהיה אצל החוזה מולובלין, שהגישו לו קוויטל על שמו של איהו מסור כדי שיענשו, ואמר שהוא רואה עליו שמאיר בכל העולמות. ושוב מסרו לו הקוויטל בפעם אחרת ואז חרץ עליו הדין. ואמר לפי שבפעם הקודם היה מקיים באותה שעה מצות הדלקת נר חנוכה. ולכן היה מאיר בשעה זו בכל העולמות. ונמצאנו למדים, שע"י הדלקת נ"ח מאיר האור הגנוז שבתוך כל יהודי.

וזאת תהיה השתדלות האדם להאיר האור הזה מתוך החשיכה. ולהדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה. והיינו ע"י מצות ההדלקה ואמידת ההלל ועל הניסים. ולקיים בפשה, "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". וגו' "היא נפלת בעינינו". כי ע"י הדלקת נ"ח יתגלה האור הגנוז שבתוך האדם ויקום, ה"א נפלא"ת בעינינו". בגימ', ל"ו נרות הנ"ח.

(וישב תשי"ד)

חלום יוסף: אור החנוכה - למטה מעשרה

והנה גם חנוכה שייך לבחינתו של יוסף, כדאימא בשל"ה הקדוש, ויוסף הוא מלשון מוסף והולך, שהוא בחי' חנוכה, יוס"ף בגימ' מל"ץ יו"ן (כן איתא בשלה"ק).

ולפ"ז י"ל שענין החלום השני שהשמש והירח אחד עשר כוכבים משתחווים ליוסף, הוא חלום של חנוכה, לפי הידוע מספרי תלמידי בעש"ט, שבחנוכה השכינה

פנינים

הפרשה התשיעית - מדת היסוד

ובפרי צדיק כי כבר זו שזאת הפרשה שהיא התשיעית במספר הפרשיות היא כנגד יוסף שהוא נגד מדת היסוד (שהיא המדה התשיעית כשכוללים גם את המדה ראשונה במספר). ולכן יש בה התגלות מדת צדיק יסוד עולם, שהיא בחי' התיקון כאשר נראה שח"ו נתקלקל הכל ואבדה כל תקוה, ודוקא בזה נעשה שלימות התיקון, בבחי' "דבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'" שמהר"ע עצמו באה התצלה. דהנה אתרי שמכרו השבטים את יוסף למצרים הרגישו את גודל אבידתם ושהם טעו כשחשבו שיוסף פגם בלשה"ר וע"כ אינו יכול להיות בחי' הצי"ע המשפיע, שהרי ברית הלשון מכונן נגד ברית המעור. ואח"כ הבינו שכל כוונתו היתה לשיש ולא הי' בו פגם. ומעתה נחסר להם הצדיק שהוא מעיין הברכה ועל ידו נתקנים כל התיקונים, וחז"ו אפסה תקותם. וזה שאמר ראובן "ואני אנה אני בא" ממעשה בלהה וכדאימא במדרש), כי הא"ך יתקן את נפשו אם יוסף איננו.

ובספר בית ישראל איתא שפ"א אמר הר"ד בוגם זי"ע שאחר שראו השבטים מה שאירע להם ע"י מכירת יוסף, הלך יהודה ונשא אשה, ע"כ. ונחלקו גדולי תלמידי בבאיור כוונתו. יש שפי' שר"ל דכיון שראה גדל הקלקול שפגם, הלך ונשא כדי להעמיד תולדות בכדי שהם יתקנוהו. והרה"ק מקאצק פי' דכוונתו שרצה יהודה להתחיל הכל מחדש, וע"כ הלך והתחיל במצוה ראשונה, עכ"ד.

נחזור לדברי הפרי צדיק, עכ"פ הם חשבו שכבר אבדה כל תקוה. אבל סוכ"ס דייקא מזה באה אח"כ הישועה. ועד"ז גם כאשר מתו ער ואונן אשר בהם (וביחוד כשי' ה') נשמת משיח, והם מתו בלא בנין והי' נראה שח"ו אין תקוה. וכן אין אח"כ כשנתגלגלו בפרץ וזרח (ממבואר בספר"ק), מ"מ לפני לידתם כבר היתה תגור מוצאת לשריפה, ושוב הי' נראה כאילו ח"ו הכל אבוד. אבל סוכ"ס באה הישועה. וזהו הבחי' של חנוכה, שלשנשמות הנפולות אשר לפי הנראה נדמה שח"ו אין להם תקומה, מ"מ יורדת אליהם השכינה להקימם. [ועד"ז בכל פרשה תשיעית שבחמשה חוגשי תורה מתגלית בחי' זו, ובספר שמות בפ' כי חשא אתר שחטאו ישראל בעגל, דייקא אז זכו ל"ג מדות של רחמים. וכן בכל פרשה תשיעית, ודוק ותשכח, עכ"ד.] (אמונת עתיך. וישב)

אף כלים הרקים - נחשבים כ'מלאים'

וכבר אמרתי, בהא דנוהגים להדליק על מנורה אחת של ח' נרות שנמצא על ידי זה שבמשך כל ימי חנוכה עד היום השמיני יש נרות רקים. והרי בשעת ברכת המזון יש להסיר הכלים הרקים כי אין הברכה שורה במקום כלים רקים. ואם כן, בשעת הדלקת נר חנוכה שהיא שעת ברכה היה ראוי שלא יהיו שם כלים רקים. ואם כן היה עדיף להדליק ביום הראשון על מנורה יחידית ולהוסיף בכל לילה מנורה.

ועוד יש לתמוה שלפי המנהג נמצא שאין מדליקין הנר בטפח הסמוך לפתח עד היום האחרון, כי מתחילים בצד ימין של המנורה ומוסיפים בכל לילה.

אך י"ל שבאמת הקנים הרקים מתברכים ונחשבים כל ח' הקנים כמלאים ודולקים, אלא שהאור גנוז. ושפיר חלה הברכה בכל שמונת הימים. ושפיר מקיימים הדלקה בטפח הסמוך לפתח בנרות הרקים.

שבת וישב המכין לחנוכה הוא נחמה לכלים רקים שהאור רק נגזז בהם והם מלאים ברכה. כלי"ם רקים"א אל" תמעיט"י. בגימ' שב"ת ויש"ב.

(וישב תשי"ד)

יושבים ומתפללים - אצל הנרות

והנה אי' במדרש (פי"ה-יז) עה"פ, "ותשב בפתח עינים" שתלתה עיניה בפתח של ח' העינים תליות בו. - היינו אל הקב"ה אשר עיני כל אליו ישרו - ובקשה רחמים שתזכה להוליד תולדות מיהודה, ולהוציא מולכת בית דוד.

ויש לרמז ענין זה על חנוכה שאז יושבים אצל הפתח לפני קיום מצות הדלקת נר חנוכה ומאריכים בחפלה על בניס טובים ועל התגלות אורו של משיח. שלא מצינו במצוה אחרת שהיו מאריכים כ"כ בתחנונים לפני קיום המצוה. וזה נרמז בפסוק, ותשב בפתח עינים. בפת"ח עינים. בגימ' וצוג"ו להדליק נ"ר חנכה"ה שבמצוה זו יושבים ונושאים עינים למרום שזוכה לעריכת נר לכן ישי משיחך.

(אמונת עתיך. וישב)

וצדיק באמונתו

סיפורים ועובדות בענייני ימי החנוכה

א) פעם אחת הגיע על הדלקת נרות חנוכה חסיד אחד אל הרה"ק הקדושת לוי מנארדיטשוב זי"ע. יהודי זה היה משרת אצל פריץ אחד, ובעמדו סמוך ונראה למקומו של הרה"ק הקדושת לוי זי"ע לפני הדלקת נרות חנוכה, פנה אליו הרה"ק הקדושת לוי זי"ע, ושאל אותו אם יודע הוא אם הפריץ שהוא עובד אצלו, היו אדם שמח. השיב היהודי ואמר, כי פשוט וברור שהפריץ שמח הוא, שכן כל אשר יחפוץ ויתאוה יוכל מיד להשיגו, ואפילו פעם אחת באמצע ימות הקיץ, התעורר לפריץ חשק להחליק על השלג כמנהג הפריצים בימי החורף, אמנם מאחר ולא היה שלג בשום מקום באותו עת, הורה להביא כמה מאות שקים של סוכר ולשופכם על גבי הר שיוכל להחליק על הסוכר כמו על שלג, והנה באותם ימים היה הסוכר דבר יקר המציאות מאד, עד שכשהיו רוצים לתאר על אדם שהוא עשיר גדול, היו אומרים כי הוא לוקח חתיכת סוכר וחופר בה גומא, ובתוכה הוא שופט מים חמים ושוחה קאווע בתוך הסוכר, והיה זה הפלגת עשירות גדולה, ועם כל זה היה מורה ליקח מאות שקים של סוכר ולשפוך על ההר, בכדי למלאות תאוות לב.

המש"ך הרה"ק הקדושת לוי זי"ע ושאל את החסיד, אם הפריץ מדליק נרות חנוכה. היהודי התפלא מאד על הדבר, ואף עלתה על פניו בת שחוק, שהרי הפריץ הוא גוי ולמה זה ידליק נרות חנוכה, תכף אמר לו הרה"ק הקדושת לוי זי"ע, כי אם כן הפריץ אינו איש שמח, ובוה פתח וצעק בקול גדול ברוך אתה ה' אלוקנו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנוכה, ופנה להדליק נרת חנוכה מתוך שמחה והתלהבות יתירה.

(שבת אחים פרשת מקץ - חנוכה תשע"ח)

ב) פעם אחת באמצע ימי החנוכה שלח הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע את אחד מנכדיו אל הרה"ק הבית ישראל מגור זי"ע, ולא נתן לו כל שליחות מסוימת למסור לו, אלא הורה לו לילך אליו, הנכד לא שאל על פשר הדבר, אלא קיים את צוון זקינו, ויצא לילך לעבר ביתו של הרה"ק הבית ישראל זי"ע.

כאשר הגיע אל הבית, היה זה לפני הדלקת נרות חנוכה, וכשביקש מהגבאי ר' חנינא שיף ז"ל שיכניסו בשליחות זקינו אל הרה"ק הבית ישראל זי"ע, הביט הגבאי אל תוך החדר, ונוכח לראות איך הרה"ק הבית ישראל זי"ע מכין את עצמו לקראת הדלקת נרות חנוכה, כשהוא מתהלך אנה ואנה, בדביקות והתלהבות יתירה, על כן אמר לו הגבאי, כי אינו מרהיב עוז בנפשו להפריע את הרה"ק הבית ישראל זי"ע באמצע הכנות להדלקת נרות חנוכה, אמנם מאחר ושליחות לו מזקינו אין הוא מונע בעדו מלהיכנס, אלא אם חפץ הוא בדבר, יכנס בעצמו.

כשניגש הנכד ופתח את הדלת, ראה תכף את פניו הקדושות של הרה"ק הבית ישראל זי"ע יקדות בלבב אש, כשהוא מכין את עצמו לקראת המצהה הגדולה של הדלקת נרות חנוכה, על כן לגודל התרדה שתקפתו לא היה יכול כלל להיכנס אל החדר, ותכף חזר אל זקינו, וסיפר לו דברים כהווייתם, אשר לא עלה בידו לקיים את השליחות, מאחר והרה"ק הבית ישראל זי"ע היה טרוד בהכנה למצות הדלקת נרות חנוכה.

אמר לו הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע, כי זה אכן הייתה כל מטרת הדבר שלחתי אל הרה"ק הבית ישראל זי"ע, כי רצה שיראה איך הרה"ק הבית ישראל זי"ע מכין את עצמו בחודו לפני ולפנים לקראת הדלקת נרות חנוכה.

ג) הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע היה עורך עבודת עבודה בעת הדלקת נרות חנוכה, ופעמים שאחר הדלקת הנרות היה לגודל השמחה היה עורך קארינגלעך לפני הנרות.

פעם אחת אירע, שעבר ילד על ידי הנרות במרוצה, ועל ידי זה נפלה המנורה ונכבו כל הנרות, משראה הרה"ק רבי יוחנן זי"ע את שנעשה, קרא אל הילד ואמר לו ברוב חיבה, בני יקירי, אני מכיר לך טובה על כך שזיכית אותי לקיים את ההלכה (א"ח סי' תרי"ג ט"ב) שכבתה אין זקוק לה.

ד) הרה"ק רבי יוחנן מקארלין זי"ע היה לו שני מנורות, האחת הייתה יפה מאד עשויה משל כסף טהור, אך הייתה מחוץ לארץ, ואילו המנורה השנייה הייתה עשויה מנחושת, אך הייתה משל ארץ ישראל, ולגודל חביבות ארץ ישראל בעיניו, הדליק במנורה השנייה, לצד היותה מנורה מארץ ישראל.

(שבת אחים פרשת וישב תשע"ה)

הלל הודאה

לקנות הודאה לכל השנה - ע"י פסוד"ז במתינות

ועיקרו של ימי החנוכה הוא ההלל וההודאה ומהם שואבים הודאה לכל ימי השנה כמו שכל רגל הוא מיוחד לשאוב בו ענין מיוחד. ובחנוכה הוא עת הקנין של הודאה על כל השנה כולה. ואמרו צדיקים שימים אלו הם בבחי' אבנים טובות ומרגליות שבימות החול, וכבר רמזנו כרשי"י משל למרגליות שנפלה בין החור"ל. וע"י ההודאה כראוי בהרגשת הלב יכולים לקנות הודאה לכל השנה. והנה ע"י שבאים בזמן לתפלה ואומרים פסוד"ז, בנעימות ומתינות, וע"י מרגשים מחיקות בתפילה. כי ע"י אמירה במרוצה א"א להרגיש מתיקות, כי אם ע"י האמירה במתינות ובקול נעים. ויש להתבונן שמזמורים אלו הם שירי דוד, נעים זמירות ישראל, והאיך אמרם הוא בעצמו. וכי ס"ד שאמרם בתפוזן ובהבלעה הלא אמרם בכל כח נשמתו. וכן אף אנו יש לנו לאמרם כן בנעימה ומתיקות שיקשה לזו מן התיבה מגודל המתיקות. וכל אחד יכול לזכות להרגיש המתיקות ע"י הרגילות להתפלל במתינות וקול נעימה, ואיתא בספר דברי ישראל, "השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו", מי שדברי תפלתו במרוצה, שולח אמרתו עדי ארץ ואינו עולה למרומים. ומוכא בספה"ק שעליות מצות הדלקת הנרות הוא בתפילת השחר בהלל והודאה. וימי החנוכה אלו הבאים עלינו לטובה שנקבעו להודות והלל לשמו הגדול ית', ישיפיעו עלינו ניסים ונפלאות וישועות כימים ההם בזמן הזה, ונזכה להודות ולהלל על גאולתנו ועל פדות נפשנו.

(וישב תשמ"ט)

להתעורר מתרדימה - ע"י ההלל והודאה

ואלו אשר השופר של ר"ה שנועד לעורר הישנים (כמיש הרמב"ם) לא הועיל לעוררם משינתם. וגם התקיעה פשוטה של נעילת יוה"כ וז' פעמים י"ה' הוא האלוקים" לא הועיל להם. וגם שמע"צ שהוא יחודא שלים לא פעל בנפשם. להם ניתנו ימי חנוכה, שע"י הדלקת הנרות כלילה ואמירת הלל בבוקר ועל הנסים ידליקו נשמתם. ותכלית הדלקת הנרות הוא כדי להודות ולהלל, כמו שאנו אומרים "הנרות הללו אנו מדליקין וגו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול".

וכימי ההודאה יזכרו את עצמם איך שבמים מקדם היו רגילים לעמוד בבוקר לתפלה בהתלהבות ורשפי אש. ולא רק שבצמם שבחו לה', אלא שהיו מזכירים ומצווים לכל הברואים "הודו לה' קראו בשמו", והיו מרגישים בנפשם "כי טוב זמרה אלקינו" באמירת פסוקי דזמרה, ויברך דוד, ושירת הים. [ובסידור הרב ז"ל איתא, שבאמירת ויברך דוד מרגישים נועם שבת]. ואחר התפלה אמרו תפלת עלינו בהתלהבות, שהיא מעלה את כל התפלה, וצריך לעורר מחדש שלהבת זו אשר יקדה בקרבם.

(אמונת עתיך, חנוכה)

פסוקי דזמרה שאומרים בכל יום - יניקתם נמשכת מחנוכה

ביותר צריך להתחזק בעמוד התפילה וביתחוד אמירת פסוקי דזמרה במתינות ובכוונה ע"י עיקרו של חנוכה הוא הלל והודאה כי הרמב"ם קבע הלכות הלל דוקא בדיני חנוכה, ומימי חנוכה ממששים בחי' ההודאה על כל השנה. ופסוקי דזמרה שבכל יום [מהוד"ו לה' עד בא"י א-ל-ה הודאות] יניקתם נמשכת מחנוכה. וצריך התחזקות להשכים בבוקר ולהתפלל כראוי כי הבעל דבר מתחזק מאד להמציא אמתלאות שונות למנוע האדם מתפילה הגונה וכמ"ש בשפת אמת (פ' רי"א) שראה בחוש שהבע"ד מתגבר לבטל התפילה, והש"ת יזכנו להארת ימי החנוכה, בהתגלות אורו של מלך המשיח, אור חדש על ציון תמיד ונזכה כלנו במהרה לאורו.

(פרשת ויצא תשנ"ג)

יחן לשמוע שיפורי מו"ח זצ"ל בפרשת חשבון וכו' זמנים כמערכת השיעורים שער בית מדרש אמונת ישראל בברכה"ב: 718-669-6665 בארץ ישראל: 079-709-0096
 לקבלת הגיליון בקביעות: 917-602-0226/0548476309
 ע"פ חובלתה אסור לעיין בגיליון בעת: אמירת קדוש מלפ"ס (ו' ס"א א. חזרת הש"ן מ"ב ס' קבד ספ"ז-ח, ברכת כהנים קב"ח ס"ע כ"ג, כו. קריאת התורה ס' קב"ו ס"ע כ"ו, זכ"ן בעת שנעסק בתפילה או ברכת מ"ב ס' קבא ספ"ח
 הרוצה לנדב הנצחה לגיליון לרגל שמחת או יא"צ וכדו' יפנה להוד"ר יוסף שבתה גאלדנצ'ר ת"י: 1872-486-347

חלק מהוצאות הגיליון מוגרם לע"פ	חלק מהוצאות הגיליון מוגרם לע"פ	חלק מהוצאות הגיליון מוגרם לע"פ
מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק
מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק
מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק	מחיר צימח"ת כ"ד לוי יצחק

סמוך לציון הרב הקדוש
רבי שלמה מקרלין זצוק"ל הי"ד

| גליון 211 |

פרשת וישב תשב"ה

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

שבוע של חיים

מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת וישב

וישב יעקב (לו, א). וברשיי יקיש יעקב
לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף.
פירש כ"ק הסבא קדישא מסטאלק זי"ע:
יעקב רצה להרגיל את עצמו שלא יהיה
איכפת לו מעניני העולם - קפץ עליו
רוגזו של יוסף, והוסיף: וואס א קינד קען
דערלאנגען [-עד כמה מסוגל ילד להגיע].
(מאודי אש)

הוא בער את בני בלהה ואת בני זלפה
נשי אביו (לו, ב). רומז בזה כי כשהאדם
מתחבר עם אנשים פחותים, הריהם
מעבירים אותו לאט לאט מדעת קונו. זה
שאמר הכתוב והוא נער את בני בלהה
וכו', אם כי היו שבטי י"ה וצדיקים גמורים,
אך הרמז הוא על בחינת בני השפחות.
היינו דרגה נמוכה, שעל ידי התחברות זו
באו לידי נשי אביו, נשי מלשון שכחה,
כמו דאיתא בריש נדרים (ב): ידות אינשי,
שבא להישכח מאביו שבשמים.

תורה"ק ר' מרדכי מלעכויטש - מורת אבות

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (לו, ב).
שמעתי מא"א מו"ר זצוק"ל, ויבא
יוסף את דבתם רעה אל אביהם, שהעלה
יוסף את כל העשיות ודיבורים שלהם,
אפילו דברים הנעשים שלא כסדר העלה
לאביהם שבשמים.

(בית אהן קו ב)

קדושת הקדוש

אמרים מובחרים, יקרים ומאירים, מתוך הספר
'קדושת הקדוש' הנמצא בשלבי עריכה

כל דעביד רחמנא לטב עביד

הלא מצוה לדון אפילו בשר ודם לכף זכות, ופשיטא להקב"ה. פירוש יהי דן את כל האדם לכף זכות -
לדון את הקב"ה - שהוא כלל האדם - לכף זכות, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

(שס"ה סעיפים)

עיטורי קדוש

בענין זה מסופר סיפור נפלא על רבינו הקדוש
(כתבי ר"י שו"ב): מנהגו היה שנהג להתפלל
בשעה אחד עשרה בבוקר, מפני שחש במעיו ולא
היה יכול להיות מוכן לתפלה בבוקר. ואמר: אם
הייתי מבקש מהשי"ת שיתן לי מעיים טובים היה
נותן לי, אך אמרו חו"ל "הוי דן את כל האדם
לכף זכות" וכל שכן את הקב"ה יש לי לדון לכף
זכות, שאם היה טוב לפניו שאהיה בריא במעיו
היה עשה זאת.

אלקים חשבה לטובה

ומן הענין להביא כאן אמרה נאה הקשורה לזה
הענין, שכך אמר הרה"ק רבי אהרן דוד מטרסק
זצ"ל:

איתא "והוי דן את כל האדם לכף זכות", כל שכן
שצריך לדון את הקב"ה אחרי כל היסורים ששולח
על האדם לכף זכות. **חו סגולה שבאמת כן יהיה
לזכות לטובתו ויומתקו הדינים.** וכך אמר רבינו
הבעש"ט זי"ע, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כא)
אצל נחום איש גמזו.

נמצא, שיעקב אבינו כשנמכר יוסף היה צריך
להאמין שגם זה לטובה, וכן מצאו אצל יוסף
בעצמו שאמר לאחיו (בראשית נ, כ-כא) "ואתם
חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, ועתה
אל תיראו" וגו', אבל אצל יעקב אע"ה כתב
רשי"י (בראשית לו, א) קפץ עליו רוגזו של יוסף,
שמעשה יוסף חשב יעקב לרוגז ולא לרחמים,
לכן לא היה לו עולם הזה באמת (אוצרות
החן-בישישים חכמה).

לדון את הקב"ה לכף זכות

הראשונים ז"ל (סמ"ג, סמ"ק, ספר המצוות, ועוד)
מנו במנין המצוות מצות עשה "לדון את חבריך
לכף זכות", שנאמר 'בצדק תשפוט עמיתך'. ובכלל
מצוה זאת - שכל מעשה שעושה חבריך, אפילו
אם נראה שמדובר במעשה שאינו טוב, יש לומר
שנתכוון לטובה. ובא רבינו לומר שפשוט שגם
את הקב"ה צריך לדון לכף זכות, ולדעת כי כל
מה שעובר על האדם הוא לטובתו, כי הכול הוא
מהקב"ה וכל מה שהוא עושה כוונתו רק להיטיב.
ובזה מבאר רבינו המשנה באבות (א, ו) "הוי דן
את כל האדם לכף זכות" - 'כל האדם' קאי על
הקב"ה שהוא האדם הכולל, כפי שנאמר 'נעשה
אדם בצלמנו כדמותנו' וכמבואר בארוכה בספרי
קבלה, וצריך לדון את הקב"ה לכף זכות שכל מה
שעשה עמו הוא לטובתו.

בדומה לכך מובא בספר 'בן פורת יוסף' להרה"ק
מפולנאה בעל 'התולדות' זיע"א (פרשת וישב),
וד"ל: ...דאם את חבריך ראוי לדון אותו לכף זכות,
גם שעשה רעה לפי הנראה מכל מקום מחויב
לדון את הקב"ה לכף זכות גם שנראה שעשה לו
רעה ראוי לדון לזכות שעשה זה לטובתו, ע"כ.
ובהמשך דבריו שם: אם דן את הקב"ה לזכות
לומר "כל מה דעבדין מן שמיא לטב עביד", או
נעשה זכות באמת, והבן, וכן שמעתי בשם
מורי (הבעש"ט) זלה"ה ענין להמתיק דינין
בשרשן, שאם מצא בתוך הדין חסד
נעשה חסד באמת, ע"כ.

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלק)

קחו שותפות בכניית בית הרבי,
ושלחו קוויטל על הציון הקדוש.

התקשרו עכשיו 04-30-10-900

סיפור מאילנא דחיי

רבינו הקדוש • צדיקי דורו • הדבקים בחיים

הכפרי שטעם טעמה של השבת

ברכת הצדיק עשתה פרי חיש מהר, ובהיות נטע בשוק אך שעות אחדות הצליח ה' את דרכו מעל לדרך הטבע והרוויח על אתר סכום כסף עתק. חלפו ימים ופנה אליו הרבי בבקשה לפרוע את החוב ולהשיב את הפקדון, אך נטע מאין לקחתו, באמרו כי נוכח לדעת אשר הסך הגדול שהרוויח היה לאור ברכת הקדוש של רבינו, אי לכך חפץ הוא להעניק לרבי את ארבע מאות הזהובים כדורון ומתנה. "במה אברכך, בני היקר?" ארו פני הצדיק. נרעד נטע ונבהל ולא ידע את אשר עליו לענות בשעת כושר נשגבה שכזו.

ויען הרבי ויאמר: "אברכך שמהיום והלאה תרגיש טוב טעם בשבת קודש!" ויען נטע "אמן" ברגש ויצא לדרכו. ויהי בבואו לביתו, יום רביעי היה זה, הנה החל נטע יוקד ובוער ברשפי אש קדושת השבת ויאמר לוונתו: "הידעת שעלינו להתכונן לקראת אורח יקר?" ותשאלהו אשתו מי הוא האורח היקר הזה, ויען בהתלהבות עולה וגואה: "השבת קודש הנה זה בא!".

ככל שזולף הזמן התקרבה השבת, הלכה וגדלה התלהבותו, עד ששעות מספר לפני שקיעת החמה - נעשו פניו מאוימות ביראה גדולה מפני השבת, עד שפחד גדול נפל על כל בני הבית.

מערת הבאר מים חיים

אולם מיד במצאי שבת חזר לכמות שהיה המשיך לסחור כדרכו, כל זאת עד שהגיע יום ד' בשבוע, שלשה ימים לפני השבת, שוב החלה לפעם ולקשקש בקרבו קדושת השבת בבערה הולכת ומתלקחת עוד ועוד. אך מיד עם צאתה חזר היה להילוכו הרגיל.

הצלתו של נטע במסחר עלתה מעלה מעלה וישתוממו כל מכיריו ויסובבוהו וישאלהו מאין באו אליו המדדוגת הללו ומה אירע עימו אשר כל כך השתנה מהלך חייו. ויספר להם נטע את כל אשר קרהו בצל הרבי מטשערנוביץ. הגיעו הדברים לאחזני בני ביתו, ומיהרו טשערנוביצה אל הרה"ק ר' חיים ובקשתם לפניו:

"הן אבינו הוא איש פשוט וסוחר גדול וידוע לאיש ישר ונאמן, ועתה לגדל התלהבותו לשבת קודש עלולים להחזיקו למטורף, על כן מתחננים אנו לרבי שיקח ממנו את מדרגותיו הללו" - - -

ענה הרבי: "ליטול ממנו כבר אי אפשר, המתנה כבר ניתנה ואין מוציאים אותה בחזרה, אפס כי לא ירגיש אביכם עוד את הקדושה במידה כה מרובה כמקדם...". ככל דברי הרבי כן היה, ולאחר שנים זכה בנו של ר' נטע, ר' הירש מאסניבר להקים בית גדול לתלפיות, ובו בית הכנסת אורחים שנקרא בשם "שומר שבת" וממנו החזיק הרבה לומדי תורה, ובסוף ימיו עלה לארץ הקודש.

לרגל הילולת הרה"ק רבי חיים מטשערנוביץ בעל 'באר מים חיים' סידורו של שבת ושאר ספרים - נלביע כ"ו כסלו תקע"ח.

איש תם ורך ללב היה הכפרי הפשוט נטע מאחת הערים במחוז מרמארוש. אחת לתקופה היה נטע אורח כמה חבילותיו ויוצא לעבר היריד הגדול שבעיירה שם שוהה היה למשך שבועות מספר, קונה סחורה במחיר זול בכדי למוכרה לאחר מכן במחיר הגון שיהיה בו בכדי לכלכל ולפרנס את ביתו.

יצא לו נטע גם הפעם הזאת אל טשערנוביץ העיר, לרגל עסקיו ולאור מסחרו. ויהי כי חלפו כמה ימי עבודה של מקח וממכר, והנה הגיעה ובהא שבת המלכה וקרבה לבוא, ובכיסו של נטע הסוחר ארזים כארבע מאות מטבעות זהב.

איש מבני המקום אינו מוכר דין לנטע, האצל מי יוכל להפקיד את צרוו היקר ביום השבת. החליט אפוא בדעתו כי הרב דמתא רבי חיים טירר, בעל הבאר מים חיים, בוודאי הוא איש מהימן ונאמן ואצלו ראוי וכדאי להפקיד את צרוו הכסף למשמרת.

נאות הרבי הקדוש וקיבל את הצרוו לשמירה, ונטע נתנו לו בתורת פקדון, עם רשות והיתר להשתמש בו עד לגבייתו. שעת צהריים חמימה של יום השישי הייתה זו, ורבינו יושב בביתו רכון על חומש עב כרס וקורא את הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום, בקול ובנעימה ערבה. והנה דפיקות נחפוזה על דלת הבית.

בפתח ניצבה אשה יהודייה עניה ממורת בבכי מה, וקראה לפני הרבי בלב נשבר: רבי קדוש! הלא חופתה של בתי אמורה להיערך כעת בערב השבת קודש הקרבה, אולם כעת משאין בידנו הדלה להמציא את מלאו דמי הנדוניה שהתחייבנו, מסרב אבי החתן בכל תוקף לגשת ולצאת לחופה, ולא זו בלבד, שגם מאיים לנתק את כל קשרי החיתון..."

הבעת צער עמוקה עלתה על זיו פניו של הרבי, ולבבו הטהור הלך וצר בצערן של ישראל. מתוך חמלה רבה ורחמים גדולים על הכלה ואימה החזרות על אוכרן יום שמחתן העלול לבוא ח"ו - קם הרבי ממקומו ונטל את צרוו הכסף המופקד שהיה נתון ושמוד מעל הארנן הגבוה, וניחתו על השולחן לפני אם הכלה, שיהיה לנדוניה.

יצאה האשה מבית רבינו בשמחה רבה, מחתה את דמעתה מעל לזייה, יצא גם החתן לקראת כלה ונערכה החופה בחזויה וצהלה. הגיע יום ראשון שלאחר השבת. דפיקותיו הקצובות של נטע הסוחר העתיקו את עיניו של הבאר מים חיים מן הספר לכיוון הדלת.

"רבי, באתי ליתול את צרוו ממוני המופקד".

הרבי הרבי את ראשו ונב בלחש: "סלחו לי ומחל נטע יקירי! כי אשה בוכיה באה הנה בערב שבת, אשר בתה עמדה זמן מה לפני צאתה לחופה וכסף אין בידם, לא יכולתי לעמוד מנגד ונתתי להם את הפקדון... אם תאות להמתין ימים אחדים אחזיר לך את מלאו הסכום, בעור הבורא, וזכות המצוה הגדולה שנעשתה במועתך, שניצלה בת ישראל וקורביה מבושה גדולה, תראה ברכה רבה בכל מעשי ידך!"

החיים בלודמיר

החיים בלודמיר בעבר ובהווה

ילדי רבנו שלמה

חידת השבוע

חידה: מה ארע ביום טו בכסלו - לפני שמונים ואחת שנה?

הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.
כדי לענות על החידה יש לחיג לקו לודמיר 02-3011122, להפנס לשלוחת הילדים - שלוחה מספר 0, ולפעל לפי ההוראות. הווכה יקבל זכוי לרכישת מתנה בסך 50 ש"ח. את התשובה יש להקליט עד ליום ראשון פרשת ויחי הווכה לפרשת ויצא: יהונתן שוטלאגד בית שמש

אוצרות ומשיגים

רבי חיים מטשערנוביץ

השבוע, והיה נראה כאיש אחר. בשנת תקע"ג זכה הרבי לעלות לארץ ישראל וקבע את מושבו בעיר צפת. חלפו חמש שנים בלבד, והרבי הסתלק לגזי מרומים ונטמן בבית הקברות העתיק של צפת, במערה הנקראת 'מערת הבאר מים חיים', ועל מצבתו נכתב: "פ.ג. (פה נטמן) הרב ר' חיים בהחסיד ר' שלמה מבאטישאן, נלביע ביום כז פסלו תקע"ח". ספריו של הרבי הם: באר מים חיים, סדורו של שבת, שערי התפלה, אךץ החיים. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

ט"ז כסלו תש"ד

יום ט"ז כסלו תש"ד - זה היום המר ונמהר בו נהרג על קידוש ה' אחרוני היהודים בעיר לודמיר. כשמונה עשר אלף אחינו הקדושים הי"ד עלו על המוקד בתחילת חודש אלול תש"ג, מהם נותרו עוד כארבעת אלפים. אלו רוכזו בתוך גטו חדש שהוקם בלודמיר, שם שוחררו מן הזוהרה לשאת את הטלאי הצהוב, אולם סבל רב וייסורים רבים היו מנת חלקם, כשעיקר עיסוקם באותם החודשים היה מיון הרכוש היהודי הרב של אלפי הברצחים. ביום ד' בכסלו באותה השנה, נעקרו על קידוש ה' רוב רובם של יהודי הגטו החדש, למעלה משלושת אלפים במספר. וביום ט"ז כסלו בא קיצה של לודמיר המעטירה ואחרוני יהודי העיר נרצחו בידי הנאצים ימ"ש. גם קבוצת מנהלי הגטו, שניחלו קשרים עם הנאצים, ותלו בהם תקוות שלא יגעו בהם לרעה, כולם עד האחרון שבהם עלו על המוקד.

ילדי התלמוד תורה בלודמיר לפני חורבנה

אך אל תכסי דמם. תהיה נשמתם צורה בצרוו החיים. בזכות רבינו הקדוש רבי שלמה בן יוסא, ופעילות הקדוש הברוכה בעיר ההולכת וקמה מחורבותיה - יתורממו ויתעלו רבבות שמתם יהודי לודמיר בגן עדן.

מפתורא דאבא

מצודא אור מאוצר תורת ישי

כ"ק מדון אדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אבא זי"ע
בעל האמונת אברהם מפייטסבורג

ירל כ"אז דייט העכער
ה"ר בנימין מאיר ווינבערג ה"ר
ומשפחתו שחייו
כרוקאן נ"ו

פר' וישב תשפ"ה
ג'און מח

מ"ה דג'יון

מכת"ק רבינו זי"ע על ג'אונת הספרים

אבות דרבי נתן (פרק ל):

...ויש אומרים רוח הקודש שנסתלקה מיעקב אבינו שרתה עליה
בארתה שעה שנאמר 'ותחי רוח יעקב אביהם' (בראשית מה, כז)
וכתב רבינו על הגליון:

'ותחי רוח יעקב אביהם' בגימ' 'הדלקת נר חנוכה'.
ואפשר לומר [הרמז בזה] שבשעת הדלקת נר חנוכה חפצה
הנשמה באהבה רבה להדבק בהשי"ת ועי"ז 'ותחי רוח יעקב
אביהם' כאמ"ל ששב אליו רוח הקודש, וכן יכול כל אחד ואחד
לזכות אז לזה.

מ"ה יקירא

בשמאלה עושר וכבוד

נרות חנוכה מסוגלים לעשירות, כי חנוכה הוא בנצח (מחברת הקודש
שער חנוכה), והוא באנא בכח נגד 'ברכס טהרם' (עי' תיקון מה, ו) וברכת
יוצר אור נגד 'מצמית ישועות' (עי' סידור האר"י ברכת יוצר אור).
ואולי מרומז זה בלשון אנשי כנסת הגדולה (על הנסים) "ואתה עמדת
להם בעת צרתם", על דרך שדרשו (פסחים ק"ט). על הפסוק (דברים יא,
ו) היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו.
ואולי לזה אמרו חז"ל (שבת כב) "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל",
כי ימין הוא דרום ושמאל הוא צפון, וכתוב (איוב לו, כב) מצפון זהב
יאתה.

ואפשר לומר שעל זה כיוונו ג"כ באמרו (כ"ב כה) "הרוצה שיחכים
יודים ושיעשיר יצפין", פירוש הרוצה להחכים יודים, יזהר במצות
מזוזה שבימין שהיא משפעת חכמה - כאשר על כן היא מסוגלת
לחיים, כמו שנאמר בה (דברים יא, כא) למען ירבו ימיכם וגו', כי החכמה
תחיה בעליה (קהלת ז, יב). וגם כי היא שורש האמונה, שמע ישראל,
ויוקרא כתוב (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה - "והרוצה להעשיר
יצפין", ר"ל יזהר בנר חנוכה שמשמאל.
ואפ"ל הטעם, כי נר חנוכה הוא לפרסומי ניסא, וגם הוא לשון הרמה
(עי' רש"י שמות כ, יז), על כן מדה כנגד מדה, אם האדם מרים כבודו של
הקב"ה, הקב"ה מרים מזלו של האדם וכבודו.

מיל דאבא מס' שבת

ברכות אביר

...יעזור השי"ת שהנרות חנוכה יאירו לנו הנשמות והעיניים, ג'ל
עיני ואכיטה נפלאות מתורתך' (תהילים קיט, יח) ונזכה לראות האור
הגנוז שאדם הראשון צופה בו מסוף העולם ועד סופו (הגניזה יב).
הכוונה בזה שבכל דבר שבגולם ראה רק את השויתני ה' לנגדי
תמיד, ובכל דבר גשמי ראה טמון את אור הקדושה, ובהנוכה הוא
הזמן להמשיך האור הגנוז כנודע מספה"ק (עי' בני יששכר). שהזמן
מסוגל להתעלות למדרגה זו, והשי"ת יעזור לכלולנו שזוכה לזה...
מתוך שיח"ק רעווא דרעוין פר' וישב תשמ"ט

עניני הפרשה

הטעם שעשה יעקב ליוסף כמות פסים ולא חשב לשנות בין הבנים

עשה לו כתונת פסים, ולאו מחמת
שהוא בנו אהוב, ושוב אין בזה משום
שינוי לבן בין הבנים, אבל השבטים
חשבו שמחמת אהבה וחיבה יתירה
הלבישו בגדי כבוד, ולכן נתקנאו בו.
ויובן בזה לשון חכמים באמרוס
'לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים',
דלכאורה יש לדקדק מאי 'לעולם',
אכן נראה דנתכוונו לומר דבכל גווי
אסור לעשות כן, ואף אם ידע איניש
בנפשיה שלא מחמת אהבתו לבנו
הוא משנה לו, אלא מפני שבנו ראוי
לכך באמת מצד עצמו לרוב חכמתו
וצדקתו וכיוצא בזה, אעפ"כ אל
ישנה, כי יש לחוש שמא יאמרו
הבריות שעשה כן באהבתו אותו.

הקדושה שורה על לבוש הצדיק

וישאלו את כתונת הפסים ויביאו אל
אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר נא
הכתונת בנך הוא אם לא. ויכירה
ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו
טרוף טרוף יוסף (ולו לב-לג). צדיך
ביאור כפל הלשונות.

ונראה דהנה איתא בגמרא (שבת קנא
ע"ב) אין חיה שולטת באדם עד
שנדמה לו כבהמה שנאמר (תהלים מט
כא) אדם ביקר בל יליך נמשל כבהמות
נדמו, וידוע מספה"ק (עי' פנים יפות פ'
לך ד"ה ויאמר הרימותי, ובתורת משנה פ'
תולדות ד"ה אנכי) דעל מלבוש של צדיק
שורה קדושה גם כשאינו לבוש בו.

על כן כאשר ראה יעקב אבינו את
הכתונת של יוסף בנו והכיר בה
שעדיין שורה בה קדושה, אמר
בלשון תמיהה 'כתונת בני חיה רעה
אכלתהו טרוף טרוף יוסף', כלומר,
איך יתכן כזאת ששלטה בו חיה רעה,
הלא עדיין קדושתו שורה על כתונתו,
ואי אפשר שתגיע בו חיה רעה אלא
אם תטרפהו פעמיים, כי לא תוכל
לטרוף את גופו אלא אם תטרוף
תחילה את נפשו עד שיהא נדמה
כבהמה, ומאחר שניכר מן הכתונת
שעדיין עומד הוא בצדקו ולא נטרפה
נפשו, לא אוכל להאמין שאכן חיה
רעה אכלתהו (עי' סוף מס' סופרים).

אמנת אברהם

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי
בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת
פסים (לד ג). ואמרו חז"ל (שבת י ע"ב)
'לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים',
שבשביל משקל שני סלעים מילת
שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו,
נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו
אבותינו למצרים'. וראוי להבין כיצד
באמת עשה יעקב אבינו ע"ה דבר
כזה.

ונראה דאיתא בגמרא (שבת כ ע"ב)
רבין ואביי הוו יתבי קמיה דרבנא
נחמיה וכו', חזייה דהוה לבישי
מטכסא, אמר ליה רבין לאביי היינו
כלך דתנן, אמר ליה אנן שירא פרנדא
קרין ליה, והקשו בגמרא מהא דתנן
השיראים והכלך והסיריקין חיבין
בציצית, והרי דשיראים אינו כלך
ותרי מילי נינהו, ותירצו שירא לחוד
ושירא פרנדא לחוד.

וכתבו התוס' (ד"ה אנון פ"י ר"ת דלך
דמתניתין קרין שירא פרנדא, אבל
מטכסא לאו היינו שירא פרנדא,
דלא הוה אחר חורבן, כדאמר בפ'
בתרא דסוטה (דף מה) משחרב בית
המקדש בטל שמיר וזכוכית לבנה
ושירא פרנדא, ור"י מפרש דקאי נמי
אמטכסא, והא דקאמר התם בטל,
לא לגמרי בטל אלא שלא היה נמצא
כל כך, דהא זכוכית לבנה היתה אחר
חורבן וכו'.

ואולי יש לומר דבר חידוש, דבאמת
לא נחלקו ר"י ור"ת במציאות,
ובוודאי גם ר"ת סבר כר"י שלא בטל
לגמרי שירא פרנדא וכמו שלא בטל
לגמרי זכוכית לבנה, אלא דמכל
מקום סבר ר"ת דכיון שאינו מצוי כל
כך ואין להשיגו אלא ביוקר, שוב יש
איסור ללבוש מיום שחרב בית
המקדש משום אבילות (עי' בי"ט ס'
ע"ב). ור"י סבר דלאדם חשוב אין
מלבוש כזה נחשב למותרות ורשאי
ללבושו.

ולפי זה יש לומר דיעקב אבינו ע"ה
סבר דכיון שיוסף הוא בר חכים ואדם
חשוב, הריהו ראוי לאותה איצטלא,
ולדידהו אין זה בגד מותרות, ועל כן

עניני דיוכא

ביאור מדרש 'הדודאים נתנו ריח' זה ראובן שהציל את יוסף ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה.

במדרש ילקוט ראובני פ' ויצא) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (שיר השירים ז יד), הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה. וצריך ביאור שייכות וקישור הדברים.

ונראה לפרש ויבאר גם המשך הכתוב 'חדשים גם ישנים דוד צפנתי לך', ודרשת חז"ל (ערוך נא ע"ב) 'הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים', ופירש רש"י 'חדשים - דברי סופרים, גם ישנים - דברי תורה, דודי צפנתי - ושמרתי כל אלה, לך - לשמך'.

דנה כבר הבאנו קושיא, הלא ראובן ציוה להשליך את יוסף לבור דיק אשר מים אין בו אבל נחשים ועקרים יש בו, ומאי הצלה היא. ונראה עפ"י דברי כ"ק אמו"ר זצ"ל לתרץ קושיית האחרונים ועי' ליל חמדה פ' ויקהל אות ה' בשם הח"י הרי"ם) גבי נס חנוכה, היאך הדליקו את המנורה בשמן דמעשה נסים, הלא כל השמנים פסולים למנורה חוץ משמן זית, ושמן של נס אינו שמן זית, וכמו שכתבו התוס' (מנחות ט ע"ג ד"ה חטיף) דחטיש שידרו עבים בדרך נס לא מיקרי ממושבותיכם ואינו כשר למנהות, ע"ש.

אכן כבר כתב הט"ז (אורח סי' ע"ד ס"ק א) לתרץ קושיית הבית יוסף למה תיקנו שמונת ימי חנוכה ולא שבעה הלא ביום ראשון לא היה נס כי פך השמן הספיק ליום אחד, דאיתא בזוהר שאין הקב"ה עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם ואפילו הוא דבר מועט, אבל כדבר ריקן אין שייך בו ברכה לעשות בריה חדשה, ולכן על כרחו לומר שושאר מעט שמן מיום א' כדי שיוכל להול הברכה למחר על אותו שיו, ונמצא דגם ביום ראשון היה נס, עכ"ד. והרי קי"ל ע"ז ע"ג (א) המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היים כולו ראשון ראשון בטל, ע"ש.

ועל כן גם בנס חנוכה נימא הכי, דהשמן שניתוסף בדרך נס בטל במעט השמן זית שנשתתד ונחשב כשמן זית, דקמא קמא בטל, ושפיר היה כשר להדליק בו, ותוד"ה.

ומעתה יש לומר גם לגבי הצלת יוסף, דאע"ג שהושלך על ידי ראובן לבור נחשים ועקרים וניצל מהם דק בדרך נס מן השמים, מכל מקום כיון שראובן התחיל להצילו מידי אחיו שביקשו להמיתו, נקראת כל ההצלה על שמו, דנס הצלתו מן הנחשים בטלה ונגדרת אחר מעשה ההצלה שעשה ראובן.

דיוקנו של אבא

נמכרות מהר"ב כתיב בקודש של רבינו זי"ע

מי יתן תמורתו

סיפר הרה"ג ר' שז"ש שליט"א מחשובי ראשי הכללים באשדוד, שבימי בחרותו למד בישיבתו של הגאון ד' שמואל אוירבאך זצ"ל בשכונת 'שערי חסד' בירושלים, והיה מבאי ביתו של פוסק הדור הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל, והיה נוכח בשעת המעשה דלהלן: כשנפלה למשכב הרבנית א"ח הג"ד שמואל אוירבאך זצ"ל בחדש כסלו תש"ן, הרבו מאד בתפילה, ולאחר כשבועיים ימים כשהחמיר מצבה, ביקש חמיה הגרש"ז זצ"ל מא' ממקורביו שילכו להזכירה אצל ה"פייטסבורגער רבי" שביקש עליה רחמים!

הלא התקשר לבית רבינו זי"ע ביום עשרה בטבת בבוקר, אזי שמע את הבשורה הקשה על הסתלקותו הפתאומית של רבינו לגנ"מ לפני כמה שעות, ומיד בא וסיפר להגרש"ז מה שארע, על פני הגרש"ז היה ניכר צער רב, ובידיו הוראה סימן כאילו מתיאש ממצבה של כלתו, כי מי עוד יוכל להושיעה... וכעבור יומיים הלכה לב"ע.

מצוה בשלימות

סיפר הרה"ח ר' אברהם אליהו חתן ה"ו, שמעתי מפי בעל העובדא את המעשה דלהלן, וכה סיפר:

בחור צעיר עול ימים הייתי, ונכסתי לרבינו זי"ע, בתקופת ימי החנוכה, ושפכתי בפניו את לבי, כי הנה אחותי באה בברית האירוסין זה מכבר, המנהג שהכלה שולחת בחנוכה מנורה להחתן, אך כסף אין בביתנו, בקושי היה קצת כסף לקנות מתנה בתקופת חג הסוכות, ועתה כלתה פרוטה מהכים והיא יושבת בכלימה ובבזיון ודמעתה על לחייה.

סבור הייתי לקבל ברכת קדשו או עצה טובה, אך מיד אמר לי רבינו, "לך קנה מנורה הבא אותה אלי, ואשלם לך תמורתה". [אולי היה חפץ רבינו לבדוק את אמיתות הדברים בהיות שלא היכרתי מעולם]. עשיתי כדבריו, מצאתי מנורה ביונות, לא זולה ולא יקרה מדי וחדרתי לרבינו עם המנורה. כשבאתי אליו, ביקש ממשימו בקודש הרה"ח ר' זלמן לצאת החוצה, כדי לא לביישני, והצגתי בפניו את המנורה.

רבינו התבונן בה, ושאל למחירה, כשאמרתי לו, הוא החל להוציא ממגירתו אך לא היה בזה די כדי הסכום הנדרש, וקם ממקומו והחל לחפש בארונות וכו' עד שמצא רוב רובו של הסכום, והיה חסר לסכום דק 'בעשר שקלים', ואמרתי לו שאין צריך להטריח ושכסום זה מצוי בבית... אך רבינו אמר לו: 'כשעושים מצוה צריכים לעשותה בשלימות!' והמשיך לחפש עד שמצא עוד עשרה שקלים, ונתן את כל הסכום של המנורה.

חנוכה קינדר

סיפר הרה"ח ר' אלימלך בנט ה"ו 'כותב התורות' של רבינו זי"ע: מידי שנה בזאת חנוכה לאחר ההדלקה בביהמ"ד היה רבינו נוהג לחלק 'חנוכה געלט', באחד השנים, לאחר שרבינו נתן לי מעות חנוכה, הוספתי לבקש גם עבור בני התינוק אשר בביתי. רבינו נתן לי גם עבורו, והוסיף מריליה לתת לי בשלישית, ואמר: 'זה עבור בנך העתיד להיוולד לך!...' ואכן לשנה הבאה ביום י"ד כסליו נולד לי בן.

כשהגיע זאת חנוכה, סיפרתי לרבינו בעת חלוקת 'חנוכה געלט', מהמופת דאשתקד והאיך שברכתו נתקיימה בי. רבינו שמע, ולאחר שנתן לי חלקי, הוסיף לתת לי בשנית, וחזר ואמר: 'הא לך עוד, עבור בנך העתיד להיוולד!' ותגזר אומר ויקם לך. זכיתי ורבינו נתן לי שני בנים, 'חנוכה געלט'.

< המשך 'עניני דיוכא':

וזהו ביאור דברי המדרש 'הדודאים נתנו ריח - זה ראובן שהציל את יוסף', דההצלה נקראת על שם ראובן הגם שגרם שישליכו את יוסף לבור נחשים ועקרים וניצל מהם בנס מן השמים, כי הצלה זו בטילה כביכול במה שהצילו ראובן מידי אחיו.

'ועל פתחינו כל מגדים - זה נר חנוכה שמניחין על הפתח', דכיון שהחשימונאים פתחו להביא מעט שמן זית זך, הרי גם כל מה שנתרבה אחר כך בנס בטל אליו ונחשב כשמן זית, ומהתם מוכח

דכל המגדים הבאים אליו משמי מעל, בטלים קמא קמא במעט שפתחנו בעצמנו ונקראים בשמנו, ולכן 'חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך - אלו דברי תורה ודברי סופרים', דכל מה שאנו זוכים להבין את דברי התורה הישנים ולחדש בה חידושים חדשים הגם שהוא בעזר וסיוע מן השמים, מכל מקום הם צפונים ובטלים בתוך העמל והגיעה שלנו ונחשבים כאילו אנחנו בעצמנו השגנו את כל אלה, והם נקראים על שמנו.

אמונת אברהם

המשך >>>

זכר צדיק לברכה

דא"ה ועובדין טובין באת האי עיר יקדיש
הסגן רבי יהודה הורוויץ בדו' יקוב י"ע ועכ"א

עובדות קודש

דודו הרה"ק מוישווא צוק"ל

רבינו [מוישווא צוק"ל] השתדל הרבה, שיתקבל הרה"ק ר' יודלע בתור דיין ומורה צדק בעיר קלזנבורג.

(ספר הגאון הקדוש מוישווא)

רבינו [מוישווא צוק"ל] הגיע שוב לשבות בעיר [קלזנבורג] במהלך שנת תרצ"ז, וקהל רב בא להסתופף בצילו ולהשתתף בשולחנו הטהור בליל שבת. תפלת שחרית של שבת, נערך ברוב קהל ועדה בבית הכנסת הגדול בעיר, בקול ובעימה ובהתלהבות עצומה בנוסח בית אבותינו. לפני קריאת התורה נשא רבינו [מוישווא צוק"ל] את דברי קדשו במשך שעה ארוכה בבקאות ובחריפות עצומה, ובתוך דבריו, שיבח את בני הקהילה על החלטתם למנות למורה צדק בעירם את בן אחותו, ה"ה הרה"צ ר' יהודה הורוביץ צ"ל, שנכח במקום בשעת הדרשה. רבינו [מוישווא צוק"ל] ציין באוזני שומעיו, כי אין ביכולתו לתאר את כל שבחו של הרה"צ ר' יהודה, כי כידוע אין אומרים לאדם אלא מקצת שבחו בפניו. (הג"ל)

הרה"ק ר' יהודה [הורוביץ צוק"ל] - בן אחות רבינו [מוישווא] - העריץ מאד את רבינו [מוישווא] וחבבו. היה מפליא מאד את גאונותו בתורה.

עשר שנות נישואין עברו עליו ועל זוגתו בלי שיזכו לזרע של קיימא. אזי נתן גט לזוגתו הרבנית, ונסע להתגורר בוישווא אצל רבינו [מוישווא]. לרוב חיבת הקודש יצא לקראתו לקבל את פניו. מוהר"י שהה בוישווא בחג הסוכות, וישן עם רבינו בסוכה. בשמחת תורה נהג רבינו [מוישווא] לעבור לפני התיבה התפלת מוסף. באותה שנה לפני מוסף שוחח רבינו [מוישווא] עם ר' יודלע על גדול חשיבות תפילת מוסף דשמחת תורה, וכיבד את אורחו לעבור לפני התיבה בתפלת מוסף. לאחר תקופה מסוימת, היו דיונים האם ישא

דתענית גבי אילפא ור' יוחנן דאמר ר' יוחנן מדאנא שמעי ואילפא לא שמע לדידי קיימא לי שעתא. הכא נמי דרך טבע לא היה להם לדבר במקום שיש שומע, כי עוף השמים יוליך את הקול, וממה שדיברו ושמע מרדכי מזה נראה דרצון ה' שיאמר הדבר [דאל"ה לא היה אומר, דמורידין ולא מעלין]. וזהו שאמר ויודע הדבר למרדכי, וממה דידע הכריע שה' רוצה שיאמר מרדכי להציל למלך, ולכן ויגד לאסתר המלכה, מכוח מה שידע.

ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה.

וע"ל נחל קדומים ויגש ד'

וז"ל: [איתא] בספר קרבן שבת כי הנה ע' שנה של דוד המלך ע"ה אמרו בזוהר הקדוש [וישלח בד"ה וישבו המלאכים] דה' שנים מאברהם אבינו ע"ה [שהקב"ה קיצר חמש שנים משנותיו שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה] וכ"ח מיעקב אבינו ע"ה [שהיה צריך לחיות קע"ה שנה כמו אברהם אבינו ויעקב חי רק קמ"ז וחסר כ"ח] ול"ז מיוסף [שהיה צריך לחיות קמ"ז שנה כיעקב אביו ויוסף חי רק ק"י וחסר ל"ז]. ולפי דברי הזוהר אם יוסף מת היה צריך יעקב אבינו ע"ה ליתן ס"ה שנה [לדוד המלך ע"ה], וזהו שאמר כי ארד אל בני אבל שאולה, שצריך למות תיכף לתת ס"ה שנים לדוד המלך ע"ה, ע"ש באורך.

גליהי מצרי

כי בן זקונים הוא לו. פירש"י, דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו.

וע' נחל קדומים ויגש ד'

וז"ל: הראשונים פירשו דאמרו ז"ל בן זקונים הוא לו, זיו איקונין שלו דומה לו. וזהו שאמר [בראשית מ"ה, ד'] אני יוסף, ואני מסתפק העוד אבי חי, מפני שפני דומות לפנים כישראל אבינו ואיך לא הכרתם אותי, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו "מפניו", דייקא, פנים שלו עמדו כעין פנים של יעקב אבינו ע"ה ואיך לא הכירוהו.

וישמע ראובן ויצילהו מידם.

וע' פנים יפות

וז"ל: ונראה מה יהיו חלומותיו, פירש"י ז"ל שבת קול אמר ונראה מה יהיו חלומותיו. ושמעתי מאא"ז ז"ל דהיינו דכתיב בתר הכי וישמע ראובן ויצילהו מידם על דרך שאחז"ל גבי אילפא ור' יוחנן בתענית דף כ"א [ע"א] ר' יוחנן שמע ואילפא לא שמע אמר ר' יוחנן מדשמע אנא ואילפא לא שמע שמע מינה לדידי קיימא שעתא. יש לומר דראובן שמע זה הבת קול והם לא שמעו, לכן אמר ראובן דשמע מינה שעליו להצילו, לכך ויצילהו מידם.

וע' נחל אשכול אסתר ט"ז

וז"ל: אפשר לפרש הכתוב בסגנון זה, ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה [אסתר ב' כ"ב] על דרך מה שאמרו פ"ג

ר"י שוב את הרבנית, והיו דעות לכאן ולכאן. באחד הימים פנה רבינו [מיושווא] אל מוהר"י ואמר לו: "אני אגיד לך מה לעשות - ולי תציית". בסופו של דבר, נשא מוהר"י בחזרה את הרבנית - כנראה, על פי עצת רבינו [מיושווא].

(הג"ל)

רבינו [מיושווא] הגיע לקלונבורג [בשביל מחלתו] בערב חנוכה, יום שלישי פרשת מקץ, ותחילה נסע לביתו של הרה"צ ר' יודלע זצ"ל. האדמו"ר שליט"א ממאנסי מספר, כי זוכר שרבינו [מיושווא] נכנס לבית וכאילו נפל על הכורסא, באפיסת כוחות. משם נסע אל המומחה הגדול. ליל ג' א' חנוכה היה ליל "ניטל" וכיון שנהגו לא ללמוד תורה, שיחק רבינו [מיושווא] עם הרה"צ ר' יודלע משחק הכרטיסים הנקרא "צאנזער קוויטלאך". בעת המשחק סיפר רבינו [מיושווא] להרה"צ ר' יודלע על החתונה של אחיו

הרה"ק ר' ברוך מסרט זצ"ל, שהתקיימה בבעלזא.

הרה"צ ר' יודלע היה דיין בקלונבורג, ואילו רב העיר היה הג"ר עקיבא גלזר, וכאשר רבינו שכב בבית החולים בעיר, ביקש הרב גלזר מהרה"צ ר' יודלע, שיקחהו אתו לבית החולים כשילך לבקר את רבינו [מיושווא]. אבל הוא דחהו. פעם אחת בכל זאת ניאות לקחתו אתו. בית החולים היה מחוץ לעיר במרחק של כחצי שעה הליכה, ובעת ההיא הוצות העיר היו מכוסות בשכבה עבה של שלג. הרב הציע שהם יזמינו מזחלת שלג כדי לנסוע בנוחות, אבל מוהר"י דחה את ההצעה ונימק זאת: "בביקור חולים כתיב 'לכר', כלומר, המצוה היא ללכת, בפרט אל תלמיד חכם כזה". ואכן, הם הלכו ברגל ובוססו בשלג. כשהגיעו לקרבת בית החולים ולא נותר להם אלא דקות ספורות להליכה, עצר רבי יודלע ואמר "הבה נזמין מזחלת שלג". "עכשיר? -

התפלא הרב גלזר - "לאחר שהלכנו את רוב הדרך ברגל ואנו כבר קרובים לבית החולים? בשביל מרחק כה קטן נשלם בעד מזחלת שלג?". ענה לו רבי יודלע: "אנו הולכים לצורך מצוה, וכי רצונכם שהמצוה הזו לא תעלה כסף? בפרט אל תלמיד חכם כזה".

(הג"ל)

זהירותו הרבה של רבינו [מיושווא] בכבודו של הזולת, המשיך ללוותו עד סוף ימיו, וגם בשכבו על ערש דווי, שעות ספורות לפני עלותו לגנוי מרומים, בין הבאים לבקרו בחוליו, היה הרב גלזר וכמו כן נכה שם בן אחותו, הרה"צ ר' יודלע הורוביץ זצ"ל, ששימש גם הוא כדומ"ץ בעיר. המשמשים הגישו כסא להרב גלזר, אולם רבינו מיהר להורות למשמשים שיגישו כסא גם לרבי יודלע, וזאת כדי שלא יחוש חלילה פחיתות כבוד לעומת הרב גלזר - הגם שהרה"צ ר' יודלע היה שם כל יום ואף פעם לא כיבדו רבינו [מיושווא] לשבת. (הג"ל)

מרגלא בפומיה - מה דמרגלא בשניה לחזור מדתי מן החנם ויע מכתבי הסדר רבי מן תולדו תל

כדאמרי [ברכות י:]: הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ע"כ לא רצה לשמש בשמות אלא בתפילה. [תקב"ץ; וע' שו"ת ח"ס חא"ח סי' קצ"ח ע"ש].

נשיא אלקים אתה בתוכנו. י"ל דאיתא בירושלמי ומייתי ל"י תוס' ר"ד פ' עשרה יוחסין דמי שנהנה משום אדם אל ישמש בשם הקדוש ע"ש, והיינו דאחז"ל פ' בתרא דמגילה אלישע ברחמי עבד היינו משום דא"א לומר דעביד בהשבעת שמות שהרי נהנה כשאחז"ל הרוצה ליהנות יהנה כאלישע וע"כ ברחמי עביד [ע' רעמ' ע"ו]. והנה הם חשדו לאאע"ה מה שנצח המלכים וכל מעשיו ע"י פעולות ושמות ומפני פחדם נשאוהו ורוממוהו ואמרו נשיא אלקים אתה בתוכינו פי' ע"י אלקים ושמותיו, ע"כ השתדלו בכל עוז ליתן לו חנם כדי שיביאוהו ליהנות מהם כדי לבטל נשיאותו מהם. והנה טוב מזה ומזה מי שאינו נהנה מהבריות ואפ"ה אינו משמש בשמות הקודש כ"א ברחמים ותחנונים לפני הקב"ה, והיינו דכתיב [תהלי' קמ"ה] עיני כל אליך ישרו וגו' פותח את ידיך וגו' ולא יזון ע"י שום בריה כ"א מפתחת ידו של הקב"ה ובכל זאת קרוב ה' לכל קוראיו וגו' ואת שועתם ישמע וישעם ולא ע"י השבעת שמות. [תקי"ף].

בד"ה ולא יכלו דברו לשלום בתו"ד [והנה איתא בירושלמי [יומא פ"ג] ומביאו תוס' ר"ד שם פ' עשרה יוחסין דמי שנהנה משל אחרים אינו יכול לשמש בשם הקדוש, והנה מסתמא לא נהנו שבטי יה משל אחרים, אע"כ כשבאו שבטים למצרים לשבור אוכל ויוסף רצה להעליל עליהם ונתירא שישתמשו בשמות הקודש כדרכם ולא יכול להם, או שיצטרך גם הוא לשמש ולהטריח כלפי מעלה, ע"כ ציוה למלאות כליהם בר ולהשיב צרור כספם באמתחותם כדי שעל כרחם יהנו משל אחרים ושוב לא יכלו לו, וע"כ כשמצאו איש צרור כספו יצא לבם וחרדו מטעם הנ"ל שלא יוכלו להתגבר עוד באמרי פיהם].

ושמת משענתי ע"פ הנער. צ"ע אחר שהלך אלישע מ"ט לא שם הוא משענתו ע"פ הנער רק התפלל אל ה'. ונ"ל כאן רמז מה דאמרי בירושלמי דיומא ומייתי ל"י תוס' ר"ד פ' עשרה יוחסין כי הנהנה משל אחרים אסור לו לשמש בשם הקדוש, והנה במה שציוה לגחזי לשים המשענת ע"פ הנער מסר לו יחודים ושמות וכוונות ידועות וע"כ אמר אם ישאל איש לא תעננו, אך אלישע עצמו שהיה נהנה משל אחרים

מהשבת חיים

הידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך וצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת וישב - שנה י"ב גליין תכ"ג (י"א)

באוצו חיים

בענין אם מצות חנוכה הוא מה"ת ובדברי החתם סופר בזה הידושים מכת"י

כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד ס"ו ר"ג) ז"ל, מ"ש לעיל דקביעת יום מועד ביום עשיית נס הוא ק"ו דאורייתא, [ע"י מגילה יד. אמר ר' יהושע בן קרח ק"ו ומה מעבדות לחירות אמרין שירה (ביציאת מצרים אמרו שירה על הים. רש"י) ממתה לחיים לא כל שכן], ולפע"ד לפי"ז יום פורים וימי חנוכה דאורייתא הם, אך מה לעשות בהם אם לשלוח מנות או להדליק נרות או לעשות זכר אחר הוא דרבנן, והעובר ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים, עובר על מצות עשה דאורייתא וכו', עיי"ש כל דבריו.

אבל הנצי"ב ב'העמק שאלה' על השאלות (פרשת וישלח סימן כ"ו אות א') כתב על מה שכתב שם השאלות 'דמחייבין דבית ישראל לאודווי ולשבוחי קמי שמיא בעידנא דמתרחיש להו ניסא', דר"ל בשעה שאירע הנס, ולא ביום ההוא בכל שנה, דזה אין לו עיקר מהתורה אלא מדרבנן וכו', וכ"ת א"כ מאי משני הש"ס במגילה שם (יד.) על קריאת המגילה לדורות והרי אין בזה ק"ו הא ל"ק וכו', ומוכל מקום לא מיקרי שהוסיפו מ"ע כיון שעיקרה מהתורה וכו', וה"נ כיון שעיקר הודיה על הנס הוא מק"ו שוב מצו חכמים לקבוע מצוה דהודיה לדורות, וממוצא דבר מובן דמצות חנוכה ג"כ באותה שעה היה מהתורה והשתא הוא מדרבנן, ולא כמש"כ החת"ס יו"ד סי' רל"ג וכו', עיי"ש כל דבריו. [ז"ל ה'העמק שאלה': פי' בשעה שאירע הנס ולא ביום ההוא בכל שנה, דזה אין לו עיקר מה"ת אלא מדרבנן, והיינו שפרש"י מגילה דף י"ד על הא דתנ"י שהנביאים לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אלא מקרא מגילה בלבד, מאי דרוש ארחב"א אר"י בן קרחא ומה מעבדות לחרות אמרין שירה ממתה לחיים לא כל שכן, ופירש"י שירה על הים, והרי אין מצוה לומר שירת הים בשביעי של פסח בכל שנה, אלא הק"ו הכי כשם שמשה וישראל אמרו שירה באותו שעה, ה"נ למדו מק"ו בשעה שיצאו

מבאר החיים

גפן אלו ישראל

ובזה יש לבאר גם את הענין הדרשה על שלשת השריגים, כי מקדש הוא שפע הקדושה והשראת השכינה שבאה מלעילא, ומלך בא על ידי מעשה בני אדם כמו שנאמר (דברים י"ז ט"ו) 'שום תשים עליך מלך', וכלשון הרמב"ם (מלכים פ"א ה"ד) ומלך הוגה בתורה ועוסק במצות וכו' כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בהולחזק בדקה וכו', ע"כ. הריעל ידי המלך אנו צריכים לזכות לבחינת הקדושה על ידי מעשה התחוננים, ועליהם באה קדושת הכהן גדול שמקשר את התחוננים לעליונים, בבחינת משמח אלקים ואנשים, ועל ידי זה נשלמת מדרגת הגפן וענביה, שהיא ננסת ישראל הדבוקה בשכינה הקדושה חיבור שלם.

ואולי יש לומר, דמשום זה יש לדמות את זיווגו של אדם לענבי הגפן בענבי הגפן, כמאמר הגמרא במסכת פסחים (מ"ט ע"א) משל לענבי הגפן בענבי הגפן וכו', שהרי אמרין במסכת נדה (ל' ע"ב) הולד בכועי אמו נר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם עד סופו וכו' ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו', עיי"ש. וזהו הקדושה הבאה מלעילא, וכאשר מחנכים אותו הוריו והוא נעשה גדול ובר מצוה, וזהו הקדושה הבאה על ידי מעשה בני אדם, וכאשר נושא אשה הוגנת, אז איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם (כסוטה י"ז ע"א), והם זוכים לשמח אלקים ואנשים, וזוכים להשלים את עצמם ולהעמיד דורות ישרים ומבורכים, ומצאו חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, אמן כן יהי רצון.

(לשמחת נישואין)

ויספר שר המשקים את חלומי ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה גפן לפני (בראשית מ"ט).

הנה לראשונה מצאנו שם גפן על עם ישראל, בחלומי של שר המשקים שאמר ליוסף 'והנה גפן לפני', ובמסכת חולין (צ"ב ע"א) איתא רבי ירמיה בר אבא אמר, 'גפן' אלו ישראל וכן הוא אומר (תהלים פ' ט') 'גפן ממצרים תסיע'. ועל שלשה שריגים אמרין התם, רבי אלעזר המודעי אמר וכו', זה מקדש, מלך, וכהן גדול וכו', 'הבשילו אשכולותיה ענבים', אלו נסכים. ויש לשאול למה נקט נסכים יותר משאר הקרבנות.

ולבאר זה אולי יש לומר על פי דברי הקדושת לוי, בפרשת ויקרא ור"ה (הכלל) כתב ז"ל, הכלל, כי קרבן בדמות השפע שהקב"ה מושיע מחמת חסדו הגדול בלא מעשה התחוננים, לזה הקרבן הוא חי, כי החי הוא מהקב"ה, והנסכים הם מצומצמים, והוא על ידי מעשה התחוננים, שאדם צריך לעשות בו איזה פעולה לנטוע או לזרוע, והנסכים מורים על השפע הנשפע מהבורא ברוך הוא מחמת מעשה התחוננים, שישאל ראוים מחמת מעשיהם הטובים וכו', וזה שפירש רש"י [במסכת ברכות ו"ה ע"א] על דברי הגמ' [שאין אומרים שירה אלא על חיין, [כשמנסכים נסכי מוזבח (רש"י)] כי זה השפע הנשפע לאדם מחמת מעשה התחוננים הוא שמחה לאדם, עכ"ל הקדושת לוי.

ועיין במסכת ברכות (שם) ובמסכת ערכין (י"א ע"א) דילפינן את זה ממה שנאמר (שופטים ט' י"ג) 'ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים וכו', עיי"ש, ודו"ק.

באוצר חיים

שם וז"ל, כבר הוא גלוי לכל ישראל ע"י שנהגו בו המצוות והחזיקו בו כשל תורה ולא נכון לבטלו, עכ"ל.

ודברי רש"י לכאורה צ"ע, שהוסיף טעם "והחזיקו בו כשל תורה", דבר שבפשוט לא נזכר בתירוצו של רב יוסף. אבל בכל אופן דברי רש"י הם דלא כדעת החת"ס שסובר דעיקר מצוות תנוכה הוא מהתורה, ורש"י כתב רק שהחזיקו בהם 'כשל תורה'. וגם הפירכא של אב"י דתיבטל היא ותיבטל מצותה הוא תמוה לפי דעת החת"ס, דהיכא ס"ד לבטל חיוב דאורייתא.

אבל לדעת ה'העמק שאלה' הדברים מבוארים מאוד, דכיון דהשתא המצוות של תנוכה הם רק דרבנן, שפיר הוה ס"ד דתיבטל איהו ותיבטל מצותה, ומשני רב יוסף דכיון דמיפרסם ניסא דחנוכה שוב הוה המצוות של תנוכה עיקרם מהתורה, [דבאותה עשה שנעשה הנס היתה המצוה דחנוכה מהתורה וכו' ל], וא"כ ע"י שנהגו בהם גם עתה, הרי 'החזיקו בו כשל תורה ולא נכון לבטלו', דאף שאינם עתה מהתורה ממש, מ"מ הוה עיקרם מהתורה, ודו"ק. (מחשבת חיים חנוכה דברי הלכה סימן ג')

ממות לחיים באותו שעה, והוא ק"ו גמור וכו', וכל זה אינו אלא בשעת הנס וכו', וכ"ת א"כ מאי משני הש"ס במגילה שם על קריאת המגילה לדורות, והרי אין בזה ק"ו, הא ל"ק ואדרבה בהא מובן הא דאיתא שם בדף ז' שאמרה אסתר קבעוני לדורות ולא רצו עד שמצאו רמז מה"ת, ואמאי לא נזכרו מק"ו, אלא ודאי כל מה שנאמרה ברוה"ק לקרות היינו באותו שנה, ונתחדש ע"י נביאים שביניהם מק"ו לקרות בכל ישראל, אבל לדורות אינו אלא מדרבנן, ומכל מקום לא שהוסיפו מ"ע, כיון שכבר עיקרה יש מה"ת וכו', וה"נ כיון שעיקר הודיה על הנס מק"ו, שוב מצו חכמים לקבוע מצוה דהודיה לדורות, וממוצא דבר מובן דמצוות חנוכה ג"כ באותו שעה היה מה"ת והשתא הוא דרבנן, ודלא כמש"כ הגאון וצדיק חתם סופר יו"ד רל"ג, עכ"ל].

והנה בר"ה (יה) הקשו אמאן דאמר דבטלה מגילת תענית אחרי החורבן, מחנוכה שאסור להתענות בו גם אחרי החורבן, ומשני אמר רב יוסף שאני חנוכה דאיכא מצוה, א"ל אב"י ותיבטל איהו ותיבטל מצותה, אלא אמר רב יוסף שאני חנוכה דמיפרסם ניסא. וכתב רש"י

שיח חיים

נר חנוכה ע"י פנס וכדו'

נר חנוכה', וחנוכה הוא זמן המושכת הרפואה].

(רשימת כתבי תלמידים)

א.ה. עיין בשו"ת לבושי מרדכי (מהדו' תליתאי סימן נ"ט) שכתב דאין יוצאין י"ח נר חנוכה כשאין בו שמן דהוי כמדליק בקיסמין דקין שאין יוצאין בהם י"ח. וז"ל: ראיתי פלפולך הנעים במו"מ של הלכה אם יוצאים ידי נר חנוכה ע"י אור של עלעקטער. והבאת משו"ת בית יצחק (חי"ד ח"א סי' ק"כ) מ"ש בזה, ולענ"ד דבר פשוט שאינו יוצא, דאם כי יוצא בכל השמנים, ורק שמן זית מצוה מן המובחר, בין לנר שבת ובין לנר חנוכה. אך עכ"פ צריך להיות דומיא דשמון, דהיינו שיש בו שמנונית דהשמנונית עצמו גורם שידלק, ואפי' נר שעוה וחלב, ידוע דרק השמנונית גורם הדלק והאורה. אבל דבר שהוא דולק אפי' יפה, אבל לא מוכח שמנונית, וכי ס"ד מי שמדליק עצים דקים וקסמין שיוצא ידי נר שבת, או חנוכה, וכמוה העלעקטער שאינו רק כח האש הנטמן בתוכה, אבל אין בו שמנונית, ואין זכר לשמן כלל, ולא

אירע באברך וב"ב ששהו על יד מיטת בנם החולה בחנוכה בבית הרפואה, והוצרכו לסעודו שם, ושאל את כבוד רבינו זצ"ל מה יעשה לענין הדלקת נר חנוכה, אם ידליק שם, כי עכשיו שם ביתו, ושם הוא נמצא יחד עם בני ביתו. וכבוד רבינו זצ"ל אמר לו שיכול להדליק שם נר חנוכה בזמנו.

אמנם היות שלא הניחו לו בשום אופן להדליק נרות, שוב שאל אם יכול להדליק נר חנוכה ע"י פנס וכדו' שמואיר ע"י באטער".

ואמר לו כבוד רבינו זצ"ל דאף שהוא מורה ובא בכה"ג לענין נר שבת שמדלקת על פנס וכדו'. מ"מ סו"ס נר לא הויא, ולענין חנוכה בעינן נר דוקא.

והוסיף להורות לשואל שאם יוכל לצאת מביה"ח במשך הלילה, אף אם יהיה מאוחר מאוד, ישתדל לנסוע לביתו לקיים המצוה, ובעזה"ש"ת בסגולת מצוה זו יתרפא בנס במהרה. [הובא בשם הרה"ק מקוברין דהזקוק לרפואה יכול לפעול בחנוכה, כי 'מלך רופא נאמן' גימטרי' להדליק

שום רמז. ועיין ר"פ במה מדליקין (שנת כי ע"ב) בלכש שזכא דארזא. ותמה בגמ' עין בעלמא הוא. ופירש"י ז"ל דלא חזי לפתילה אלא למדורה. וה"נ כיו"ב, על כן אינו יוצא בו, כנלענ"ד, ע"כ.

ומה שהביא משו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סימן ק"כ אות ה') ע"ש שכתב לחלק בין נר שבת שיכול לברך בעלקטרישע ובגאז, מושא"כ נר חנוכה, חדש דשמון זית מצוה מן המובחר, ועוד כיון שנעשים להדליק בכל ימות השנה לא הוי פרסומי ניסא, והביא דברי הרמ"א (סימן תרי"א) שיזהר שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל ימות השנה כי אז לא יהיה היכר כלל, ומסיק שם שאין לברך להדליק נר חנוכה על נרות אלו ע"ש.

ועיין שו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן ק"ז) שכייל להו אהדדי לנר שבת ונר חנוכה. ולא ס"ל לחלק ביניהם כהנ"ל.

אמנם עיין להגרש"ז אבהליכות שלמה (פרק ט"ו אות ג' ובדבר הלכה אות ד', ובהערה י"א) מזה שכתב להתיר ולברך בשעה"ד. ועיין בקובץ תשובות להגר"ש"א (ח"ג סימן ק"ג) ובפניני חנוכה (עמוד קמ"ו) בשם הגרי"ש"א דמהני ואפשר לברך.

הגדה רבי נטע זצ"ל

נטיעה של שאל שאלה

• לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מרבי חסידא ופרישא האן חסיד רבי נטע צינורט זצ"ל •

נטיעה של טהרה (ד)

והתנה עם המלוה שלא יוליך אותו דרך רחובות הטמאים הפרוצים והלה הלך עמו ור' נטע הלך כשעיניו סגורות ואינו רואה כלום, כשראה המלוה שר' נטע בין כך סוגר עיניו ולא רואה כלום חשב לעצמו מה לי להאריך הדרך סתם הלא בין כך איננו מסתכל ולא רואה כלום והוליכו בחלק מהדרך ברחוב יפו, אכן כנראה שר' נטע הרגיש בדבר ונחרד ונזדעזע כשהרגיש בדבר ובקול בוכים וחרדה קרא ואמר וא"ל, אוי: אתה מוליכני דרך יאפער גאס... ר"ל.

כנראה שעצם השהיה במקום טמא יכולים להשרות רוח טומאה על אדם, וצריך לברות במקום כזה, וכמו שאמרו צדיקים על כיו"ב שמוטמא במגע ומשא... ועוד שכמבואר בפשוטות הגמ' בבא בתרא גם אם שומר עיניו מ"מ כשהולך דרך מקום שיש נסיונות של מראות אסורות נקרי רשע.

וכאן ניתוסף חרדה נוספת, כיון שהמלוה גם הוא בר ישראל ואין יכול ר' נטע לקחת אחריות על בר ישראל שילך בשבילו ברחוב פרוץ וע"כ לא הסכים ללכת אלא כשילך לפחות דרך מבואות האחריות...

עיניו למטה ולבו למעלה

מספר הרה"ג ר' צבי שיינברגר הי"ו, מתזה נפלא במיוחד הזה זה לראות את ר' נטע הולך ברחוב, היית רואה בעליל כי הוא אינו כלל כאן, עיניו היו פקוחות אך ראו כולם כי הוא אינו כלל ברחוב ודבוק הוא במתשבות עליונות ואינו רואה כלום ממה שקורה ברחוב.

ראיתיו מדי יום ביומו בדרכו לתולדות אהרן כשהיה עולה לאמו מדי יום, בהליכתו השרה קדושה מיוחדת ואוירה נעלית על כל סביבתה... אשרי עין ראתה את ר' נטע כשהולך ברחוב...

עיניו למטה ולבו למעלה

מספר הרה"ג ר' צבי שיינברגר הי"ו, מתזה נפלא במיוחד הזה זה לראות את ר' נטע הולך ברחוב, היית רואה בעליל כי הוא אינו כלל כאן, עיניו היו פקוחות אך ראו כולם כי הוא אינו כלל ברחוב ודבוק הוא במתשבות עליונות ואינו רואה כלום ממה שקורה ברחוב.

ראיתיו מדי יום ביומו בדרכו לתולדות אהרן כשהיה עולה לאמו מדי יום, בהליכתו השרה קדושה מיוחדת ואוירה נעלית על כל סביבתה...

שכשהולכים ברחוב ישקיעו את הראש בעיון והתבוננות עמוקה בדברי תורה וחסידות וכדו'.

המצב "ברחוב" מוכיח כי דורשים מאתנו "דביקות"

כיוצא בזה אמר פעם, כי "הרחוב" של היום, מלמדנו ומוכיח לנו כי מן השמים תובעים ודורשים מאתנו "דביקות" כי הלא לא שייך לעבור ברחוב בשלום בלי דביקות, להתדבק במתשבתו בעת הילוכו בהבוי"ת"ש, כי בלעדי זאת הדרך היא ממש סכנת נפשות, אם כן הלא מוכח שמן השמים מלמדים אותנו שצריך להיות לנו דביקות, ודורשים זאת מאתנו.

הולך עם הספר

מספר הרה"ח ר' אהרן סאמט, כי זוכר את ר' נטע מן הישיבה בתו"א, כל מה ששאלוהו היה עונה תמיד בבהירות להפליא, בכל הענינים ובכל הסוגיות. ומספר כי השמרת עינים שלו היה מופלא ומיוחד ביותר ותמיד ראיתיו הולך עם ספר, הרבה פעמים הלך עם ספר ראשית חכמתו...

לימוד בעת הליכה ברחוב

מספר חתנו הרה"ח ר' ברוך וועג הי"ו, כי פעם דיבר עמו על כך שבעת שהולכים ברחוב יש לעסוק בתורה, ואפשר לעשות זאת באופן ובצורה שגם יהיה בבחי' והצנע לכת עם אלקיך, שלא יכירו וירגישו שלומד הוא, לשאלת חתנו, האין יתכן הדבר, הראה לו דוגמא האין הוא משוחח כשכמעט לא ניכר שמצנע בשפתו.

ושאל אותו אם כשיש דבר שאסור ללמוד כשהוא נגד עיניו, כגון צואה או גילוי דברים שדרכם להיות מבוזים... האם מועיל שיריד הכובע על הראש... אם לא, ענה שאין מועיל וצריך דוקא מחיצה.

וכן מספר הרה"ח ר' נחום כהן הי"ו, כי פעם כשחיכה עליו ללכת עמו וראה אותו מתעכב ובושש מלבא, כששאלו מה הוא מתעכב, נענה ואמר לו, עדיין לא הכנת מה לעיניך ולהרהר בעת ההליכה ברחוב, ע"כ התעכב להכין זאת.

לא לילך כלל ברחוב פרוץ אפי' בעינים סגורות

סיפר הרה"ג ר' יהושע שיף שפעם הוכרח לילך למגרש הרוסים להשתדל עבור איזה אסיר

השמירה במשך הנסיעה לאמריקה

מספר הרה"ח ר"י ברים שבנסיעתו אל הרבי זצ"ל כשראה שהמקום אינו בסדר מבחי' שמירת העינים והחליט לרדת, בתחילה התבטא ואמר (אחיו ר' יוסף) כי הוא רוצה לרדת וכששאלו להיכן תלך, ענה שיחכה על המטוס הבא אחריו, כי ר' נטע היה פרוש מעוה"ז לגמרי ולא ידע שבנסיעה עם אירון אין אפשרות (א) לחכות על השני וחשב שזה כמו אוטובוס.

אחר כך כשאמרו לו שאי אפשר, אמר א"כ נחזור הביתה, כי באופן כזה אין מציאות לנסוע. (וכמו שסופר בארכיון בקונטרסים קודמים)

עוד מספר בשם הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, כי במשך הנסיעה מירושלים עד לוד ועד עלייתו על האוירון ישב עם עינים סגורות וכן בהגיעו לארה"ב כבר המתינו עליו אברכים מאנ"ש עם טנדר ווילונות סגורים והוא לא פתח עיניו מאתרי ירידתו מהמטוס עד הגיעו לחצה"ק של אדמו"ר ז"ע, שם שהה כל החודש וכמעט לא יצא משם.

ההתדרדרות בחוצות העיר גדומת לנו להתדבק ולהתגבר יותר בעבודת ה'

אומר היה ר' נטע, כי הלא ידוע, שכל מה שעושה הקב"ה יש בו גם טובה ותועלת, גם הדברים הקשים והרעים ביותר, אין לך דבר שאין בו צד טוב.

ובכן, התבונן ועיין בדעתו, מה טובה יכול להיות מזה שבעונותינו הרבים לגודל דאבוננו הלא הרחובות כהיום כ"כ לא נקיים וממש קשה לאיש יהודי לפסוע ברחוב והלא דבר זה כולו קללה ורעה, וכל א' צריך להיות לבו מלא צער וחרדה על כך ולהשתתף בצער השכינה, ואין אפשר למצוא בזה נקודה טובה.

אכן, המשיך ואמר, כי באמת גם אם הדבר לשלעצמו הוא רע ונורא עד מאוד, עכ"ז יש בזה גם דבר טוב ומועיל לנו, כי הנה פעם כשהרחוב לא היה פרוץ כ"כ, היה ניתן לעבור את הרחוב גם ע"י שחשבו מדברים של מה בכך, פון א קארטאפל פון א טאמאטע, אבל כהיום שהרחוב פרוץ כ"כ, הרי אי אפשר בשום אופן לילך ברחוב רק ע"י שמעיניים ומתבוננים בדברים עמוקים בדברי תורה וחסידות.

אם כן, הלא טובה והוראה גדולה יש לנו בזה מן השמים, כי רוצים מאתנו שנתרגל לכך

ברכה משולשת

הגות המגוונת 'משולש' רחמי המוסף המרכזי והמוביל ויניקא
המסמלת 'המגוונות' מתיימרת
בנינו ספרו הקדוש 'בן אבינו' - ברכות משולשות

הוא נרמז בספר בראשית
בספר שפר הקדוש הוא היסוד
ל' מדרגות, שר' הלטרד
ל' ב'נ' כ'נ' י'ם על כל אלה
שיענינו בספר ור'ה כשנ' ו'ת' לאת'ם,
שיושעו מכל צרה שצ'רים ישועה כעוה'ו'
ובעוה'ו'.

נה ור' חק ב'קובץ ובסל את כוונה "ובנן אסיים
בתפילה קצרה, שכל הלומד ממנה ה' זכה
לידאת שמים, והצלחה בכל טוב, כוה וככא".

אם לא ר' באת ש'ה'ם את המסורה ל'כ'ה מש'ל'ת ח'ה
"שכל הבעיני'ם כספ'י, יתעורר רוח טהרה
וידאת שמים קלי'ם ה'עבודת השם יתעבד
כאמת וכלי' שלם, גם אני בלי' מתפלל חפילה
קבחה שיושעו מ'הנחת וב'שמיות".

פרשת וישב
תשפ"ה

לזכות י. בן א.מ. לזרע של קיימא

וישב יעקב בארץ מגורי אביו.

אנה יכנס כל הפשתן הזה. היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו. כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן. מה כתיב למטה, אלה תולדות יעקב יוסף, וכתוב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. התמיהה ידועה האם הבאת הפשתן על ידי הפשתני הוא בשביל לשרפו, ומה חכמת הפיקח שיישרפנו. ונראה לענ"ד בעזרת השם יתברך, ידוע דבפשתן יש ג' סוגים. הא', לעשות חבלים, ולזה יצלח כל הפשתן שאפילו עם הפסולת יכולים להפשיל חבלים. הב', לעשות אריגה לשקים ובגדים גסים לאיכרים, ואת זה מוכרחים לנקות מעט, כי הפסולת לא יצלח לאריגה. הג', לעשות בגדי שש שהם עדינים מאד כמשי, ולזה צריך לנקות היטב עד שלא ישאר מנו אלא מיעוטא דמיעוטא, וידוע שבעת הניקוי נשבר כל הפסולת עד שאינו ראוי הפסולת אפילו לעשות ממנו חבלים ורק עומד לשריפה. נמצא זהו תשובת הפיקח, אל תחשוב שכל הפשתן יעשה למלאכה, כי הפשתן הזה הובא לנקותו ולהוציא ממנו מיעוטא דמיעוטא לעשות בגדי שש לשרים, וכל השאר עומד לשריפה. והנמשל, דיעקב אבינו ע"ה חשב כי הלא הוא נתברך 'הוה גביר לאחיק', ואם כן איך יש לעשו כל כך הרבה אלופים שימשלו בבני ישראל, ומי יודע עד כמה תמשך מלכותם ובני ישראל יסבלו מהם. השיבו הקב"ה, ניצוץ אחד יוצא משלך ומשל בנך יוסף ששורף את כולם. כי לא תמשך מלכותם אלא עד שיצאו מהם גרי הצדק כשמעיה ואבטליון, רבי עקיבא ורבי מאיר, וכאומרם ז"ל (פסחים ז), לא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, וכשיתבררו כל ניצוצות הקדושות שהם נשמות הגרים שנמשלו לבגדי שש אז כל הפסולת ישרף. אמן כן יהי רצון שזנכה תיכף לזה.

לזכות ח.מ. בת מ. לזרע של קיימא

וישב יעקב בארץ וגו'.

וברש"י, הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה,

אלה תולדות יצחק

פרקי חוד פיריעת חייו הנאדרת בקודש של הצדיק זיע"א

הסיפור הנורא משנות הזעם שמספר רבנו ז"ע בספרו על עצמו:

הסוס, היו שוהים הרבה זמן עד שהביאו, אולי יארע נס. אבל לא היו יכולים להתעכב הרבה זמן, בשביל שהיו מרדפים אחריהם. וכשהיו כבר ארבע מטר סמוך לבור, פתאום הופיע שר משלהם והתחיל לצעוק המלחמה הולכת שמה ואתם עומדים כאן עם היהודים, תיכף שיתעלמו מן המקום. לא ראינו מהיכן בא השר, וגם לא ראינו איפה נעלמו הנאצים. והיו הדברים לפלא... כשראו שנעלמו באמת הוציאו אותי מהבור, וכך ניצלתי בעזרת השם. **עכשיו שמוני לבקש רחמים על בני ישראל**, ונפל בדעתי שזה הייתה כוונת דוד המלך ע"ה בפסוק, ה' העלית אותי מן 'שאול', **בשביל שאחיה ואשאל ואבקש רחמים על ישראל עמך**, ועל ידי זה החייתני מיורדי בור, כשהייתי בבור עשית לי הנסים **כדי שאחיה ואבקש רחמים בעד עמך**.

מאורע שאירע לי בזמן כניסת הנאצים ימש"ו לעירנו. תפשו בני אדם לעבודה ואני בתוכם לחפור בור שני מטר אורך ורוחב ועומק, ובתוך הבור בעומק עוד גומא, והלך הנאצי ימח שמו והפיל כל הכובעים שבראשו לגומא הקטנה. וכשהגיע אצלי אני הייתי חבוש בכיפה תחת הכובע, אמר אתה הרב של העדה, ודחף אותי לבור. ובאותה דחיפה שני מטר בעומק, היה בה כדי להמית אותי, אבל בעזרת השם יתברך לא אירע לי שום דבר. והייתה התוכנית שלהם, שהפולנים שנלחמו עמם הרגו סוס משלהם, וציוו לאנשים שביבאו הסוס הפגר וישליכו עלי לבור ולסתום הבור. והתחילו האנשים לבכות ולבקש מהם שיניחו אותי בחיים, למה רוצים להמיתני חינם. והם באחד שרוצים להמיתני. מובן מאליו שהאנשים שצריכים היו להביא את נבלת

הפקה 'אומרת': 0531.05646

התורה והמצוות

ב"ה | הרה"ק ר' יוחנן ב"ר הרה"ק ר' ישראל מסטאלין קארלין זצוק"ל | יומא ההילולא כ"א כסליו תשט"ז

"נענה הרבי ז"ל: אפשר אפשר"

סיפר הרה"ג ר' אהרן יוסף ברייל ז"ל: פעם אירע בערב שביעי של פסח שהיו צריכים לעשות בו עירוב תבשילין. לפני שאדמו"ר זיע"א עירב אמר לפתע ר' אהרן רוניק שכח לערב הבה נכוון עליו, הנוכחים בחדר כבר ציפו בקוצר רוח להגעתו של ר' אהרן, ואכן בעת המדומי חמה הגיע ר' אהרן לביהמ"ד, ופתאום נזעק "אוי שכחתי לעשות עירוב תבשילין" כשבד כבד הוא ראה שכולם מחייכים ומתפעלים כאחד. ר' אהרן, הרגיעו אותה כל, הרבי כבר כיוון עליך... (כמו עיניו זכה לראות...)

סיפר הרה"ח ר' נחום עקיבא ברייל שליט"א מה ששמע מהותנו הרה"ח ר' יוסף דוד אייזנבאך ז"ל שסיפר לו על פעם אחת שהיו לו כמה שאלות מסוימות ובקשות בעניני השעה ושלח אותם ע"ג מכתב אל רבו הרבי ז"ל בחו"ל, לאחר כשבוע בלבד! הגיע מכתב תשובה בחזרה אליו כשתאריך כתיבתו ושליחת מכתב התשובה הוא באותו יום שהכניס ר' יוסף את מכתבו עם השאלות לתיבת הדואר בירושלים כשלא היה אפשרות בעולם שהמכתב שבח"ל באותו יום. ויהי לפלא והתרגשות לכל רואה שבאותו רגע שכתב המכתב כבר ראה הרבי ז"ל בעיניו הפקחות את השאלות של המקושרים אליו ומיד כתב מכתב עם התשובות ושלח לא"י. ולא הוצרך בכלל לקרוא את המכתב של החסיד.

צוד סיפר שנסע לחיפה על חג הסוכות לחסות בצד הקודש כשחנה הרבי ז"ל בעיה"ק חיפה. והגיע עם בנו ונכנסו לקבל שלום והרבנית ע"ה נתנה ליד ממתקים וכשראתה שיש לו נעליים קרועות נתנה לו כסף שילך לחנות לקנות נעליים חדשות לכבוד יו"ט, אך הרבי ז"ל שלח אותה שתלך עמו לחנות למדוד, כאמרו: "ער איז דאך אונזער א קרוב".

והסדר היה בחג הסוכות שאת הכתורים שנפעו להצה"ק בחיפה שלחו לישון בסוכת הישיבה והאברכים ישנו בסוכת בית הכנסת על הכיסאות והנה קשה לר' יוסף לירדם והרהיב עוז לעלות את ג' הקומות עד לסוכת הרבי ז"ל לראות מה עושה הרבי ז"ל בשעת לילה מאוחרת. הסוכה היתה על הגג, וכשעלה ר' יוסף לגג מצא שדלת היציאה אל הגג נעולה, אך מבעד לחריצים ראה שהסוכה מוארת ושמע את קול הרבי ז"ל (שהכיר את קולו) מזמזם (ברומט). וניסה להקשיב מה ולא הצליח. למחרת לפני שחרית כשנכנס הרבי ז"ל לביהמ"ד לתפילה עבר בין ב' שורות, כשעבר ליד ר' יוסף לחש לו בחשף: "נישט אוואו עם פאלט איין דאף מען גיין..." וזה ברוח"ק כי הרי לא הראה את עצמו לרבי ז"ל אלא עמד מאחורי הדלת הנעולה של החצר מחוץ לסוכה, ורק הסתכל בחריצים.

צוד סיפר רנ"ע שפעם נכנס ר' פייויל אירעבאך ז"ל בחג הסוכות אל כ"ק אדמו"ר זיע"א והרבנית ע"ה שנכחה שם סיפרה לו שבכל יום נכנס עמם לסעודה יהודי מהזקנים שאינו מוכר לה לא מהחסידיים ולא מהקרובים אמר ר' פייויל לרבי ז"ל? פון די אושפיזין נענה הרבי ז"ל "אפשר אפשר"...

והרה"ח ר' מנחם בוקשפן שליט"א סיפר על סבי חנות הגים למיחתו. ופעם נקלע לקשיים גדולים והלך לשפוך שיח על ציון הרבי ז"ל במקום מנוחתו אשר בעיה"ק טבריא ת"ו וכבר למחר ראה שינוי לטובה בכח התפילה ובזכות הצדיק ומצב כלכלתו התייצב בחסדי ה'.
המשך בעמ' הבא...

סיפור הרה"ח ר' יעקב יצחק בריזל ז"ל שכליל ערב יום כיפור הגיעו לחיפה כמה בחורים. אחד מהם מסר לי שליחות מאבי. היות ואחותי הקטנה נחלתה והרופאים אומרים שזו מחלת הצהבת, עלי להזכיר אותה אצל הרבי לברכה ולרפואה. בלילה כבר לא היה אפשרות לגשת אל הרבי. בבוקר התפלל הרבי למעלה בביתו, ולאחר התפלה נכנס למיש לחיים, כשהרבי שתה לחים, הזכרתי את אחותי שחלתה בצהבת. 'הא כיטל הרבי את הדבר ס'אין ניש געלונך (צהבת). בתוך כך פנה לר' פייבל שעמד מאחוריו, ואמר לו: אחרי המקוה תלך עם יעקב יצחק לשלוח מלרגרמא, שיתנו להילדה רבע כדור אספירין. אחר המיש התלוויתי לרבי למקוה, ולאחר מכן הלכתי עם ר' פייבל לשגר טלגרמא. יום כיפור באותה שנה היה ביום חמישי. ביום שישי הגיע הרה"ח ר' בעריש בריזל שליט"א לחיפה, ובירתי אצלו האם שמעו משהו אודות אחותי. בוודאי - ענה לי ר' בעריש א נאנצע מעשה, סמוך לכל נדרי נכנס אביך לביהמ"ד וסיפר לכולם שבתו הקטנה חלתה והוא שיגר שליח לרבי, וכאמצע סעודה המפסקת הגיע מברק מהרבי לתת לה רבע כדור אספירין, מיד עשיתי כן סיפר והילדה נמצאת עכשיו בעזרת הנשים בריאה יחד עם אמה. שמחתי לשמוע בשורה טובה זו, אך פחדתי לגשת אל הרבי לעדכנו עם החדשות הטובות. היראה מהרבי היתה גדולה מאוד. כליל שבת, בעת שהרבי שתה לחיים בשולחנו המהור, הזכרתי את שמה בכדי להמשיך ולספר על הבשורה הטובה. הרבי היסה אותי מיד, ואמר: דו דארפסט שטעלין אסאך פלעשער וויין, ונקב במספר ח"י בקבוקי יין, ושוב הוסיף ואמר 'עשרים', דער טאטע ז"ל פלעגט זאגן, אין צוואנציג איז אויך דא ח"י, עשיתי מיד כמצוותו של הרבי, והעמדתי עשרים בקבוקי יין על השולחן. אח"כ ציווה הרבי לשמור את הבקבוקים לשמחת בית השואבה. ר' פייבל שהיה עד לכל הדבר הביט בשעונו, ואמר לי: במוצאי שב"ק תתקשר הביתה לברך מה אירע באותה שעה. במוצאי"ק התקשרתי לאחד מהשכנים, ותיאמתי עמו לדבר עם אבי בעוד חצי שעה, כשדיברתי עם אבי ביקשתי ממנו שיספר לי מה היה בליל שב"ק. מניין אתה יודע שהיה משהו? תמה אבי, וסיפר: בליל ש"ק נתקף חיים אורי אחי, (שהיה ילד באותה עת) בחום גבוה מעל ארבעים מעלות, הזעיקו שלושה רופאים, הם בדקו ומיששו אך לא עלו על שום דבר, הם ציוו לנסות להוריד את החום, ואם החום לא ירד עד מחר בבוקר, שויבילו אותו לבית החולים. סיבבנו את גופו בבקבוקים קרים, את ראשו עטפנו במגבות רטובות, אך הוא המשיך לקרוח מחום. המצב התדרדר, והוא התחיל להקיא ואיבד את הכרתו. כחצי שעה פעלו לעוררו. לאחרי חצי שעה התעורר, ביקש כוס מים, שתה וקם כאילו לא היה כלום, התפלל, ואכל סעודת שבת. כששמעתי מאבי באיזה שעה הוא התעורר, סיפרתי לו שבדיקת באותה השעה ציווה הרבי שאעמיד יין אצל השולחן.

פעם עמד אדמו"ר זיע"א ושוחח עם הרה"ח המופלג ר' חיים מנדלי זצ"ל ובתוך דברם עבר הרה"ח ר' דוד אריה בריזל (ר' דוד'ל בישער) ז"ל ואמר הרה"ח לרבי ז"ל שיש לכבד את ר' דוד'ל היות ויש לו הרבה צאצאים - בנים ונכדים אצלו - קארלינער חסידים. נענה הרבי ז"ל והתבטא: "קארלינער?! רייבן זיך צו זיין קארלינער!". על דרך מה שאמר שקארלינער דרך הוא עבודה קשה בזמנינו.

ופעם התבטא אדמו"ר זיע"א על ר' חיים מנדלי שיש ללמוד ממנו אשר עם כל גדלותו כתורה אשר כדוע היה הראש ישיבה בישיבתו הק' בסארני וכן המשגיח רוחני בלונניעץ. והג' ר' חיים בריסקער שלח אליז את בניו להבחן אצלו גמרא עם כל המפרשים וה"חפץ חיים" זצ"ל ציווה לקום לפניו כדי לכבד תורה ולומדיה (וישישותו) עכ"ו הוא אינו מפספס או מותר על שום שבת אחים זיצונג.

זכותו יגן עלינו ועל כל עמו ישראל. אמן.

הידעת!?

המשוב"ק ר' פייבל אוירבך ז"ל: סיפר שפ"א הראה לו האדמו"ר זיע"א שלש שורות מוכתב הברכה ששלח לו אביו לקראת התונתו. וכך כתב לו: "לכבוד בני הרב הצדיק... מול טוב, אשריך שבחרת בדרכם של אבותינו הקדושים, אלפי ברכות יחולו עליך".

מנוחתו כבוד בטבריה תובב"א

ההרמב"ם וההרמב"ן

מני רבנות בארצות שונות
ושיעוריהם שיהיו המוסדות המרכזיים
היה דיים לישראל מלישיא

נרות החנוכה הם הנרות של אהרן הכהן בביהמ"ק - והם יאירו לעולם אל מול פני המנורה

הן נוהגים. אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך בני, אינן בטלים לעולם, עכ"ל. דהיינו שהנרות יאירו לעולם, וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנוכת הנשיאים נוהגת לעולם.

ובפי' טוב ירושלים - פני ירושלים" על הרמב"ן עה"ת לאאמו"ר זצ"ל בפ' בהעלותך שם, מדייק בלשון המדרש בזה"ל: לפי"ז התנחם אהרן בחנוכת החשמונאים מפני שבה יעשה ה' לישראל נסים ותשועה והיא תקרא על שם, ומפני שהדלקת הנרות שבה תנהג לעולם, עכ"ל. דהיינו שהנחמה לאהרן הכהן היתה "שיעשה ה' לישראל נסים ותשועה", ובזה תתקיים תכלית הכוונה העליונה של הבוית"ש בבריאת העולם ובבנין ביהמ"ק, שהוא להמשיך גילוי השראת השכינה, כמ"ש בראשית בשביל התורה וישראל הנק' ראשית, שהם ממשיכים השראת השכינה, וכמ"ש ושכנתי בתוכם, וכנ"ל שמהמקדש נמשך השראת השכינה לכל העולם, וע"י שיעשה ה' לישראל נסים ותשועה, יתגלה אלוקותו ית' וכבוד מלכותו ית' בעולם ובכל אחד ואחד בנפשו. וכלשון המובא בספרים הק' עה"פ 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד.

נסים והתשועה יתקיימו וימשיכו לעד

ועוד, מפני שהדלקת הנרות שבה (בחנוכת החשמונאים) תנהג לעולם, שהנרות של החשמונאים יאירו לעולם וקיימים לעד, והיינו שהנסים והתשועה שיעשה ה' לישראל בחנוכת החשמונאים יתקיימו וימשיכו לעד, אפי' בזמן שאין ביהמ"ק קיים, וכנ"ל שיתגלה אלוקותו ית' ושכנתי למטה בעולם, גם בזמן הגלות אפי' שאין ביהמ"ק קיים. ובתוכם כנ"ל בתוך כל אחד ואחד בנפשו ובכל התפשטות כוחות הנפש בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. אם כן איפוא כשיהודי מדליק הנרות חנוכה בביתו הרי הם הנרות של אהרן הכהן, וביתו נעשה ביהמ"ק מעט, והוא כמו הכהן העומד ומדליק את הנרות בביהמ"ק, וכידוע כ"ז מספה"ק.

השראת השכינה בזמן הגלות

והנה ידוע מש"כ הרמב"ן בפ' בהעלותך, ענין נפלא ביותר. שלא רק בזמן שהיה ביהמ"ק קיים נמשכה השראת השכינה ע"י עבודת הקרבנות, וע"י נרות המקדש כנ"ל שהנרות מעידים על השראת השכינה בישראל, ומהביהמ"ק נמשך השראת השכינה לכל העולם כנ"ל בסדר והדרגה, מקדשי הקדשים לאוהל מועד ומאוהל מועד לעזרה, ומעזרה להר הבית ומהר הבית לירושלם, ומירושלם לא"י, ומא"י לכל העולם.

אלא שגם כיום, בזמן שאין ביהמ"ק קיים, נמשך ג"כ ענין קדושת הנרות - והם נרות חנוכה שקיים לעד, ובזה פי' שם הרמב"ן שבזה ניחם משה רבינו ע"ה לאהרן הכהן שהיתה לו חלישות הדעת שלא הקריב בהקרבת הנשיאים, ואמר לו משה רבינו ע"ה שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות, והנרות קיימים לעד, משא"כ הקרבנות שייכים רק בזמן שביהמ"ק קיים. ורמז לו על נרות חנוכה שהוא ע"י נס החשמונאים שגברו על היוונים.

וכנ"ל שכל עיקר הכוונה במלחמתם היה על ענין הקדושה, שהם התורה ומצוות הממשיכים השראת השכינה, ובכח מסירות נפשם החזירו הקדושה במקדש ובכל העולם כולו, וע"י כח המסי"נ קיימים שמים וארץ, כך הוא אפי' בזמן הגלות כשאין ביהמ"ק קיים, יש ג"כ ענין השראת השכינה, כמובן לפי ערך הזמן והעבודה של ישראל עם קדוש.

נרות החנוכה יאירו לעולם

וכלשון המגילת סתרים של רבינו נסים המובא שם ברמב"ן בזה"ל: אמר הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל ע"י בניך נסים ותשועה וחנוכה שנק' על שם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח, עכ"ל.

עוד מביא הרמב"ן לשון המדרש (תנחומא) וכן מדרש רבה, אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שביהמ"ק קיים

תכלית כוונת כל היצירה, ומטרת כל המצות היא: האמונה באלוקינו ית' וההודאה לשמו ית' שהוא כראנו - וכזה מתחברים הקשר הפנימי שכלב וכריתת הכרית של הקב"ה עם ישראל - ועי"ז נמשך השראת השכינה למטה

עדות על האמונה לכל הדורות

שנעשו ביציאת מצרים, הם להפריך כל מיני דעות כוזבות של הכופרים והפילוסופים למיניהם, והוכיחו

והנה ידוע מש"כ הרמב"ן סוף פרשת בא, שכל הנסים

התורה, חוץ ממה שמודה שהבוית"ש עשה חסד גדול מאד עם עושי רצונו שהוציאנו מעבדות לחירות ולכבוד גדול, בזכות אבותינו שרצו לעבדו.

כי אין לנו הסבר אחר על היצירה הראשונה

ולכן אמרו חז"ל הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, כי כולם חמודות וחביבות מאד כי על ידן האדם מודה בכל עת באלוקיו, ומטרת כל המצוות היא "שנאמין באלוקינו ונודה שהוא בראנו", וזוהי מטרת היצירה, כי אין לנו הסבר אחר על היצירה הראשונה, וכל חפץ א-ל עליון בתחתונים הוא רק זה שידע האדם יודה לאלוקיו שבראו.

וזוהי מטרת הרמת הקול בתפילה, וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת רבים, שיהיו לבני אדם מקום בו יודו לה' שבראם והמציאם, ויפרסמו זאת ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו.

וע"י הנסים הגלויים המפורסמים האדם 'מודה' בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה. כי אין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה עד ש'יאמין' שכל דברינו ומקרינו כולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, ע"כ תורף דבריו הקדושים.

"שנאמין ונודה לאלוקינו שבראנו"

בתחתונים, וכמ"ש ושכנתי בתוכם - בתוך כאו"א, כנ"ל.

פנימיות הלב של ישראל - לבו של הקב"ה

ובכדי להבין איך ממשיכים שכינתו ית' למטה ע"י העבודות בביהמ"ק והדלקת הנרות, ואיך עם ישראל נעשה הקשר והברית של הקב"ה עם ישראל וממשיכים שכינתו ית' בעולם הגשמי, והרי הקב"ה הוא אין סוף ב"ה קדוש ומובדל מכל עניני העולמות לאין קץ, ובאין ערוך כלל. וכ"ש מעולם הגשמי - הנה בדבריו הק' של הרמב"ן ז"ל שכל התכלית של הבריאה וכוונת כל המצוות הם האמונה וההודאה באלוקינו ית', מבואר היטב הקשר והחיבור של הבריאה כולה עם גילוי השכינה שממשיכים למטה, והוא ע"י החיבור הפנימי בלב עם ישראל שהוא "האמונה וההודאה" שעם ישראל מאמינים בלב שלם באלוקינו ומודים בלב שלם לאלוקינו ית' בקיום התו"מ. וכמ"ש שם הרמב"ן שבקיום המצוות בזה "מאמינים ומודים" לאלוקינו שבראנו, והעיקר הוא מפני שהאמונה וההודאה הם דברים שבלב, ואזי מתחברים פנימיות הלב של ישראל עם פנימיות הא"ס ב"ה שהוא הקב"ה, שעם ישראל לבו של הקב"ה, כידוע לשון המדרש בשייר השירים שעם ישראל הם לבו של הקב"ה כמ"ש ליבבתיני אחותי כלה, והקב"ה לבו של ישראל כמ"ש בתהלים צור לבבי וחלקי וגו'.

אמיתת עיקרי אמונתנו בה', ולכן יש הרבה מצוות בתורה שהם זכר ליצי"מ, כי הן עדות חיה ונצחית על כל יסודות האמונה.

והקב"ה צוה לנו שנעשה תמיד אות וזכר למה שראו עינינו ביצי"מ, ונמסור הדברים לבנינו, והם ימסרוהו לבניהם, ובניהם לדור אחרון.

והכתוב החמיר מאד בענין זה, כמו שרואים ממה שחייב כרת על אכילת חמץ בפסח, ועל ביטול עשיית קרבן פסח. וצויה לכתוב כל האותות והמופתים ולהניחם על היד ובין העינים, ולכתוב גם על פתחי הבתים והמזוזות ולהזכיר זאת בפנינו בבוקר ובערב. ולמדוהו ממש"כ למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ולעשות סוכה בכל שנה, והטעם הוא כמ"ש למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתתי את בני' בהוציא אותם מאמ"צ. ועוד מצוות רבות כאלה הן זכר ליצי"מ כמו קידוש של שבת שאומרים ג"כ זכר ליצי"מ.

והמטרה לכולן היא שתהיה לנו עדות על האמונה לכל הדורות. כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקובעה בפתחו ומכוון לתכליתה, בזה מודה בחידוש העולם ובידיעת הבורא ית"ש והשגחתו ובנואה ומאמין בכל יסודות

היצא לנו מדבריו הק' של הרמב"ן ז"ל הוא, שכל כוונת היצירה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, ומטרת כוונת כל המצוות הוא: "שנאמין באלוקינו ונודה לאלוקינו שבראנו", וכוונת בתי כנסיות הם למטרה להיות מקום לבנ"א להודות לה' בהרמת הקול בתפילה ובזכות תפילת רבים שיודו לה' שבראם והמציאם ויפרסמו זאת לאמר לפניו "בריותיך אנחנו".

הנה דברי הרמב"ן הקדושים מאירים ומסבירים לנו היטב הענינים שכתבנו לעיל, שכל עיקר כוונת ביהמ"ק, וכל תכלית כוונת הבריאה כולה בששת ימי בראשית, היא להמשיך גילוי שכינתו בתחתונים, בביהמ"ק ע"י העבודות הקדושות של הקרבת הקרבנות ע"י כהניך הקדושים, וע"י הדלקת הנרות במנורה הטהורה, שהוא עדות על השראת השכינה כנ"ל, ובבריאית העולם ע"י התורה והמצוות כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, שכל קיום השמים והארץ קיימים ועומדים בזכות ברית התורה והמצוה, שהם הקשר והברית של הקב"ה עם ישראל.

וע"י שישיראל מקיימא אורייתא מקיימא עלמא, שע"י קיום התורה ומצוות מתחברים הקשר והברית שהתקשר הקב"ה וזכרת ברית עם ישראל עם קדושו, ואזי מגלים וממשיכים השראת שכינתו ית' למטה

מישיב ובש

מעייני חזק ואמונה מאצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שבטער שליט"א

קול "אודיע אמונתך"
בארה"ק - 08-30-20-666
בארה"ב - 1-605-477-7044
בלאנדאן - 44-3003730634

קרבה
אל נפשי
פנימיות הפרשה
במשנת מור"ד שליט"א

ויקנאו בו אקיו ואכיו שמר את הדבר

אילו היו החיים ללא נסיונות

ובאיתכסיה, כאשר יודע כל אחד בנפשו - אינם במקרה ח"ו, כי אם בהשגחה מדויקת לפי שורש גרין של, לטהרו ולזכמו, ולהביאו לתכליתו הנצחי המיוחד לו, שתתגלה ותאיר סגולתו שהיא יחידה ומיוחדת בכל העולמות. והוא על דרך גרעין הורע הנטמן באדמה, שבתחילה הוא נרקב ומתבלה על ידי האדמה, ומשתפסף מכל צדדיו, ואז דייקא מתגלית נקודתו הפנימית, ומתחיל לניק את הכוחות הטמונים באדמה ובמימי ההשקיה, ורק לאחר מכן מתחיל לגדול ולצמוח בסיעתא דשמיא, ומתגלים בחוב פארם והדרם כל הסגולות הנפלאים המיוחדים לכל זרע וזרע. וכן הוא באדם, שרק על ידי השפשוף והמיוזק מתגלה וזהר ענינו המיוחד, ואז טוב לו לנצח" (לקיא ח"ב עמוד טו).

הידיעה הברורה שמי שיזר את המעברים הללו, הוא האחד והיחיד האוהב אותך וחפץ להביאך לכס המלכות, שלך, האישי, הוא הנותן לך סוד.

"הקב"ה החאג לכל פרט ופרט של יצוריו גם הוערים ביותר, קבע לכל אחד ואחד מערכת של מעברים ונלים שונים ומשונים בימי חלוד, וזאת בהתאם

לכושרו ויכולת עמידתו של כל אדם ואדם בתכלית הדיוק, וכל זה בהשגחה פרטית מדויקת נפלאה הנגלית רק ליודע תעלומות, החרש מכל אחד ואחד המלכה מיוחדת מכל פרט ופרט שארע לו ושעובר עליו, שרק לפי זה דייקא תאיר נשמתו ותתגלה הסגולה המיוחדת שלו, שבוה הוא חיחוש בעולם, כמבואר בליק"מ (סי' לד) שכל אחד ואחד מישראל יש בו בחי' צדיק מושל וכי' כי יש בכל אחד מישראל דבר יקר שהוא בחי' נקודה מה שאין בחברו, כמעשה דאביי ואבא אמנא (תענית סא) ע"ש...

וכל זאת כדי להביאו בסופו של דבר לתכליתו הפרטי שעליו להגיע, כל אדם כפי המגיע לו בפרטות, לא פחות ולא יותר אפילו כמלאו נימה, ואם יזכה האדם להתנהג כיאות ולעבור את הדרך בשלום - אשרי לו וטוב לו לנצח" (לקיא ח"א עמוד טז).

מה היה קורה אילו האחים לא היו מקטאים ביוסף, אילו לא היה נאמר בהם "וישנאו אותך", אילו לא היו אומרים "לכו ונהרגנו", אילו לא השליכוהו הבורה, אילו לא מכרוהו לישמעאליים, למדנים, לסוחרים ולשר הטבחים, אילו נחשק ממנו הנסיון הנורא של אשת פוטיפר וכד' וכו'...

אלו הם מחשבות העולות בלב כל בר אנוש לגבי נסיונותיו הוא, אמנם יתכן חוקא שיוסף הצדיק עצמו אשר זכה להתחנך אצל יעקב "איש תם", אכן קיבל את כל נסיונותיו אלו באמונת תום מבלי לחשוב אילו היה אחרת מה היה קורה, אבל אצל אנשים כערכנו עלולים בודאי מחשבות שכאלו, אילו הייתי רוטשילה, אילו היו לי הורים, אחים, ילדים, חברים, מורים ומלמדים, וכד', שונים מאלו שכל כך מפרעים לי להתקדם בחיים, הייתי בודאי מגיע רחוק יותר וגבוה יותר, הייתי מתעלה הרבה יותר בגשמיות ומכיש ברוחניות.

"מה היה מתחולל בנפשינו אילו היינו מוצאים את עצמנו לפתע מרוחקים בזרוע מאב רחום ואוהב בצורה כה נוראה"

נסה לרגע להתבונן מה היה מתחולל בנפשו אילו היינו מוצאים את עצמינו לפתע מרוחקים בזרוע מאב רחום ואוהב בצורה כה נוראה כיוסף בשעתו, אילו היו אחינו בשרנו מתנהגים אלינו בצורה מתנכרת שכוז, אילו היינו אסורים בבית הסהר ללא פחות ממאה אלף שעות אשר כל אחד מהם נדמה כנצח כאשר אין כל סיכוי על פי דרך הטבע לחזור ולראות את העולם מבחוץ, האם היינו מסוגלים במצב כזה להמשיך לעמוד איתנים בנסיונות ולהמליך את בוראנו כלא היה.

אמנם קשה לנו לעמוד בנסיונות פחותים מכן, אלמלא אכינו שיוסף הצדיק פתח לנו פתח לראות ולהתבונן איך שדווקא אותם נסיונות קשים משנאו שבאו במטרה לנצור בעדו, הם אלו שהובילוהו לרום הצלחתו ומלכותו ברוחניות ובגשמיות.

זלכן אל יבהל האדם בראותו שיש עליו התגברות מיוחדת על תאוה ומדיה מסוימת, כי אדרבה, הוא צריך לדעת ולחרוש בלבו כי עת ההתגברות הוא זמן תקינת המיוחד לו מידע תעלומות, וזה אשר ה' אלקיך שואל "מעמך" ממש, וכן כל המשברים שסובל האדם וכל המעברים שעוברים עליו בעינינו שונים באתגליה

נפשי בשאלתי
שאלות המוגשות
לפני מור"ד שליט"א

שאלה • מהי העצה להחזיק מעמד כשמרגישים כבויים בעבודת ה' ?

תשובה: הוי מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות, תכבד את הזולת, תשמח את הזולת, וזה ישפיע גם עליך, לחזק את זולתך הרבה יותר קל מלחזק את עצמך וכל לבסוף זה יכנס גם בך, וכמובן שצריכים להתפלל וגם לדבר מזה, כי עצם הדבר שמדברים מאיזה מידה הרי זה מושפיע על האדם ונכנס בו.

על כל פנים עלינו להיות בשמחה, אנחנו היחידים בעולם היודעים את האמת הזכה והבורה, תורת משה, כמה אנשים יש היום שידעו מהאמת הזו, הרי אנחנו יודעים מה מותר לעשות, מה אסור לעשות, יודעים מה מותר לחשוב, מה אסור לחשוב "מיר האבן א נאט" (יש לנו בורא) ואנחנו יודעים איך להתנהג.

אשרינו מה טוב חלקינו, אפילו שאין אנו מרגישים דינו את גודל האשרינו, אבל להאמין צריכים עד אין סוף, להאמין בחשיבות שלנו.

שאלה • כתוב בשם שמברכין על הטובה כך מברכין על הרעה, איך אפשר להיות בשמחה בשעה שעובר על אדם תקופה קשה, ולהרגיש כאילו שהכל הולך לו בטוב?

תשובה: העצה היא להיסח הדעת, כשיש לך איזה דאגה, תסיח דעת מזה, יש באדם כח להסיח דעתו, ועל ידי זה נשכח הדבר במציאות, וכך יוכל להיות בשמחה.

ובאמת כשאדם עושה עצמו בשמחה, הוא נהיה בשמחה ממש (זהו שיהיה אדם ע"ה).

צריך לדעת שהעצבות זה סם המות, אפילו אם יש סיבה גדולה ביותר להיות בעצבות, זה נשאר סם המות! כל התיקונים ע"י שישמח את עצמו מעכשיו, וממילא יתוקן העבר.

המלוך תמלוך עלינו

מורינו הגה"צ שליט"א בדברי חיזוק לבחורי יתולדות אהר"ן שעלו למעונו, וז"ל בתה"ד: תהיו חוקים, אל תתפתו לדמיונות של שקר, החיים הנעימים נמצא רק בעסק התורה ובהתגברות על הנסיונות, זה נקרא חיים! זכיתי להמליך את המנחם שלי על וזהמת הגוף, וזה עיקר האדם, זהו מלך.

כתוב (בראשית ל"ח ח') **"ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו"**, ופירושו שהאחים שאלו את יוסף הצדיק: האם אתה מולך על עצמך שעיינו תוכל למשל עלינו? כי מי שאוכה לעמוד בנסיונות, אף שבשעת מעשה זה קשה וקשה מאד, כי נדמה לו שאם יעשה העבירה ח"ו, הוא יתה מאושר, אך כשמתגבר ויש לו שכל ולא עשה את העבירה, אזי לעת זקנה הוא מאושר מאד ושש וששמח על שלא שמע בעצת היצר, וחזרו למעלה בשמחה, אבל אם ח"ו לא התגבר על יצרו, ה' ישמרנו!!!

היו צדיקים שבקשו מהקב"ה שיתיה להם נסיונות, אנו איננו צריכים לבקש בנסיונות, אך כשיש נסיון, צריך להמליך את הקב"ה, שהדעת האמיתי יהיה חזק וברור יותר מהתאוה המסותרת.

המלוך תמלוך עלינו, כשתוכחו למלוך על עצמכם, תוכו גם למלוך על אחרים, כי כל העומד בנסיונות הוא מלך על עצמו, וגם ראוי למלוך על אחרים.

חוק ואמצו, תמשיכו לעבוד את השי"ת בשמחה, תעמדו חזק בנסיונות, תראו כמה אתם מאושרים, וכמה גישמאק יהיה לכם בחיים, לעתיד לעת זקנה, תוכלו להזכר למפרע שעמדתם בנסיון זה ובנסיון זה, ואם לאו, אזי להיפך חס ושלום.

(ג' עקב תשפ"ד לפ"ק)

הוא היה עושה

מורינו הגה"צ שליט"א אמר: סיפר לי ת"ח אחד שהיה בגלות סיביר, וכמובן איזה שבת וי"ט היה שם בלי תפילות וסעודת שבת וכו', וסיפר כי היות והוא היה בקי בהלכות שבת, או כל השבת היה מחשבחו עוסק בהלכותיה, לדוגמא כמה הוא שיעור הוצאה, אך לעשות כל מלאכה בשינוי וכדו', והיה לו בזה הרגשת התרוממות גדולה מאד, אח"כ כשיצא לחרות והיה יכול לשמור שבת כראוי שוב לא הרגיש מה שהיה מרגיש בעת היותו בגלותו בסיביר.

ואפשר להסביר סיבת הדבר, כי הכלל הוא אשר נצוה"ק נמצאים בכל מקום ובעת שאחד מיישראל עוסק בתורה ומצוות נתעלים למקורם, ובמקום שיש שם הרבה יהודים או כל אחד מעלה כפי חלקו ועבודתו, מה שאין כן במקום שאין שם הרבה יהודים או בעת שבא יהודי אחד ומקיים מצוות, או כל תניצוה"ק הולכים אליו להתעלות, וזה מה שהרגיש שם בסיביר מקום ציה ושוממה מיהודים שומרי תורה ומצוות אשר כל הטוב אשר היה נמצא שם ניצוה"ק הלכו אליו.

וזה פירושו הפסוק (בראשית כ"ב) שנאמר אצל יוסף הצדיק: **"ותן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים, אשר בבית הסוהר, ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה"**, כי כל הטוב שהיה שם היינו התעלות כל הניצוה"ק של האנשים יושבי בית האסירים, הכל נעשה על ידי יוסף הצדיק.

(צפרא דשבתא שנות תשע"ד לפ"ק)

כשאדם שרוי במרה שחורה, יראה לשמח אחרים, ואז תכנס השמחה גם בלבו

המשך דברי פתיחה מפי מו"ר שליט"א לרגל הקמת חבורת "אחייע אמונתך" - ליל שישי תולדות תשפ"ה - (ב)

אנחנו חיים היום בזמן של הסתרה נוראה, יש כ"כ הרבה תאוות מנוגות בעולם, וברוך ה' שאיננו שיש לנו מח אחר ולב אחר לגמרי, יש כ"כ הרבה טעויות בעולם, ובכל זאת אנחנו יודעים את האמת, ה' אלקינו אמת, משה אמת ותורתו אמת, הצדיקים נכללים במשה אמת.

רוב אנשים יש להם טבע להמשך אחר העצבות, ועל זה יש לעסוק בנגינה וריקודים ביחד, ולשמח זה את זה, ללמוד נגינים חדשים שכן יש התחדשות בשמחה.

עלינו לשמוח שזכינו ליפול בגורל האמיתי והנפלא, זכינו להתחנך על תורה ותפילה ושמירת הברית, וחסד, נולדנו עם זה, כי אדם שלא נולד עם זה, קשה לו מאד וצריך להתייעץ עולם ומלואו בכל מדה נכונה שהוא רוצה לקנות, כי בכלל אינו יודע שצריך לעשות טובה לחברו, נדמה לו שהוא נברא רק בשביל עצמו, וכן עוד כל מיני תאוות ה' ישמרנו.

בה זכינו, מה נעים גורלנו, מה שפר חלקינו, נולדנו בבתים נאמנים לה' ולתורתו, אנו יודעים שאנחנו בני ישראל וקבלנו תורה ממשה רבינו ע"ה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שאהו האמת הזה והנקי, וצריך לבלות ימנו בזה ולהתגדל בזה יותר ויותר, ולשמוח ולעלות בזה מאד, ולהעביר לילדינו את הדרך האמיתי, משה אמת ותורתו אמת, ולעבוד את השי"ת בשמחה.

האם יש איזה ספר מיוחד על שמחה, שיש לעסוק בו כדי להתחזק בשמחה?

בכל ספרי הקודש מובאים ענינים על שמחה, צריך ללקט אותם, בספרי רבי צדוק הכהן יש הרבה רעיונות נפלאים שנותנים חיזוק ושמחה, וכן בעוד בספרי קודש ומשלים על שמחה, ורואים דבר נאה ומתקבל, אומרים אותו לעוד אנשים, ופעמים שיש ענין לחבר איזה ניגון וריקוד של שמחה, ולהפיצו, ולפעמים כשאדם שרוי במרה שחורה, אם הוא משמח אחרים, נכנס שמחה גם בלבו, דבר זה בדוק ומנוסה...

כשהיודי נכנס לביתו עם 'בוקר טוב שמח, א פרייליכן גוט מארגן, הרי מקנים שמחה בבית, אם לא הוא יכול ח"ו להכניס מרה שחורה בבית, אם הוא נכנס בבית עם שמחה, נעשה רוח אחרת לגמרי, **כשאדם רוצה לשמח אחרים, זה בעצמו סגולה לשמחה.**

השי"ת יעורר לכם מכאן והלאה להיות בשמחה, ולתוך את הילדים בשמחה, לחיות עם בני בית בשמחה, **עי השמחה ממלאים את העולם בקושה.** אף שבתחילה נדמה כאילו שיש בזה פריקת עול, אבל באמת עיינו לומדים ומתפללים עם גישמאק, וכן אומרים תהילים עם גישמאק.

וכשמדברים באידישקייט עם אחרים בשמחה, יש לזה כח אחר לגמרי. חיזוק ואמצו, יברך אתכם השי"ת בכל טוב

כשמתקבצים בחורים אנו אברכים יחד, עלול להיות חלישות הדעת כשרואים את הכשרונות או העבודות של אחרים?

כשיש אהבת חברים אין חלישות הדעת, עיקר השאלה היא איך עושים שיהיה אהבת חברים.

איך באמת זוכים שיהיה אהבת חברים?

לעשות טובות זה עם זה, ולא רק פעולות אלא גם דברי חיזוק, אם יש בלבי רצון שהשני יתחזק באמת, אזי הוא אכן ישמע לקול דברי החיזוק ויתחזק, וזה ענין של אהבת חברים. הקב"ה נתן לנו מצוה 'ואהבת לרעך כמוך, וכשיש מצוה, יכולים לקיים אותה, ואם לא לא היה כתוב בתורה 'ואהבת לרעך כמוך, ואם כתוב, סימן שיכולים לקיים את זה כפשוטו.

פעמים האדם חושב שאם יעבוד לבדו את השי"ת, יתעלה יותר?

ראינו במציאות שעובדי ה' שעסקו בעבודתם ביחידות, בתחילה היה נדמה שהם מצליחים יותר מחבריהם, אבל בהמשך ראו עין בעין שכל מי שעבד את ה' בחבורת חברים ביחד, עלה ונתעלה הרבה יותר. הדבר בדוק ומנוסה כמה וכמה פעמים.

בעבר הזכרתם בשם רבי לוי יצחק בנדער ז"ע, שבנסיונות הקשים בזמן הקומוניסטים ברוסיה, כל אלה שעבדו את ה' ביחד, החזיקו מעמד.

כן כן, הם התחזקו הרבה יותר, כי כל מי שהיה לבד, נשבר ונדכא מרוב נסיונות, אבל כשיש חברים, מחזקים זה את זה, ומקבלים את החיזוק כראוי.

בכלל יש לדעת, אנו נמצאים בדור מושחת מאד, צריכים כח ללכת נגד ההשחתה, דווקא להתחזק, דווקא לעמוד בכל הנסיונות, והעצה לזה הוא שכמו **שארם בעת מלחמה יש לו תאוה לנצח, כמו כן בחינות, צריך רוח מלחמה ורצון גדול לנצח,** בכל עת שאתה שובר נסיון, תשמח ותצלח ותודה לה' שיזכה אותך להתחזק.

כשמתעורר באחד רצון להוסיף עוד שעות על לימודו, איך יוכל לדעת אם זה טוב עבורו או שמא הוא ריבוי אור והריסה.

כשאדם רואה שע"י הריבוי בלימוד הוא מתבטל מעבודת ה' בעניינים אחרים, יחזור למצבו הקודם, וכן בכל פעם כשמתחזק יותר, אם יש הצלחה, מה טוב, אם לאו, יחזור בו מיד, ואל ימתין למכה חס ושלום ועל זאת מתפללים **אתה חונן לארם דעת'** שזוכה לדעת איך להתנהג.

שותה במטרה...

לבקרו היה מביא ב' מיני יין. מתחילה מוג לו מיין אחד, ואחר שבירך ושתה הביא לו מהיין השני כדי שיברך ברכת "הטוב והמטיב". הוא היה חי מהברכות! עד האט געלעבט פון ברכות!

והו ענין נפלא ונורא מאוד! והו תכלית התמימות! והו - "זה השער להי"י! ואין שער אחר להיכנס!

חכמה וסכלות - חיים וההיפך

והו אכן העבודה של ימי החנוכה, וכאשר רביה"ק מפרש שהו 'אופא דחנוכה' - ימי הוראה!

וכאשר מכירים בהשי"ת ומשבתים לו זה נקרא "חיים" ובלי זה הרי זה "מיתה". והו מפורש להדיא בדברי רביה"ק בתורה 'דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד' (לקוטי מוה"ר"ן קמא סימן ל"ו) רביה"ק מבאר שם שעיקר הבריאה היא 'בגין דישתמודעין ליה' - שיכירו וידעו מבורא עולם ביה, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה מג, ו) 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצאתי אף עשיתי' [לכבודי הכוונה לעולם האצילות - הרי זה אור של אצילות, ומהו במשך אור של 'בראתיו' - הוא עולם הבריאה, ואח"כ במשך 'יצאתי' - עולם היצירה, ואח"כ 'אף עשיתי' - הוא עולם העשיה], ומפורש שם בדברי רביה"ק שכנגד הקדושה והחכמה הוא הסכלות, והחכמה הוא 'חכמת התורה', ו'סכלות' הוא 'חכמת יוגינת' שהיא 'קליפת יין'.

חכמת התורה - אור וחיים

והן המה החושך והאור של זה לעומת זה. אמונה הוא אור וכפירה הוא חושך, ותושך הוא מיתה כמו שכתוב (איכה ג, ו) "במחשכים הושיבני כמותי עולם". ולעומת זה חכמה הוא חיים כמו שכתוב (קהלת ו, יב) "החכמה תחיה" וסכלות הוא ההיפך - "ימותו ולא בחכמה" (איוב ד, כא).

ורואים איך רביה"ק דורש דרשות נפלאות שמקשר דרש אחד עם השני באופן נפלא, שממש מכון ומפורש איך הסכלות והחכמה יוגינת היא מיתה, ולעומת זה איך החכמת התורה הוא החיים!

התרגול חטף תנומה...

פעם הגיע אורח לביתו של הגה"ח רבי אפרים ל [קראקאווסקי] ע"ה, והלך רבי אפרים ל להביא לאורח מזון שישכב עליו. הוא נכנס לבית האוצר להביא את המזון אך תיכף יצא משם, כחלוף דקות אחדות נכנס שוב - ושוב יצא, כך כמה פעמים. נוות ביתו ע"ה לא ידעה למה אין הוא מביא את המזון ומה ראה על ככה להיכנס ולצאת שוב ושוב.

מה נתברר, תרגול עייף חטף תנומה על המזון... פעם היו מגדלים תרגולים במחסן, והרי התרגול עייף ויגע אחר כל היום.

” הוא היה פונה לכל אחד ואחד - 'משוגע געמאכט די גאנצע שטאט' - שאינו יכול לישון, אולי ימצא אחד מזור ותרופה למצבו... ”

אין אנו יודעים גודל החסד הנפלא שהאדם יכול ליתן לעפעפיו תנומה ופשוט לישון - "המפיל חבלי שינה על עיניו"

ועתה השי"ת הפיל חבלי שינה על עיניו, רבי אפרים ל לא היה מסוגל להקיצו משינתו... עד שהשי"ת עזר והתרגול התעורר מעצמו וקפץ מהמזרון, אז לקח רבי אפרים ל את המזון לקיים בו מצות הכנסת אורחים.

אנו עומדים כבר קרוב (לששים) [לשמנים] שנה מעת הסתלקותו לשמי רום [ביום ט"ו טבת שנת תש"ן], ועל אדם גדול זה ראו עין בעין שהיה אוכל כדי שיוכל לברך את הברכה, הוא היה שותה במטרה לברך את הברכה, ראו זאת בחוש!

השמותה של הברכה הייתה אצלו מורא"דיג אין דער וועלט!

ומנהג נפלא היה לו, שכאשר הגיע אצלו אורח

התכלית היא שאחנו נשיר ונשבח

כל העבודה שלנו מתחיל מהודאה! ועלינו להתבונן ולחשב חשבוננו של עולם. הרי כל הבריאה משוררת ומשבחת לבוראה! פלאי פלאות! אלעס זינגט! אך כל השירים ותשבחות שהבריאה משוררת התכלית שלהם היא שאנחנו נשורר ונשבח לבורא כל עולמים!

וכל שכן בשעה שהבריאה תשורר בעת אשר יושלם התיקון שלה, הרי זה יהא שיר אחד לגמרי - דאס וועט זיין גאר אן אנדער שיר! כי אז יאיר בכל העולם כולו השיר הנפלא שיתפר לעה"ד, השיר של 'פשוט כפול משולש ומרובע'.

השיר של שעשוע עולם הבא

רביה"ק מגלה לנו כי זה השיר של 'פשוט כפול משולש מרובע' זהו גילוי אלקות של שם הוי"ה ביה שיתגלה אז ע"י שיר זה: " הוא שיר פשוט; י"ק הוא כפול; יק"ו הוא משולש; יק"ק הוא מרובע, שיחזיק הן המה עשר אותיות שהם העשרה מיני נגינה, ומספרם עולה בגימטריא ע"ב, שהם הע"ב נימין של הכינור עליו יתער השיר הנפלא הזה, ושיר זה הוא השגה נשגבה וגבוהה שרביה"ק מכנה אותו כ"שעשוע עולם הבא", כי זהו אכן התכלית הנרצה של כל הבריאה כולה.

וכל ענין הגדול והנפלא הזה מתחיל מדברים פשוטים וגשמיים! להודות ולהלל על כל דבר פשוט!

להכיר בטובות הנראים כפשוטים...

ועל האדם לדעת נכות כמה עליו להודות על כל דבר ודבר, ויש דברים שאפילו לא משימים לב עליהם כמה צריכים להודות על כך, ויחזירי תקופה אחת איך אברך אחד הסתובב בבתי הונגריין בחוסר אונים באופן נורא על שאינו יכול לישון, הוא היה פונה לכל אחד ואחד - 'משוגע געמאכט די גאנצע שטאט' - שאינו יכול לישון, אולי ימצא אחד מזור ותרופה למצבו, ואף כאשר לקח תרופות לא עזרו לו כמעט מאומה... אין אנו יודעים גודל החסד הנפלא שהאדם יכול ליתן לעפעפיו תנומה ופשוט לישון - "המפיל חבלי שינה על עיניו".

משיב
דבר

מכתבים ממור
בעניני דעה ומן

עיקר שלמות האמונה

ביה יום כי בשלח תשל"ה ירושלם ת"ו בב"א.

ובאמת עיקר שלימות האמונה הוא בהשגחה פרטית, כמובא בליקוטי הלכות שזהו ההבדל בין אמונת ישראל לאמונה של אומות העולם, שגם בהם יש שמאמינים בהש"ת, אלא שהאמונה שלהם היא כמו ידיעה כללית, כמו שידעו שיש חמה ולבנה וגלגלים, כך יודעים גם כן שיש בורא לעולם, אמנם שהלב ירגיש שכל ההנהגה בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות הכל מאתו יתברך בלבד עד אין סוף ואין תכלית באופן נפלא ונחמד ונעים מאד - זהו עיקר אמונת ישראל ומצוות האהדות.

אינך יכול לתאר לעצמך כמה תיקוני הנפש וישועות נפלאות אתה ממשיך לעצמך במה שאתה ממליך עליך את בוראך בזה שתאמין כי הש"ת הוא "א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד). ורבינו אומר בספר המדות (המתקת דין-ב, ח) "מי שבוטח ביסודין כאילו אומר לאל סוד ממני". ומה מובן הדין - ש"ע"י קבלת היסודים מקבלים עול מלכות שמים שלמה, ועל ידי זה מסירין כל המסכים המבדילים, ומעוררים הרהמים, וממשיכין כל מיני שפע.

ועיין בישע"י (ג, ו) בפרש"י על הפסוק "וזהו אמונת עתיך תוסף ישועות" וגו' את שהאמונה בהקדוש ברוך הוא כעתים שעברו עליך וצפית לישועה - היה לך לחוסך.

יעקב מאיר שכטער
בן חנה דינה

קבלתי מכתבך, ואקוה אל ה' שאחרייך ישגא מאד אם ראשיתך מצער, וכבריייתו של עולם 'ברישא חשוכא והדר נהורא' (שבת ע"ב). וישועה וטובה הרבה מהכה לך בעוה"ש"ת בקרוב ממש, בלי ספק כלל, וכפי מה שמתחזקים ומקבלים באהבה ומייחלים לה בעת החושך - כן מתגלה האור והישועה ממש מכל פרט ופרט עגמת נפש וצער רוחני או גשמי, כי הכל בהשגחה פרטית, כמו שפירש רש"י על מכירת יוסף לישמאלים "וגמליהם נשאים נכאת וצדי ולוט" (בראשית לו, כה), שגשאו מיני בשמים כנכאת צדי ולוט, שאין דרכן של ישמאלים לשאת אלא נפט ועיטרין שריחן רע, ולטובתו של יוסף, כדי שלא יריח ריח רע, הומין הקדוש ברוך הוא שגשאו בשמים בכליהם.

ומקשים העולם, מה שווה הישועה הפעוטה הזאת בעת תוקף הצער והגלות של יוסף, אלא לדעת כי הכל היה בהשגחה פרטית, שאפילו בעת שהיה יוסף בהסתרה גדולה כזו לא הגיע לו שום צער בלי חשבון ושיקול מכוון מאת ה', וכיון שלא היה מהתיקונים שלו שיריח ריח רע, שינה הש"ת את מעשה הישמאלים בניסיעה זו, שלא עסקו כדרכן בעיטרין ובנפט אלא בבשמים טובים שלא יריח אותו צדיק ריח של עיטרין ונפט.

ומה מתוקים דברי רבינו בשיחות הר"ן (את ני"ג) "מי שיש לו אמונה תייו תיים".

ניצוץ
אחד!

ניצוץ קודש ממאמרי
ומכתבי מוריני שליט"א

סיפורים ולקחיהם
מאת מור"ר שליט"א

נפשות
חסידיו

ועשה
נחת
רוח
ליצרו

אל תתעצב
ממה שאינך
יכול, אלא
תשמח
ותעשה מה
שאתה כן יכול

שהיה בידיה והעלמת המוחין גדולה כזאת שאת חומרת העון של הנסיון ההוא לא זכר, וכל מה שהצליח להעלות בדעתו לא היה אלא הקבלה הזאת שקיבל על עצמו, שלא יעשה שום דבר שאין בו נחת רוח לבורא יתברך, וע"ז זכה והצליח לעמוד בנסיון בחשבו כי הרי נחת רוח להש"ת בדאי לא יצא מזה.

לאחר מכן כאשר נכנס לרבו הרדי"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע, כאשר אך פתח את הדלת, קידמו הרבי במאור פנים וקרא אליו: ברוך הבא יוסף הצדיק!

כלומר, שהאדם צריך להכין כלים בימי השובע, שיוכל להחזיק מעמד בימי הרעב.

מסופר על החתה הקדוש מולבין ז"ע שבתקופה מסוימת בימי עלומיו היה לו העלמת המוחין שנחשב לו לידידה נוראה לעומת מדרגותיו הנשגבות, והיתה לו מדידות עצומה ושברון לב רב.

והנה בתוך אותה העלמה ארע לו נסיון מעין הנסיון של יוסף הצדיק, או אז נזכר בימי העליה שהיה בתכלית ההשגה והמדידה בעת אשר נתחמם לאורם של רבותיו הצדיקים קדושי עליון, שאו קיבל על עצמו הנהגה כזאת שלא יעשה שום דבר, גם לא מצמוץ עין מבלי שיהא זה לנחת רוח לו ית"ש.

זהו עלה במחשבתו באותה שעה, כלומר

מזל טוב לדידנו הרה"ח ר' יצחק שלמה חזנברג שליט"א, השמח לימין מוריני הגדול שליט"א, לרגל חלדת הנכד לבנו הרה"ח ר' יוסף שליט"א, יה"ד שיזכר אביו וימנו להכניסו בביתו של אברהם אבינו ע"ה בעתו ובאמונו ולגדלו ולהכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך נחת והרחבה וחס"ס.

מזל טוב למוריני הגדול שליט"א ולבנו הרה"ח רבי נתן יצחק לרגל שמחת נשואי נישואי נכדתו הכלה בת הרה"ח רבי זאל אליהו ויעבער - עב"ג החתן הרב רפאל שלום ב"ר משה דוד קליין

מוציא בת ההיים

אמרים נעימים מזה ומפגינים מוציין מים היים
בעל שם טוב הקדוש והלמידיו זי"ע ועכ"ל
שנאמרו בנימין מפי פה משיח מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמם שזואר שלי"א

שיעור חושב
רש"י

**ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני
ויאמר לו רק נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והאשכנזי דבר נישלחך מועמק
הברזן ויבא שכם וימצאו איש והנה תעה בשדה וישארוהו איש לאמר מה תבקש
ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים (בראשית לז, יג - טז)**

הבורא יתברך שמו גדול ונעלה יותר מעל פני שבת הצדיקים, והוא בתיבת
'לעולם ועד'. שהוא שבת המיוחד לגורא עלילה.

רמז זה בתיבת בש"ם כתב הרה"ק התפארת שלמה זי"ע לפי דרכו, והדברים
נוראים הינם למתבונן בהם*, ולחיבת הקודש נעתיק את לשונו הטהורה
(פרשת וישב ב"ה ויאמר ישראל): "על פי הגמרא (ברכות ג). אמר רבי יוסי פעם אחת
כל ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו כו' ושמר לי
על הפתח כו' ואמר לי, בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו. אמרתי לו, להתפלל.
ואמר לי, היה לך להתפלל בדרך. יבואר על פי מה שמצינו בספרים פירוש על
המאמר בפרקי אבות (פי"ב מ"א): "דע מה למעלה ממך". פירוש לפי גודל הצער
שהאדם יש לו בדוחק ובצער, יש להתבונן מה שנוגע למעלה בכפלי כפלים,
בצער גלות השכינה. כביכול 'עמו אנכי בצרה' (תהלים צא, טו), זה 'דע מה
למעלה', 'ממך'. מן הצער שלך חדע הצער שלמעלה כביכול*. לכן היו כמה
צדיקים אשר לא הסתכלו כלל על דוחק וצער של בני ישראל, רק על כללות
צער השכינה. וכל ימיהם רק זאת הם מצפים ומייחלים על גדלות הבורא ברוך
הוא. בקנאת ה' צבא-ות כמו שכתוב באלהיו הנביא עליו השלום (מלכים - אי"ט, י)
'קנא קנאתי וגו'. אכן ברוך שלאחריו, יונה בן אמיתי שהיה תלמידו של אליהו,
לא רצה ללכת בשליחות הנבואה אל גיננה. שלא יהיה חס ושלום קטרוג על
בני ישראל כידוע, כי באמת לא זו הדרך ישכון אור הצלחת הצדיק, רק כאשר
יסתכל גם כן על טובת בני ישראל, לעורר עליהם רחמים וחסדים, ולהצטער
בצרתם. ועיין בעין יעקב בהכתוב (ברכות פ"א ס"ג) בפירוש הגמרא. 'אמר רבי
יוסי פעם אחת נכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים'. פירוש מהשבתה היה
להצטער בצער גלות השכינה, וזה חורבות ירושלים. 'ובא אליהו ושמר על
הפתח, אמר לו, היה לך להתפלל בדרך'. פירוש בעוד שהם הולכים בדרך, שהם
בגלות, להתפלל עליהם להשפיע להם כל טוב. להצילם מעינים ומרודם. וזה
הרמז בפסוק הנזכר לעיל באחי יוסף (בראשית לז, יז) 'הנהננו נאלמים אלונים
בתוך השדה'. פירוש שהיו מצטערים בצער גלות השכינה ועל חורבן ירושלים,
דכתיב (ירמיהו כ"ח, יח) 'ציון שדה תחרש'. והיו מצפים רק על רוממת כבודו יתברך
שמו, וזה שאמר גם כן כאן, 'הלא אחיך רועים בשכם', ראשי תיבות ב'רוך
ש"ם כ'בוד מ'לכותו, זהו שאמר לו יעקב, 'לך נא ראה את שלום אחיך'. לראות
בטובתם ולהשפיע להם בעודם בגלות, וזהו שאמר 'וימצאוהו איש' ויאמר לו
מה תבקש'. רצונו לומר מהו עיקר בקשתך, כי על צער גלות השכינה לבד
איננה צריכה לרחמנות שלנו, כי כביכול השם יתברך הוא כל יכול לעזור
את עצמו כרגע, כמו שנאמר (איכה ה, יט) 'אתה ה' לעולם תשב'. רק 'למה לצצח
תשכחנו תעזבנו לאורך ימים' (פסוק ה, כ), עיקר הצער על אורך הגלות, שאנו
בני ישראל דוויים וסחופים. לכן כאשר שמע יוסף דברים הללו. השיב לו 'את
אחי אנכי מבקש'. פירוש טובתם של בני ישראל אני מבקש. ומצפה לראות
בטובתם וישועתם לצצח, ולעורר רחמים עליהם".

התגלות שלימות 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' לעתיד בעת הגאולה

האזהרה ישראל (פרשת וישב ב"ה ויאמר) הביא בזה מדרש פליאה: "הדא הוא דכתיב
'לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבתך אלקוננו מפינו לא
ימיש לעולם ועד', ואין מובן שייכות הדברים לענין הכתובים.

וכתב לבאר בזה, בהקדים דברי הגמרא (חגיגה י"ג): "כתוב אחד אומר וישפיע ה'
(ג) 'שש כנפים שש כנפים לאחד', וכתוב אחד אומר (יחזקאל א, י) 'ארכבעה פנים
לאחת וארבע כנפים לאחת להם', לא קשיא. כאן בזמן שבת המקדש קיים,
כאן בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמעטו כנפי החיות", והיינו
שבזמן חורבן בית המקדש התמעטו שני כנפיים. והביא בשם רבו הרה"ק הרבי
ר' אלימלך מליזנסק זי"ע. כי הנה עניין שש כנפי המלאכים, מבואר בכתבי
האר"ז ז"ל (ה' תיקוני דור כ"ב) כי הם מכוונים בתיבות 'ברוך שם כבוד מלכות לעולם
ועד', שששת תיבות אלו הינם עניין כנפי המלאכים, ושני הכנפיים שנחסרו
מענת חורבן בית המקדש. הוא תיבות 'כבוד מלכותו', ועל כן מבקשים (הפליה
המסופין שלש רגלים) 'לה' כבוד מלכותך עלינו מהרה', שהיינו שיגלה הקדוש
ברוך הוא שני כנפי מלאכים אלו שנחסרו המכוונים כנגד 'כבוד מלכותו', ובה
זוכה להיגאל גאולת עולמים.

אך כתב על זה האזהרה ישראל. כי לפי דעתו שני הכנפיים שנחסרו מענת חורבן
בית המקדש, הינם הכנפיים המכוונות לתיבות 'לעולם ועד', והוא עניין
בקשתנו (שמות טו, יז) 'ה' ימלך לעולם ועד', שהוא לעתיד לבוא, עת יושלמו שני
כנפיים אלו המכוונים כנגד 'לעולם ועד'.

והנה מצינו בגמרא (בבא בתרא ע"ה): "עתידין צדיקים שאומרים לפניו קדוש
כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיהו ה, ג) 'זהו הנשאר בציון
והנותר בירושלים קדוש יאמר לו', והנה באותם הימים שיקראו קדוש לפני
הצדיקים, אם כן כינויו של השם יתברך ישתנה גם כן, שייכנהו קדוש לעולם
ועד, וכזה הוא בהפרש ובהבדלה מן הצדיקים, שייקראו רק קדוש, ולא קדוש
לעולם ועד.

על פי זה כתב לבאר את שייכות דברי המדרש פליאה לדברי הכתוב, ויאמר
ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם. בשכם נוסדו ב'רוך ש"ם כ'בוד
מ'לכותו, ומורה על עת הגלות בו יהיו חסרים שני הכנפיים המכוונים לתיבות
'לעולם ועד', והיו רק ארבעת הכנפיים המכוונות לתיבות הנזכרות 'ברוך שם
כבוד מלכותו', והיינו שהשבתים הלכו לרעות ולעורר זכות על בני ישראל
בתקופת הגלות, כאשר תתגבר עליהם חשכות הזמן. ועל זה הביאו המדרש
'הדא הוא דכתיב לדור ודור נגיד גדלך', היינו שבכל דור ודור בשנות הגלות
נגיד גדלו של השם יתברך שהוא קדוש. וכאשר יבוא הגאולה העתידה, או
אז 'ולנצח נצחים קדושתך נקדיש', לעתיד לבוא נקדיש את הצדיקים בתואר
'קדוש', אמנם על אף זאת 'ושבתך אלקוננו מפינו לא ימוש', עדיין יהיה שבת

א. שמעתי מהרב החסיד רבי יעקב געלבמאן ששמע מהרב החסיד רבי עזריאל גליק שזכה לשמש בקודש אצל הרה"ק רבי יואל מוסאטמאר זי"ע. כי פעם אחת בליל שבת
קודש, כאשר הגיע שעת עריכת השולחן הטהור, השתהה הרה"ק רבי יואל מוסאטמאר זי"ע בחדרו זמן רב, וכראותו כי כן נכנס לקודש פנימה לראות מדוע התעכב מלבוא אל
השולחן הטהור. כשנכנס ראה איך הרה"ק רבי יואל מוסאטמאר זי"ע, יושב ולומד את דברי התפארת שלמה הנזכרים, כשעיניו זוללות דמועת. כשהראה לו כי השעה מאוחרת
וכבר היה צריך להיכנס לעריכת השולחן הטהור, הראה הרה"ק רבי יואל מוסאטמאר זי"ע תנועה באצבעו כשהוא מראה לו על דברי התפארת שלמה ואומר לו, וי קען מען זין
אוועקרייסן פון אוועלעכע ווערטער.
ב. ואכן כך מצינו בדברי חכמינו ז"ל (מהדרין מ"ג) כי אף על חייבי מיתות בית דין שעברו על רצונו יתברך, כאשר הורגים אותם מצטער השם יתברך ואומר עליהם, קלני מראשי
קלני מזרעיי.

השיעור חודש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מדי מצ"ש"ק בשעה 9:00
בביהמ"ד רח" סוקולוב 7 בני ברק
לשמיעת שיעורים בקול הלשון ישיר 073-3718539 ובקו השיעורים 072-3181833

בקשת השם יתברך וציפיותו לעבודת בני ישראל בימי החנוכה

הרה"ק האמרי חיים מויזניץ ז"ע (לקוטי אמרי חיים פרשת וישב כד"ה את אחי) היה מרמז בדברי הכתוב 'את אחי אנכי מבקש', 'אחי' נוטריקון ימי חנוכה אלו (תפילת על הגיסיס), 'אנכי מורה על השם יתברך, על דרך הכתוב (שמות כ, כג) 'אנכי ה' אלקיך, השם יתברך מחכה מצפה ומשתוקק לעבודת ימי החנוכה של בני ישראל בהדלקת נרות חנוכה.

על דרך זה חשבתי לרמז בדברי הכתוב (1) 'אספרה שמוך לאחי בתוך קהל אהללך', שמורה גם כן על עניין ימי החנוכה, כי לאחי' נוטריקון ימי חנוכה אלו 'להודות (תפילת זעל הגיסיס), וזהו שאמר הכתוב 'אספרה שמוך' לפרסם ולספר אותות ומופתי השם יתברך 'לאחי' - בימי חנוכה אלו להודות עליהם, 'בתוך קהל אהללך', בפרסום הנס, כמו שהקפידו בימי החנוכה לעשות זכר ופרסום ניסא.

קרבים ועומדים אנו סמוך לימי חנוכה המאירים, אשר מתנה טובה נתן לנו השם יתברך בדמותם של תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע שנשלחו אלינו מן הימים. כי על ידי ההתבוננות באמרי הקדוש של תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע הלא המה כתובים בספריהם. רואים מה הוא עניין ימי חנוכה אלו. שהרי מצד עיקר הדין היו יכולים להדליק נר חנוכה על פי דקדוק ההלכה. נבזה להמשיך לדרכו. בלא להבין ולהשכיל לידע במשמעות עבודת ימים אלו. ואילו תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע האירו לנו אור בהיר הוא בשחקים. איך שבימי החנוכה מונח כוחות נעלים עד מאד.

הארת הגיסיס בימי החנוכה בכל שנה ושנה מצד עצמות הימים

הקדושת לוי (קדושת לחנוכה, קדושת אי) מאריך לבאר, על מאמרם ז"ל (שבת סא:) לשנה אחרת קבעום. שלא קבעו את ימי חנוכה תכף לאחר הנס אלא בשנה האחרת, וביאר בזה, כי הנה בדברי ימי בני ישראל היו עשרות ניסים גדולים ומפורסמים, כנס סיסרא ועוד ניסים שמפורסמים היו, ועם כל זה לא נעשה זכר רק לימי החנוכה, וביאר הדברים הוא, שהיו ניסים שלא האירו רק לשנתם, ועל כן אין עניין לעשות זכר לנס, כי רק נס המאיר בכל הדורות, עושים בזה זכר לנס, ולכן חכמינו ז"ל ברוח קודשם היו מכירים על הנס אם הוא נס לשעתו או נס לדורות, ועל פי זה היו קובעים את הנס לזכרון עולם, ולכן בנס החנוכה, לא ידעו מתחילה אם הנס הוא לשעתו או לדורות, אמנם לשנה האחרת כאשר ראו את אור קדושת הנס המאיר בשנה האחרת גם כן, הבינו אל נכון כי נס החנוכה הוא נס לדורות, ועל כן עמדו וקבעום בהלל ובהודאה.

ברעיון דברים אלו רגיל הנני לבאר מה שמצאנו מבואר (אורח סי' קפ"ו ס"ד) כי הושכח להזכיר על הניסים בחנוכה בברכת המזון, יאמר בסדר אמירת 'הרחמן' 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה' ולהמשיך באמירת בימי מתתיהו וכו'. והנה בעיקר אמירתו הקשה **התבואות שור** (בכור שור שבת סא: כד"ה ועשאו) שהרי מבואר בגמרא (ברכות ס) שאין להתפלל על נס, כי מנכים לו מזכויותיו, וכן אמרו (ברכות נד) כי היתה אשתו מעוברת ואמר תלד אשתי זכר תפילת שוא הוא. ואף שעל דינה התפללה לאה אחר שכבר הייתה מעוברת שתלד נקבה ולא זכר. מכל מקום מעשה נס היה ואין להתפלל עליו. כמבואר כל זה בדברי הגמרא (ברכות ס). ואם כן איך מבקשים אנו 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים', הרי אסור להתפלל כן.

תירץ בזה **הישועות יעקב** (אורח סי' תרפ"ב ס"ב) כי מאחר וטעם הדבר שאין להתפלל על נס הוא משום שמנכים לו מזכויותיו. הרי זה נוגע רק בנס שאין בו פרסום כבוד שמים. אך בנס שמתפרסם על ידי זה כבוד שמים. ושמו יתברך מתגדל ומתקדש בעולם. הרי אדרבה צריכים להתפלל על ניסים כאלו, כי אין בית מיוחד שמא ינכו לו מזכויותיו על ידי נס כזה. כי אדרבה עוד יתרבו זכויותיו על ידי שמפרסם שמו יתברך בעולם. ולכן נס חנוכה שהביא לכבוד שמים ולגילוי כבוד השינה, על כן יכולים לבקש על ניסים כאלו, ולכן מפללים ואומרים דווקא 'הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', והיינו שיהיו ניסים שיש בהם גילוי כבוד שמים, שעל ניסים מעין אלו יכולים לבקש ולהתפלל.

הרה"ק רבי משה אריה פריינד ז"ע רבה של ירושלים מביא נעדרת הישוע פרשת וישב מסיבת החאה כ"א כסלו) ששמע **נוהרה"ק רבי יואל מסאטנאר ז"ע**, לבאר ביסוד דברים אלו מה שמצאנו מדרש פליאה (ר' תנחומא פרשת מטות ט"ז ד') על הכתוב (במדבר כ, כ) 'נָקַם נְקָמָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמּוֹדִינִים אַחֵר תֹּאסֵף אַל עַמִּיךָ'; 'הדא הוא דכתב' (תהלים נח, יא-יב) 'שִׂמְחָה צְדִיק כִּי חָזַה נֶקֶם פְּעָמָיו רִיחַץ בָּרֶם

הרשע ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש אלקים שפטים בארץ". ואינו מוכן שייכות דברי המדרש לעניין הכתוב.

וביאר בזה, כי הנה משה רבינו כאשר ראה יראה בנקמת מדין. בוודאי יהיה לו מזה הנאה גדולה לראות במפלת הרשעים, ואם כן האין זה תלה הקדוש ברוך הוא שיראה תחילה את נקמת מדין ואחר כך יאסף, הרי על ידי שיראה בנקמת בני ישראל ינכו לו מזכויותיו על ידי שייחזה לראות בנקמתם. אכן מאחר והוא נקמת ה' בבני ישראל, שיתגדל ויתפרסם שמו יתברך בעולם על ידי זה, אם כן לא ינכו לו מזכויותיו על ידי זה. ולכן יכול תחילה משה רבינו לראות בנס של נקמת מדין, ורק אחר כך ימות, ועדיין לא ינכו לו מזכויותיו.

זהו עניין דברי המדרש שסמכו אל דברי הכתוב הנזכר. שיראה משה רבינו תחילה בנקמת מדין, 'שִׂמְחָה צְדִיק כִּי חָזַה נֶקֶם פְּעָמָיו רִיחַץ בָּרֶם הַרְשָׁעִי', כי לכאורה יהיה לו למשה רבינו שמחה גדולה כאשר יחזה במפלת הרשעים, ואם כן 'ויאמר אדם', יתמה האדם ויתהה, 'אך פרי לצדיק', אך לשון מיעוט הוא, כל אפיין ורקין מיעוטין הם (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה). היינו שיתמעט פרי זכותו של הצדיק על ידי זה שיחזה בנקמת הרשע. על זה אמר 'אך יש אלקים שופטים בארץ', כי מאחר ועל ידי זה יתוודע ויגלה לכל באי העולם כי יש אלוקים שופטים בארץ, אם כן הוא נס של כבוד שמים, ובנס כזה אין לחוש שינוכו לו זכויותיו. על כן אין בזה כל בית מיוחד.

על פי זה אמרתי לבאר מה טעם מבואר (אורח סי' ר"ט ס"ג) שברכת הגומל לחייבים טובות יש לומר בעשרה. ולכאורה הרי מצאנו הרבה ברכות שנתקנו על המצוות וכדומה, שלא חייבו לאומנם בעשרה, ומה נשתנה דין ברכת הגומל. רק מאחר וברכת הגומל נאמרת על ידי אדם שזכה שנעשה לו נס, על הולכי דרכים או חולה שנתרפא מי שיצא מכית האסורים ומי שהפליג בים, על כן לתמוה על דבר זה שיברך על הנס שנעשה לו, שהרי מנכים לו מזכויותיו על ידי נס זה. לכן תיקנו לומר ברכה זו בפני עשרה, שעל ידי זה מפרסם את הנס ומגדיל כבוד שמים בפני עשרה שהם השיעור לקדש שם שמים על ידם (סנהדרין ע"ד). ועל כן שוב לא ינכו לו מזכויותיו. כי התברר שעל ידי זה הנס נעשה גילוי כבוד מלכותו יתברך בעולם.

על כל פנים אחר כל זה יש להגדיל התמיהה, מדוע שלא יבקשו על ניסים אלו 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה' בכל ימי החנוכה, ולמה לא נתקן ברכה זו רק למי ששכח לאומר ועל הניסים, הרי ועל הניסים אינה בקשת הנס, אלא הלל והודאה על הניסים, ואם כן יתברר היה ראוי שיתקנו לברך ברכה זו בכל ימי החנוכה. לזכות לניסים כאלו שאין בהם ניכוי הזכויות, מאחר ועל ידם מתגדל ומתקדש שמו יתברך בעולם.

רק יש לבאר בזה, על פי דברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע (נועם אלימלך פרשת בהר כד"ה וכי תאמרו) שהביא בשם 'אחי החסיד המפורסם' הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי ז"ע, על דברי הכתוב (ויקרא כה, כ-כא) 'וכי תאמרו מה גאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו וצוית את ברבתי לכם בשנה הששית ועשית את התבואה לשלש השנים'. ולכאורה יפלא הדבר. שלא דיברה תורה בלשון זה להציק קושיא ולתרוץ עליה תירוץ, אלא באות אחת או תיבה אחת מתרצת התורה קושיא הרבה. כמו שהעיר רש"י ז"ל בהרבה מפרושים, ושאר מפרשי התורה, ואם כן מדוע זה הוזכר כאן תמיהה זו כפסוק שלם, ורק לאחר מכן אמרה תורה וצוית את ברבתי, הלא דבר הוא שהוצרך להקדים בזה הקושיא.

וביאר בזה הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי ז"ע, שכן ההשפעה יורדת לעולם בזכות האמונה. שברא השם יתברך צינורות של שפע להוריד השפע לעולם הזה. והוא על ידי האמונה, שבזכות האמונה מוריקים השפע לעולם הזה על ידי צינורות השפע, אמנם כאשר יהודי מקשה ותוהה על השפעת הפרנסה, הרי בזה עצמו שאין האמונה אצלו בתכלית השלימות, הוא מעקם ומפסיק ההשפעה על ידי הצינורות, וזה שאמר הכתוב, כי לעולם אם לא יהיו בני ישראל תמהים ושואלים כיצד יהיה להם לאכול אחר שנת השמיטה. הרי שמצד הטבע היה נמשך להם ההשפעה בכל השנים האלו גם כן. כי כך הוא ירידת השפע בזכות האמונה, ורק משום שיהיו שיאמרו מה נאכל, עובר כך הוצרך הכתוב לומר וצוית את ברבתי, שהוא חידוש השפע בפני עצמו, אמנם ללא שיאמרו תחילה 'וכי תאמרו מה נאכל וגו'', לא יהיו וקוקים לחידוש השפע, נמצא כי על ידי אמירת וכי תאמרו וגו', מטריחים כלפי מעלה להשפיע השפע באופן מהודש. מה שאין כן אם היו מאמינים בחי העולמים. היו נוהלים השפעת פרנסתם כככל השנים.

לאור דברים אלו יש לבאר גם לעניין בקשת הניסים בימי חנוכה. כי לפי דברי הקדושת לוי הנזכרים, הרי ימי החנוכה מצד עצמם מתעוררים בהם ניסים אלו שהיו בימים ההם, כי קבעום לשנה האחרת, שראו איך הנס הוא נס לדורות, ומאיר בכל שנה ושנה מחדש, ועל כן אין צריכים לבקש שיעשו לנו ניסים

א. דבר בעתו מה טוב, כאשר בימים אלו חוגגים תלמידיו חסידיו ומעריציו את יום הצלתו, ביום כ"א כסלו, יום בו ניצל מהמלחמה הנוראה ונפשו הייתה לו לשלל, ובוודאי שראוי להביא מדבריו בעניין נס שהביא לגילוי כבוד שמים, כפי שאכן היה בנס הצלתו.

כאלו, כי ממילא כבר מאירים לנו ניסים אלו בזמן הזה כפי שהיו בימים ההם, ורק מי ששכח מלהזכיר את הניסים שנעשו לאבותינו בהלל והודאה, הרי זה מוכיח כי חסר לו בשלימות ההכרה בעניין ניסים אלו, כי איך נעשה כדבר הזה שישכח האדם מלהזכיר ניסים ונפלאות אלו, ועל כן הוא כבר צריך לבקש בקשה מיוחדת שיעוררו לו הניסים בזמן הזה כפי שהיו בימים ההם, אך לעולם מי שמזכיר על הניסים בהלל ובהודאה, אינו צריך לבקשה זו, כי הניסים מתעוררים ומתחדשים עליו בכל שנה ושנה מעצמם.

מעתה יש לבאר היטב, כי אכן ימי החנוכה הינם המשך של עשרת ימי תשובה, כי כדברי הרה"ק רבי מרדכי דוב מוהרנובסטיץ ז"ע, ימי החנוכה הינם גם כן הזמן שהשם יתברך מתכופף אל בני ישראל, ועל כן בזה הזמן יכולים לבקש מהשם יתברך על כל המצטרך, להתפלל לפניו ולבקש על דבר כבוד שמו, ולזכות להיענות בכל התפילות.

ימי החנוכה כהנהגה מעל לדרכי הטבע

עוד מבואר בספרים הקדושים, כי ימי החנוכה הינם ימי הנהגה שמעל לדרכי הטבע, וכמו שהאר"ק בזה המהר"ל בספרו **נר מצוה** (ח"ב, ב"ה ולא היה בו להדליק): "ונעשה גם להדליק בו שמונה ימים (שבת סא), כי אלו שמונה ימים שנעשה נס באור, דבר זה בא ממעלת קודש הקדשים, ששם לא שלטו היונים במעלתו שיש לו, והוא הצנע של כהן גדול, ולכן הדליקו בו שמונה ימים, כי קודש קדשים הוא אחר שבעה, וזהו השמיני, ולמה קודש הקדשים אחר שבעה, כי הנהגת עולם הטבע הוא תחת מספר שבעה, כי בשבעה ימים נברא העולם הזה הטבעי, ולפיכך מה שאחר הטבע הוא תחת מספר שמונה, כי שמונה הוא אחר שבע ימי הטבע, ולכן המילה שהיא על הטבע, שהרי לפי הטבע האדם נולד ערל, וזה מפני כי הטבע נתן שיהיה ערל, והמילה הוא על הטבע, ולכן המילה כיום השמיני (ויקרא יב, ג), ומפני שכל דבר שהוא קדוש, הוא נברל מן הטבע, שהיא נשמית חמרתית, ולכן קודש הקדשים שהוא נברל לגמרי, הוא גם כן אחר הטבע כו', והתורה ניתנה גם כן אחר השבע, שהרי כתיב (דברים טו, טו) 'שבעה שבעת תספר לך', ואחר שבעה שבועות, כיום החמישים, ניתנה התורה, וכן מזמור 'אשרי תמימי דרך' (תהלים קיט), הוסד על התורה, והולך בתמיני אפי, כמו שבארנו למעלה, ובהיכל עצמו היה המנורה ובה שבעה נרות (שמות כה, לו), אבל בקודש הקדשים היה התורה והארון, שהוא האור עצמו, לכך נקרא 'ארון' מלשון אור, שהתורה היא אור, והיא השמינית, ומשם בא הנס של שמונה נרות חנוכה, וכבר בארנו כי נשאר פך אחד קטון שהיה מונח בחונותו של כהן גדול, וידוע כי כהן גדול הוא משמש בשמונה בגדים (ויקרא כב, כו), וכל זה בשביל מעלתו, שיש לו מדרגה השמינית, וכאשר טמאו היונים את ההיכל, וטהרו אותו מן הטומאה, וחזרה הקדושה מן מדרגה שהיא שמינית, ולכן נעשה הנס שמונה ימים".

וכבר כתב בזה **רבינו בחיי** בספרו **כד הקמח** (ערך נר חנוכה): "שאם תחננון תמצא, כי רוב הדברים שבמקדש היו מתגלגלין בחשבון שמונה, כי הכהן הגדול היה לובש שמונה בגדי כהונה חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט מכנסי בד, והלוויים היו משוררים בשמונה כלים כו', שמונה דברים של ריח טוב בין שמן המשחה והקטורת, ארבעה בשמן המשחה, והן מור וקנמון וקנה וקדה, וארבעה בקטורת, נטף ושחלת וחלבנה ולבנה. שמונה בדים שני בדי הארון שני בדי השלחן שני בדים למזבח הזהב ושני בדים למזבח העולה, אף הקרבנות אחר שמונה ימים, דכתיב (ויקרא כב, כו) 'ומיום השמיני והלאה ירצה', שמונת ימי המלה, שמונה חוטין של ציצית, שמונה מחיצות לנבואה".

על כן בימי החנוכה הוא התגלות ההנהגה שמעל לדרכי הטבע, ויכולים לבקש ולהתפלל אף על ניסים שמעל לדרכי הטבע, שיושעו בני ישראל בכל ענייני הישועות ובכל הניסים, בענייני הכלל והפרט.

השם יתברך כביכול מתכופף אל בני ישראל לשמוע את בקשתם מלפניו בימי החנוכה

ימי החנוכה הינם זמן התקרבות הבורא יתברך אל בני ישראל עם קרובו, וכמו שמוכח (נצח שבנצח פרק י') על הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע, שדרכו הייתה להסתיר אמרוי בדרך צחות, ופעם אחת קודם שהדליק את נרות חנוכה, ניגש אל אחד הנוכחים שהיה גבה קומה, ושאל אותו אם אשתו גבוהה גם כן כמוהו, השיב הלה ואמר, כי אשתו גבוהה היא ואינה גבוהה כמוהו, המשיך ושאל אותו הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע, אם כאשר מבקש הוא לדבר עמו מתכופף הוא אליה להשמיע אמרי פי, השיב היהודי בחיוב, כי אכן מתכופף הוא ללחוש באזנה, ותכף פנה הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע להדליק נרות חנוכה.

כאשר הגיעו הדברים לאזני נכד אחיו הרה"ק רבי מרדכי דוב מוהרנובסטיץ ז"ע, התפעל ואמר, כי הלא דברים אלו הם עניינם של ימי החנוכה, מה שהגבוה גוהן ללחוש לנמוך, כי הקדוש ברוך הוא ממכון שבתו בגבהי מרומים, רוכן לבני ישראל להתקרב אליהם ולהאיד להם, והרי ישראל הינם 'כלה קרואה בנעימה' (פיוט א-ל מסתתר), והשם יתברך מתכופף כביכול ללחוש לאשתו, ולהאיד להם בכל מקומות מושבותיהם.

והרי נודע מהספרים הקדושים (מאור עיניים פרשת מקץ ב"ה ויהי מקץ) על גודל הארת אור קדושת ימי החנוכה שהוא לתוך כל ענייני החשכות היותר רחוקים ומובדלים, שעל כן מדליקים נר חנוכה למטה מעשרה (שבת סא), שלא שרתה שכינה מעולם מתחת לעשרה טפחים (סוכה ה), ומדליקים משמאל (שבת כב), שהוא עניין תעבורת הדינים וכוחות הגבורה, ומדליקים מחוץ לבית (שבת סג), המורה על כוחות הקליפה והחיצונים, וכל זה להורות לנו איך שבימי החנוכה מאיר השם יתברך אף היהודי היותר מרוחק ממנו בתכלית, מכל מקום בחנוכה הוא זמן התעוררות רחמי השם יתברך לכל איש יהודי באשר הוא.

על פי זה חשבתי לבאר, העניין המבואר מפי ספרים וסופרים כי חנוכה הוא זמן גמר החתימה, והוא המשך לעבודת הימים הנוראים, וכמו ששמעתי מהגה"צ רבי יעקב שלמה פרידמן זצ"ל מפתח תקוה ד"ער בערלינער רב', שאמר בשם הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב ז"ע (נר קרן ישועה, ליקוטי צבי צדיק מאמרי כסלו טבת מאמר ג' אות א') שהגיד בשם זקינו הרה"ק הבני יששכר ז"ע, כי הנה אמר הכתוב (ישעיהו א, טו-יז) 'רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה לכו נא ונוכחה וגו', וכתב רש"י, כי הוזכר בכתוב עשרה לשונות כנגד עשרת ימי תשובה, 'רחצו', 'הזכו', 'הסירו', 'חדלו', 'למדו', 'דרשו', 'אשרו', 'שפטו', 'ריבו', 'לכו'. ואמר על זה הרה"ק הבני יששכר ז"ע, כי מאחר וימי החנוכה הינם המשך לעשרת ימי תשובה, אמור היה להיות רמז בדברי הכתוב גם על ימי החנוכה, אך שיים ואמר, כי אין הוא וידע האין רמז בדברי הכתוב עניני ימי החנוכה, ואמר על זה הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב ז"ע, א פלא אז דער זיידע האט פארזעהן, פלא גדול הוא על שלא עלה בדעת זקינו הרה"ק הבני יששכר ז"ע, כי המשך הכתוב בחיבת 'נוכחה' מורה על ימי החנוכה, כי נוכח"ה הוא אותיות תנוכ"ה, וכאילו אמר הכתוב 'חנוכה', שאכן ימי החנוכה הינם המשך לעשרת ימי התשובה.

והנה מובא (ויגו יעקב ח"ב, הספד על הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע) על הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע, שפעם אחת אמר בשבת שובה, לפרש את דברי הכתוב (ישעיהו יד,

ד. זה הוא על דרך דברי הגמרא (בבא מציעא נט): "זהא אמרי אינשי איתתך נוצא גחין ותלחוש לה".

ה. אומרים בדרך צחות, כי פעם דרש רב העיירה בשבת חנוכה, והזכיר בדבריו כי חנוכה הוא המשך לעבודת הימים הנוראים, והוא גמר החתימה, תוך כדי דבריו, ראה והנה נהרה פושטת על אחד מבני העיירה, דימה הרב בנפשו, כי בודאי התעורר הלה מן הדברים, ויבקש לפעול לגמור בעדו לטובה, אמנם אחר הדרשה ניגש אליו היהודי והודה לו על הדברים, כשהוא אומר לו את סיבת נפלאה המרובה וקורת רוחו משמיעת דבריו, כי הציקה לו פליאה גדולה שהיה תמה עוד מן הימים הנוראים, מהו שאומרים בעת התפילה 'מי בחנוכה', היינו שאומרים בנוסח התפילה 'תפילת 'זמנת הוקף' 'מי בחניקה', והוא הבין כי הכוונה 'מי בחנוכה', והיה תמה ועומד מה עניין חנוכה אצל הימים הנוראים, אמנם עתה שהזכיר הרב בדרשתו כי גמר החתימה הוא בימי החנוכה, והובנו לו הדברים היטב, ועל כן הראה את קורת רוחו והנאותו הגדולה...

ו. יש להסמך בזה את דברי החתם סופר (יורה דעה סי' ת"ה) על דברי הגמרא (גיטין נג) שדרשו את הכתוב (תהלים מה, כג) 'כי עליך הרגנו כל היום', "זו מילה", ופירש רש"י (ב"ה וז מילה): 'הרגנו כל היום, דזמנין דמיית', וכתב על זה החתם סופר: "והנה ענינו רואות שאפילו אחד מאלפי ישראלים אינו מת מחמת מילה, וצריך לומר מצוה מגינה ומצלי וסוטה כא, אבל על פי דרך הטבע היה המיעוט מתים חס ושלום", הרי כי עניין המילה הוא באמת מעל לדרכי הטבע, ועצם חייתו של האיש הישראלי אחר המילה, הוא חיים שמעל לדרכי הטבע.

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורי השבועי של
מוזיקת הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א
נאב"ד ביתר עילית

פרשת
וישב
תשפ"ה

המקור דלא תבשל גדי דהפי' לכל בהמות

לא תבשל גדי, פי' רש"י דגדי כולל כל הבהמות, שאין לשון גדי אלא ולד רך, ממה שהקרא מפרט אנכי אשלח גדי עיזים, ואת גדי העיזים, וכן שני גדיי עיזים, וצ"ע דלמה רש"י מביא הקראי הראשונים מה שלא הביא הגמ', אך להרש"ש ניחא מאוד דהגמ' הרי רוצה ליישב גם אליבא דמ"ד ב' כתובים הבאים כאחד מלמדן ורק נתמעט מהמיעוט של הה' ולכן הביא הגמ' לכתחילה קראי דכתיב גדי העיזים, אך רש"י קאי להלכ' שגם שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדן, ולכן לא צריך מיעוט של הה' ולכן מביא הקרא הראשון דכתיב גדי העיזים ודו"ק.

ולענ"ד ליישב הערת הרש"ש דלכן לא מביא הגמ' הקרא הראשון של יהודה ורבקה, דהנה לשון בנ"א שונה הרבה מלשון תורה כדאיתא בנדרים {מט.} ובעוד מקומות, ולכן כשהתורה מספר לנו מה דיבר רבקה ליעקב בנה וכן יהודה לתמר התורה נקט בלשונם מה שהם דיברו ואין זה ראייה שזה לשון התורה, ולכן כשיהודה דיבר לתמר ואמר לה שאנכי אשלח גדי עיזים יש לנו רק ראייה שלשון בנ"א הוא לומר על כל בהמה גדי ולכן הי' צריך לפרט גדי עיזים, וכן גבי רבקה כשדיברה ליעקב אמרה לך נא וגו', וקח לי משם גדי עיזים, ג"כ ראי' שלשון בנ"א הוא לומר על כל בהמה רק גדי ולא לשון התורה, ולכן הגמ' לא הביא קראי הנ"ל דאין זה לשון הקרא רק לשון יהודה ורבקה, אך כשהתורה מספרת לנו וישלח יהודה את גדי העיזים, וכן כשהתורה מספרת לנו ואת עורות גדיי העיזים הלבישה הרי זה לשון

וישלח יהודה את גדי העיזים ביד רעהו העדלמי וגו'.

הגמ' בחולין {דף קעג:} מנא הני מילי [דבשר וחלב אסור בכל הבהמות] אמר רבי אלעזר אמר קרא וישלח יהודה את גדי העיזים, כאן גדי העיזים הא כל מקום שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל במשמע ולילף מיניה כתיב קרא אחרונה ואת עורות גדיי העיזים כאן גדי עיזים, הא כ"מ שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל במשמע, ולילף מיניה הוי להו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדן, ולמ"ד מלמדן מה איכא למימר תרי מיעוט כתיבי עזים העיזים.

ובתוס' {ד"ה אלא} למאן דאמר שני כתובים טובא כתובי אלא כל הני דרבקה חשיב להו כחד וכן הני דיהודה כחד.

ועיין ברש"ש שהעיר למה הגמ' הביא הקרא המאוחר וישלח יהודה את גדי העיזים ולא הביא קרא הקודמת אנכי אשלח גדי עיזים מן הצאן, וכן גבי רבקה לא מייתי קרא הקודמת דכתיב לך נא אל הצאן וקח לו משם שני גדיי עיזים. ומתרג' ב' תירוצים, א. דכתיב שם מן הצאן אפשר לרבות משם רק דסתם גדי כולל כל מין הצאן אך לא שאר בהמות, ועוד דהגמ' לכתחילה כבר סמך על מה דמסיק דנלמד מהמיעוט דכתיב העיזים וזה כתיב רק בהפסוק הב'.

ולפי התירוץ הב' של הרש"ש מתיישב הייטב דברי רש"י בפרשת משפטים {כג יט} על הפסוק

דתם גדי בלשון הקרא כולל כל בהמה רך וצעיר, מ"מ בלשון בנ"א גדי היינו גדי עיזים.

ונראה ראייה לשיטת התוס' מהירושלמי המובא בתר"י כריתות דף יא. דמביא ראייה דדברה תורה כלשון בנ"א ממה דכתיב בהתורה ועתה הלך הלכת, נכסוף נכספת, וגנוב גנבת. אף שכל הלשונות הללו התורה מספרת לנו מה שבנ"א דברו וא"כ הרי זה לשון בנ"א גופי, ועל כרחק כיון דהתורה כתבה אי לאו דדברה תורה כלשון בנ"א לא היה התורה כותב לשון מכופל כבנ"א רק בלשונה, ה"נ לגבי גדי יש להוכיח שזה לשון התורה אף שהתורה כותב מה שרבקה ויהודה דברו.

ובעיקר היסוד של התוס' בעבו"ז {כז.} וכן הוא בתוס' פסחים {דף ב.} דהיכא דלשון בנ"א אינו ברור אפשר להביא ראייה מלשון התורה, נתקשיתי מהגמ' נדרים {דף מט.} דנחלקו רבנן ורבי יאשיהו אי הנודר מן המבושל אסור בצלי, דרבנן מתירין, ור"י אסור ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו בנ"י את הפסח באש כמשפט, והגמ' רוצה לומר דפליגי אי הולכין בנדרים אחר לשון בנ"א או אחר לשון תורה, ומסיק לכו"ע דבנדרים אזלינן בתר לשון בנ"א ומר כי אתר"י ומר כי אתר"י באתר"י דרבנן קרי למבושל מבושל ולצלי צלי, ובאתר"י דר"י קרו לצלי מבושל והא קרא קאמר קרא אסמכתא בעלמא.

ואי איתא דהיכא דהלשון בנ"א אינו מבורר אזלינן אחר לשון התורה א"כ למה צריך הגמ' לומר דבאתר"י דר"י הוי קרו צלי מבושל ולומר דקרא אסמכתא בעלמא, והא י"ל דבאתר"י דר"י לא הי' הלשון מבורר ולכן אזיל בתר לשון הקרא וצ"ע.

ואולי אפשר ללמוד מכאן דהיכא דבמקום אחד הלשון אינו מבורר ובמקום אחר הלשון ברור אזלינן בתר לשון הבנ"א שבמקום הברור.

וא"כ בכה"ג לא הי' רבי יאשיהו אוסר מכח לשון הקרא, רק היינו מתירים הצלי כיון דבמקום החכמים לא הי' קורין לצלי מבושל ומדאוסר על כרחק דבמקומו הי' קורין לצלי מבושל וא"כ הקרא הוא אסמכתא בעלמא.

התורה, ומזה יש ראייה על לשון הקרא דלא תבשל גדי, שסתם גדי כולל כל מין בהמה צעיר ורך.

אך התוס' בסוגיון לא ס"ל כן דהא התוס' מקשים למה לא הוי ב' כתובים הבאים כאחד בפרשת תולדות לחוד וכן בפרשת וישב ותי' דכולהו חשוב כחד, ולהנ"ל לא הוי ב' כתובים כהקרא הראשון הוא לא לשון תורה רק לשון בנ"א.

והתוס' הולכים לשטתם בעבו"ז {דף כז.} דהתוס' מקשים מה מקשה הגמ' דערבי מהול נקרא ערל [ולא יכול למול משום דכתיב המול ימול] מהמשנה דנדרים דהנודר מן הערלים דאסור במולי עכו"ם, והא בנדרים הולכים אחר לשון בנ"א אבל לשון התורה י"ל דעכו"ם מהול נקרא מהול, ותי' דכיון דהמשנה מביא ממקראי דמולי עכו"ם לא הוי מהול ראי' דלא הי' לשון בנ"א מבורר ולכן ילפינן מלשון הקרא. ואי איתא הסברא הנ"ל דהיכא דהתורה מביא לשון בנ"א לא הוי לשון תורה רק לשון בנ"א, א"כ איך נלמד מלשון הכתוב דמביא מה שדיבר דוד המלך ע"ה והי' הפלישתי הערל הזה, וכן מפן תעלוזנה בנות הערלים דלשון התורה דגם מהול הוי ערל, והא זה לשון דוד המלך ע"ה ואפשר דלשון התורה הוא דערבי מהול נקרא מהול ולא ערל.

ועל כרחק דס"ל להתוס' דגם היכא דהתורה מביא לשון בנ"א התורה מדבר בלשונה ואם הלשון בנ"א לא הי' כלשון התורה לא הי' התורה מביא לשונם רק בלשון התורה הק' ולכן אפשר להביא ראייה מלשון דוד המלך ע"ה לפרש מה פי' המול ימול, וכן אפשר להביא ראי' מלשון רבקה אמנו ע"ה וכן מלשון יהודה ללשון הקרא.

ומה שכתבנו דהגמ' לא רצה להביא מלשון יהודה ורבקה די"ל דרק בלשון בנ"א גדי כולל הכל ולא בלשון התורה, יתיישב מה שלכאורה קשה ממה דתנן בסוף מנחות {דף קז.} מן הבהמה ואינו יודע מה פירשתי יבוא פר ועגל איל שעיר גדי וטלה, משמע דהמינים האילו דהמשנה מפרטם נסתפק שמא פירש בשעת נדרו כהלשון התנא, ומפורש דלא יצא יד"ח אם הביא עגל וטלה אם פי' גדי אף

שורשי החסידות

יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ועכ"ל

פרישת רישב
תשפ"ח

פרק ה

הנסיעה אל הצדיק

כי יהודים ישבו יחד עם הצדיק, והצדיק היה לו מחשבות טהורות, הרי זה מעלה השגה נפלאה, מה שמסתובבים על יד הצדיק, הרי זה עבור מי שקצת משיג ומתבונן כמקוה טהרה של ממש, שעות של קדושה, שעות של יהודי תשובה.^א

משמיימים נתנים לנשמה לירד לעולם הזה ליסע אל הצדיק לבוא על תיקונו

עניין נוסף בזה, הוא מה שמסופר על הרה"ק הצמח צדיק זי"ע מויז'ניץ, שישב בעריכת שולחנו ואמר, כי יהודי זה זה הגיע עתה לתיקונו, היה זה אחד מן החסידים שנפטר לחיי העולם הבא, עליו אמר כי זה עתה הגיע לעריכת השולחן כאן לקבל תיקונו לנשמתו, ואמר על זה הרה"ק הצמח צדיק זי"ע, כי מי שהיה לו במקום מסוים הרהור תשובה של אמת, כמו מי שנסע לרבי היה לו הרהור תשובה אמיתי בהסתופפו אצל רבו, שוב מניחים לו אחר מאה ועשרים גם כן לבוא לעריכת השולחן אצל רבו, וסיים הרה"ק הצמח צדיק זי"ע, וכי איך היינו נראים אם לא היינו דואגים לו שיהיה לו יותר טוב, כי אם הוא מגיע ויורד להשתתף בעריכת השולחן אצל רבו, יכול רבו לעשות לו הטבה גדולה.

הצדיקים מסייעים לחסידים גם אחר פטירתם

מורי ורבי האדמו"ר בעל תורת מרדכי מויז'ניץ זי"ע סיפר, כי פעם עלה בדחן בעריכת השולחן של הרה"ק האהבת ישראל זי"ע מויז'ניץ בעצם יום הפורים, ואמר בין דבריו, כי הרבי אינו זוכר אותו כלל, אמר לו הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, כי כשישימו טשעורבליך על עיניך, היינו החול שמניחים על עיני המת קודם קבורתו, או אז תוכח לראות אם שכחתי ממך.

ביאור הדבר הוא, כי צדיק אמת יכול לפעול גם אחר הסתלקות האדם לכינו עולמו, כך היה מקובל כל הדורות על צדיקי עולם. עד כדי כך הגיעו הדברים, ששמעתי כמה פעמים מאדמו"ר זצ"ל כי אמר מורי ורבי האדמו"ר בעל תורת מרדכי זי"ע, כי מה שאמר הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, שכשישימו החול על העיניים יראו אם זוכר הוא את חסידו, הוא דבר השייך בזמן הזה גם כן.

עוד שמעתי, שאמר הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, שאם יהודי נפטר, יעוררו אותו באמצע הלילה לומר לו על הדבר, וכל זה, לפי שכשיהודי נטפל לצדיק, יש לו כוחות מאד בעלים, עד שיכול על ידי זה להיות לו אחיזה לעתיד לבוא, אחר מאה ועשרים שנה.

מובא על זה, כי הגיע חסיד לאחד הצדיקים, ושאל אותו על הדבר, למה צריכים ליסע לרבי, הרי יכולים לראות הכל בספרי מוסר. השיב הצדיק במשל, לאחד שהלך לראות הצגה, וחברו אמר לו, כי הוא כבר קרא את כל ההצגה בחוברת, וממילא יכול הוא לספר לו את כל מהלך ההצגה. השיב ואמר לו, אבל שם היה הצגה חיה שראו מול העיניים, ומה אתה מדמה קריאת שני דפים, לראייה בחוש. כך גם לראות יהודי צדיק אמת, אומר דברי תורה, זה נכנס וחדר לכל העצמות.

כששומעים דברים מן הצדיק הדברים נחקקים בעצמות

זכור לי כאשר הייתי בסעודה שלישית אצל הרה"ק האמרי חיים זי"ע מויז'ניץ, הרה"ק האמרי חיים זי"ע אמר דברי תורה כמה דקות, כשבדבריו עורר בגנות הגאון. אחר כך שאלתי את אאמו"ר מ"ה רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל מה דיבר הרבי, אמר לי, כי הרבי אמר, שאסור להיות בעל גאון, שאלתי אותו, וכי אינו יודע מזה. אמר לי אאמו"ר זצ"ל, כי כשהרבי אומר דבר, הרי זה נכנס אלף פעמים יותר אל העצמות.

כך גם העניין שנוסעים אל הצדיק ומתאספים יחד כל הציבור, נמשך מזה קדושה גדולה כפי שרואים בחוש, שומעים את דיבורי הצדיק החדדים לעצמות, עמוק עמוק מי ימצאנו דברים אלו, מי שלא טעם אותם בעצמו, אינו יכול להשיגם, כל זה הוא מצאות עילאית של קדושה, עד כי ידוע לי על יהודים שכשחוזרים מהרבי, רואים עליהם בביתם חילוק, כמובן לא על כל אחד יכולים לומר כן, אך החסידים היותר בעלים, רואים חילוק עליהם בזה.

על כן אם נוסעים לרבי מתוך מחשבה ראויה, על דעת לשמוע, ועל דעת לקבל, ושומעים את דברי התורה של הצדיק, מקבלים רוח של קדושה. זה הוא בחינת זה הדבר אשר צוה ה', וזה ההסיכה הראשונה, למה צריכים ליסע אצל הרבי, כי מלבד מה שיכולים לראות בספרים הקדושים של הראשונים כמלאכים, יש דבר שרואים בחוש, הוא עניין אחר, בחינת 'אתם ראיתם' (שמות יט, ד), זה הנקודה הראשונה, שיהודי צריך להבין למה צריכים ליסע לצדיק.

ועל הנסיעה לצדיק יתגלה לעתיד לבוא

מלבד זה שמעתי, כי הרה"ק האבני גור זי"ע אמר, כי מה שהאדמו"ר העליו בשולחנות הטהורים שהיו עורכים, יודע רק כשמשיח יבוא.

השראת הקדושה בשמיעת הדיבורים מן הצדיק

במאמר זה נבאר לפי השגתינו ולערך דרגתינו בענין התקשרות החסיד לרבו, כאשר השאלה הראשונה היא, מה צורך יש לחסיד להיות אצל רבו, למה אין די בספרי המוסר שיכולים ללמוד מהם ארחות חיים, כך גם יכולים ללמוד בספרי בחסידות, ומדוע צריכים ליסע אל צדיק, ולשמוע דברי תורה מן הצדיק.

תשובה לדבר יש להביא את דברי הגה"ק החת"ם סופר זי"ע בספרו תורת משה (פרשת מטות בד"ה ראשי המטות הב') על הכתוב (במדבר ל, ב) 'וידבר ה' אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה', ביאר בזה הגה"ק החת"ם סופר זי"ע, כי הנה שנינו במשנה (אבות פ"ב מ"ה) ולא כל המרבה בסחורה מחכים, ולכאורה מה הפשט שלא כל המרבה בסחורה מחכים. רק הביאור בזה הוא, כי פעמים ישנם שני חברים הלומדים יחד בהתמדה, ועתה נערך דרשה של הרבי או גדול הדור, ובוה שניהם רוצים לשמוע את הדרשה, אמנם מצד שני הולכים לדרשה וחוזרים מן הדרשה, יכול לארוך זמן וחסים הם על זמן ביטול התורה שיבוא מזה, על כן החליטו בניניהם, כי אחד ישאר ללמוד עוד דף גמרא, ואילו השני ישמע את הדרשה ויחזור על הדרשה באוני חברו, ואילו השני שכבר הכין את עצמו בלימוד הדף יוכל ללמוד במהירות, ובוה לא יפסידו מן הלימוד, כי הלימוד של הדף ילך יותר מהר, וזה הוא סחורה שעושים זה עם זה עסק, הראשון ילמד וילמד את השני, והשני יקשיב לדרשה ויחזור על הדרשה באוני חברו, אמנם על זה אמר התנא, ולא כל המרבה בסחורה מחכים, מזה לא יחכימו, כי יש בחינה של שכינה מדברת מתוך גרונם של צדיקי הדור, ולכן צריכים בעצמם שניהם לשמוע את דברי הצדיק, וזהו שאמר הכתוב 'וידבר ה' אל ראשי המטות אלה הדברים אשר צוה ה' לאמר', כי כל מה שצדיק אומר הוא בחינה של שכינה מדברת מתוך גרונם, אשר צוה ה' לאמר, אלו הם דברי הגה"ק החת"ם סופר זי"ע, שדיבר בקדשו בספרו תורת משה.

העומק בזה הוא, עניין אשר עוד זוכים לראותו בחוש בזמנינו, את ההתלהבות של הצדיקים כשאומרים דברי תורה, את ההשראה ורוח הקדושה שהיה להם, כל זה היה יותר מדברי התורה שהשמיעו, הרבה יותר, ולכן לא כל המרבה בסחורה מחכים, כל אחד צריך לראות, ובעצמו לשמוע את דבריהם.

א. א"ה וצדיקים ציינו לדברי הרמב"ם (דעות פ"ו ה"ב) מצות עשה להדבק בתלמידים כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר וכו' תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כן אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בתלמידים שישא את תלמידו חכם וישיא בתו לתלמיד חכם ולאכלו ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם ולהתחבר להן בכל מיני חברו שנאמר ולדבקה בו. וכן צו חכמים ואמרו והי מתאבק בעפר וגלגלים ושותה בצמא את דבריהם.

עמק הפרשה

מאמרים שגשמינו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

תיקוני יוסף בגלות ובגאולה - במצרים וביון

הזיקו את יוסף כלל כנגד דרך הטבע, ועוד האיר ה' פניו אליו כשנמכר לישמעאלים שדרכם תמיד לשאת נפט ועטרן שריחן רע, אך באותה שעה נשאו נכאת צרי ולוט שהם מיני בשמים כדי שלא יזוק יוסף הצדיק מריח רע. ויש לדקדק מדוע נבחרו שני ענינים אלו דוקא.

עוד יש לדקדק סמיכות ענינו של יהודה שהלך לישא אשה וכל ענין לידת בניו והמסתעף, בין ענין של מכירת יוסף להמשך מעשי יוסף במצרים, הלא דבר הוא.

סמיכות מימרא דר' הנוכה לנחשים ועקרבים

עוד דקדקו בספה"ק הרבה במקור מאמר חז"ל שבבור שהורידו השבטים את יוסף היו נחשים ועקרבים, שהוא בגמ' שבת (כב.) ושם הביאו שתי מימרות סמוכות משמיה דר' תנחום - "אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום נר של הנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי", ומיד הביאו מימרא נוספת בשם ר' תנחום "מאי דכתיב והבור רק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור רק אינו יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו", ודרשו בסמיכות שני המאמרים ענינים נפלאים, ונבוא אף אנו לבאר ענין אחד.

ב

יוסף בא לתקן אור הגאולה בתוך זוהמת מצרים

ונבוא אל הביאור בעוה"ש"ת, כי הנה בפרשתן החלה גלות מצרים כמו שכח בתרגום יונתן על הפסוקים (לג. יד - יז) 'וישלחהו מעמק חברון' כי שמעתי אומרים נלכה דותינה', ויוסף הצדיק נשלח לפני כל אחיו אל ארץ מצרים כדי לתקן שם מתחילת הגלות שיאיר להם אור הגאולה, ששורש הגאולה מוכרח שיהיה מתוקן כבר מתחילת עומק מחשך הגלות, ולזה היה יוסף הצדיק צריך לעמוד איתן כנגד כל כחות הטומאה שהיו שולטים ותחת שליטתם להשריש את אור הקדושה שעל ידה תבוא הגאולה וביטול כל כחות הרע.

עבודת יוסף הצדיק בסתר

ויוסף הצדיק היה לו כח מיוחד על ידו היה יכול לתקן ענין זה, כי כל דרכו ועבודתו היו בהסתר גדול, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה לז.) "יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, וביאר שם המהר"ל בחידושי אגדות שזו היתה מדתו של יוסף הצדיק לעבוד את הש"ת בהתבא והסתר, ועל כן זכה לברכתו בסתר שיהיו זרעו פרה ורבה כדגים המוסתרים בים ושלא ישלוט בהם עין הרע וכמו שאמר להם יעקב אבינו 'וידגו לרוב בקרב הארץ' (מח. סו.).

ועד עד כדי כך היתה עבודתו בהסתר שאפילו השבטים הק' לא השיגו ברוח קדשם את עומק עבודתו הק', ככתוב (מכ. ה) "והם לא הכירוהו", והוא דבר מופלא ביותר שעם כל רוס קדושתם והשגתם לא הבחינו בעוצם קדושתו של יוסף הצדיק, והוא משום שעבודתו היתה בהסתר גדול, שכמו שאמר הרה"ק ר' פינחס מקארץ ז"ל (אמרי פינחס שער א אות מב ע"ש) שאף בעולמות העליונים לא השיגו את מעלתו של יוסף הצדיק כי אם בעולמות העליונים ביותר, אבל בעולמות הנמוכים יותר לא ידעו כוננו בעבודתו הק', עד שנתגלה לאחיו ואז השיגו השבטים וכל העולמות העליונים את מעלת קדושתו.

א

כחו של יוסף בגלות וגאולה יון

פרשתינו פרשת וישב המתחלת לעסוק בעניניו של יוסף הצדיק חלה תמיד בסמיכות לימי החנוכה, וכמו שלמד מזה בשל"ה הק' לדרוש שייכות נס חנוכה לכחו של יוסף הצדיק, וכן ידועים דבריו של המגלה עמוקות בכמה מקומות (פר' מקץ, ואתחנן אותן רב) ש"יוסף הוא בגימטריא מלך יון' וכן 'אנטיוכס', וכן רמז שם עוד רמזים נפלאים היאך מכחו של יוסף הצדיק נלחמו החשמונאים ביוונים ונצחום.

גלות יון נגד צרת דינה השייכת ליוסף

והנה במדרש רבה (פח. א) דרשו חז"ל על מאורעותיו של יעקב אבינו ע"ה את הפסוק שאמר איוב (ג. כ) "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבוא רוגז" - 'לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רוגז, בא עלי רגזו של יוסף, ע"כ. והשל"ה ק' רמז כל זאת בשם הפרשה 'וישב' שתיבה זו היא ד' האותיות השניות שבשמות 'יוסף' 'דינה' 'עשיו' 'לבן', ורמז שם שבארבע צרות אלו שסבל יעקב אבינו ע"ה תיקן בזה את ארבע הגלויות כי מעשה אבות סימן לבנים, וביאר שם שצרת דינה רומזת לגלות יון שאת דינה לקחו שכם לענותה, וכן בגלות יון היתה הגזירה שכל בתולה הבאה להנשא תבעל להגמון תחלה רח"ל.

ונראה שגם זה רמז על כחו של יוסף בגלות יון, שכן דינה היתה חילופה של יוסף הצדיק, שבתחלה היתה זכר והיה עלול להיות ללאה שבעה בנים ויגרע חלקה של רחל אף מן השפחות, והתפללה לאה והתחלף העובר בנקבה ובאה דינה, וכן מצאנו עוד קשר בין דינה ליוסף הצדיק שאסגת נשאת ליוסף. והיינו שכל ענינה של גלות יון היא על ענינו של יוסף הצדיק.

החשמונאים באו מכחו של פינחס שמזרע יוסף

והגאולה מגלות זו באה גם כן מכחו של יוסף, כמבואר מהא דאיתא בסה"ק בני יששכר (מאמר סלו ג. ד. ל) שהכהנים החשמונאים שבטלו קליפת מלכות יון היו מזרע פינחס בן אלעזר הכהן אשר קנא לאלקיו, וראה מה שכתב רש"י (במדבר לא. ה) שפינחס היה מזרע יוסף הצדיק שהרי אמו היתה מננת פוטיאל (שמות ה. סד) שהוא יוסף הצדיק שפטפט ביצרו כדאיתא בסוטה (מג.), והלך פינחס לנקום את נקמת אבי אמו שמכרוהו אחיו למדינים, ומבואר שפינחס גילה את כחו של יוסף הצדיק, והחשמונאים באו מכחו כמבואר בבני יששכר, ונמצא שמכחו של יוסף הצדיק באה הישועה במלחמתם ביוונים. ויש לבאר עומק הענין בשייכות כחו ועבודתו של יוסף הצדיק לענין גלות וגאולה יון.

שני הגילויים שהיו במכירת יוסף

ותחילה נקדים כמה דקדוקים בפרשתן מענינו של יוסף הצדיק, השבטים הק' הטילו את יוסף אל הבור 'והבור ריק אין בו מים' (לג. כז) ודרשו חז"ל (הר' ברש"י) 'אבל נחשים ועקרבים יש בו', ואז החל מסע התלאות של יוסף הצדיק אך בתוך אותה הצרה היו לו שני גילויים שהראה הקב"ה את אור הסוד בתוך מחשך הגלות, שאותם הנחשים והעקרבים שהיו בבור לא

השל"ם מתקיים מדי שבוע בביהמ"ד ברחוב יהוקאל פינת ישא ברכה | תפילת מנחה 10 דקות אחר זמן הדלקת הנרות

להאיר את אור הגאולה, וכשם שבגלות מצרים כלולות כל שאר הגלויות כך בחיקון הגאולה החל להתגלות אור הגאולה מכל הגלויות שהיו עתידות וכתבאר שיוסף התחיל לתקן את אור הגאולה ממצרים וכן את אור הגאולה העתידה, ובכן נאמרה פרשת יהודה שבה נולד פרץ שממנו התחילה התנוצצות אורו של משיח.

ב' הגילויים היו מעין דלעתיד

ובכן יבואר ענין שני הגילויים שהיו ליוסף הצדיק בעת המכירה, שבעת שכתו בבור לא הזיקוהו הנחשים והעקורבים, בזה האירו לו מן השמים מעין דלעתיד שיהיה "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירכץ" (ישעיה יא, ה). וכן ענין הבשמים שנשא אורחת הישמעאלים שיהיה ריח טוב, כי הריח הטוב מורה על טהרה כדאיתא בסוטה (מב), ועל ידי הטהרה יכולה הנשמה לגלות אורה וכדאיתא בכרכות (מב) 'איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הנוף הוי אומר זה הריח', ולעתיד לבוא יתגלה כח קדושת נשמות על ידי בחינת הריח כדאי' בגמ' שם 'עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבונן נועיע עירובין כאב, זאת הראוהו ליוסף הצדיק את אשר יתקן להכין את הגאולה העתידה, והטעימהו מעין דלעתיד.

האור בתוך החושך אינו גלוי לכל

אך הנס שהיה ליוסף הצדיק בבור לא היה גלוי לכל, ואף השבטים לא ראו זאת שהרי אם היו רואים ויודעים שהש"ת שומר על יוסף לא היו רוצים להזיקו עוד, אלא ודאי לא הכירו בכך ועדיין סברו שבן מות הוא, ואך יוסף הצדיק הרגיש בהארת ה' פניו אליו ששומר עליו בדרך נס, אך לעתיד לבוא יתגלה הארת ה' לעמו באתגליא.

רמז הגמ' על הגאולה העתידה

הוא שרמזו חז"ל בסמיכות המימרות דר' תנחום, שבתחילה אמרו שאצל יוסף בתחלת הגלות אף שהיה נראה שהכל מוליך לעומק החושך וההסתהר עם כל זה האיר ה' את אור הגאולה מתחלת הגלות, אולם אור זה אי אפשר לראות בנקל ורק מי שמטיב ראות יכול להבחין בכך כשם שברנד יוסף הצדיק אל הבור לא ראו את אור הגאולה מלבד יוסף עצמו, אך לעתיד לבוא יתגלה אור ה' לכל, והוא נרמז בד"ץ דג' תנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה, כי מלעלה מעשרים אמה לא שלטא בה עינא, אף שאם יאמץ האדם את ראייתו יוכל לראות את הגר המונח למעלה, אך באור הגאולה המתעורר בימי התנוכה ובגרות התנוכה צריך לראות את אור הגאולה באופן גלוי, ובאופן זה חובה לקיים את מצות פרסומי דניסא.

ביאור כחו של יוסף בגלות וגאולת יון

ועם כל הנתבאר יבואר עוד אשר הקדמנו שייכות כח יוסף הצדיק לגלות יון ולגאולה ממנה, כי בגלות יון בא החושך על כל הארץ והצליחו היונים למשוך מנשמות ישראל להרחיקם מאור הקדושה ולטמטם את נשמותיהם, והיו צריכים בתוך הגלות המר להמשיך את אור הקדושה אף במקומות ובמצבים ההפכיים, ולזה היה מועיל כחו של יוסף הצדיק דאחיד בשמיא וארעא להמשיך אור הקדושה למטה מעשרה טפחים במקומות שאינם ראויים לסבול אור ה', ויוסף הוא זה שממשיך את אור הקדושה אף במקום הטומאה בלי שתשפיע הטומאה עליו כנ"ל.

וכן כשבאו לנצח את היונים היו צריכים להחזיר את כל אותן הנשמות שנדחו מן הקדושה, וכל חלקי הקדושה שנפלו לטומאה על ידי היונים החזירים החשמונאים בכחו של יוסף הצדיק, בהיותם מורע פינחס וכדו של יוסף.

וכיון שיוסף הצדיק הוא אשר עורר ותיקן הכנת אור הגאולה העתידה כבר מתחלת התפשטות החושך של הגלות, הרי שבימי דתנוכה הבאים מכחו מתעוררת הכנת אורו של משיח וכמו שרמזו בספ"ק בפסוק 'ערכתי נר למשיחי', בכחו של יוסף המכין את מלכות ישראל לקבל אור מלכות בית דוד עם משיח בן דוד שיתגלה אורו בקרוב בפועל ממש אמן כן יהי רצון.

(מתוך של"ט וישב - תנוכה ה'תשפ"ד)

והיה יוסף נראה כאיש בין אנשים העוסק בעניני העולם אך בפנימיות היה כולו למעלה ברום גבהי מרומים, וכמאמר הרה"ק בעל התניא ז"ל 'ע' בסה"ק תורה אור (פר' משפטים ד"ה ואלה הבל) על דברי התרגום עה"פ (לש, יא) 'ויבוא הביתה לעשות מלאכתו' 'ועל לביתא למבדק בכתבי חשבונה', שהיה במעשיו עוסק בצרכי העולם הזה ובאותה שעה ממש היו דבוק במרכבה העליונה ולא היו עניני העולם הזה מבלבלים את מחשבתו, וזאת משום שהיתה נשמתו מעולם האצילות ששם אין שאר העולמות תופסים מקום כלל ולכן לא היו עניני העולם מבלבלים את מחשבתו.

'אחיד בשמיא וארעא'

וכח זה לעסוק בעניני העולם ולהיות דבוק לגמרי בעולמות העליונים הוא הנקרא 'אחיד בשמיא וארעא' שהיא מדתו של יוסף הצדיק כנרמז בפסוק המונה את הספירות 'כי כל בשמים ובארץ' (דה"א כט, יא) ותרגם יונתן 'דאחיד בשמיא ובארעא' והיא מדתו של יוסף כמ"ש בזוה"ק בכ"מ, והוא הכח לעסוק בדברים הנראים כפשוטים ואינם מהקדושה ובד בבד להיות דבוק בקדושה ולהמשיך את הקדושה למעשים אלו.

יוסף לא נפגם מטומאת מצרים

בכחו הגדול הוה עבד יוסף הצדיק לתקן את אור הקדושה בתוככי מקום וזהגת הארץ בארץ מצרים שהיה המקום המנגד ביותר לצד הקדושה, והרי הוא פלא שכן אפילו המלאכים לא היו מסוגלים לעמוד בקדושתם בארץ טמאה זו, וכדאיתא מהאר"י הק' (הביאו בסו"ק מאור ושמש פר' שמות) שמתעם זה היתה מכת בכורות על ידי הקב"ה בעצמו 'אני ולא מלאך אני ולא שליח' כי המלאכים היו יראים לעבוד בארץ מצרים בלילה ההוא מעתם טומאת האויר ופחדו שאף הם יתגשמו וילכדו בטומאת הארץ, וזאת היתה אחר כל הזיכוכים שעברה הארץ ההיא בעשרת המכות ובעצם שהות בני ישראל במצרים ואף על פי כן היו המלאכים מתגשמים, וכאן יוסף הצדיק היה לבדו בארץ מלאה טומאה וזוהמא קודם שהזככה כלל, ובמקום כזה עמד בקדושתו ולא זו ממנה כמלא נימה.

עבודת יוסף - עבודת ההכנה

כך פעל יוסף להכין את שרשי הגאולה ממצרים מיד בתחלת הגלות, והיא מעיקרי עבודתו של יוסף הצדיק, עבודת ההכנה, וכמו שכתב השלה"ק בפרשתו לבאר ענין המלוכה שהשבטים הק' הבינו מתוך חלומותיו של יוסף הצדיק שהוא חפץ למלוך ולהמשיך המלוכה לו ולזרעו ואם כן מורד הוא במלכות בית דוד שהתחילה מיהודה, אך האמת היא שלא חשב למלוך בעצמו, אלא כל מלכותו היא להכין את כלל ישראל להיות לעם ולהיותם מוכנים לקבל מלכות בית דוד, והוא ענין משיח בן יוסף שיכין את עם ישראל למשיח בן דוד.

המשכת אור הקדושה למטה מעשרה

ובכחו דאחיד בשמיא וארעא היה להמשיך את אור הקדושה מהעולמות העליונים ביותר אל המקומות השפלים ביותר שיש בעולם הזה, כאשר נשמתו היא מהעולם הנעלה ביותר ואין כל העולמות מפסיקים בעדו היה ממשיך את אור הקדושה אף למקום הזוהמא השפל ביותר, וזה היה הכנה לקדושה שחיה לעתיד לבוא שאז יתפשט אור הקדושה לכל מקום בעולם, שבזמן הזה אין השכינה יורדת למטה מעשרה טפחים כדאי' בגמ' סוכה (ה) ולעתיד לבוא תתפשט הקדושה אף למטה מעשרה טפחים שאז יקויים מאמר הכתוב 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא' וכשתהיה מציאות הש"ת לבדו לא יהיה כל הפסק בין למעלה למטה ותשרה השכינה בכל מקום, כן המשיך יוסף הצדיק את אור הקדושה אף למטה מעשרה טפחים, וזו היתה עבודתו במלכותו במצרים להכין את אור הקדושה שתהיה בגאולה.

ג

סמיכות גילוי אורו של משיח למכירת יוסף

הוא הענין שסמכה התורה לפרשת מכירת יוסף את פרשת גישואי יהודה ולידת בניו וכו', שבמכירת יוסף התחילה גלות מצרים כנ"ל, ומיד החלו

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (פד)

בעלי התוספות האחרונים (ל)

מאד לקשר פענוח מעין זה עם הקדמת תואר 'מורי ורבי' או 'מורי', וצ"ע.

היו שהציעו (תוספות רבינו פרץ בבא מציעא, מבוא עמ' 22) לפענחו רבי מרדכי, ובמקרה דידן כשמדובר על חיבור מבית מדרשו של רבינו פרץ, הרי שיש לייחס את הדברים לרבי מרדכי בן הלל, תלמידו הגדול והמוכהק של רבינו פרץ, אשר קיימים מקורות ברורים בדברי המרדכי, כי ערך קבצי תוספות בבית מדרשו של רבינו פרץ, וכמו שכתב (בבא קמא רמז ס"ה): "הגה"ה אבל בתוספות שפירש[תי] לפני מורי ר"פ ז"ל כתבתי" [אם כי היו שתיקנו {במהדורות הנדפסות} בתוספות שפירש הר"ר מרדכי לפני מורי ר"פ ז"ל כתב' או כהגהת הב"ח בתוספות שפירש מורי לפני ר"פ ז"ל, אך כנוסח הג"ל שהבאנו קיים באוצה"ג (אות מ/ ערך ש"ס), וכן הוכיח בקובץ חצי גיבורים - פליטת סופרים (י"א, עמ' התקצ"ד הע' והע' 28) כשהוא מוכיח גם כן כי אין מדובר בהגה"ה, אלא מתוך דברי המרדכי בגוף החיבור], וכן (הגהות מרדכי בבא קמא ס"י ר"ג): "אבל בתוספת שפירש לפני מורי הרב רבינו אלפסי ז"ע כתבתי" [כאן פוענח הר"ף בטעות לרבינו אלפסי, כשהכוונה ברורה להר"ף - רבינו פרץ], וכן בכתבי היד של המרדכי מובא הזכרות נוספות מעין אלו (קובץ חצי גיבורים - פליטת סופרים י"א, עמ' התקצ"ד הע' 30; ור' בכ"ז אוצר הגדולים אות מ, ערך ש"ס). כמובן שהשערה זו אינה מועילה בדבר זהות הרמ"ר בתוספות ערכין ותמורה, שכלל הידוע אין לייחס בהם זיקה לרבי מרדכי בן הלל.

תוספות רבינו פרץ לעומת חיבור רבינו פרץ הכהן מברצלונה

בשולי הדברים יש לציין, כי יש להבדיל היטב בין חיבור התוספות הנדפס שהוא לרבינו פרץ מקורביל, לבין חיבור נוסף על מסכת נזיר, המובא רבות על ידי השיטה מקובצת מרבינו פרץ הכהן מברצלונה, הוא חכם המאוחר יותר, שהיה חבירו של הר"ף, ואינו שייך כלל לחיבור זה, ואף אינו כלל מבעלי התוספות, ויש לידע להבדיל ולהכיר בין שניהם.

ואכן במשך השנים היו שערבבו בין השניים, כגון בשלשלת הקבלה (מהדורת ירושלים תשכ"ב, עמ' קל"ג): "רבינו פרץ הכהן הנקרא הר"ף בן הרב הגדול רבינו יצחק חיבר תוספות על הגמרא הגם שלא נגלה לנו, ועשה תוספות סביב הסמ"ג רבו, וחיבר ספר מערכת האלקות על הקבלה, שאחר כך רבי יהודה החייט עשה פירוש סביבו כו', וראיתי בהרמב"ם הלכות אישות סוף פ"ג הגה"ה שהר"ף קיבל מרבינו יחיאל מפארישי, והיו לו תלמידים הרבה, ובתוכם תלמיד שחיבר ספר הנייר, כנראה מהר"ק ס"י קס"ב, וקבלתי מחכמי הדור שחברו בר ששת, שהיה תלמידו מובהק, ואומר בספר שאלות תשובות שלו סימן שישים, שהר"ף היה חכם גדול ברפואה והיו לו חכמים שונאים אותו", והובאו הדברים בסדר הדורות (ה' אלפים), כשהוא אף טורח להוסיף שהיה תלמיד לחכמי איזורא, כך שהתחלפו לו הני תרי גברי אהדדי.

תוספות מסכת נזיר

התוספות הנדפסים לפנינו על מסכת נזיר, הינם גם כן חיבור מבית מדרשו של רבינו פרץ, ואף מובאים בהם מלשונות רבינו פרץ תחת ברכת החיים, מהרפ"ש (נב: בד"ה וליפשוט; נג: בד"ה בתר: שם בד"ה על אלו; נד: בד"ה ת"ש; נה: בד"ה ומדקוק; נו: בד"ה ה"ג אוכל), וככל הנראה מדובר בחיבור שנכתב בישיבתו של רבינו פרץ, ולא רק בחיבור מאוחר יותר שנערך על ידי תלמידי רבינו פרץ במשך השנים (אוצה"ג ח"א עמ' קס"ד).

בקובץ התוספות הנדפס על נזיר, מובאים אחדים מרבותיו של רבינו פרץ, ביניהם רבי יחיאל מפאריז (ב: בד"ה נזיר), רבי יעקב מקינון - הידוע בכינוי רבינו תם מקינון (נג: בד"ה בתר), ורבי יצחק בן יצחק מקינון, הוא אבי רבינו שמשון מקינון, (טז: בד"ה הרני).

לדמותו של הרמ"ר

בשני מקומות בתוספות הנדפסים על מסכת נזיר, מובא כינוי שאינו קיים במקומות נוספים בחיבורי התוספות מבית מדרשו של רבינו פרץ [אך מופיע פעמיים בתוספות ערכין (כד: בד"ה מאי טעמא; שם בד"ה אמר לך) ופעמים אחדות בתוספות תמורה (יד: בד"ה אלא; יז: בד"ה דאיכא; יח: בד"ה אלא; יט: בד"ה אי הכי; יט: בד"ה אדמשמע; כ: בד"ה ולד; שם בד"ה בדמיתק; כג: בד"ה דרבי; כד: בד"ה כיצד; כה: בד"ה דתנא; כט: בד"ה כוון; ל: בד"ה ואיך; לא: בד"ה הא; שם בד"ה ואפילו; לב: בד"ה כל; לב: בד"ה למעילה; לג: בד"ה הנשרפו], ככולם בהוספת התואר 'מ"ו או 'מורי', מלבד שלושה פעמים בתוספות תמורה (יט: בד"ה אי הכי; יט: בד"ה אדמשמע; לב: בד"ה כל) הובא הרמ"ר בלא הוספת התואר [הרמ"ר, 'אומר הרמ"ר (ל): בד"ה אלא לדידך]; 'אומר הרמ"ר' (מז: בד"ה ת"ש).

דבר זהותו של הרמ"ר, לדעת אוצר הגדולים (אות מ/ ערך תרצ"א) [והתקבל בהתלטיות בתוספות הרא"ש נזיר (דבילצק, מבוא הע' 15)], לפי השוואות של מובאות בשם רבי משה מאיברא בתוספות הרא"ש, למובאות בשם הרמ"ר] הרי שמדובר ברבי משה מאיברא, מרבותיו המובהקים של רבינו פרץ, כשלפי זה אף עורכי תוספות ערכין ותמורה, ינקו מבארו של האיש משה. כסימוכין להצעתו, הביא מלשון תוספות תמורה (לא: בד"ה מלא): "והקשה הר"י אחי מורי", ולפי הצעה זו, הרי שהכוונה לרבי יצחק מאיברא, שהיה אף הוא משלושת חכמי איברא, ועל כן לפי זה מורי הרמ"ר הכוונה לרבי משה מאיברא. לפי הצעה זו, התקשה מאד להצביע על פענוח ראשי התיבות 'הרמ"ר', מה שייכות הוא לרבי משה. לדבריו (ח"א עמ' קל"ה): "מיהו תיבת רמ"ד יגעת ומצאתי לפתור נטריקון שלו ולא מצאתי עד כה, ולפום ריהטא נראה לי, שהוא ראשי תיבות ה"רב מ"שה ר"ב, ותיבת רבי, היינו רבי שלי, וצריך בירור, או ה"רב מורי ר"ב, וכן עיקר", אם כי אלו ואלו אינם עולים יפה, בפרט במקומות הנזכרים מעלה באם הובא מ"ו הרמ"ר או מורי הרמ"ר, שהוא דבר זר

אבן יהושע

פנינים מאוצרותיו של מורנו הגה"ח ר' יוסף מרדכי ווייס זצ"ל בעמח"ס 'אבן יהושע'

עניני הפרשה

ביאור הסימן שהיה ליעקב אבינו שאם לא ימות אחד מבניו אינו רואה פני גידנום

נה): כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר, משמע שאם היה חוטא לא היה נמנה במנין השבטים [וכן איתא במדרש בפרשתנו (ב"ד פד, טו) דהטעם שהציל ראובן את יוסף אמר ראובן אני הייתי סבור שנדחתו מכח אותו מעשה והוא מונה אותי עם אחי שנאמר ואחד נעשר מוכבים משתחווים לי, ואיני מצילו, הרי מהו ג"כ שכן שנחשב בכלל השבטים מוכח שלא נידון כחוטא, וכן איתא עוד בסוטה (דף לו): שבשעת הנסיון של יוסף הצדיק נראתה לו דמות דיוקנו של אביו אמר לו יוסף עתידים אחיך שיתבנו על אבני אפור ואתה בעיניך רצונך שימחה שמך מביניהם עיי"ש], ומשום זה לא רצה יעקב אבינו לקבור את רחל עמו שעדיין היו הבנים קטנים, והיה חושש פן ח"ו לא יהיו ראויים להיות בכלל שבטי י-ה, וממילא לא היה לו היתר לישא שתי אחיות, אמנם באמת לבסוף היו כולם צדיקים כולם קדושים כולם טהורים ואפי' יוסף שהיה במצרים נשאר עומד בצדקו וממילא אין לו מקום להתבייש מאבותיו דשפיד עבד בנשיאת שתי אחיות.

ובזה יבאר מה שדרשו חז"ל במס' סנהדרין (דף טז): עה"פ בישעיה ח"ל מה אמר ה' לבית יעקב אשר פדה את אברהם וכי הינן מצונו בעיקב שפדאו לאברהם אמר רב יהודה שפדאו מצער גידול בנים, ופירש"י שהוטל עליו טרח השבטים, והקשו עליו התוס' (שם ד"ה שפדאו) דאין זה צער אלא שמחה, ע"ש. ולדרכנו יש לומר הדבוקה הוא על הצער והפחד שהיה ליעקב בגידול הבנים שנשא את רחל כדי להעמיד את ה"ב שבטים והכנים עצמו לספק כל ימי חייו שמא ימות או יחטא אחד מבניו ויחשב לו לחטא מה שנשא שתי אחיות, הוה בוודאי נחשב לצער גידול בנים, ומיושב קושיית התוספות.

והנה איתא במס' כתובות (דף ה.) עה"פ (תהלים יט, ב) ומעשה ידיו מגיד הרקיע, מעשה ידיו של הצדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר, ופירש"י האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב, שקרויים מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה והכי קאמר ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים, שמתפללים על הגשמים ומטר יורד, ע"כ. הרי כי הצדיקים קרויים מעשה ידיו של הקב"ה.

ומעתה יאירו לנו דברי הנביא לכן מה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם ופירש"י חז"ל שפדאו מצער גידול בנים, והיינו הצער שהיה לו ליעקב בגידול הבנים שעמד כל ימיו בספק עבירה בשביל להעמיד ה"ב שבטי י-ה, אמנם באמת לא עתה יבש יעקב ולא עתה פנו יחזור כי אין לו ליבש בזה שנשא שתי אחיות, והטעם כי בראותו ילדיו ה"ב שבטי י-ה שהם מעשי ידי בקרב, מפני שתמיד קדישו שמי ועל כן והקדישו את קדושו יעקב שיכול הקב"ה לייחד שמו על יעקב אבינו להקרא קדוש יעקב מפני שאין בו שום חטא במה שנשא שתי אחיו, וכמבואר.

ונראה דכין שהיה הדבר בגדר דחוייה שנדחה איסור נשיאת שתי אחיות בשביל המצוה הגדולה להעמיד י"ב שבטי י-ה עמודי העולם ויסוד כלל ישראל א"כ אם בסופו של דבר לא יעלה בידו להעמיד מהם את ה"ב שבטים, א"כ איגלאי מילתא שלא היה צורך מצוה בנשיאת שתי אחיות ולמפרע נחשב הדבר לחטא.

וד"ש רש"י סימן היה בידי מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבני בחיי והיינו שיהיה להשלים תורתו ולהעמיד י"ב שבטים מנשים אלו א"כ מבטח אני שאני רואה פני גיהנם דאז מוכח שלא היה לו עוון בנשיאת שתי אחיות כיון שהיה הדבר לצורך מצוה להעמיד י"ב שבטים, משא"כ אם ימות אחד מבניו בחייו א"כ נחשב לו לחטא מה שנשא שתי אחיות כיון שלא קיים את חובתו בזה להעמיד את ה"ב שבטים.

ובפרט שאם יעמיד רק י"א שבטים לא היה צריך לישא את רחל כלל, שכן מלאה לבד היה יכול לצאת י"ב שבטים, שרדיה היתה זכר ולא היה בקשה עליה רחמים שתהפך לנקבה כמש"כ רש"י (כא) ואילו לא נשא את רחל היתה דינה נולדת זכר, ומבלהה חלפה נולדו עוד י"ב שבטים, א"כ אם היה אחד מבניו מת ולא היה מעמיד כי אם י"א שבטים היה נחשב לו שנישואי רחל היה שלא לצורך.

ולכן שפיד אמר יעקב כשהיה סבור שמת יוסף כי אוד אל בני אבלי שאולה והיינו שסבר שיענש על נישואי שתי אחיות, דמעתה איגלאי מילתא למפרע שנישואי רחל לא היה לצורך מצוה.

ובזה נובן הטעם שלא קרב יעקב את רחל במערת המכפלה כדי שלא יבש מאבותיו שנשא שתי אחיות כמש"כ הרמב"ן, והיינו כיון שהיה הדבר עדיין תלוי ועומד אם יחבו בניו בחיים שיצא מהם י"ב שבטים ולא ידע עדיין מה יהא בסופם, לכן לא קבר אותה במערת המכפלה כדי שלא יבש מאבותיו.

ביאור הפסוק מה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וגי'

ולפ"ז מבואר מאוד הפסוק בישעיה (כט, כב) לכן מה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבש יעקב ולא עתה פנו יחזור כי בראותו ילדיו מעשה די בקרבו קדישו שמי והקדישו את קדושו יעקב וגי', והיינו שכן שלבסוף זכה יעקב אבינו להעמיד י"ב שבטים ולא מת אחד מהם בחייו ע"כ לא עתה יבש יעקב ולא עתה פנו יחזור כי אין לו ליבש מאבותיו בנשיאת שתי אחיות כי בראותו ילדיו ומעשה די בקרבו וגי' והיינו שהפך ה' בידו הצליח להעמיד מהם י"ב שבטים א"כ לא נחשב לו הדבר לחטא ואין לו מקום להתבייש בזה.

וביתר שאת יש לבאר דהנה נראה שגם אם לא היה אחד מהשבטים מת במיתה גשמית אלא שהיה חוטא ולא היה ראוי להקרא בכלל שבטי י-ה ג"כ היה נחשב כאילו לא העמיד י"ב שבטים, וכמו שאמרו בגמרא (שבת

ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו ויאמן להתנחם ויאמר כי אחד אל בני אבלי שאולה וגי' (לה) ופירש"י אמר סימן זה היה מסוד בידי מפי הגבורה שאם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאני רואה גיהנם [ביתר ביאור במדרש תנחומא ויש (ט) מהו כי אוד אל בני אבלי שאולה, אמר אני מת עם מיתת הרשעים לעוה"ב, שהבטיחני הקב"ה על י"ב שבטים, והרי נטרף אחד, מהם שמא לא זכיתי בהן ואני מת בשני עולמות, רצונך לדע לך, כיון שראה אותו חי, אמר לו אמותה הפעם, אמר כשבאו בני ואמרו לי יוסף מת הייתי אומר מת שני פעמים, עכשיו שראיתי אותך חי מבושר אני שאני מת אלא עכשיו בלבד, לכן אמר אמותה הפעם, ע"כ]. ויש להבין הקשר בין הדברים שאם ימות א' מהשבטים עלול הוא לירש גידנום, ואם חייו כולם אינו רואה פני גיהנם.

וג'ל דהנה הראשונים האריכו למעניהם בטעם שנשא יעקב אבינו שתי אחיות, ובספר גור אריה להמהר"ל בפרשת ויגש (מו, י) כתב לבאר ח"ל אע"ג שהאבות היו מקיימים את התורה, כי כמו שידע יעקב התורה ברוח הקודש, כך היה יודע שיש לו לישא שתי אחיות והם הנונים לו להעמיד י"ב שבטים עמודי עולם וכו', ואין זה שלא שמר התורה, אך כי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומי שהיה מודיע להם התורה הודיע להם גם כן זאת, והודיע ליעקב כי ראו לו שישא שתי אחיות כמו שנאמר אלהיהם להקריב בחייו ע"כ.

ונראה דלפי דרך זה היה הדבר בגדר דחוייה והיינו שידע יעקב ברוח הקודש שהוא צריך להעמיד י"ב שבטים עמודי עולם ויסוד כלל ישראל, ובשביל מצוה ובה זונדחה איסור נשיאת שתי אחיות, וכמו שמצינו לעונן טומאה בקרבן ציבור שמפני החשיבות של קרבן ציבור צוותה התורה להקריב אותם גם בטומאה, ומ"מ אין זה היתה גמור והיכי דאפשר להקריבן בטוהרה מהדרין לעשותן בטוהרה כמש"כ רש"י במס' יומא (ו' ד"ה דחוייה).

ועל כן איתא במס' פסחים (קטז): שלעתיד לבא יענו ליעקב אבינו כוס של ברכה לברך ולא יצא לברך מפני שנשא שתי אחיות, והיינו משום דגם לאחר שהותר לו הדבר לצורך מצוה רבה אז מ"מ סבר שיש בזה איזה חסרון ומשום זה לא יצא לברך. וכן מצינו ג"כ לעונן הקרבת אליהו קרבן בחייו בהר הכרמל שהותר עפ"י נביא, ועכ"ז כתב רש"י בפרשת וישלח (לה, יא) עה"פ גוי וקהל גוים היו ממך רמ זלו שעתידיים בניו להקריב בשעת איסור במוות כגויים בניו אליהו, הרי דאף שהותר הדבר עפ"י נביא מ"מ קראו הכתוב שעושים כמו גוים, ולכן לא יצא יעקב אע"ג לברך למרות שהותר לו הדבר ברוח הקודש.

וכן כתב הרמב"ן בפרשת וחי (מח, ז) לבאר הטעם שלא קבר יעקב אבינו את רחל במערת המכפלה כדי שלא יקבור שם שתי אחיות כי יבש מאבותיו, והיינו כג"ל דמ"מ נחשב הדבר קצת מענן פגם אף שהיה הדבר בהיתר גמור עפ"י רוח הקודש.

חמידא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

בהיוב הדלקת נר הנוכה לאיש ואשתו והמסתעף (א)

ועליה מוטל מצות הדלקה על כרחא תצא לחוץ להדליק, מכל מקום אם יש כאן זכר המדליק, אין מן החסידות שתחמיר על עצמה בזה ותביא עצמה לידי חשדא, והשתא אף על גב שכולם מדליקין בפנים, מכל מקום מנהג הראשון לא זו ממקומו, כך נראה לי נכון בעזרת השם יתברך, ודבריו מחודשים מאד. מעתה נחזור לברר עיקר הנידון, כי מאחר ואשתו כגופו, הרי הוא ואשתו נחשבים כאחד, ועל ידי שמדליקה אשתו בביתו, הרי זה נחשב כאילו הוא הדליק בעצמו, ואין שייך הידור בזה שידליק כל אחד בפני עצמו, כי כשם שלא הייבו את האשה להדליק אחר שהדליק האיש, כך אין מקום לחייב את האיש להדליק אחר שכבר הדליקה האשה, על כל פנים בביתו.

ב. דעת המתירים להדליק בברכה אף אם אשתו הדליקה בביתו

דעת התרומת הדשן להחיר לברך משום הידור של איש ואשתו כשאנים בבית אחד

ה. התרומת הדשן (סי ק"א) כתב בפשיטות, כי כשם שיש דין מהדרין בתוך הבית לכל בני הבית, להדליק נר לכל אחד ואחד, כך באותה מידה ישנה דין מהדרין כשהאשה מדליקה בתוך הבית, שידליק האיש בפני עצמו.

כפשוטו מבואר מתוכן דברי התרומת הדשן, כי למעשה מאחר ואשתו כגופו אין שייך מציאות של הידור שידליק האיש והאשה כל אחד מהם בפני עצמו בתוך בית אחד, ורק שאר בני הבית יש כלפיהם את מציאות ההידור של נר לכל אחד ואחד, אך כאשר האיש והאשה נמצאים בשני מקומות, אף בזה יש מציאות של הידור מצד נר לכל אחד ואחד, והיינו כי אשתו כגופו היינו רק אם אשתו נמצאת במקום בו הוא מדליק, שעל כן מאחר ואשתו כגופו אין שייך מציאות להדר שכל אחד מהם ידליק בפני עצמו, אך כשאין אשתו נמצאת עמו במקום אחד, אין משמעות לכך שאשתו כגופו, ושוב שייך להדר שכל אחד מהם ידליק בפני עצמו.

חילוק בגדר אשתו כגופו כשני בתים לענין עצם החיוב ולענין הידור

ו. אף כאן צריכים להדגיש, כי אף בשני בתים אין חיוב על האיש להדליק אחר שאשתו הדליקה בביתו, ואין זה אלא שיכול האיש להדר ולהדליק משום הידור זה, וסיבת הדבר שאין חיוב על האיש להדליק במקום בו הוא שוהה, הוא משום שאנו אומרים אשתו כגופו, ונמצא כי מצד אחד אנו אומרים אשתו כגופו אף בשני מקומות, ומשום כך אין חיוב על האיש להדליק בנוסף לאשתו, אמנם מצד שני אין אנו אומרים אשתו כגופו בשני מקומות בכדי שלא יהיה מקום להדר שידליק האיש בנוסף על הדלקת האשה, והדברים מחודשים מאד מצד הסכרא.

שאלה: יש לדון כאשר הבעל נוסע מביתו בימי החנוכה, כפי שהדבר מצוי בקרב קהילות החסידים, שנהגו ליסע על שבת חנוכה לרכב, ופעמים רבות נותרים שאר בני הבית על שבת חנוכה בביתם, או שמתארחים אצל משפחה אחרת, ויש לעיין, האם על הבעל חל חובת הדלקת נרות חנוכה אצל רבו, ואף אם נאמר שאין עליו חיוב, מכל מקום יש לחקור אם יכול להדליק נרות חנוכה בברכה, או שמאחר ובני ביתו מדליקים בעצמם בביתו, או לכל הפחות יוצאים ידי חובה במקום התארחותם על ידי בעל הבית, שוב אין לו אפשרות להדליק נרות חנוכה בברכה.

א. יסוד חיוב האיש והאשה

פטור הבעל כשאשתו מדליקה בביתו

א. מבואר בגמרא (שבת כג.): "אמר רבי זירא, מריש כי הוינא כי רב משתתפנא כפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיכי איתתא אמנינא השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי", הרי להדיא כי אם מדליקים בני ביתו של אדם בביתו, הרי הוא פטור מהדלקת נרות חנוכה, ועל כן אין לנו אלא לברר, האם מותר לו לברך בברכה ככל שירצה לעשות כן, או שמוא אינו יכול לברך בברכה מאחר ומדליקים עליו בביתו.

התמיהה טועה אין נשים מדליקות מהידור נר לכל אחד ואחד

ב. להבנת הדברים יש להקדים שורש חובת האשה בהדלקת נרות חנוכה, שהרי מבואר בגמרא (שבת כא): "מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד", ואם כן כפשוטו בכלל ההידור של נר לכל אחד ואחד, הרי זה כולל גם כן לאשתו ובנותיה, ואם כן יש ליתן לב להבין, מה טעם לא מצאנו שיהיו הנשים והבנות מדליקים נרות חנוכה, וכך תמה השער אפרים (סי מ"ב).

טעם הפטור משום אשתו כגופו

ג. האליה רבה (סי תרע"א ס"ק ג) כתב ליישב בזה, כי טעם הדבר הואיל וקיימא לן (ברכות כד.) אשתו כגופו, על כן לא שייך מהדרין בזה שתדליק גם כן אשתו, כי היא נחשבת כגוף אחד עם בעלה, ואחר שכבר הדליק הבעל, אין מקום לחייב את האשה להדליק מדין הידור.

טעם הפטור משום כבודה בת מלך פנימה

ד. לגבי בנות כתב החתם סופר (שבת כא: בד"ה והמהדרין): "ונראה לפי עניות דעתי, בתחילה כשתיקנו נר איש וביתו על פתח ביתו מבחוץ, ונמצאו בישראל מהדרין שיצאו לחוץ והדליקו בעצמם נוסף על הדלקת של בעל הבית, אז לא נמצא שום אשה שתהיה מהמהדרים, כי אין כבודה לצאת בחוץ ברשות הרבים לעיתותי ערב ולהדליק בין האנשים, נהי אם אין האיש בביתו

א. כך כתב הרמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"א): "והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית, נר לכל אחד ואחד. בין אנשים בין נשים".

והרי כל אחד יכול להחליט שאינו רוצה שיוציאו האחרים, ומדוע זה יש להחשיבו כברכה שאינה צריכה מה שאינו יוצא ידי חובתו בהדלקת אשתו, הא סוף כל סוף אין כל הכרח שיצא ידי חובתו ההדלקה על ידי אשתו.

וכתב ליישב בזה, כי צריך לומר, שגדר התקנה גבי נר חנוכה, הוא שאיש ואשתו אם מדליק אחד מהם יוצאים שניהם ידי חובה, באופן ששוב אין עליהם חיוב, ואין זה כי יצא ידי חובה על ידי השני, אלא שהדלקת אחד מהם פוטרת את שניהם מחובת ההדלקה, וממילא אין הדבר תלוי בכוננתו, ושוב לא יוכל לברך.

דין נר איש וביתו שיכול לכוון שלא לצאת ידי חובה ולהדליק מעיקר החיוב בברכה

יב. לזה יש להסמיך את דברי הגרעק"א (תניינא סי' י"ג) שהביא מחלוקת האחרונים במי ששכח לברך על נר ראשון, אם יכול לברך על הנר השני, ונחלקו בזה הפרי חדש (סי' תרע"ב ס"ב בד"ה נשאלת) והאליה רבה (סי' תרע"ב ס"ק ז), והעיר בזה, שהרי בדין הידור של נר לכל אחד מברך כל אחד המדליק, ומדוע זה בהידור של מוסף והולך לא יאמרו גם כן שיוכל לברך. וביאר בזה הגרעק"א, כי בהידור של נר לכל אחד, הרי כל אחד מהם מכוון בסתמא שלא לצאת ידי חובה רק על ידי הדלקתו הוא, וממילא יכול כל אחד לברך בשופי על הדלקת הנרות שלו, כי עוד לא יצא ידי חובה מתחילה, ואין זה בגדר הידור, מה שאין כן בהדלקת הנר הנוסף, הרי כבר יצא ידי חובה בנר הראשון, ואין לברך רק על הידור.

ולפי דברי הברכי יוסף הנזכרים נמצא, כי רק בכל בני הבית שייך לומר שאינו יוצא בהדלקת חבירו, מה שאין כן בהדלקת איש ואשתו, צורת ההדלקה מצד עצמה פוטרת את שניהם, ואין שייך שאחד מהם לא ירצה לצאת ידי חובה על ידי השני, ועל כן אינו יכול לברך אף אם כיוון בדעתו שלא לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו בביתו.

ביאור מחלוקת המהר"ל והמהרש"ל בגדר חובת 'אשתו כגופו' אם הוא כ'נר איש וביתו'

יג. נמצא לנו, כי גדר הוויכוח בין המהר"ל למהרש"ל הוא, כי לדעת המהר"ל אופן התקנה מעיקר הדין של אשתו כגופו ושל כל בני הבית שזה הוא, ובשניהם גדר הדבר שהכל יוצאים ידי חובה על ידי הדלקה אחת, ולכן אם יכול כל אחד מבני הבית לברך על הנר שמדליק לעצמו, ומשום ששייך לכוון שלא לצאת ידי חובה האחד בהדלקת השני, אם כן הוא הדין לאיש ואשתו, שייך שהאיש יכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, ושוב יוכל להדליק בברכה מעיקר הדין.

אמנם דעת המהרש"ל הוא, כי אופן תקנת אשתו כגופו שונה מאופן התקנה עבור כל בני הבית, שתקנת אשתו כגופו היא שיפטרו שניהם על ידי הדלקה אחת, ואילו תקנת כל בני הבית הייתה שיצאו כולם על ידי אחד מהם שידליק, ולכן רק בכל בני הבית שייך לומר שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת השני ועל כן יכולים הכל להדליק בברכה, אמנם אשתו כגופו הוא סברא לפטרו אחר הדלקת אשתו, ושוב אינו יכול לכוון שלא לצאת ידי

תמיהה על מקור גדר חיוב אשתו כגופו

יד. אם כי קצת צריך עיון, מהיכי תיתי לנו בדברי הגמרא והראשונים, שיהיה חילוק בין תקנת ההדלקה מעיקר הדין נר איש וביתו בין איש ואשתו, לבין שאר בני הבית, ואין אלו אלא דברי נביאות², וקצת צ"ע.

דעת המהר"ל שאם אין הבעל מכוון לצאת ידי חובה יכול להדליק בברכה

ז. המהר"ל (סי' קמ"ה) כתב גם כן שיש אופן שיוכל האיש להדליק בברכה, והוא על ידי שיוכוון האיש שלא לצאת ידי חובתו בהדלקת האשה, ובזה יוכל להדליק בברכה, הואיל ולא יצא ידי חובתו בהדלקת האשה בביתו.

נמצא כי שני דרכים מצאנו שיוכל הבעל לברך ולהדליק הנרות במקום שהותו, או משום דין מהדרין, שיכול האיש להדר במקום אשתו כגופו ככל שאינם במקום אחד, או משום שאינו יוצא ידי חובתו, ובזה הרי הוא מקיים את עיקר הדין, ולא מדן מהדרין, שכן לא רצה לצאת ידי חובת ההדלקה על ידי אשתו.

ג. דעת החולקים שלא ידליק הבעל בברכה אם הדליקה אשתו בביתו

דברי הבית יוסף שהוא ברכה שאינה צריכה

ח. הבית יוסף (א"ח סי' תרע"ז) כתב אחר שהביא בקצרה את דברי קדמוני האחרונים הנזכרים שיכול להדליק בברכה במקום שהותו: "ולי נראה דאין לסמוך על זה, לברך ברכה שאינה צריכה". אמנם הרמ"א בדרכי משה (שם סי' ב') כתב להשיג על דברי הבית יוסף, שכן טעם קדמוני האחרונים ונימוקם עמם, ואין מן הסברא לחלוק עליהם, ועל כן הכרעת הרמ"א שיכול הבעל לברך במקום שהותו, אף שאשתו מדליקה בביתו.

הידור איש ואשתו בשני בתים הידור חדש שלא הוזכר בש"ס ופוסקים

ט. סברת הבית יוסף שלא לסמוך על זה, ושלא להתיר להדליק בברכה, ביארו האחרונים, כי הנחה זו של הידור איש ואשתו בשני בתים, הוא הידור חדש שלא הוזכר בגמרא, שלא מצאנו רק הידור נר לכל אחד ואחד, שהכוונה לכל בני הבית, ובזה אין מקום להידור הדלקה על ידי איש ואשתו, ואם כן אין לנו להמציא מעצמינו הידור חדש של איש ואשתו כשאינם בבית אחד.

טענת המהרש"ל כי אין יוכר הכוון שלא לצאת ידי חובה

י. המהרש"ל (סי' פ"ה) קיבל גם כן את דעת הבית יוסף שלא ידליק האיש בברכה כאשר אשתו הדליקה כבר בביתו, וכתב בזה נימוק נוסף, שכן מאחר וחכמינו ז"ל תיקנו שיצאו האיש ואשתו בהדלקה אחת, אין רשות ביד האיש לכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו בביתו, ועל כן אינו יכול להדליק בברכה במקום שהותו.

ככל הנראה, שני סברות אלו מתייחסים לשני הסברות שהוזכרו לבאר טעם הדבר שיכול להתיר ולברך, כנגד טעם התרומת הדשן שהוא דין הידור איש ואשתו כשאינם שניהם בבית אחד, על זה יש לטעון כי אין כח בדינו להמציא דיני הידור חדשים שלא הוזכרו בש"ס ופוסקים, וכנגד טעם המהר"ל שהוא משום שבידו שלא לצאת ידי חובה על ידי הדלקת אשתו, על זה יש לטעון כי אינו יכול שלא לצאת ידי חובה על ידי הדלקת אשתו, מאחר וכך הוא צורת ההדלקה לכתחילה שהעמידו חכמינו ז"ל.

תקנת אשתו כגופו שנפטר על ידי הדלקת אחד מהם ואין מועיל לכוון שלא לצאת ידי חובה

יא. אכן הברכי יוסף (סי' תרע"ז ס"ב) כתב לתמוה על עיקר דברי הבית יוסף, שכן מה מקום יש לומר שהוא ברכה שאינה צריכה,

ב. אם כי דמז לדבר נראה קצת מלשון רש"י (שבת כא: בד"ה נר) שכתב: "נר אחד בכל לילה, ואיש וכל בני ביתו סגי להו בני אחד", וניתן להבחין בין 'איש' לבין 'בני ביתו' הכלולים בעיקר את ילדיו, ואם כן אשתו בכלל הדלקת האיש, וכן דייק הפרי מגדים (סי' תרע"א מש"ז ס"ק א').

בניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל קעינג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
דאב"ד ביד"צ אודה מיישור לדני מונזנות ואישות

כ"ל דברי הרמב"ן באות הקדום) אחר גזירת המקום הוא, לעבד ימכר יוסף, וכל שבועיים, חריצות-דעת-רובא, לא יפעלו נגד גזירה דהש"ת, כ"י הגזירה אמת והחריצות שקר", כפתגם הרמב"ן דלעיל.

(וע"ע במדויב רבה בפרשתן (פרשה פ"ד, י"ז) שכתב שם בהאי לישנא, ר' יהושע בן ביותם בשם ר' יהודה בר סימון כתיב ישע"י ס"ג, י"ז) למה תתעז ה' מדרכיך, כשרצית נתת בלבם לאהוב, וכשרצית נתת בלבם לשנוא, ועי"ש בפירושו מהר"ו ומתנ"ז שכתבו (וכל אחד לפי דרכו וז"ל) דהש"ת הטת והתעה ללב השבטים באהבת ושנאת יוסף לכל אשר יחפוץ, כדי שיצא לפועל דברו במכירת יוסף עי"ש, וע"ע במדויב פרשה פ"ד י"ב, א"ר חמא בר חנינא, הדברים הללו ה"י יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחננין, יודע היית- הייתי, שאח"כ שונאים אותך והיית אומר לי הנני ע"כ, וכל אלו הדברים למקום אחד הולכים, דבמקום גזירת המקום, אין חכמה ואין עצה וכו', ואין כלום, וכלשון הדין דבנינו הרמב"ן דלעיל ובהודעת הכתוב, "גזירה אמת והחריצות שקר".

ד) טרחנו הרבה ביישוב קושיא הנ"ל, ועלה לנו מהלך נכון בעזהש"ת, וכדלהלן, מה שהקשה הרמב"ן ע"ד רש"י למה לא הצילוהו בני השפחות (וכ"ל, אות א) אין הכוונה להצלה לגמרי (דזה לא יתכן, נגד גזירת הש"ת, וכ"ל באות הקדום) אלא יל"פ בכונתו ז"ל, דעל הקרא ולשונו קאי, קרא דלהלן, וישמע ראובן ויצילוהו מידם ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם (בראשית ל"ז, כ"א כ"ב) דמזה נראה ברור, דראובן הוא המציל ולא בני השפחות (כיתר ביאור, מקראי הנ"ל נראה, דאף שיוצא על ה"י לו לראובן בדבר הצלה זו, משאר האחים, דרק הוא לבדו נזכר בדבר הצלה זו, ולא שום אחד משאר האחים) וע"ז הקשה הרמב"ן (והנה לעיל, ראשית הדברים) דלדעת רש"י דיוסף קירב לבני השפחות, למה לא הצילוהו, והצלה דראובן "בהשלכת יוסף לבור" קאי, למה לא השתתפו בני השפחות גם הם בהצלה זו, ורק ראובן המשתדל ומצילו ליוסף בהצלה זו, כהוכחו בקרא.

ברם מה שהקשה הרמב"ן ז"ל אח"כ, ועוד כי נראה בכתוב כי כולם הסכימו במכירתו (וכ"ל, העתקת הדברים) זה עדיין צ"ב, אחרי דמכירת יוסף הוכרחה להתקיים בדבר ה', וכל כגון דא אמורה פתגם הרמב"ן דלעיל-הגזירה אמת והחריצות שקר, וע"כ משמים הטו לבב בני השפחות-נגד ההגיון, שיישיעו לדבר זה, ו"ל על ז"ה, ובהקדמת קרא דלהלן (בראשית ל"ז, כ"א) ויעברו אנשים מדינים סחרים ומשכלו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישראל ופרש"י, וימכרו, בני יעקב את יוסף מן הבור, וימכרוהו לישראלים וישבו לאכל לחם וכו' והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד עי"ש (קשה להתייק הנ"ל, כנאמר) דבני יעקב משכו את יוסף מן הבור ומכרוהו לישראלים, אמנם בהת"ם על התורה כתב וז"ל, לולי שיוסף אמר להדי' אני יוסף אשר מכרתם אותי הנה, ה"י ראוי לפרש ע"י פשוטי המקראות, שהאחים לא מכרוהו, אלא רצו למכרו, אבל בק כך עברו אנשים מדינים על הבור, והם הם שמשכוהו ומכרוהו לישראלים, וכשכא ראובן אל הבור שליח מאחיו

המכירה, ולפי"ז צ"ב דברי הרמב"ן הנ"ל, במש"כ, וראובן עמהם, דו"ק ותראה כי הדברים צ"ב.

ב) והי נראה לפרש דברי הרמב"ן הנ"ל במש"כ, ואם כן למה "לא הצילוהו" בני השפחות וכו', דלאו לענין "הצלת מכירת יוסף" כיון (כמו שרואה מפשטות דבריו, כ"ל אות הקדום) כי אם למש"כ הרמב"ן להלן על הקרא ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם (בראשית ל"ז, כ"א) וז"ל שם באה"ד, והכתוב סיפר מה שאמר להם ראובן ושמעו אליו (והוא השלכה לבור) אבל דברים אחרים אמר להם מתחילה שלא קבלו ממנו, כמו שאמר להם (בראשית מ"ב, כ"ב) הלא דברתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם, וכאשר ראה שלא שמעו לעצבו, אמר להם, אם כן אל תשפכו דם בידים (וע"ע ברמב"ן בפרשת מקץ על הקרא הנ"ל אל תחטאו בילד שכתב בה"ל, והנה ראובן ענה להם, שכבר אמרתי אליכם בשעת מעשה שלא תחטאו בו כי ילד הוא, ומפני נערותו חטא לכם, וראוי לכם להעביר על חטאת נערותי, ע"כ) מבוואר מזה, דראובן אמר להם לכל האחים להניח ולעזוב את יוסף לגמרי ולהעביר על חטאת נערותי, זה י"ל הפ"י ברמב"ן בתחלת דבריו (בקושיותיו על דעת רש"י ז"ל דיוסף אהב וקירב לבני השפחות, כ"ל) ואם כן למה לא "הצילוהו" בני השפחות וכו' והנה הם ד' וראובן ה"י עמהם (ע"כ) ו"הצלה" זו, "הצלה לגמרי" משמע, ור"ל בזה, להצלה בתחלת הדברים בענין, ובשארם להם ראובן אל תחטאו בילד (ולעזוב את יוסף לגמרי כ"ל) למה לא ה"י כן גם דעת בני השפחות (שאהבן יוסף וקירבן, לדעת רש"י הנ"ל) ועי"ז ויצאו לפועל דבר זה לעזוב את יוסף לחלוטין, והי יוסף ויצול לגמרי מיד שאר האחים, על שהם הרוב (ד' בני השפחות, ויוסף וראובן עמהם) זהו קושיית הרמב"ן ז"ל.

ג) אמנם א"א לומר כן (לענין) בפ"י דברי הרמב"ן אלו, כי עומד נגדנו, דברי הרמב"ן להלן, על הקרא וימצאהו איש והנה תועה בשדה (בראשית ל"ז, ט"ז) וז"ל שם, יאמר, כי הוא תועה מן הדרך ולא ה"י יודע אנה ילך, ונכנס בשדה, כי במקום המרעה היה מבקש אותם, ויארץ הכתוב בזה, להגיד כי סיבות רבות באו אליו שה"י ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו, ולהודיענו עוד, "כי הגזירה אמת והחריצות שקר", כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו, להביאו בידם, ולזה נתכוונו רבותינו (בראשית רבה פרשה פ"ד, י"ד) באמרו, כי האשים האלה הם מלאכים, שלא על תנם ה"י כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת היא תקום, ע"כ, ויצא מדברי רמב"ן אלו בהודעת הכתוב (וימצאהו איש והנה תועה בשדה וכו') בהקדמתו לפרש"י, ויארעו אף דברים מוגד להשכל ע"כ יוסף שאף שה"י חזק לחזור לאביו, בתעוהו בשדה, לא ארע הדבר כן, על שגזירת הקב"ה במכירתו הוכרחה להתקיים, ויפס לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו לידם, כדלעיל ברמב"ן לפי זה ל"ש לדיקשות (לכאורה) גם קושיית רמב"ן על רש"י (אחרי דיוסף אהב וקירב לבני השפחות) למה לא הצילוהו (ראה לעיל, ראשית הדברים) כיון דרובא ה"י (בני השפחות, יחד עם ראובן ויוסף) ולפרש כונתו ז"ל, שיצילוהו האחים "לגמרי" כדברי ראובן בתחלה (לעצמו לגמרי,

אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (בראשית ל"ב)

וכתב על זה הרמב"ן בה"ל, והוא נער את בני בלהה, שה' עושה מעשה נערות, ממשמש בעיניו ומתקן בשעריו, את בני בלהה, כלומר ורגיל את בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותו והוא מקרבן, את דבתם רעה, כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה ה"י מגיד לאביו, לשון רש"י, ואם כן למה לא הצילוהו בני השפחות שה"י אהב אותן ומקרבן ומגיד לאביו על האחים בבזיונם, ואם נאמר שיראו מן האחים, והנה הם ד', וראובן עמהם, ויוסף עצמו, ותגבר ידם עליהם, ואף כי לא יבאו עמהם במלחמה, ועוד כי נראה בכתוב, כי כולם הסכימו במכירתו, אבל לדעת רבותינו בבראשית רבה (פ"ד, ו) על כולם ה"י מוציא הרבה.

והנכון בעיני, כי זה הכתוב שב לבאר מה שהזכיר, ושיעורו, יוסף והוא נער בן שבע עשרה שנה ה"י רועה בצאן את אחיו, את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו, יאמר כי הוא נער וכו' לא יסדר מהם בעבור נערותו, כי להם צוה אביהם שישמרוהו וישרתוהו, לא לבני הנבירות, והוא מביא מהם דבה רעה אל אביהם, ולכן ישנאוהו אלה הארבעה האחים, ואחר כן אמר כי אביו אהבו, וראי אחיו האחרים כי אותו אהב אביהם יותר מכולם ויקנאו בו וישנאוהו, נמצא שנוא מכולם, בני הנבירות יקנאו בו למה יאהב אותו מהם והם בני גבירה כמורה, ובני השפחות, אשר לא יקנאו בזה למעלתו עליהם, ישנאו בו, בעבור היותו מביא דבתם אל אביהם וכו'.

הבאנו קושב דברי הרמב"ן, שבהם נדון בגליון הזה בעזהש"ת, ויש לנו כאן דברים ישנים אשר אהנו בעתה, גם קצת דברים מחודשים, ונקוה שיהיו בהם חריטנו הע"י והוגי הדברים, גליון זה בר ארבעים ואחת.

א) בקושיית הרמב"ן על רש"י, ואם כן (לרש"י, ד"ל דיוסף קירב לבני השפחות) למה לא הצילוהו בני השפחות, שה"י אהב אותן ומקרבן, ומגיד לאביו על האחים בבזיונם, ואם נאמר שיראו מן האחים, והנה הם ד', וראובן עמהם, ויוסף עצמו, ותגבר ידם עליהם (ע"כ) יש להעיר ע"ז כמה הערות, האחת, מש"כ רבינו ז"ל, והנה הם ד', וראובן עמהם (וכ"ל, לשונו ז"ל) צ"ב, מאי שיאטי' דראובן הכא, אחרי דראובן לא ה"י במכירת יוסף (ובשנים נראה כונת דברי הרמב"ן במש"כ, למה לא הצילוהו בני השפחות, כ"ל, דהמקוון "להצלת מכירת יוסף", וכסיום לשונו, כי כולם הסכימו במכירתו, וזה לעיל העתקת הדברים) ופרש"י להלן (בראשית ל"ז, כ"א) ובמכירתו לא היה שם (ראובן) שהגיע יומו לילך ולשמש את אביו, דבר אחר, עסוק ה"י בשקן ובתעניתו, על שבלבל יצועי אביו ע"כ, ולקושטא דמילתא, רש"י רק טעמא קאמר, אבל זה דלא ה"י ראובן במכירת יוסף, הקרא עצמה צווח ואומר כן שם, אחרי מכירת יוסף, "וישב ראובן אל הבור" והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו ע"כ, הרי מזה ברור ומקרא, דשב ראובן למקום דלשם רק אחר

שכו לא מצאו שם. שכבר קדמו המדינים, ונמצא אירוע מכשול ע"י האחים ממש, רק בגרמא בעלמא, אבל אי"א לפרש כן כנ"ל, ודין סתומים כאן ומפורשים במקום אחר, ע"כ דברי מרן הח"ס ז"ל.

ואף שהחת"ס דחה פי' זה, כבר ציינו שם בחת"ס, דכ"כ הרשב"ם בפרשתן על קרא הנ"ל, וז"ל שם באה"ד, ויעברו אנשים מדינים, בתוך שהיו יושבים לאכול לחם, ורחוקים היו קצת מן הבור בבלתי אכול על הדם, וממתינים היו לישמעאלים שראו, וקודם שבאו הישמעאלים עברו אנשים מדינים אחרים דרך שם, וראוהו בבור ומשכוהו, ומכרוהו המדינים לישמעאלים, ויש לומר שהאחים לא ידעו, ואעפ"י שכתוב (להלן מ"ה, ד') אשר מכרתם אותי מצרימה, יש לומר שהגרמת מעשיהם סייעה במכירתו, זה נראה לי לפי עומק דרך פשוטו של מקרא וכו' ע"כ, וכפי' זה כתב גם ברבינו בחיי בפרשתן (בראשית ל"ו כ"ח) עיי"ש עוד מש"כ לפי"ז בענין העונש של עשרה הרוגי מלכות (ובפ"ל דבינו ד"ל בפרשת מקץ, בראשית מ"ב, כ"א, על הקרא דשם, אבל אסמים אנחנו וכו') וכ"כ גם בחזקוני בפרשתן על קרא הנ"ל ויעברו אנשים מדינים סוחרים.

(וסבבר שמעתי מפר"ר הגאון מו"ח ברוך שפעון שניאורסאה וצלה"ה ראתי' טעעבן ובעל ברכת שמעון, והיא לו דרפסה בספרו ברכת שמעון על התורה פרשת מטות, ליישב בהאי שיטתא הקרא, וישלח אותם משה וכו' ואת פנחס, במדבר ל"א ו', ופי' רש"י שם בפ' השני, דבר אחר, שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר, בראשית ל"ו ל"ז, והמדינים מכרו אותו וכו', והקשה בספר שם משפואל, דהרי המדינים לא גנבו אותו, אלא קנו אותו, ולמה לא הי' להם למכרו, אמנם לפי דברי הרשב"ם ושאר הראשונים ז"ל, דהמדינים הם הם שגנבו את יוסף, לא האחים כפי' רש"י ורמב"ן, איש דברי רש"י הנ"ל בפרשת מטות, ובפי' השני, ע"כ דברי מר"ר הנ"ל, ודפ"ח.)

(ה) לפי"ז י"ל, דאף דהרמב"ן עצמו ס"ל דהאחים הם שמכרו את יוסף לישמעאלים, אבל כיון דדעת שאר הראשונים ז"ל, דמכירת יוסף התקיים בלתי הם, נאף דהרמב"ן עצמו לא ס"ל כן) אבל עכ"פ י"ל אף לדירי', דהמכירה דיוסף שיתקיים "ע"י האחים", לאו בכלל הגזירה הוא, וא"ש בזה קושיית הרמב"ן על רש"י (דס"ל דיוסף קירב בני השפחות) למה הסכימו כולם ואף בני השפחות לזה, והקשוני (לעיל אות ב') מדברי רמב"ן שכתב להלן בקראי, דהגזירה אמת והחריצות שקר (ונגד גזירת המקום לא יפעול סו"ם דבר, וי"ל דאסמים נסתבבה שלא ימחו בני השפחות במכירתו, אף שהאבותו דיוסף) ע"י הת"י, דמכירת יוסף גזירת ה' היא, אבל "שיתקיים מכירת יוסף ע"י אחיו דייקא", לאו בכלל דגזירה (דגם על ידי אחרים ויכל להתקיים גזירה הלוא, ככ"ל דעת שאר ראשונים ז"ל כן, לאמת) וא"ש הרמב"ן בקושייתו דלעיל, עיין בזה, ותראה כי הדברים מתקבלים ב"ה.

(ו) מש"כ הרמב"ן, ותגבר ידם עליהם, ואף כי לא יבאו עמהם במלחמה (ע"ס) הנה כה ראיתי בפ"י מהר"י אבוהב לפרש דברי הרמב"ן האלו, דר"ל, שמלבד שיכולים היו אלו להמשה על השפחה יחד ראובן ויוסף) להתגבר במלחמה על ההמשה (בני לאה, לבד ראובן) שחפצים להורגו ולהצילו מידם, עוד יכולים היו להצילו אפילו ללא שום מלחמה, בגלוי דעתם שאין רצונם בהריגתו, שרדאי לא היו ההמשה עורכים מלחמה כדי להרוג את יוסף ע"כ, ולי הקטן נראה לפרש דברי הרמב"ן הנ"ל, "ואף כ"י לא יבואו עמהם במלחמה, בדרך אחרת ללשון אף כ"י, בכל מקום, לשון כל שכן הוא, וזה לא איש כי"כ לפי מהר"י אבוהב, דרך ותכונה) ובהקדם דברי רש"י בפרשת יגיש על הקרא ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים (בראשית מ"ז, ב') ופרש"י בשם הש"ס שלבו (בבא קמא ע"ב, ע"א) מן הפתותים שבהם לגבורה וכו', שאותם שכפל משה שמתם הם החלשים, ואותן הביא לפני פרעה

עיי"ש, ואותן שכפל משה שמו, בני השפחות כולם הם, דן נפתלי גד ואשר (ראה שם בפרשת זאת הברכה בברכה משה, ותראה) לפי זה י"ל כך, אילו הי' כאן מלחמת אחים, אף דבני השפחות יחד עם ראובן ויוסף, הרוב, אמנם צד האחר (בני לאה, שלא היכפלו שמתם שם בפרשת זאת הברכה) גיבורים הם, ע"כ נצחו הם ונמכר יוסף, אחר דרוב של צד האחר-בני השפחות (ארבעה) חלשים המה, אבל כיון דלא הי' כאן מלחמה, כי אם שיקול דעות בין האחים, לזה יקשה שפיר, למה לא נצחו לבני לאה, רוב האחים (ד' בני השפחות, ויוסף וראובן עמהם) "בדעתם" נגד צד האחר, המועט, עיין בזה, ותראה כי דברינו דברי טעם הם בדברי רמב"ן הנ"ל (תחלת אות זה) בעזרה ש"ת.

(ז) עוד בקושיית הרמב"ן הנ"ל (אות א', לדעת רש"י דיוסף קירב בני השפחות, למה לא הצילוהו) מצאנו כתוב לרבינו אליהו מזרחי, שהשיב על קושיית הרמב"ן כדלהלן, נראה לי, שאין מכל אלה טענה כלל, כי מה שטען, למה לא הצילוהו בני השפחות והוא אוהב אותן וכו' אינה טענה, כי לא היתה השנאה מפני הדבה בלבד, אלא גם כן מקנאת הכתנות והחלומות שגם בני השפחות משותפין בהן, ואף את"ל שהקנאה אינה נופלת רק לבני הגבירה שהם כמוהו במעלה ובכבוד, ולא לבני השפחות, מכל מקום בענין החלומות כולם שוים הם, דמסתמא לא היו רוצים שימלך עליהם והיו משתחוים לו, וכתוב (בראשית ל"ו, ד') ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם וישנאו אותו, וכתוב בתר"י (בראשית ל"ו, י"א) ויקנאו בו אחיו, וסתם אחיו כולל כל האחים, עיי"ש עוד.

מבואר קושייתו ז"ל, דאף דקירב יוסף לבני השפחות ואהבן כדברי רש"י, עכ"ז אין קושיא למה לא הצילוהו, כיון דגם הם היו שונאין אותו, על חלומותיו ועל דבריו, ומשום קנאת הכתנות, וכן כולל קרא ששנאו וקנאו בו האחים, וסתם אחיו כולל כל האחים (ואף דזה הי' אפשר לדחות, ולומר, דס"ל לרש"י דסתם לשון "אחיו" פי' רק בני לאה, וראוי לזה מקרא הזה גופא, יוסף בן שבע עשרה שנה הי' ודעה את "אחיו" בצנן, קאי על בני לאה, ע"פ פרש"ם וחקוני, והוא נער את "בני בלהה" ואת בני זלפה" נשי אביו, הרי חילקו הכתוב לשתי מחלקות, בני לאה קרא אותן קרא סתם בלשון "אחיו", ובני זלפה לא קראן כן) ויש להביא רא"י לדברי המזרחי הנ"ל, מקרא, שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם (בראשית מ"ט, ה') ופרש"י שם, שמעון ולוי אחים בעצת אחת, על שכם ועל יוסף, ויאמרו איש אל אחיו וגו' ועתה לנו ונתרגמו (בראשית ל"ו, י"ט ב') מי הם, אם תאמר ראובן או יהודה, הרי לא הסכימו בהריגתו, אם תאמר בני השפחות, הרי לא היתה שנאתן שלמה, שנאמר והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה וגו' (בראשית ל"ו, ב') וכו' עיי"ש, וצ"ב פי' האי לישנא, "לא היתה שנאתן שלמה", דחול"ל היו אוהבין אותו ומקרא שנאמר והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה וכו', אלא י"ל, דגם אהבה גם שנאה היתה בלבן דבני השפחות על יוסף, מצד אחד אהבוהו על שקירבן, ומצד אחד טינא בלבן עליו, על דאותו אהב אביהם מכל אחיו ועשה לו כתנות פסים, ועל חלומותיו ועל דבריו, ולזאת יקרא, לא היתה "שנאתן שלמה" (דבני השפחות, כלפי יוסף) וא"ש דברי רש"י אלו, גם נסתייעו היטב דברי המזרחי הנ"ל.

כעת ראינו בפ"י שפתי חכמים על דברי רש"י בפרשת ויחי הנ"ל, וראיתי שם בס"ק ה', דברים בשם אדוננו המהרש"ל, וז"ל, לא אמר הטעם (בכני השפחות) משום שלא היו מדברים לפני אחיהם הגדולים מהם (כמו שכתב רש"י הנ"ל על שיכר חבולון) מפני שכיון שאמר לאביהם שחיו קורין לבני השפחות עבדים (ע"י רש"י לעיל ל"ו ב', ד"ה את דבתם) אם כן הוא (יוסף) הוציא שם רע עליהם, והי' להם פתחון פה (לדברי בני אחיהם הגדולים) שהרי יוסף קרא

אותם עבדים, לכן נתן טעם ברור וכו' (מהרש"ל ע"כ, מבואר מזה דעת אחרת ליישב קושיית הרמב"ן דלעיל (ראשית דברינו) למה לא הצילוה בני השפחות ליוסף מן שאר האחים, אף שהוא קירבן, דאח"כ שנאו אותו בני השפחות על שהוציא עליהן שם רע, שהם עבדים, וזה דבר חידוש, יבינה המבין בדעתו.

(ח) הנני בזה בהערה, לפי"ד הרמב"ן הנ"ל (ראשית דברינו) דיוסף הי' שנאו מכולם, שנוי הי' מאחיו בני לאה על שאותו אהב אביהם מכל אחיו, ומבני השפחות הי' שנאו על שהביא דבתם רעה אל אביהם, לפי"ז יקשה עלינו קרא דלהלן סוף פרשת ויחי, ויצונו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר (בראשית נ, ט"ז) ופירש"י שם, ואת מי צויו, את בני בלהה שהיו רגילין אצלו, שנאמר והוא נער את בני בלהה (בראשית ל"ו, ב') ע"כ, ורש"י לשיטת בזה דיוסף קירב את בני בלהה ושררה אהבה ביניהם (וכדברי רש"י אלו כתובה גם בתרגום ירושלמי, דיאס החקוני בקרא זה) אמנם לדעת הרמב"ן דלעיל, דיוסף הי' שנאו גם מבני בלהה על הבאת דבתם רעה אל אביהם, אי"א לומר כן, ובתרגום יונתן על הקרא הנ"ל (ויצונו אל יוסף וכו') כתב, ופקידו ית בלהה, וכתב שם בפ"י יונתן, עיין ברש"י ע"כ, וכונתו לומר, דדברי הת"י "על דרך" שפרש"י הוא, דשליח (שלושים) הי', מי שהי' אהוב על יוסף, וכיון דבלהה גדלתו ליוסף כאם (ראה לעיל בראשית ל"ו, ב' בפרש"י שם) ע"כ נשתלחה להאי ציווי ליוסף, אמנם להרמב"ן גם זה לא יתכן, ולפי מש"כ ברמב"ן כאן בפרשתן פרשתא וישב, על הקרא הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה (בראשית ל"ו, י) ובחז"ל, ולפי דעתו, כי בעת שירד יעקב למצרים כבר מתה בלהה גם זלפה עיי"ש מה שנחלק על רש"י בפתרון חלום השני דיוסף, לפי"ז אדא לא להרמב"ן דברי הת"י הנ"ל (בקרא דיוצונו אל יוסף וכו', דבלהה נשתלחה) כיון דבלהה כבר לא היתה בחיים כבר בנזון ירידת מצרים, לפי"ד רמב"ן.

(ט) והי' אפ"ל, כמש"כ בספרנו על האי קרא, ויצונו אל יוסף, ציוונו לעבדי יעקב או ולתלם על אודות יוסף ע"כ, וי"ל דכן ס"ל גם להרמב"ן, דהשלוחים היו כגון אלו הנ"ל, אבל גם זה לא אי"ש לפי"ד הרמב"ן לעיל בפרשת יגיש על הקרא ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנציבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתדוע יוסף אל אחיו (בראשית מ"ה, א') וכתב ע"י הרמב"ן וז"ל, וטעם בהוצאתו, שהוציאם משם (יוסף) כדי שלא ישמעו (מצרים) בהוכירו להם המכירה, כי תהי' להם לתרפה וגם אליו למכשול, שיאמרו עבדי פרעה ומצרים עליהם, אלו אנשי בוגדות, לא יגורו בארצנו ולא ידרכו בארמנותינו, בגדו באחיהם, גם באביהם בגדו, מה יעשו במלך ובעמו, וגם ביוסף לא יאמינו עוד ע"כ, מבואר כאן דעת רבינו הרמב"ן ז"ל, דמכירת יוסף הוצרך להשמר בסוד, בכדי שיבחו להם המצרים לבני יעקב לגור במצרים, ולא יאמרו עליהם, אנשי בוגדות הם, לא יגורו בארצנו וכו', כנ"ל.

ואם נאמר דציוונו אל יוסף (דפי ויחי) ויצונו אל יוסף (וכו') הי' על ידי אנשים זרים (עבדי יעקב או זולתם, ככ"ל דברי הספונים) הרי יתגלה סוד מכירת יוסף לכל ובקלות, ויהי' על ידי זה מכשול גדול למגורת בני יעקב במצרים, בעתיד (ככ"ל ברמב"ן) והדק"ל, מי היה השליח לבקש מחילה מיוסף כנ"ל פרשת ויחי (לדעת רבינו הרמב"ן, ראה ע"פ"ל כל דיבורי הרמב"ן שהבאנו, והתערה על בורח היא) אחרי המחשבה עלה לנו לומר, דהשלוחים (בציוונו אל יוסף, דפי ויחי) היו ראובן ובנימין (לדעת רש"י) ושאר ראשונים, דש"לוחים היו דברים) ולדעת התרגום יונתן (ככ"ל אות ח') דבלהה נצטרות בשלוחות זו, באופן דהי' כאן רק שליח אחד) י"ל דהשליח המיוחזר לזה הי', או ראובן או בנימין, שניהם אלו אהבן יוסף מעולם, וגם לא יתגלה מכירת יוסף על ידיהם, כמובן, וק"ל.

אגוד פלאות התורה

מחנך אגודתנו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות לפרשת וישע

עונשו של יוסף הצדיק על שהוציא דבה על אחיו

דבר פלא מצאנו, האין שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, כמאמר חז"ל במסכת יבמות (קמ"א), במה שכתב הרפ"ן חיים זצ"ל בספרו 'שמירת הלשון' (שער הוכחה פי"ט מהדור) בשם 'ספר הקנה': "יוסף הצדיק נענש על שהוציא דבה על אחיו, ולכן נהגלגל בחסדי אחד, וכאשר נפטר אותו חסיד בא חזיר ונדרר לשונו. וראה אדם אחד ואמר: 'הלשון שהוציא מרגלית תורה מפיו כך, זו תורה וזו שכרה!' ויצא לתיבות הרעה. והוסיף על זה הרפ"ן חיים זל, שאותו אדם שייצא לתרבות רעה היה אלישע בן אבויה, כדאיתא במסכת קידושין (ל"ט). להאיכא דאמרי המובא שם, שהיה זה לשונו של 'חוצפית המתורגמן'. ונמצא שהיה חוצפית המתורגמן לגלגל של יוסף הצדיק.

יהושע לא היה בבחרותו בן תורה מפני שהיה מזרע יוסף שהוציא דבה

עוד מצאנו שגענוש יוסף הצדיק על שהוציא דבה על אחיו, שכתב במדרש תלפיות (ענין יהושע) שיהושע בתחלה בבחרותו לא היה בן תורה, וקראו אותו 'כסיל', מפני שהיה מזרע יוסף שכתוב בו (מ"א ש"א) 'ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, והרי נאמר (ספ"ו י"ח) 'מוצא דבה הוא כסיל'. אמנם אחר שנחתב עם משה רבינו עליו זכה לקבל ממנו חכמת התורה, עיין שם. ועיין מה שכתבתי בפרשת בהעלותך (יא ס"ה, אות ג) שיהושע היה תלמידו הגדול של משה רבינו בחכמה, ראה שם פלאות.

השבטים חתכו זנב בהמה לרפואה

בתרגום יונתן בן עוזיאל (מ"א) כתב, שיוסף ראה את אחיו אוכלים בשר האתון והזנב שחלשו מבהמה היה. וכתב בפירושו יונתן דבר פלא: "שימעתי שכן דרך הרועים בארץ שימעאל לחתוך אתון חנב הבהמה כשהיא חולה כדי שתחזור לבריאותה, וכן עשו הם [השבטים] לרפואה, ויוסף לא ידע כלום מרפואה זו וסבר שלאכילה חתכו". ועיין עוד מה שכתבתי מה בפרשת ויקרא (ג"ט אות ג) שבתרגום יונתן מבואר שהשבטים אכן 'אכלו הזנב שחכה, עיין שם.

אחי יוסף רצו לשסות בו כלבים שלא יצטרכו לשפוך דמו בידים

בקינה 'ארזי הלבנון' על עשרה רזוני מלכות (ק"ט) לתשעה באב (ק"ה ס"ה) מקוננים: "חסיד רבי ישבב הסופר הדגוה עם עמדה, וזקוהו והשליטתו לכלבים ולא הקבר בקבורה, ויש להבין על מה עשה ה' ככה לרבי ישבב הסופר, שהגיע לו עונש נורא הזה, שלא די שהרגוהו במיתה משונה ואכזרית, אלא גם השליך גופו הקדוש לכלבים.

ומצאתי שרבינו בעל 'בני יששכר' זצ"ע בספרו 'הגל' ישרה (ש"ך ישבב) מבאר, זה לשונו: "רבי ישבב הסופר מעשרה רזוני מלכות, היה נגלגל שמעון בן יעקב שהשליך

את יוסף לבור שימות שם וכי. ר' ישבב נגלגל שמעון לא זכה לקבורה וכי, אמר"ל על פסוק 'וראו אותו מרחוק' שאמרנו באו ונשסה בו את הכלבים, על כן ר' ישבב ניתן [-לכלבים].

יוסף היה מוקד בשמחה בבית האסורים

במדרש בראשית רבה (פ"ד ה"ד) איתא: "יהי איש מצליח, רבי ברכיה אמר גבר קפוח". ופירש במתנות כהונה: "גבר קפוח, איש מקפין [קופין]. כלומר, צהל ושמה ולב טוב". ובענין יוסף פירש: קפוח, לשון ריקוד. דבר נפלא כתב בספר'ק' מאור ושמש' (פ"ט ט"ז) זה לשונו: "עשה [-יוסף] עצות בנפשו להרחיק מלבו כל העצבות, שתחז מעינה גדולה שבכל המניעות בהיות אדם סר העף, כידוע מדברי קדושים עליונים. והסיד דעתו מדאגתו וצערו וצרתו בהיותו מרוחק מבית אביו, והיה בשמחה המיד כדי שיהיה יוכל לעבוד הש"ת בשמחה ומטוב לב מדוב כל, והיה אוכל ושותה ומסלסל בשערו כדאיתא במאמרים זל, והכל כדי שיהיה שמה וטוב לב מרב כל".

שאלות נפלאות במי שנאסר בבית האסורים

יוסף הצדיק גם בהיותו בשפל המצב, סטר בבית האסורים עם אסירי הרב, לא סר מדרך התורה והמצוות, וכדכתוב (ולגן פסוק כא) 'יהי ה' את יוסף וגו'. וכן במשך כל הדורות, הרבה מאחינו בני ישראל היו שהיושבי הושך וצלמות אסירי עני ובוזל, שנשארו באיתן אמונתם, והיו מוסרים נפשם על קיום התורה והמצוות, בעת שהיו חבושים בבית האסורים, וכמבואר בספרי שו"ת ואנתיק מקצת שאלות ותשובות נפלאות מחבשים האלו.

אסיר שיכול לצאת רק ליום אחד איזה יום יבחר. שאלה נפלאה נשאל הרדב"ז (ידו א"פ, ויבא באלה רב"ה ס"ס ג"ה), זה לשון השאלה: "ראובן היה חבוש בבית האסורים, ולא היה יכול לצאת להתפלל בעשרה, ולעשות המצוות והתחנן לפני השר או ההגמון, ולא אבה שמוע להניחו, וזלתי יום אחד בשנה, איזה יום שיהפץ. יורה המורה איזה יום מכל ימות השנה יבחר ראובן הנזכר ללכת לבית הכנסת".

והשיב הרדב"ז זל: "ראיתי אחד מחכמי דורנו בתשובה דבר זה, צלל במים אדירים והעלה חרס בידו, ועל יסוד רעוע בנה יסודו. בתחלה כתב: דעדיף יום הכפורים, ואח"כ החליפו ביום הפורים, משום מקרא מצלה, ופרסומי נסא, דבעיני עשרה, ואין ראוי לסמוך על דבריו. אבל מה שראוי לסמוך עליו הוא, דאין קיימא לן (פ"ט ט"ז) דאין מעבירין על המצוות, ואין חולק בהו כלל. הלכך המצוה הראשונה שתבא לידו שאי אפשר לעשותה והוא חבוש בבית האסורים קודמת, ואין משיבין את המצוה שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה, שאי אתה יודע מתן שוכן של מצוה. זה פשוט מאד אצ"ל".

קריאת התורה של שבת או קריאתה של מתן תורה בשבועות. שאלה דומה להג"ל נשאל בשו"ת 'מתנה

חיים' (ח"א ס"ב), וזה לשון השאלה: "שאלה בחבוש בבית האסורים, וניתן לו רשיון לצאת מבית כלאו על ב' שבועות ביום, ורשות בידו לבחור יום אחד כפי דעתו, ואינו יודע אם יבוא לבית הכנסת לקריאת התורה שהוא ערב שבועות, או ימתין לשמוע קריאת מתן תורה ביום הג' השבועות".

והשיב: שימתין על קריאת התורה של הג' השבועות, שהיא נחשבת 'חדיר' יחד מהקריאה שקורין בשבת שלפני שבועות, שהרי הקריאה של יו"ט קורין שתי פעמים בשנה, אחת בקריאת הפרשה בכלל קריאת התורה בשבת, ופעם שניה ביום טוב שהוא זמנו ומענינו. עיין שם שהאר"ך לפלפל בדין חדיר ומקודש.

קידוש בליל הסדר על הלוח של המן. בשו"ת 'איש מצליח' (ח"ב ס"ב) נשאל מהג"צ רבי יחזקאל שרגא רובין זצ"ל האדמו"ר מציעשניב, באחד שהיה חבוש בבית הסוהר, ולא הניחו אצלו דק חמץ, והיה מוכרח לאכול חמץ בפסח ר"ל מחמת סכנת נפשות, והשאלה היתה האם יוכל לקדש בליל התנן על חמץ כי על דבר אחר אין לו לקדש, כי נראה כרתתי דסתרי שיבדך ויאמר 'אג המצות' על החמץ.

והשיב: שיש ללמוד דין זה מהמקדש על היין בליל סוכות בביתו מחמת שידרו גשמים, ויש רבים וגדולים הסוברים דאפילו בלילה הראשון כשירדו גשמים פטור מן הסוכה ומקדש בבית. ד"חג הסוכות או 'חג המצות, היינו על הזמן, שהוא באמת חג זה, אבל הוא פטור מן המצוה. מכירת חמץ לנכרי האסיר עמו. בשו"ת 'אגרות משה' (ח"ג ס"ג) ובשו"ת 'חלקת יעקב' (ח"ג ס"ה קס"ד) נשאלו מהאדמו"ר מציעשניב הג"ל, זה לשון השאלה: "היושב בבית האסורים ל"ע, ומקבל מנת חלקו בכל יום לחם ושאר חמצים, אם מותר לו למכור קודם הפסח הסוכות שיגיע אליו בפסח, היינו שעדל יקח מנתו, דלפי החוק רק הוא זוכה במנתו ביום שחולקים אותו ולא מקודם, א"כ נמצא שהנהגה מחמץ בפסח". ושניהם השיבו להתיר.

אסיר האם חייב בסוכה. הגאון רבי יחיא צאלה זצ"ל מגדולי חכמי תימן, נשאל בספרו שו"ת 'פעולת צדיק' (ח"ב ס"ק ק"ט) שאלה במי שהיה בבית האסורים בסוכות, ויכול לעשות לו שם סוכה, אם חייב לעשות לו סוכה שם.

והשיב שאינו מתוויב לעשות לו סוכה, וגם לא יחמיר על עצמו לעשות, זה לשונו: "קיימא לן תשובה כעין תדורו (ס"ה ס"ה). מה דירה עושה אותה האדם מקום שאינו מצטער לישוב שם, כך סוכה אין מתוויב לעשותה אלא במקום שהפץ לקבוע דירתו שם. ובבית האסורים פשיטא שמקום צער הוא ואינו הפץ להיות שם אפילו שעה אחת, ואם כך פשיטא שפטור הוא, שלא חייבוהו חז"ל לעשות שם סוכה ולשבת בה במקום שמצטער, וכדאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה וכו' (שם ע"ב). ואין להחמיר לעשות לו שם סוכה, דכל הפטור מן הדבר ועושהו, נקרא הדין, כדאיתא ברמ"א ס"ה תרל"ט (ס"ה) וכו'".

יארצייט

יום רביעי כד כסלו - רבי חיים חזקיהו מדיני ז"ל - שדי חמד

הגאון רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל מלד בירושלים ביום ז' מרחשון תקצ"ה לאביו רבי רפאל אשר אליהו ז"ל, ולמד שם אצל גדולי ירושלים. בשנת תרי"ג בערך ירד לקושטא שבטערקיי, והרביץ שם תורה והעמיד תלמידים. בשנת תרכ"ז נתמנה לאב"ד קרים שברוסיא, ושרת שם בקודש ל"ג שנה. בשנת תרנ"ט חזר לאר"ק, וקבע מושבו בעיר מולדתו ירושלים עיר"ק. בשנת תרס"א עבר לעיר"ק הברון ה"ו, ונתמנה שם לאב"ד, ושרת שם בקודש עד יום פטירתו ערב שבת קודש וערב תנוכה, יום כד כסלו תרס"ה, ושם נמנחו כבוד. ספריו 'שדי חמד' (ח"י תלמים) נדפסו בווארשא בין השנים תרנ"א-תער"ב. חיבר עוד הספרים: 'אור לי', 'זמנת ישראל', 'מגילת ספר', 'מכתב לחזקיהו', 'נעים זמירות', 'פקודות שדה', ועוד.

הוא היה אומר - נציין כאן כמה דברים שכתב רבינו בספרו המפורסם 'שדי חמד'.

עיי' ב'שדי חמד' (מערכת י' כלל לד) מה שמארין בדין עשיית מצוה בעודו ישן אם יצא ידי תובת מצותו או לא.

עיי' מה שכתב רבינו בספרו 'שדי חמד' (מערכת ר"ה ס"א אות ו') בענין המנהג להשתטח על קברות הצדיקים, מדוע אין בזה משום דורש אל המתים, והביא שם משו"ת מדר"ם שיק (סיפ"ר צג) שהביא בשם הוזהר הק' (אחרי ע) שעיקר הבקשה הוא שהשם יתברך יקבל התפילה בזכות הצדיקים, וגם שהצדיקים נשמחוהם חיים וקיימים, עיי' שם.

עוד כתב רבינו בספרו 'שדי חמד' (מערכת ס"ט ס"ג אות ט') חה לשוננו 'נהגין פה, שאין קודאין החתן בשמו, אלא אומרים חתן מלך'.

עוד כותב רבינו בספרו 'שדי חמד' (מערכת תן וכלה אות כב), שנמנהג קדום הוא בירושלים עיר"ק, שבשבת שלפני החתונה, הקרובים מליכים את החתן לבית הרבנים ולבית החכמים המופלגים, לשק דיהם קודש, ומקבלים מהם ברכת צדיקים שזווגם יעלה יפה.

עוד כתב רבינו בענין אם ברכו ברכה ראשונה על המן בספרו 'שדי חמד' (כללים מערכת כ כלל ק) דהגם שברכו לאחריו ברכת המזון כדאיתא במסכת ברכות (ס"ה) משה תקן ברכת הין בשעה שירד להם מן, מכל מקום ברכה שלפניה לא ברכו כלל, דהלא ברכת הנהנין אינן אלא מדרבנן, ועדיין לא תקנו רבנן לברך.

בספר 'אלף כתב' (אות ר"ג) הובא דבר נפלא, שבתדוד הספרים של הגאון בעל 'שדי חמד' זצ"ל היה לו 'מורה שעוות גדול, ודרכו היה להביט על זה המורה שעוות כל כמה רגעים, והתפלאו עליו באי ביתו מדוע הוא מביט שם כל כך הרבה. לאחר זמן, מצאו שעל המורה שעוות היה כתוב כל התרי"ג מצוות, וכמה וכמה מאמרי ז"ל של דברי התעודות, ואז הבינו התנהגותו במה שעושה פעולות ליכור את כל מצות

ה', כמו שנאמר (במדבר טו לט) 'זראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'.

יום חמישי כה כסלו - רבי אברהם בן הגר"א ז"ל

הגאון רבי אברהם בן הגר"א זצ"ל, נולד בוויילנא בשנת תק"י [י"א שנת תקכ"ו], ונתגדל ונתחנך על ברכי אביו ז"ל, וממנו שאב מעיינות התורה והחכמה. נפטר שם ביום כה כסלו תקס"ט, ושם מנ"כ. ספרו דב פעלים על מדרשי ואגדות חז"ל נדפס לראשונה מכת"י בחארשא תרנ"ד. הגאון רבי אליהו חיים מדינה זצ"ל אבדק'ק לאזה בהסכמתו על ספר הגל' כתב 'שמעתי מפי זקנים הגאונים שהיו בדור שלפנינו הפליגו בגדולת תורתו של הגאון המתבר ז"ל בגולה ובנסות, וצדקתו עד להפליא'.

הוא היה אומר - ביאור נפלא מאד הביא הגאון רבי אברהם ז"ל בן הגר"א מוויילנא ז"ל בספרו דב פעלים (בהקדמה על יב), ובספר 'אוצר י"ד החיים' (אות ה' ס"א), שאביו של ירושע נקרא נון על שם דג בלשון ארמי, והביאו על זה מעשה פלא בשם מדרש, חה לשון ספר 'אוצר י"ד החיים': 'בשנות תרום כשהייתי גע ונד מארצי ומתגורר בארץ אונגארן, הרא לי שם העתקה ממדרש כתב יד, שלכן נקרא ירושע בן נון, משום מעשה שהיה, שבזמן שהיו ישראל במצרים היה שם איש חסיד גדול וצדיק רק לא היה לו בנים, ואשתו בכחה לפניו שיתפלל להשם יתברך שיתן לה הריון כבן זכר מאתו, והתפלל ונתעברה'.

וראתה כי בכל יום ויום היה מצער עצמו יותר מאשר קודם. ושאלה אותו מה זה כי נפשך מרה לך, ולא רצה לגלות לה. ואחר כך נולד לה בן זכר והיה יפה תאר עד למאד, אבל ראתה כי בכל יום מתגבר עליו הצער, ובכחה כל כך לפניו עד שהגיד לה את כל מה שבלבו, שהגידו לו ברות הקודש שכשיגדל אותו הבן אז ידרוג אותו. ואמרה לו אשתו, אתה חביב אצלי יותר מעשרה בנים ואינך צריך סחיום עד לראונו יותר כי אני אעשה לי עצה על זה, והלכה ולקחה תיבה והגיחה בו את התינוק ונתנה את התיבה והתינוק בתוכה להגילוס.

והזמין הקב"ה דג גדול ובלע את התיבה עם התינוק, ואחר כך באו אנשים צודי דגים ותפשו את הדג והוא ומכרו אותו למלך, ומצאו בתוכו תיבה ופתחו את התינוק משם ונתנו אותו למינקת, ונתגדל שם בבית המלך ועשה אדם גדול בבית המלך. ובעת הווא יצאה נזירה מאת המלך שלא ילמדו עם ילדי עבריים מה שהיו לומדים אתם, והעובר על נזירה זו יתחייב מיתה. ואותו הבן היה ממונה על זה ומסרו למלך שאותו חסיד לומד עם ילדי העבריים, ושלה את אותו השר לקרותו למלך, ויהי כאשר בא אליו נתמלא רוגז ולקח תרב חדה והפיל את ראשו.

ואמו היתה יפת תואר עד למאד כי כשילדתו היתה אז עדיין רכה וצעירה בשנים, ויהללו אותה

להשר הגל' שיש אשה ישראלית שהיא יפת תואר מאד מאד. ושלה אחריה וכשבאתה אצלו חשק בה עד למאד וחבק אותה לבעול, ואמרה לו הנה כעת אני בדרך רק שמע נא דברי אשר אספר לך איזה סיבות היו לי. וספרה לו כל המעשה, ושאל אותה אם היה לה סימן שהתינוק שלה, ואמרה לו הסימן שהיה בתינוק הגל', ועל די כן נחודע להן שהוא בעצמו בנה זה החסיד שחרג אותו היה אביו. ועשה תשובה גדולה ונשא אשה מבני ישראל ונולד לו בן וקרא אותו ירושע, והעולם קראו אותו 'בן נון', והטעם כי לאביו קראו העולם על שם הדג'.

רבי יעקב עטלינגר ז"ל - ערוך לנו

הגאון רבי יעקב יוקב עטלינגר זצ"ל נולד בקארלסרוה שבאשכנז ביום כט אדר תקנ"ה לאביו הגר' אהרן זצ"ל רב בקלויז שם. היה תלמיד של הגאונים רבי אשר וואלרשטיין זצ"ל אב"ד דשם [כמ של בעל 'שאנת אריה זצ"ל]. רבי אברהם בינג זצ"ל אב"ד וירצבורג, ורבי אברהם וואלף האמבורג זצ"ל אב"ד פיודא בעל 'נחלת בנימין'. שימש ברכנות בכמה קהלות קדושות בישראל, והקים ישיבה בעיר מנהים שהכשירה רבנים ובין תלמידיו המפורסמים היו רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל ורבי עזריאל הילדסהימר זצ"ל מברלין. רבינו היה מגדולי הלוחמים נגד הרפורמים. בשנת תקצ"ה נתמנה כרב באלטונא והמדינה, ושרת שם בקודש עד פטירתו ביום א' דחנוכה תרל"ב. השאיר אחריו ברכה 'ביכורי יעקב על הלכות סוכה, 'ערוך לנו' על הש"ס, 'מנחת עני על התורה, כתב-עת חודשי 'שומר ציון הנאמן', שו"ת 'בנין ציון', ועוד. בצוואתו כתב שלא יקרא צדיק ועל קברו יתרו רק שמות ספריו והשנים בהם כחן כרב באלטונא.

הוא היה אומר - יש לציין ספק מענין שהסתפק רבינו בספרו 'בכורי יעקב' (סי' ת"מ אות יג) זה לשון 'נסתפקתי אם אנו יושבי אירופא יוצאין בד' מינין שגדלו באי אמעריקא ואויסטורליען שיושבין לצדיים ותחתינו, וכן איפכא. שידוע מה שכתבו הטבעים שרגליהם נגד רגלינו, ומה שאין נופלין נגד השמים הוא מפי ששם הכורא כה מושך בארץ. ואם כן המינים שגדלו שם אם נוטלין אצלנו הוא הפוך מדרך גדילתו, שאצלנו גדלו ראשי הלולב וההדס יותר למטה מזנבם. או אי נימא, כיון שנוטל המל' סמוך לארץ למטה זה מקדי דרך גדילתו, והכי מסתברא.

דבר מענין נוסף כתב רבינו בענין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו אמר בספרו 'ערוך לנו' (סי' ס"א), כי מה שנבנה בידי שמים הוא רק בית המקדש רוחני, אבל בית המקדש הגשמי יבנה בידי אדם, וכמו נשמה לחון גוף, כן יבנה הבית המקדש הרוחני אל תוך בית המקדש הגשמי.

הוא היה אומר - היינו טעמא שהסנהדרין נקרא בשם הזה, משום שהוא נוטריקון שונא הדרת פנים בדין.

אומדן מז' ההדש

פנינו כסוף השיעור השבועי מאת הגאון המופלא
רבי אברהם משה באקאן שליט"א

הטעם שלא נעשה נס חנוכה בשמן המנחות

למ"ד מיבלע בלע קשה

אך הנה דאוכל אינו מטמא את המשקה שבו ודמהני לסחוט זיתים וענבים פחות פחות מכביצה תליא בפלגותא בגמ' שם אי משקין מיפקד פקידי דהיינו שהמשקין מופקדים בתוך הפרי ואינם מחוברים אליו או מיבלע בלועי שהמשקין בלועים ומחברים לפרי, דלמאן דאמר מיבלע בלועי הרי הם מחוברים ואי אפשר להוציא שמן טהור מזיתים טמאים, ואם כן נמצא שאף למנחות לא היה בידם לעשות שמן טהור ולחד מאן דאמר והדרא קושיית הפני יהושע לדוכתה היאך הביא הכה"ג מנחת חביתין בשמונת ימי עשיית השמן.

דין שאר שמנים כמנחות

והגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל תירץ על פי דברי המדרש תנחומא בפר' בהעלותך (ס"א א) גבי נרות המנורה "ומרוב חבתו בחר שמן זית זך כתית למאור, למאור ולא למנחות, ומותר מן הזית הראשון היה למנחות הנקרבות. תדע שהרי כל המנחות לא נאמר בהן אלא ונתת עליה שמן (ויקרא ב טו) ובנר הדלקה כתב שמן זית ולא שאר שמנים, זך כתית למאור", ע"כ. מבואר דמנחות כשרות בשמן שומשמן וכדו' ואינו טעונות שמן זית דוקא, והלא מבואר במתני' בתרומות (פ"א מ"ג) דדוקא שמן זית הוא המקבל טומאה בהיותו מז' המשקין המקבלים טומאה י"ד שח"ט ד"ם, ושפיר היו יכולים להביא מנחת חביתין בשמן שומשמן שלא נטמא כלל.

ראיית דאין שאר שמנים כשירים למנחות

אך דחה הגר"מ מינה וביה דבסיפא דמתני' שם קתני "ואין מקריבין על גבי המזבח, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים", דאף שאין שאר שמנים מקבלים טומאה מכל מקום אינם קרבים על גבי המזבח. וכן הביא עוד מהא דאמר"ב בא מציעא (מ"ג) גבי פועל האוכל משל בלע הבית בדבר שהוא

ותירץ הפני יהושע דשמן למנחות הלא אינו כתיב ושמן כזה היו מוצאים בקל שמן טהור, ורק שמן דמנורה היה כתיב ולא היה בידם למצוא שמן כזה בטרה והוצרכו לנס.

מדוע לא עשו שמן טהור בירושלים

ויש להוסיף לבאר דבריו דהנה במנחת ברוך (סי' קט) הקשה על דברי הר"ן בשבת (ט: מדהר"ף) שכתב דהא דהוצרכו שיספיק השמן להדליק בו שמונת ימים היה משום שהיה מהלך ד' ימים עד מקום עשיית השמן והוצרכו שמונה ימים להליכה וחזרה, ומדוע לא עשו שמן טהור בתוך ירושלים, וכתב המנחת ברוך דצ"ל שלא היו בזמן מלחמת היונים זיתים מחוברים והיו כולם תלושים ונטמאו ולכן הוצרכו ללכת למרחק. אך הקשה מהא דאמר ר' יוחנן בפסחים (לג') 'ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה וינין כשר לנסכים', דהיינו שאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה ואוכל ומשקה אינם מטמאים זה את זה, וכשידרוך פחות מכביצה נמצא שאין בבת אחת כביצה אוכל או משקה ונטהרו הענבים, ולכאורה היו יכולים לעשות כן מזיתים טמאים.

שמן זית זך ל"ה לעשות בלא שיטמא

ותירץ דלמנורה הלא היו צריכים שמן זית זך, ואם היו דורכים הזיתים באופן משונה כזה שהיו לוקחים כל זית בנפרד וסוחטים אותו (שהרי שני זיתים הם כביצה) אולי היה יוצא שמן מהם אך לא היה זה שמן זית זך כראוי למנורה, ולכן היו צריכים ללכת למרחק לסחוט השמן בטרה מזיתים טהורים.

ולפי זה יש להמתיק יותר דברי הפני יהושע שלכך לא היה להם שמן למנורה כי יכלו לעשות שמן בטרה אך לא היה נעשה שמן זית זך, ולכן למנחות כשר היה ולא הוצרכו לנס ורק למנורה הוצרכו לנס עד שמונת ימים.

טומאה הותרה בציבור

בגמ' שבת (סא) "שכשנכנסו זונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים", ע"כ. ובפני יהושע תמה מדוע טרחו לחפש אחר שמן טהור אחר שלא מצאו מיד והלא טומאה הותרה בציבור, וממה נפשך אם הוצרכו לחפש אחר שמן טהור דוקא, מדוע לצרכי המנחות לא חפשו ולא נעשה להם נס, אלא על כרחך דאכן הוצרה טומאה, והדרא קושיא מאי שנא שמן טהור המנורה שלא הדליקו בשמן טמא.

אין חילוק בין מנורה למנחות

וכתב מכח זה ליישב דדוקא בעבודות המזבח אמרינן טומאה הותרה בציבור ועל כן במנחות הכי נמי הדליקו בשמן טמא, אך נרות המנורה דלאו עבודת מזבח היא לא הוצרה טומאה, אך דחה דאם כן מדוע דוחה את השבת ואם את השבת על כרחך שטומאה נמי הותרה בה בציבור, דהא שני הדינים ילפינן מחד קרא, וכיון דמפורש בכמה מקומות שהיו מדליקין המנורה בשבת מוכח דאף הטומאה הותרה בה. ועיי"ש שתירץ דכל הנס היה רק כדי להראות חבת השי"ת לעמו שיוכלו להודר להדליק בשמן טהור.

הקושיא על מנחת חביתין

אך הנה יש לעיין באלו מנחות איירי הפני יהושע, ולכאורה כונתו למנחת נסכים הבאה עם כל קרבן ציבור, ובכל קרבן תמיד באה מנחה זו ובה טולת ושמן, והיאך היה להם שמן טהור. אך באמת אין להקשות ממנחות אלו שהרי מנחת נסכים אין מעכבת הבאתה בו ביום והיו יכולים להמתין עד שיהיה בידם שמן טהור. אלא צריך לומר דקושייתו על מנחת חביתין הבאה בכל יום על ידי הכהן הגדול.

עוסק בו בכל דבר שגידולו מן הארץ, ודנו בגמ' לומר דדוקא חטים יוכל לאכול ולא כל גדולי קרקע, ואמרינן 'מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ואתא נמי זית דאית ביה צד מזבח', מבואר דדוקא זיתים כשרים למזבח ולא כל השמנים, דאם כל השמנים כשרים למנחות הוה ליה לאתויי כל שמנים מטעמא דאיכא בהו צד מזבח. ולכאורה

קשה ממתני' וגמ' על דברי המדרש תנחומא.

טעות סופר בלשון המדרש

אך הגאון ר' דוב לנדוי שליט"א דחה מכל וכל תחלת דברי הגר"מ שפירא דלא יתכן שיכשרו המנחות בשאר שמנים, והכריח דטעות סופר הוא במדרש, דהנה לישון המדרש צ"ב דקאמר "ובנר הדלקה

כתב שמן זית ולא שאר שמנים, זך כתית למאור" מה רצונו בסו"ד 'זך כתית למאור', אלא ודאי טעות סופר נפלה בכאן וצריך לומר 'ובנר הדלקה כתב שמן זית זך כתית למאור ולא שאר שמנים', דהיינו דלמנורה כשר שמן זית זך בלבד ולמנחות בעינן שמן זית גרידא ולא זך, אך שאר שמנים לא סלקא דעתין דכשר למנחות.

קידוש שמן טמא במנורה

אמאי בעינן ליתן בנר כשיעור

קיימא לן (או"ח ס"י תרעב ס"ב) דצריך ליתן בנר חנוכה כשיעור מצותה דהיינו כדי שתדלק חצי שעה, אך אם נתן בה כשיעור אך כבתה קודם הזמן אין זקוק לחזור ולהדליקה דקיימא לן כבתה אין זקוק לה, והטעם כתב המחבר (ס"י תרעג ס"ב) דהדלקה עושה מצוה, ובשו"ת אבני נזר (או"ח ס"י תקב) הקשה דהא גופא קשיא אי הדלקה עושה מצוה וכבתה אין זקוק לה אמאי צריך ליתן לכתחלה שמן כשיעור חצי שעה.

מזבח הפנימי מקדש אף שאינו ראוי

וכתב האבני נזר לתרץ על פי הגמ' בזבחים (כ"ה) דאמר ר' אליעזר מזבח הפנימי מקדש פסולים שאם עלו לא ירדו, ואמרינן התם דמזבח החיצון מקדש פסולין בראוי לו דהיינו דברים הראויים להקרב ע"ג המזבח לאפוקי קמצים שלא קידשו בכלי (מדלקמיה פג), והמזבח הפנימי מקדש בין הראוי לו ובין שאינו ראוי לו דהיינו בין קטורת פסולה ובין דברים שאינם עולים על גביו כגון מנחות ונסכים, דמזבח הפנימי יש לו מועלה יתרה שהוא כלי שרת מה שאין כן מזבח החיצון שהוא רצפה. וכתבו התוס' דמועלת המזבח הפנימי יתרה משאר כלי שרת שאינם מקדשים פסולים, דהא מלבד שהוא כלי שרת הרי הוא גם מזבח.

המנורה דינה כמזבח הפנימי

ומבאר האבני נזר דהאי דינא לא נלמד מקרא דהא אין למדין פנימי מחיצון ואיך ילמדו מזבח הפנימי ממזבח החיצון אלא ודאי מסברא הוא דלא דמי לשאר כלי שרת, דכל כלי שרת אין גמור העבודה בכלי אלא במזבח, מה שאין מזבח הפנימי שאף שהוא כלי הרי גמור עשיית הקטורת הוא בכלי זה ולכך שפיר דמי

למזבח החיצון המקדש פסולין אף שאינו ראוי לו. ולפי זה כתב לחדש דהוא הדין מנורה דינה כמזבח הפנימי, שאם יצקו בה שמן פסול שאינו ראוי לו כיון שעלה שוב לא ירד, כיון שהמנורה דומה למזבח שהיא כלי שרת ואף על פי כן שם הוא גמור עשייתו.

טומאה נפקעת במשול האור

והנה בגמ' שם (מ"ג) אמרינן פיגול נותר וטמא שעלו למזבח פקע איסור שבהן, ופרכי' וכי מזבח מקוה טהרה הוא והיאך פקעה טומאה מהבשר, ומשני דאיירי שמשלה בהן האור, ולעיל מיניה פירש רש"י (ד"ה אבר) דמשלה האור במקצתו ובכך נקלט כולו בקדושה ובזה יורדת הטומאה. ואם במזבח החיצון הדין כן דבמשלה האור במקצת נותר הבשר הטמא, כל שכן במנורה שהיא כמזבח הפנימי שכחו יפה יותר בדן כיון שעלה שוב לא ירד, וודאי אם יצקו בה שמן טמא והדליקו בה מיד כשמשלה האור במקצת נותר אותו השמן.

נס חנוכה היה נצרך לשעת ההדלקה בלבד

ומעתה הלא דין נר חנוכה תקנו חכמים לזכר הנס שנעשה במנורה שמצאו פך שמן טהור והדליקו ממנו שמונת ימים, והלא טומאה הותרה בציבור אלא שעשה הקב"ה נס להראות חבתו לעמו כמ"ש הפני יהושע, אך באמת הנס לא היה נצרך אלא לצורך רגע ראשון שהדליקו המנורה, שהרי אחר שהיו מדליקים בשמן טמא היה נטהר מיד כמו שנתבאר, ועל כן גם בדין נרות חנוכה תקנו שאם כבתה אין זקוק לה שמיד בשעה ראשונה שהדליק כבר עשה זכר לנס המנורה. אך בתחלה כשמדליק צריך ליתן בה כשיעור הדלקתה כשם שבמנורה היה צריך ליתן חצי הלוג כשיעור.

לר"ש מאיברא נדה חידוש האבני"ז והנה בשו"ת שבט הלוי (ח"א ס"י דא) דחה דברי האבני נזר מדברי השטמ"ק בזבחים שם שהקשה ר' שמואל מאיברא איך יתכן שיקדש המזבח הפנימי דברים שאינם ראויים לעלות עליו, והלא מקרא מלא דבר הכתוב "לא תעלו עליו... ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו", ותירץ דהני מילי לכתחלה אבל בדיעבד אם עלו שוב לא ירדו אף עולה מנחה ונסך, ובאופן אחר תירץ דהכי נמי אין מזבח הפנימי מקדשם לענין שלא ירדו, אלא דאיירי בקמצים שלא קידשו בכלי שאינם ראויים לעלות ע"ג המזבח החיצון כנ"ל, לזה מועיל מזבח הפנימי שאף שהוא מקדשו ככלי שרת ואחר כך ראוי הוא לעלות ע"ג המזבח החיצון ושם אם עלה שוב לא ירד אף אם פסול הוא.

ולפי התירוץ השני נמצא דאין שום מעלה במזבח הפנימי משאר כלי השרת, ואם כן אין סברת האבני נזר נכונה ובודאי אין לדמות מנורה למזבח הפנימי ואין מועיל שישלח האור בשמן טמא, ע"ש בשבתי"ל מה שכתב עוד לחלוק על האבני"ז.

בראוי לו שפיר מקדש המזבח וכן המנורה

אך לכאורה נראה פשוט דסברת האבני נזר שפיר על מקומה עומדת אף לתירוץ השני שבשטמ"ק, דדוקא באינו ראוי כמנחה ונסכים דאיכא לאו דלא תעלו ולא תסכו קאמר דאינו מקדש אלא לגבי מזבח החיצון, אולם לדברים הראויים לעלות עליו ודאי מקדש המזבח, ואם כן הוא הדין גבי מנורה דסברא דאיכא במזבח הפנימי שהוא כלי ושם גמור עשייתו איכא נמי במנורה כמ"ש האבני נזר ואם כן שפיר תקדש את השמן הטמא, וא"ש דברי האבני נזר.

היכל הוראה

פסקי דינים • תשובות • הוראות

מבי מודרש"א "היכל הוראה" • מיסוד שד הוראה מר"ה קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאכ"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שר"ת היכל הוראה • יד"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון פו * פרשת וישב תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

אודות מה שנשאל מורינו שליט"א מאחד הדר בארצות הברית ובעוה"לית בימי החנוכה הבעל"ט הוא צריך לנסוע ליבשת אנטריקה בקצה העולם הדרומי (הקוטב הדרומי) ששם השנה מחולקת לשנים חצי שנה כולו יום וחצי שנה כולו לילה [בדרך הטבע כל מקום שקרוב לקצה העולם הצפוני או הדרומי היום והלילה מתארכים יותר ויותר] בקוטב הדרומי כעת היא עונת הקיץ שאין השמש שוקעת כלל וכל זמן הקיץ הוא יום ואין לו לילה, והוא שואל מתי עליו להדליק נרות חנוכה.

הורה מורינו שליט"א שבהגיעו למקום זה הוא פוטר עצמו מכל המצוות התלויות בזמני הלילה [דהיינו תפילות ערבית, הדלקת נרות חנוכה] דלא הר אלא כיום ארוך אולם לענין שבת ששם אינו תלוי בזמני יום ולילה אלא במדת יום דהיינו הזמן שכדור הארץ סובב על צירו היקף שלם דהיינו שהיממה מתחלפת ברגע שנמצא במקום הכי קרוב לשמש, ולפי זה יש מקומות שהלילה הוא רק רגע כמימריה ומתחלפת עין וכל כ"ד שעות מתחיל יום חדש וכשיעברו ששה מדות יום, צריך לנהוג שבת במדת היום השביעיית, כמו שנפסק בהלכה (טור"ס סי' שד"ט) בהולכי מדבריות שאם היה יודע מנין יום שיצא בו, כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו מונה מאז כל כד שעות יום חדש דהיינו יום חמישי או יום שישי, ובהגיעו

מתוך שאלות תשובות
שקלו על שולחן היכל לפני מורינו הרב שליט"א

הדלקת נר חנוכה אצל המעקה שבמרפסת

דייר שגר בקומת גג, וסביב ביתו יש שטח בנוי שמוקף במעקה במקצת הבתים, וכן מי שמתגורר בבית שיש בו מרפסת גדולה שאינה מקורה; אין מקיימים מצוות הדלקת נרות חנוכה אם מדליקים אותן על מעקה של מרפסת הבתים, כיון שלא מצונו שאפשר לקיים המצוה אלא כשמדליקים אותן במקום ששמו בית, דהיינו בבית או בחלון או בפתח החצר שלפני הבית. לפיכך, ידליקו דוקא בחלון הפונה לרחוב או בפתח ביתו מבפנים.¹

הדלקת נרות חנוכה בחוץ על פתח סגור על מנעל זכריה

אין להדליק נרות חנוכה בפתח הסגור במנעול זכריה, ואינו נועד לפתוח כלל ועיקר, וב' טעמים לדבר; א. כל הענין שמדליקים בפתח הוא משום שיהיה מסובב במצוות וכאן שאין לו מזוזה שוב אינו מסובב במצוות. ב. כיון שאין רואים את הנרות ברשות הרבים אין כאן פרסומי ניסא. [ובכלל יש כאן שאלה אחרת דמאחר שהפתח הזה סגור ומסוגר עד כדי כך שאף מזוזה לא הניחו שם, וכנסנו לספק אם יש לו בכלל שם פתח לחייבו במזוזה, כי אף שאין משתמשים בפתח זה ואין לו כלל שם פתח מכל מקום אפשר שהייב לקבוע שם מזוזה].²

סדר הדלקת נר חנוכה לאיטר יד

על אף דקיימא לן בכל דוכתא שאיטר יד הרי יד שמאלו הוא יד ימין של כל אדם, ולפיכך מחזיק את כוס הקידוש ביד שמאל, וכן מניח תפילין ביד ימין [שהוא יד כהה שלן]. מכל מקום לענין הדלקת נר חנוכה נראה שגם האיטר יד ידליק את הנרות מצד שמאל לצד ימין כשאר העולם, כיון שלענין סדר הנרות אין החשיבות תלויה במדליק אלא במה שחשוב לכל העולם.³

1. בנימוק הדברים כתב מורינו שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ד (הוראה סט). דהנה במקום ההדלקה יש שני ענינים, חדא. שצריך שיהיה פרסומי ניסא, והשני, הוא חיוב של נר איש וביתו דהיינו שיהיה ניכר שהנרות שייכים לבית פלוני, ועל כן ב"ד אין יכול להדליק על מעקה של מרפסת כשהמרפסת לא נקראת בית. כיון שאין הדלקתו על פתח ביתו או חלון ביתו, וגם פרסומי ניסא לא יהיה לביטול דרך מדיק מחוץ לביתו, ומנה לי בזה שבהדלקתו שם יש פרסומי ניסא לבני רשות הרבים סו"ס הרי חיוב הנר חנוכה הוא חובת הבית, דהיינו שצריך להעמידה במקום דירה או במקום שהוא משמש את הדירה אבל מרפסת זו הרי אינה משמשת את הבית. ומה שמצונו שמדליקים על שער החצר לא יקשה לדברינו, דהרי החצר ששנו חכמים, היינו לחצר שלפני הבית והבתים פתוחים לה ויצאים דרך החצר לרשות הרבים או למבוי ורוב תשמישם של דרי הבית בחצר [ואבל היקף שאחורי הבתים (מרפסת וכדומה) קרוי רחבה או מוקצה (עין רש"י ב"ב ה"א, ועי' משנה ב"ב ק"א ע"א הדלת שמוקצה, והפרש"ש להרמב"ם שם שנקרא כן לפי שאין רוב תשמיש שם הוין תשמישו תדיר), וזה החצר שלפני הבית תפקידו הוא לשמש לצרכיהם של בני הבית כמו שכתב רש"י בשבת (קל ע"ב ד"ה א"ט), שחצר עשויה להשתמש בה תדיר. ולכן קבעו חז"ל להדליק בפתחה של החצר דגם על זה יש חובת הדר להדליק שם, (וגם יש שם פרסומי ניסא לבני רשות הרבים)].

ועל כן ב"ד צריך להדליק על פתח ביתו מבפנים, דהנה אם ידליק במרפסת ליכא פרסומי ניסא כלל, דלכא כיון ליכא דא"ה הם נמצאים בתוך הבית והנרות נמצאים במרפסת, ואף שלכאורה היא חלק מן הבית ונימא דלא גרע מחצר שלפני הבית ששם ודאי אפשר להניח הנרות, מכל מקום כיון שצריך תשמישה אינו לצורך כניסה ויציאה מן הבית או לתשמיש הבית הוי דינה כהיקף שאחורי הבית שקרוי מוקצה או רחבה ולא בית, ובאמת כך הוא דרכם של בני אדם שהיום רוצים לישב דעתם באורם הם יוצאים אל המרפסת להתבודד במחשבותיהם, דהיינו שתשמש המרפסת ההיא הוא היקף תשמיש הבית שבמקום לצאת אל הגינה הוא מתבודד במרפסת. וכעין זה כתב בחוון איש (יור"ד סי' קט"א ט"ו, ע"י"ש).

ואין הכי נמי שמרפסת הסגורה במחיצות ואפילו אינה מקורה שבני הבית משתמשים בה תדיר (שהיי בשביל זה עשו המחיצות), אם דליק שם הרי הוא נמקיים מצוות ההדלקה, וזה אינו נקרא רחבה או מוקצה אלא בית. וענין ברא"ש הלכות קטנות (הל' מזוזה סי' י"א) שכתב, דחצר חייבת מצד עצמה ואף שאינה מקורה אין חסרון התקרה מגרע בה כיון שדרכה בלי קירוי, ועל כן הדבר פשוט, דגם מרפסת בית כשהיא מוקפת מחיצות אף שאינה מקורה, יכולין להדליק שם כיון שנקרא בית. והוסף מורינו שליט"א עוד: מעשה רב ראיתי בביתו נאווה קודש של רבינו מרן הגאון"ד הגרי"ט ווייס זצלה"ה בעל שערי טוביה, שהוא מניח את המנורה על שולחן במרפסת שאינה מקורה ויש לה תריסים מכל צדיה, ובשעה שהוא מדליק מסלק את התריסים לצדדים כדי שיראו אותה בני רשות הרבים, דלא גרע מחלון הבית ובוה יש פרסומי ניסא גם לבני הבית וגם לבני רשות הרבים.

2. כן השיב מורינו שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ב (הוראה ק) לבחור אחד שדר ביחד עם חבריו תלמידי הישיבה בדירה, והיות שכל הבחורים מדליקים בפתח הבית מבחוץ ואין שם הרבה מקום לכלם, הבחין אחד הבחורים שיש לבית עוד פתח שיכולים להדליק שם הנרות בפתח הנוסף, אך אמנם פתח זה אינו פונה לרשות הרבים וגם הוא סגור ומסוגר ואין לבחורים מפתח לפתוח הדלת ולצאת משם, וגם בעה"ב עצמו לא השתמש בפתח זה זמן מרובה ואף לא הניח שם מזוזה, וכא אלי הבחור לשאול אם אפשר להדליק את הנרות מבחוץ על הפתח ההוא.

3. בשו"ת היכל הוראה חלק א' (הוראה ט"ו) הוסיף מורינו שליט"א, דהנה הכלל דכל פינות שאתה פונה פנה לימין, הוא בימין דעלמא ולא בתר ידיה אוליין כמו דהמוזה מונחת בימין דעלמא, וענין דביר רעק"א בהגות לשו"ע י"ד סי' רפ"ט ס"ב שכתב דמזוזה היא לשמירה לכל בני ביתו ולא רק ל לבדו ולכן אפילו אם הבעל הבית איטר יניח המזוזה על צד ימין דעלמא, אמנם דמדברי רע"א משמע שאיטר שאין לו בני בית או שכל בני ביתו איטרים צריך להניח המזוזה בשמאל דלילה, וצריך לומר דבוה אוליין בתר רובא דעלמא שאינם אטרים, על כן גם האיטר ידליק בגו הימין דכולי דעלמא ולא בימין דידה.

תפקיד: "אגודת" 05231.05649

לב הלכה

ידיל עיי מפעל 'שנת הלכות' לחיזוק לימוד הלכה לפני השיבות באר"ק

אליבא דהלכתא

הלכות חנוכה (ב)

דיני המנורה

השמן בתוך כלי הזכוכית מורידו מדרגת כלי כסף לכלי זכוכית.

ג. מנהג העולם להכניס השמן גם בכוסיות ולא להקפיד על חומרא זו. כי הכוסיות בטלים לגבי המנורה (הליכ"ש פט"ו הע' 17, וכמו שמצינו במשניות מס' כלים פ"ג מ"ז שעץ המשמש את המתכת מקבל טומאה, אע"פ דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה, מכל מקום כיון שמשמש את המתכת בטל מאליו ונעשה כמורה. וע"ע בשו"ת שבט הקהתי ח"ג סי' ר"א).

ציור בעלי חיים על גבי המנורה

ד. ידוע פלוגתת הפוסקים אם מותר לצייר דמות חיה ועוף על גבי המנורה, בשולחן ערוך (י"ד סי' קמ"א סע' ו') מתיר לעשות מנורה המצויר בדמות תבנית חיות ועופות על גבי המנורה, שלא אסרו מלעשות צורה ואסרו רק באדם ודרקון וצורת ד' פנים שבמדור השכינה, אמנם יש שכתבו להחמיר ולא לצייר על המנורה תבנית חיות או עופות כלל על גבי המנורה (עי' ד' אפרים על הגליח שם, בשם שו"ת בעי

וכן מורים הרבה גדולי הוראה, ע"ע שו"ת בית יצחק י"ד ח"א סי' ק"ב אות ה', שו"ת לבושי מרדכי מהדרת סי' ב"ט).

וישנם גמח"ס מיוחדים שאפשר להשיג שם לאלו הצריכים לכך, וכגון הנמצאים בבית החולים או במטוס שאסור להדליק שם נרות חנוכה.

להניח השמן בתוך בית הקיבול של המנורה או בתוך זכוכית

א. הקדמה. כתב במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ח) "כתבו הספרים שטוב כל אחד שיטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כוחו, וכן הנרות יעשה יפה".

ב. לדין בזה. ובספר חסד לאברהם (למהר"א אוליא זקני של החיד"א) מביא חמשה עשר כלים הראויים לגר חנוכה, דרגה אחר דרגה וכל הקודם משובה, ומונה בראשונה כלי זהב והשנית כלי כסף ובדרגה השמנית מונה כלי זכוכית, ועל פי זה כתבו כמה פוסקים לדין בכוסות זכוכית המונחים בתוך בית הקיבול של המנורה, שעשויה מכסף, שבהנחת

להדליק נרות חנוכה עם מנורות חשמל

א. הקדמה. הארכנו בגליון הקודם בדברי השולחן ערוך (סי' תרע"ג סע' א') שכתב שכל השמנים והפתילות כשרים להדליק בהם נר חנוכה, אף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות, אמנם כתב הרמ"א (שם) "ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר" כיון שארון צלול יותר, ועוד שעל ידו נעשה הנס, והארכנו בדיני השמן והפתילות והמסתעף.

ב. והגו הפוסקים באופן שאין לו שום אפשרות להדליק נר חנוכה בשמן ופתילה, אם יכול לברך על פנס שמופעל על ידי סוללה או בטרייה, וכמה פוסקים הכריעו שיכול להדליק פנס המופעל על ידי סוללה או בטרייה, או בנורת ליבון שיש בה גחלת (לאפוקי נורות פלורסנט או לד), ויברך עליו, ויזוהו ניכר בהפעלתו שמדליקו לשם מצוות נר חנוכה וידלק לכל הפחות חצי שעה (עי' הליכ"ש פט"ו את ג.

תשובה בהלכה

לאחר שאכל בשר האם מותר לאכול בצל שנחתך בסכין חלבי

תשובה: לדעת הרבה פוסקים מותר לאכול בצל שנחתך בסכין חלבי לאחר שאכל בשר, ויש שהחמירו בזה. [הגימק; דגו הפוסקים אם מותר לאכול בצל שנחתך בסכין חלבי לאחר שאכל בשר, לדעת הפרי מגדים (א"ח סי' תצ"ד א"א סי' ה') יש להחמיר בזה ולא לאכול בתוך שש שעות, ומצינו עוד דעה שיש להתמיר מלאכול הבצל רק אם היה הסכין בן יומנו (עי' ד' יהודה י"ד סי' פ"ט פיה"ק סי' כ"ט), ובספר דעת תורה (י"ד שם סע' ג') הוכיח מרבי עקיבא איגור שמתיר לאכול הבצל והפרי מגדים לא החמיר אלא בסכין שאינו מוחזק, ולהלכה כתב בדרכי תשובה (שם סי' מ"ג) בשם שו"ת מור ואהלות שנהגו להקל לאכול הבצל בתוך שש שעות אף אם נחתך בסכין שהוא בן יומנו, ובשו"ת ויען דוד (ח"א סי' קל"ז) מביא שהגה"ק מסאטמר צוק"ל החמיר מלאכול הבצל].

האם מותר להלוות כסף לחברו בתנאי שיעשה דיאטה

תשובה: מותר להלוות כסף לחברו בתנאי שיעשה דיאטה, באופן שמתכוון לטובת חברו ורוצה לדחפו לעשותו [הגימק; כתב ברמ"א (סי' ק"ט סע' י"ב) שריבית דברים בעלמא אסור, ואפילו לטובת

הנאה בעלמא, ובט"ז (שם ס"ק ה') מביא "בזה שמצווה עליו והוא נכבד לו הוה ריבית דברים", ולכאורה מזה היה נראה שאין להלוות כסף לחברו בתנאי שיעשה דיאטה כיון שבוה שהלווה נכבד לו הוה ריבית דברים.

אמנם בהמשך כתב בשולחן ערוך (שם סע' י"ז) "יש אומרים שאסור לומר לו אמור לפלוני שיתן לך ד' דינרין, ואלווה לך מעות", וביארו האחרונים כיון שהמלווה נהנה במה שזה עושה שליחותו ויש בו שיווי ממון, שאם לא היה הלווה עושה שליחותו היה נותן פרוטה לאיש אחר שיאמר לו כן (עי' ט"ז שם ס"ק ח', וש"ך שם ס"ק כ'), ובבית יוסף (שם) משמע שאם רק לטובת הלווה מייצעו המלווה בכך ולא היה נותן פרוטה על אמירה זו לאיש אחר אין בו משום ריבית, ואם כן אף בנידון דידן דמלווה כסף לחברו בתנאי שיעשה דיאטה, ומתכוון לטובת חברו בלבד מותר, ובפרט שבלאו הכי היה מלווה לו ואומרה רק לשם המצב שבו (עי' חלקת בנימין שם ס"ק קל"ט).

לפניו תפוח ובננה על מה יקדים לברך על הבננה או על התפוח

תשובה: נתחבטו הפוסקים בזה, ומנהג העולם

לברך קודם על התפוח שברכתו בורא פרי העץ ואחר כך יברך בורא פרי האדמה [המקור: דגו הראשונים אם יברך על בננה ברכת פרי האדמה או ברכת פרי העץ, כיון שאופן נטיעת הפרי היא ששוארים שרשים מעל פני הקרקע וממנו יצאים עוד פעם גזע וענפים ופרי (עי' טור סי' ר"ג ובית יוסף שם), ולהלכה למעשה פסק בשולחן ערוך (שם סע' ג') שיברך ברכת בורא פרי האדמה, אמנם כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' כ"ז) שמחמת פלוגתת הראשונים בזה מן הנכון כשיש לפניו פירות מפרי עץ ומפירות אלו יקדים לברך על פירות אלו ואחר כך יברך ברכת בורא פרי העץ.

ומנהג העולם לא להקפיד על זה ומברכים קודם על התפוח שברכתו בורא פרי העץ ואחר כך מברכים ברכת בורא פרי האדמה על פירות אלו, וכתב בשו"ת חמד (אס"ד מערכת ברכות סי' א' את ד') דמן הראוי שיכוון במפורש שאינו רוצה לפטור בברכת בורא פרי העץ רק את הפרי העץ בוודאי ולא את הפירות האלו (אבל אם הייתה כוונתו מפורשת שברכת בורא פרי העץ על התפוח יפטור את הבננה, שב אינו מברך עליהם ברכת בורא פרי האדמה).

ע"ה, [ובאופן שהיריד פחת מהצורה באופן שניכר בו מותר לעשותו על המזורה].

דיני אכסנאי

הקדמה

א. כתב בשולחן ערוך (סי' תרע"ז סעי' א) אורח שאין מדליקים עליו בביתו גרות חנוכה, יתן פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של גר חנוכה, אבל אם ייחדו לו חדר לשינה אפילו אם אוכל הסעודות אצל בעל הבית ידליק שם גרות חנוכה (ע"י מג"א שם סי' ק"ג, ומשנ"ב שם סי' ק"ד).

ב. והגו הפוסקים הרבה בגדרי אכסנאי, ובעזרתו יתברך נבאר את פרטיה ואופניה כמה שיכיל הגליון.

משולח המתאכסן בחו"ל לזמן ממושך, בחור המתאכסן אצל אחד

ג. כתבו הפוסקים שאם יש לאורח חדר מיוחד בבית המארח, וכגון משולח המתאכסן בחו"ל לזמן ממושך, בחור המתאכסן אצל אחד אינו נטפל לבעל הבית אפילו אוכל על שולחנו של הבית, וידליק גרות חנוכה בעצמו (הליכ"ש הט"ח פ"ג חט"ה אות ח').

ד. רגו הפוסקים באופן שאין לו חדר מיוחד אלא מתאכסן בבית האכסנאי לתקופה ממושכת, אם נטפל לבעל הבית. יש אומרים אם שוהה שם תקופה ממושכת הרי הוא נטפל לבעל הבית ואינו צריך אף להשתתף עמו בפרוטה (ס' חובת הדר פ"ב הל' ג'), ויש אומרים שאינו נטפל לבעל הבית רק כשמתארח שם לפחות שלוש יום, אבל בפחות מכן משתתף עם בעל הבית בפרוטה (ע"י סי' אשרי האיש פ"ט סעי' כ"א בשם גדולי הפוסקים, ולאחריהם הספרדים דק"ל בבית יוסף סי' תרע"א סעי' ב' דליכא דין מהדריק האסור לבני הבית להדליק לעצמם בברכה).

האם יכול להדליק גרות במסיבת חנוכה

ועל זה פסק דבר ברור שאינו מחויב להדליק בביתו דווקא (ויש לדייק בדברי הפרי חדש שם שכתב "השבתו שדבר ברור הוא, היינו דכן השיב לשאלו וכך היה שבדא דידהו, אבל אין לנו ראיה לכל מקום שצריך קביעות של שמונה ימים), אבל בוודאי דהוא הדין אם הלך על פחות משמונת ימים ואפילו על יום אחד ואפי' על איזוהו שעות נמי, דלא מציינו שום ענין דקביעות בחנוכה מה שייכות ליום אחד עם חבירו הלא הדלקת כל לילה הוא מצוה בפני עצמו (ועל דרך זה יתורץ מה שהקשה בחידושי מהר"צ"א לחט"ה ע"ד הגמרא שבת כ"ג ע"א אמר ר' ששת אכסנאי חייב בגר חנוכה, וקשה מה החידוש בה לא היה האכסנאי חייב בגר חנוכה, ועל פי זה יתורץ על נכון קמ"ל בגמרא דלא תימא דצריך קביעות במקום אחד על ח' ימים ורק אז יכול להדליק בבית האכסנאי, אבל בפחות מזה אינו יכול להדליק אלא בביתו קמ"ל).

ביאור החיי אדם בדברי הפרי חדש

אמנם מדברי החיי אדם (לכל קניד סעי' ל"ב) נראה שלמד אחרת בדברי הפרי חדש שמה דאמרין דיכול להדליק בבית הוריו אפי' אם אוכל קצת בביתו היא דווקא כשנשאר שם לשמונה ימים, שכתב "אבל הולך לבית אביו או חמיו וכיוצא בו לדור שם כל ימי חנוכה, ידליק במקום שאוכל שם ימי חנוכה" ויניע בביאור הלכה שם דיה במקום שאוכל. ובדברי האחרונים לא מצאנו שצריך בית קבוע כדי להדליק שם, וכמו שכתב בש"ת מהר"ם ח"ד סי' קמ"ז שבמדליק ברכבת יכול לברך וחיגן דאף שאינו שומד במקום אחד ורכוב כמחול יכול לברך עליו וכתב שם ד"לא נמצא בשום מקום שהיה צריך בית קבוע למה שאצטוו בשביל פרסומי ניסא", וכן כתב בערוך השולחן שם סעי' ה'.

להוכיח מדברי הר"ן שחייב גר חנוכה רמיא על הגברא

ובהנהגות של הגרי"מ בידעראמאן התנו של השפת אמת מצייין (ובשפ"א שם) לדברי הר"ן (פסחים ד' ע"ב ד"ה ומיהו) שכתב "דכיון דצריך להשתתף בפריטי ואינו יוצא אלא בשל עצמו אין המצוה יכולה להתקיים על ידי אחר ומשום הכי מברך להדליק", ומשמע דחייב רמיא על כל אחד ואחד להדליק מצוות גר חנוכה, ואינו חייב על הבית כלכך שיהיה שם מנורה דלוקה, [וכן משמע מדברי הר"ן (שבת כ"ג ע"א ד"ה אמר ר"ש) שכתב לענין חיוב אכסנאי בפריטי "אורח אע"פ שאין לו בית, דלא תימא דין גר חנוכה כדן מצוה דכל מי שאין לו בית פטור ממצוה" ומבואר שחייב גר חנוכה אינו מדויק חובת הבית אלא חובת גברא ואם כן אינו צריך לחזור לביתו ולהדליק שם, וכן כתב בארחות חיים (הל' חט"ה אות י"ד) "הא דאכסנאי אתא לאשמעינן דהוה אמינא חובת תרעא היא כמו מצוה וכו', וע"ע בדברי הרמב"ם (פ"ד דהל' חט"ה ה"א)].

לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

לכתחילה ראוי שלא לצאת מביתו רק אחד שהדליק גר חנוכה (ויש להדליק בזמן הסקתה ואח"כ, ש"ת אמרי יעקב ח"א סי' ע"ה), ואם אינו יכול להדליק קודם שיוצא מביתו, ידליק רק אחר שחזר מהמסיבה אצל בית הוריו (מסור לאח"כ בבית הוריו אין שנמצא קודם הדלקת ג"ה באופן שימנה שומר להכניחו סעדיין לא הדליק גרות חנוכה).

אמנם אם משער בדעתו שעוד שיהזור לביתו יירדע בני ביתו וגם לא יהיה בחזרתו במתניו להדליק גרות חנוכה בראוי, יש לו על מי לסמוך להקל להדליק גר חנוכה אצל בית דורו. (וכמו שאמ"ק שאלו יכול להדליק בביתו קודם ששטע לבית הוריו).

ניתן לקבל המאמר המורחב בשליחת בקשה לאימיל של המערכת

פלוגתת הראשונים בסוגיין

נחלקו הראשונים בדין בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חבירו לדין שאנו מדליקין בפנים, ומסתמא בני חצר יודעין שאוכל במקום אחר, האם צריך לילך ולהדליק בפתח ביתו או לא. לדעת הרא"ש בתשובות (תובא בס' סי' תרע"ז סעי' א') "אפילו הכי שייך חשד כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית, ורואים שאינו מדליק", וכן פסק בשולחן ערוך (שם סעי' א'). ולדעת הרשב"א (ח"א סי' תקמ"ב) אינו צריך לילך ולהדליק בפתח ביתו אלא ישתתף בפרוטה בבית חברו שאוכל שם וכדין אכסנאי, וכן פסק ברמ"א (שם).

להסתפק אם חייב גר חנוכה היא על הגברא או על הבית

הסתפק בשפת אמת (שבת כ"א ע"ב) האם חייב גר חנוכה איש וביתו דומה לחיוב מצוה שחיובו רק על הבית ואינו חייב על כל יחיד ויחיד שבבית וכל שעשהו אחד מהם אין חייב עוד על השני, או דילמא היא חייב גברא על כל יחיד ויחיד אלא שבזה שהאחד דליק געשה כשלוחו של חברו שיוצא ידי חובה על דיו.

להוכיח מדברי המגן אברהם

וכן נראה מדברי המגן אברהם (שם סי' ד') שמביא דברי הב"ח (שם) שכתב על דברי הרמ"א שבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש נהגים להדליק במקום שאוכל, וכתב המג"א (שם) שכל זה היינו כשאוכל בקביעות "אבל מי שאוכל בבית חברו באקראי צריך להדליק בביתו (שארת ישראל סי' ע"א), או אשתו מדלקת עליו מכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו", ומהא דסתם ולא פירש נראה דהסכים לדברי הב"ח וחייב גר חנוכה היא על הגברא ולא על הבית ורק מפני החשד צריך לחזור לביתו אבל בזמנינו שמדליקים בפנים אינו צריך לחזור לביתו (וכן נראה מהא דבמצות סוכה נקטו בגמרא ובשרע סי' תרל"ט סעי' א' הלשון 'כל שבעת הימים עשה ביתו ארעו וסוכתו קבע', ולא יעלה על הדעת לומר דהקביעות צריך שיהיה בסוכתו דווקא וכל שכן כאן שלא נזכר בגמרא בגר חנוכה רק איש וביתו וכל מקום שנמצא עם אשתו הרי זה איש וביתו, ע"י ש"ת קצק תורה ח"ה סי' ע"ב).

להוכיח מדברי הט"ז אחרת

אמנם מדברי הט"ז (שם סי' ב') נראה שסובר שחייב גר חנוכה היא חובת הבית ולא חובת גברא, מהא דכתב "משא"כ בני שיש לו דירה בעיר הולך פעם א' חוץ לביתו וסועד אצל חבירו פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פעם אחד אצל חברו אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם וכו'", נראה שסובר שאפילו בזמנינו צריך לחזור לביתו, אבל יש לתרץ בדברי ולומר דמיירי באשתו נמצאת בביתו וכמו שהמשך הט"ז שם, האם כן אפ"ל דאם הולך עם כל בני ביתו אצל הוריו ואוכל שם סעודת קבע דמותר לו להדליק שם.

להוכיח מדברי הפרי חדש

ובאמת כתב הפרי חדש (שם) "בשאלתי על בן שיש לו בית מיוחדת והלך הוא וכל בני ביתו לסעוד אצל אביו כל שמונת ימי חנוכה היכן ידליק, והשבתי שדבר ברור הוא דכיון דסועד ושן אצל אביו כל שמונת ימי חנוכה אף שביים אוכל אכילת עראי בביתו שאינו מדליק אלא בבית שאוכל ושן שם בלילה דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק וכו'", ובפשטות נראה שהפרי חדש השיב על מעשה שנשאל שכך היה שהבן הלך אצל אביו עם בני ביתו לכל שמונת ימי חנוכה

ברכת מזל טוב
לחברינו היקרים תלמידי
שיביתנו הקדושה
הבה"ח כמר
אשר אנשיל
לעבאוויטש ני"ו
והבה"ח כמר
נחמן וורפמאן ני"ו
לרגל נישואיהם בשעתומ"צ
ויה"ר שיכנו בית נאמן
בישראל על אדני התורה
והיראה
המאחלים
חבריהם בישיבה גבוהה
'תורת אש'
בעיה"ק ירושלים

הפקה: אגרות

אוצר ידיעות התורה

• משיעודי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

הידורי המקואות לפי כל השיטות (ג)

ויש עוד רוב של מי גשמים בבור הטבילה, מכל מקום אין צריכים לפתוח את פתח ההשקה בכל שעת הטבילה, אלא די לנו אם נפתחנה לרגע אחד, ובוה יוכלו לצאת ידי שניהם.

אציין בזה, כי ראיתי את המקוה של חסידי אמשינוב בביתר, שנבנה על פי הוראותיו של כ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א, ובו יש בור טבילה אחד, ולהכשרתו מוכנים ארבע בורות, בור זריעה ובור השקה, ולכל אחד מהם מחובר בור השקה נוסף, אשר הבור השני פתוח רק לרגע אחד, ובוה לפי דעת הרמב"ם והראב"ד הכשירו את המקוה בין באמצעות זריעה ובין באמצעות השקה, כי אף אם התערבו המים עם מי גשמים, מכל מקום על ידי שמחברים את המים לבור ההשקה לרגע אחד, שוב הוכשרו מי בור הזריעה וההשקה, ויכולים להכשיר באמצעותם את בור הטבילה, וכך גם לדעת רבינו ירוחם אין בית מיחוש, לפי שבור ההשקה המחובר לבור הטבילה, פתוח הוא כל עת הטבילה, ורק הבור השני של ההשקה המחובר לבור ההשקה ולבור הזריעה, אין פותחים אותו רק לרגע אחד, והוא בכדי להכשיר הבורות לפי דעת הרמב"ם והראב"ד.

דעת האחרונים ששני התומרות תלויים זה בזה ואין יכולים לצאת ידי דעה אחת בלבד

אך כזכור, רבים מבין האחרונים חולקים וסבורים, כי יסוד שני המחלוקות אחד הוא, ולדעת רבינו ירוחם אין להכשיר את המקוה רק אם יש בבור ההשקה רוב מי גשמים, וכן לדעת הרמב"ם והראב"ד אין המקוה כשירה לטבול בה רק אם יותירו את פתח ההשקה פתוח כל עת הטבילה, ואם כן באופן הנזכר של עצת הדברי חיים, ממה נפשך לא יצאו ידי חובה, כי דעת שניהם אחת היא.

עצת הרה"ק הרש"ב זי"ע בור על גבי בור

עצה נוספת, היא עצה המקובלת בקרב חסידי חב"ד, שיסודה בהנהגת הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע, כאשר כיום ידוע גם על מקוה קדומה בבעלזא, שנבנתה על פי רעיון זה, כך שיתכן כי רעיון זה כבר הונהג מימי קדם, עוד לפני שהורה הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע לנהוג כן.

נקודת החידוש שבעצת הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע היא, כי בעוד שהדרך הרגילה להכשיר את המקוה על ידי בור ההשקה, היה על ידי שהכינו בור השקה הצמוד לבור הטבילה באחד מצידיו, כששני הבורות נמצאים

הצעת הדברי חיים לעשות שני בורות ובכל בור להחמיר לדעה אחרת מן הראשונים

כפי שהזכרנו, עיקר הצורך למצוא דרכים להגיע למקוה הכשר לפי כל הדעות, היינו לצאת את דעת רבינו ירוחם שיש להותיר את פתח ההשקה פתוח כל שעת הטבילה, ובר בוד לצאת את דעת הרמב"ם והראב"ד שאין להכשיר המים על ידי השקה וזריעה אלא אם כן יש בתוך בורות ההשקה והזריעה רוב של מי גשמים, שני דברים אלו הם המהווים את עיקר הקושי למקוה כשירה כהלכתה.

הדברי חיים (ה"מ ס"ו ל"ז; ור' מהרש"ג ח"א ס"ב) מאריך בתשובה, להציע שני דרכים להגיע למקוה כשירה אף לפי דעת רבינו ירוחם והרמב"ם והראב"ד, כשהרעיון שבשני הדרכים אחד הוא. לפי דעתו, הדרך הוא, להכשיר את המקוה על ידי שני בורות, כשבור אחד יהיה כשר ומהודר לפי דעת הרמב"ם והראב"ד, והבור השני יהיה כשר ומהודר לפי דעת רבינו ירוחם.

הכוונה היא, שיעשו בור זריעה, אשר לדעת רבינו ירוחם שאינו חושש לכך שיהיו רוב מי גשמים בבור בכדי להכשיר את המקוה, אם כן יוכלו להכשיר באמצעותו את בור הטבילה ללא בית מיחוש. ובנוסף לכך יעשו בור השקה, אשר בו ינהגו רק כשיטת הרמב"ם והראב"ד, והיינו שיהיו בו רוב של מי גשמים, וזאת על ידי שלא יפתחו את פתח ההשקה אלא לרגע אחד, שברגע אחד אין חשש כי יתחלפו ויתערבו המים מהכא להתם, אמנם מצד שני בזה הבור לא יכשירו את המקוה לפי דעת רבינו ירוחם, הואיל ולדעתו יש להותיר את פתח ההשקה פתוח לכל זמן הטבילה, אך לדעת רבינו ירוחם כאמור, יכשירו את המקוה באמצעות בור הזריעה.

כדבר הזה יכולים גם כן לעשות באמצעות שני בורות השקה, את אחד מהם יותירו פתוח בכל עת הטבילה, ובאמצעותו יכשירו את הבור לפי דעת רבינו ירוחם, ואילו את השני יפתחו רק לרגע אחד, ובוה יוכלו להכשיר את המקוה לפי דעת הרמב"ם והראב"ד, כי לא יתחלפו בו המים במהירות, ומשך תקופה ארוכה יהיה בזה הבור רוב מי גשמים, שיוכלו להכשיר באמצעותו את בור הטבילה.

כמובן, אשר יסוד עצה זו, שורשה בדעת הדברי חיים שהבאנו, כי אין דעת רבינו ירוחם תלויה בדעת הרמב"ם והראב"ד, אלא לפי דעת רבינו ירוחם שיש לפתוח את פתח ההשקה כל שעת הטבילה, עדיין יש להכשיר גם אם אין רוב מי גשמים בבור ההשקה, וכן לאידך לפי דעת הרמב"ם והראב"ד שאין להכשיר את המקוה רק ככל

תיקון הרה"ק היואל משה זי"ע לעשות בור השקה על גבי בור השקה

על כן, תיקון הרה"ק היואל משה זי"ע, עצה גדולה לתקן הכשר המקוה על הצד היותר טוב, וכמו שכתב בתשובותיו דברי יואל (י"ד סי' ע"ט), ואף הובאה שיטתו על ידי המנחת יצחק (ח"י סי' פ"א) והחלקת יעקב (י"ד סי' קי"א), והוא התיקון הנצרך לצורת הבור כפי שתיקן הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע, אמנם בעוד שלפי הצעתו היו עושים את בור הטבילה מעל בור ההשקה, והחיבור היה בין שני הבורות על ידי נקב שביניהם, הרי שלדעתו מוטב לעשות את בור הטבילה כבור בפני עצמו, שהוא יתחבר על ידי פתח לבור השקה, שבור ההשקה יהיה בור על גבי בור, והיינו שבור ההשקה יהיה בו בור עליון, בו יהיה הפתח המחובר בינו לבין בור הטבילה, ופתח זה יהיה פתוח תמיד, ובין בור ההשקה לבור שתחתיו, יהיה גם כן פתח, אשר בזה אנו מרוויחים, כי בהיות שאין טובלים בבור ההשקה, אלא בבור הטבילה, אין מי בור ההשקה מתערבים עם מי בור ההשקה התחתון, ושוב יש חיבור של מי בור הטבילה על ידי בור ההשקה, לבור ההשקה התחתון שבו יש ללא כל חשש רוב גדול מאד של מי גשמים, שרחוק להעלות על הדעת שיתמעט במשוך הימים.

פסול קטפרס בבור על גבי בור

אם כי עצה זו היו שהעירו לחשוש בה, לפי חידושו של הדברי חיים (י"ד ח"א סי' מ"ג; ח"ב סי' פ"ח; שם סי' צ"ד) שיש לחוש לפסול קטפרס (טהרות פ"ח מ"ט) באופן זה שיש חור בתחתית בור המקוה לבור שמתחתיו, אך כבר יצא ללחום על זה הגאון הנפש חיה (י"ד סי' ס"ה) שדייק מתוך דברי הדברי חיים (י"ד ח"א סי' מ"ג), כי באופן זה אין לחוש משום קטפרס, וכן קיבל הרה"ק היואל משה זי"ע לעיקר (דברי יואל י"ד סי' פ'), וכן נקט להלכה גם המנחת יצחק (ח"י סי' פ"א), שאין לחוש בזה משום קטפרס.

שיעור פתח החיבור בין שני הבורות

עוד יש להעיר, כי בתשובתו של הרה"ק היואל משה זי"ע (דברי יואל י"ד סי' ע"ט) מוזכר, כי את פתח החיבור שבין בור ההשקה התחתון לבור ההשקה העליון יש לעשות כשופרת הנאד, וככל פתחי ההשקה, אמנם המנחת יצחק (ח"י סי' פ"א) והחלקת יעקב (י"ד סי' קי"א קי"ב קכ"ג קכ"ד), הביאו בשמו, כי החיבור שבין שני הבורות יהיה רק כל שהו, ולא כשופרת הנאד, בכדי להמעיט את החשש שמא בכל זאת יתערבו מי שני הבורות.

והנה באופן זה, מתעורר חשש פסול זוחלין, כי ככל שאין חיבור בין שני הבורות, יש לחוש למים הזוחלין מבור לבור, ועל כן תמוה איך נטו מדברי הרה"ק היואל משה זי"ע, שהדגיש כי פתח החיבור בין שני הבורות יהיה כשופרת הנאד, שבה נחשבים שני הבורות כבור אחד, ואין בזה חשש זוחלין.

במפלט אחד, הרי שלפי דעתו, יש לעשות את בור ההשקה מתחת לבור הטבילה, כשהחיבור בין שני הבורות נעשה באמצעות פתח הפתוח בתקרת הבור התחתון המלא במים עד לתקרתו, ובור הטבילה מחובר אליו מקרקעיתו. יצוין, כי על פי עצה זו, פתח ההשקה עומד פתוח בכל עת ובכל שעה, ואין סוגרים אותו, ובוזה יוצאים גם כן בריווח לפי שיטת רבינו ירוחם.

סברת העצה היא, כי כזכור עיקר החשש בהתחלפות המים נובע על ידי כניסת הטובלים וטבילתם בתוך מי בור הטבילה, אשר מטבע הדברים גורמת להתרוממות מי בור הטבילה, מה שגורם לתנועות חזקות מן המים שבבור הטבילה למים שבבור ההשקה העומד בסמוך, וברבות הימים לא יהיו עוד מי גשמים בתוך בור ההשקה. מה שאין כן כשעושים בור על גבי בור, ומי בור ההשקה הינם מתחת לבור הטבילה, הרי שמטבע הדברים כמעט ומן הנמנע הוא שיתחלפו המים על ידי טבילת הטובלים, כי אין מפלט המים שבבור הטבילה משנה את היחס בינו ובין מי בור ההשקה, כך שמצד זה עצמו כבר רחוק מאד לחשוש לכך שיתחלפו מי בור ההשקה, עד שלא יותרו בבור ההשקה רוב מי גשמים.

סברא נוספת נאמרה בעצה זו, לפי שעל דרך הכלל מי בור הטבילה מהוממים כראוי, שכן אין בני אדם רגילים לטבול במים קרים כקרח, מה שאין כן מי בור ההשקה קרים הם, ובפרט בהיות בור ההשקה בתוך האדמה, מתחת לבור הטבילה, אשר אין ספק כי מי בור ההשקה קרים הם ביותר, ובוזה כלל בטבע הבריאה הוא, שהחום עולה והקור יורד, כך שמים חמים העומדים מעל מים קרים, כמעט ולא יתערבו זה בזה, על כן הוא סיבה נוספת שאין לחשוש להתערבות והתחלפות מי בור הטבילה החמים העליונים במי בור ההשקה הקרים התחתונים.

כמובן, אשר באם יעברו כמה ימים שלא יחממו את המקוה לאיזה סיבה שהיא, יאבדו סברא זו, מכל מקום עצם היות מי בור הטבילה עליונים למי בור ההשקה, הרי זה מרחיק את החשש שמא יתערבו מי הבורות אלו באלו, כך שבכל אופן עדיין הועלנו להרחיק את חשש התערבות מי הבורות זה בזה.

חשש הרה"ק היואל משה זי"ע שמא יתערבו מי בור העליון בתחתון

אכן הרה"ק היואל משה זי"ע היה חושש בזה, כמו שהביא המנחת יצחק (ח"י סי' פ"א), כי בהיות ואנשים נכנסים לטבול, והרי הם בוטשים ברגליהם את המים, יש לחוש שמא עדיין יכנסו מי הבור העליון ויתחלפו עם מי הבור התחתון, ואף על ידי הילוך האנשים בתוך הבור, זה גם כן מביא לידי עירוב המים העליונים עם התחתונים, כך שעדיין יש מקום לחוש לדעת הרמב"ם והראב"ד, שמא לא יהיו רוב מי גשמים בתוך הבור התחתון, ולא יוכלו להכשיר באמצעותו את הבור העליון.

מאוצרו הנפלא של הגאון ר' יוסף חיים אלבז שליט"א

לתגובות, ניתן להשיג: Oravs10@gmail.com

חלומות יוסף והגרים

לו, ה) ויזלם יוסף זלום ויגד לאזני ויוספו עוד יענא אתו: (ו) ויאמר אליהם יעמעו נא הזלום הזה אשר זלמתי: (ז) והנה אנוני מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווןי לאלמתי: (ח) ויאמרו לו אזני המלך תמלך עלינו אם משול המשל בנו ויוספו עוד יענא אתו על זלמתי ועל דבריו: (ט) ויזלם עוד זלום אחר ויספר אתו לאזני ויאמר הנה זלמתי זלום עוד והנה השמש והירח ואור עשר כוכבים משתחוים לי: (י) ויספר אל אביו ואל אזני ויגער בו אביו ויאמר לו מה הזלום הזה אשר זלמתי הבוא נבוא אני ואמך ואזניך להשתחוות לך ארצה: (יא) ויקנאו בו אזני ואביו שימר את הדבר:

להשתחוות ארצה, ולכאורה על המיטה אין זה על הארץ, וכיצד נתקיימה נבואה זו לדבריהם.

שאלות דייוקים בחלומות

פרשה זו צריכה ביאור בכמה פרטים: א. מלשון פסוק הראשון (פסוק ה) משמע שחלם חלום אחד וסיפר להם והוסיפו שגאה, אלא שלא נזכר בפסוק מה חלם, ואילו מהפסוק השני (פסוק ו) משמע שזהו החלום שבפסוק הראשון, ואם כן צריך ביאור, האריכות שלא לצורך, שהיל"ל ויחלום חלום ויספר לאחיו ואחר כך סיפור החלום ובסופו ויוסיפו עוד שגוא אותו.

ב. בפסוק ו' צ"ב א. מדוע ביקש מהם לשמוע חלומי, מה גם שעל השמיעה האדם אנוס והיה עליו לספר והיו שומעים ממילא, ב. מהו החלום 'הזה', שמשמע כאילו החלום לפניו ואומר החלום הזה.

ג. חלומי טעון ביאור בכמה פרטים, א. מהו בתוך השדה היה לו לומר בשדה, ב. למה ראה זאת באופן של אלומות (בפרט שאלומות הם קטנות), וגם לשון אלומות ולא עומרים, ג. מה הכפל קמה וגם נצבה, לכאורה היינו הך, שאלומותו נתייצבה ועמדה בתוך. ד. מלשון תסובנה משמע שלא היו אלומותיהם עומדות אלא שהיו על הקרקע כדרך אלומות, אלא שהם הסתובבו לעבר אלומת יוסף, ומזה הוציא שהם משתחווים לאלומתו, אלא שצריך הבנה מניין לו שהם משתחווים לאלומתו, שמה הם רק פונים לקראתו, ומשמע שראה שני דברים, גם שהם פונים אליו וגם שהם משתחווים לו.

ד. בפסוק אחריו, הרי שמלבד השאלה הנ"ל, קשה כפל לשונם המלך תמלך משל תמשול, היל"ל התמלך עלינו אם תמשול בנו. עוד צ"ב שלגבי מלוכה אמרו עלינו ועל הממשלה אמרו בנו. מדוע הוסיפו שגוא אותו, ומהם חלומותיו ומה הם דבריו.

ה. בפסוק ט', א. מדוע קראו חלום אחר, היה לו לקרוא חלום שונה או חלום נוסף, אבל אינו אחר. ב. ואם הוא חלום אחר לא היה לומר ויחלום עוד חלום, אלא ויחלום חלום אחר. ג. מדוע נזכר כאן לשון סיפור ולא לשון ויאמר או ויגד כנאמר למעלה, ד. מדוע האריך חלום חלמתי, היה לו לומר ויחלום עוד ויספר לאחיו ובהלומי השמש והירח וכו'. ה. מהו לשון הנה חלמתי חלום עוד, הלא חלום אחר הוא, וגם שעוד היה לו לומר בתחילה, עוד חלום חלמתי. ו. והנה כאן סיפר החלום לאחיו ולא לאביו, ומדוע אחר כך חזר וסיפר את החלום גם לאביו בנוכחות אחיו, ז. מה נשתנה בחלום זה שראה שמתחווים לו, ואילו בחלום הראשון ראה הכל באופן שאלומות משתחוות לאלומה אחרת שהיא שלו.

ו. מה הועילה או מה היתה מטרת גערת אביו, ומה היתה כוונתו באמרו הבא נבוא האם לבטל את הוראת החלום או ללמד שהם דברים בטלים כמו שרחל לא תבוא כך הוא לא יבוא, או שהכונה היתה רק להוציא מליבם של שבטים, ולכן שמר את הדבר אלא שאחר שהיה בנוכחות השבטים היה צריך לומר שהם כדברים מופקעים. עוד צ"ב שהמפרשים ביארו שחלום זה נתקיים במה שהשתחוה על ראש המיטה, ודבריהם צ"ב, א. כמו שהחלום הראשון נתקיים כולו שהשתחוה לו כולם עשרה יחד, כך היה צריך להתקיים החלום השני כולו בכל פרטיו, שיבואו כולם להשתחוות לו האב והאם וכל הבנים. ב. אמרו במדרש (ב"ר פד) שבלהה היא השתחוה תחת רחל, והיכן מצאנו שהיה כן. ג. ד. יעקב פתר

ג' חלומות חלם

ונראה לבאר שאכן חלם את החלום הראשון פעמיים, ובפעם הראשונה הגיד להם שחלם חלום זה, [ולשון הגדה מורה על חידוש שבדבר, אמנם לשון ויאמר או ויספר אינם על דבר חדש, כמו שיסד המלבי"ם], ולכן נאמר חלומותיו, שאכן חלם זאת פעמיים, ובפעם הראשונה הגיד להם והם הקשיבו, אבל בפעם השנייה ביקש מהם שישמעו את החלום 'הזה' שחזר ונשנה חלום זה ממש פעם שניה, והם כמו שנוסף להם שגאה על החלום בפעם הראשונה, כן נוסף להם שגאה כששמעו את החלום פעם שניה, אלא שאכן נוסף להם שגאה גם על דבריו, שביקש מהם לשמעו ולספר להם את החלום הזה ממש פעם נוספת, והלא לא נתחדש בחלום זה חידוש מעבר למה שהיה, ולמה לו לספר, ולכן הוסיפו בזה שגאה גדולה יותר גם על דבריו.

מאחר ומשמע שרוצה להוכיח שהחלום אמת הוא, ולכן מספרו שוב ושוב, ולכן במאמרם אמרו כפל דברים, 'המלך תמלך', המלך בחלום ראשון תמלך בחלום השני, אם משול כבחלום הראשון תמשול על פי החלום בפעם השנייה, ועין שהיה בחלום שני פרטים, גם שקמה אלומתו וגם שהיא נצבה בחוזק לעמוד על מקומה, [וכן הוא לשון יצב, כמאמר ההעמק דבר בפסוק לא יתייצב איש בפניך, וכ"כ עוד מפרשי הלשון, שהוא מלשון מצב], ולכן מה שקמה כאילו בהסכמתם זהו לשון מלכות, ועל מה שקמה בחזקה אמרו לשון ממשלה.

ומאחר שחלמו כבר פעם, וחלום זה עצמו חזר פעם שניה, והכלל הוא שחלום החוזר ונשנה אמת וממהר אלקים לעשותו כמבואר במקץ, ונראה שלכן חששו לחלום זה בלבד יותר מחלום האחר שחלם.

לכן נכפל ענין השגאה מחמת חלום זה פעמיים, וגם נשתנה הלשון שבפעם השנייה נאמר שהוסיפו שנאתו על חלומותיו ועל דבריו, לשון רבים, שהם אותו החלום פעמיים, ועל שמספרו להם.

גם יובן מה שיש חילוק נוסף יש בין הדברים, שבראשון נאמר ויגד ואילו בפסוק השני נזכרים דבריו בלשון ויאמר, אלא שבראשון היה דבר חידוש, ואילו בשנייה רק אמר להם את אותו החלום שנית.

נתקיימו ג' החלומות

והנה חלום השמש והירח, התקיים בכמה שלבים. שיעקב השתחוה לו על ראש המטה, ואילו בלהה שהיא תחת אמו, בדוגמת הירח, וגם י"א כוכבים שהם כל בני יעקב, הם השתחוו לו אחר מות יעקב, מפחדם שמה יהרגם, הוא הנזכר בסו"פ ויחי.

אכן אביו שמר את הדבר, והבין שיש כאן דברים של אמת, ולכן השתחוה לו בפועל. אולם מצד שני הועילה הגערה שלא יתקיימו הדברים בבת אחת.

אולם חלומות האלומות הם התקיימו בירידת השבטים למצרים, שם לא נזכרו השמש והירח, דהיינו אביו ואמו, רק האחים, ושם אכן השתחוו רק האחים.

ועוד נבדלו החלומות, שבחלום השני השמש והירח וכו', אין שם סיבה וטעם לה, ושם נראו ככוכבי השמים. אולם בחלומות הראשונים נדמו כי בתחילה כשהשתחוו לו רק האחים, היה זה מצד שהוא המשביר הארץ, מצד אלומות תבואה, דהיינו פרנסה.

אבל כשיעקב והאחים השתחוו לו לבסוף, היה זה מצד שהם ככוכבי השמים ואי אפשר לבטלם, ומכאן זה בקשו שישא פשע אחיו, שלא יבטלם מן העולם. והוא הביא להם דוגמא מנרות, שאם עשרה נרות לא כיבו נר אחד, כש"כ בהיפך. שזה דוגמת הכוכבים שאין בכחם לבטל האחד את רעהו.

קיום חלום האלומות

והנה חלום האלומות, הוא כאשר באו אחי יוסף לשבור אוכל. אכן קודם שנתגלה אליהם, השתחוו לו ג' פעמים.

א' בראשונה שירדו מצרימה, אחי יוסף עשרה, מלבד בנימין. ב' בבואם שנית יחד עם בנימין. ג' בעת נתפסו עם הגביע, ושבו לבית יוסף ונפלו לפניו ארצה.

ומה שנאמר בחלום בתוך השדה כבר ביאר ההעמק דבר בטוב טעם שאחר שמצרים היתה אמצע היישוב בפרט בעת שנתנו רעבון הארצות סביבם, הרי שהיתה אלומתו אמצע הארץ. גם מה שנרמז באלומות מבורר שהיתה גדולתו על ידי המזון שפרנס את אחיו במזון, וגם להם היה מזון אלא ששלחם יעקב כדי שלא יתראו, והיו צריכים לאלומה שלו.

עפ"ז כל ביאתם למצרים וההשתחואה ליוסף, היתה מצד אלומתו שגם נצבה. אולם אלומותיהם נסובו, שהרי היו צריכים לסבב ולרדת מצרימה, וגם השתחוו לאלומתו.

ואפשר עוד, שהנה אלומה היא גם מלשון 'כאלם לא יפתח פי'. היינו שלא היתה ההשתחואה מצד ההכרה במעלת יוסף מצד עצמו, אלא מצד האלומה. מצד מה שהיו צריכים להפיק ממנו רצון לקבל בר ותבואה.

עפ"ז היה מקום לומר, שמה שהשתחוו פעמיים בראשונה, היה זה מצד צרכם אל המזון. אולם מה שהשתחוו אחר מעשה הגביע, היה זה מפחדם פן ירגם. שם רצה יוסף לקיים בהם את חלום השמש והירח וכו', ונתקיים בשלבים. בשלב זה נתקיים רק החלק של אחד עשר כוכבים, שרק השבטים השתחוו, והשתחואה יעקב היתה אחר כך על ראש המטה, והשתחואה הלבנה בעת בוא בלהה. מאחר שכאן היתה השתחואתם בבחינת 'אפים ארצה', חששו על נפשם, כי דין הגב במיתה, והם עצמם אמרו שהאיש אשר הגביע בידו יומת, ולכן הצטייר הענין בדמות כוכבים. לומר שכשם שאי אפשר לבטל את הכוכבים כך אי אפשר לבטל שבט מישראל. דהא גמרין 'דלא כלה שבטא' (ב"ב קטו).

עיקר פהדים מצד חלום האלומות

ונראה לומר שכל מה שחששו היה לחלומות הראשונים, דהיינו לחלום האלומות, גם מצד שנשנה וזה מציין שהחלום אמת ושממחר אלקים לעשות. וגם מצד שהחלום השני היה בו דברים בטלים מענין ההשתחואה של אמו, וגם היה בו זרות לחשוב שאביו משתחוה לו, ושהוא מלך עליהם היה מקום לומר שאולי יש בחלום אמת, אבל שיעקב ואימו ישתחוו לו היה נראה בעיני הכל כחלום בטל, וגם יעקב עצמו ביטלו באמרו הבא נבוא וכו', והיה בזה כמה טענות, א. הלא אתה כאן ולהיכן נבוא, ב. אמך הלא מתה, ג. וכי כולנו נשתחוה לך ארצה. ונראה שאכן חלום זה לא נתקיים, ולא מצאנו בשום מקום שהשתחוו לו אביו ואמו [או בלהה] יחד עם השבטים אליו, ולא רק שלא מצאנו זאת באגודה אחת אלא גם לא כיחידים, ולא נתבאר במקרא שאחת האמהות השתחוה לו וכמו שנתבאר בשאלות, ואחר שלא נתקיים, צ"ל או שיעקב ביטלו, ורק נתקיימו חלקים ממנו. אמנם אפשר להבין בדרך אחרת, שאכן אביו סבר שתתקיים נבואה זו, אלא שאפשר שתתקיים לימים רחוקים, ובמדרש אמרו שחשב על פי החלום שתהיה תחיית המתים בימיו ואז יתקיים החלום, ואפשר שאכן הוראת חלום זה הוא על העתיד לימות המשיח, שאז ילחמו בני יוסף בעשו, ועלו לציון מושיעים וישפטו את הר עשו, ולעתיד במלחמת גוג מבואר שתהיה מלחמה כעין מלחמת יהושע במלכים, ושם עצר את השמש ואת הירח, ומשמים נלחמו הכוכבים ממסילותם האמור בסיסרא יתקיים לעתיד כמו שהיה בסנהריב, וכך גם אמרו במדרש (ב"ר פד) שבשעה שהעמיד יהושע את ההמה אמר לה הלא אבא הוא יוסף ראה בחלום שהשמש משתחוה לו, וזהו שמר את הדבר, לראות אימתי יתקיים, האם יזכו ותהיה הגאולה ותיקון השלם בימיהם, או שלא יזכו, ובשעה שבירכם רצה לגלות ענין הקץ אלא שלא היתה השעה ראויה לכך.

ומשום שחלום זה היה שונה במהותו וקיומו לכן נאמר בו חלום אחר, אבל אחר שהיה ענינו קרוב לחלום הראשון נאמר בו עוד, כי היה נוסף על החלומות הקודמים, ובתחילה ספר לאחיו ומשראה שאינם אומרים דבר סיפר לאביו במעמד אחיו כדי שיבטל את החלום, וגער בו אביו, במה שאמר מה החלום הזה אשר חלמת, כלומר איזה סוג חלום היה האם אפשר לומר שהוא חלום נבואי וכי משמים יודיעו לך שאבין ואמך השתחוו לך ואתה תשתוק בדבר. וגם היה שינוי בחלום השני, שלא היה בו הוראת מלכות שהוא קם וניצב לעומת אחרים, אלא כאדם העומד למטה והשמש וכוכבי השמים מעליו, אלא שהם משתחיים לו, ולכן היה גם בזה דבר תימה. ואפשר שלכך סיפר לאחיו קודם להראות שגם בחלום ראם מעליו.

בבור ניסו לקיים את החלום

כבר נתקשו הקדמונים כיצד יתבאר מאמרם 'ונראה מה יהיו חלומותיו', הלא אם ימות לא יראו כיצד יתקיימו, והביא רש"י [ונראה שכך ביאר את דברי המדרש] שרוח הקודש אמרה, אתם אומרים נהרגו ונראה דבריו של מי יתקיימו, אלא שעל פי פשוטו אין כאן יישוב, שאם כן היה צריך למימר ונראה מה יהיה לחלומותיו, ולכאורה פשוט הפסוק משמע שאמרו ונראה מה יהיו החלומות העתידיים שיחלום, כאומרים נהרגו לכל יחלום שנית.

ונראה לבאר שאכן הם רצו לקיים את החלומות, אלא שסברו שניתן להתחכם על הוראת החלום, ולקיים את מה שהוא מרמו באופן אחר, אלא שתהיה צורה דומה לחלום ובוה יבוטל מה שהיה צריך להיות על פי החלום. [ויסוד זה למדנו שמושיען של ישראל לקה במים על ידי שהוכנס ליאור או במי מריבה, ולא לקה במים שמת ממש, וגם כאן חשבו לעשות מעין הגזירה ולבטלה, ועיין מלבי"ם מ"א כבל ודוק]. וחישבו שאם יירידוהו לבור כולם יחד, בזה תתקיים ההשתחואה של כולם, ובמה שיורידוהו לבור תהיה גופו קמה וגם ניצבה אע"פ שהוא מת, ובוה יתקיים החלום מחד, ומאידך יתקיים דינו למיתה, וטען ראובן שאם כדי לקיים את הוראת החלום די במה שיורידוהו לבור גם בלא להרגו, ואם בזה יתקיים הוראת החלום תו לא צריך להמיתו. ונראה שמה שהאחים הסכימו בדבר, לא היה משום שסברו לבטל את חיוב המיתה, אלא שסברו שאכן עדיף לקיים את הוראת החלום קודם ההמיתה, אמנם היה רמו בחלום שההשתחואה תהיה על ידי אלומות, ואלומות מרמזות על המזון, ועל כן נתיישבו לאכול לחם, שתהיה ההורדה בסמיכות לענין אכילת לחם, והאכילה גם מרמז על מה שהם אלמו אלומים בשדה, דהיינו שעסקו בענין מזונם, אלא שתוך כדי האכילה ראו את הסוחרים, ובוה נתיישבו ששייך להבין ברמז החלום, וטען יהודה שהחלום מוכיח שהשבטים ירויחו ממון כתוצאה מיוסף, ויהיה להם אלומות כתוצאה מאלומת יוסף, ועל כן אם ימכרוהו בזה ירויחו ממון וגם יתקיים הוראת החלום, ולכן הסכימו בזה הכל. [וראובן שלא היה שם בשעת מכירה קיבל אחר כך חלקו בממון והסכים בצורת הפסק ובמה שנעשה, ועל כן נקראת המכירה על שם כולם]. ואפשר שגם החרם שעשו נובע מלשון אלומה בחלום שהוא לשון אלם [וכמו שאכן דרשו חז"ל במדרש לשון זה], ולכן עשו עצמם אלמים מלספר ענין זה. ובמאמר הבא כבר ביארתי שגם המכירה לא היתה לבטל את גזר דין המיתה, אלא שראו לנכון שאחרים יקיימו את הפסק ושלא תהיה ידם בו להמיתו בידיים ממש.

ואפשר שמה שלא סייע להם מה שעשו מעין החלום, או משום שבחלום שהוא כנבואה ממש לא שייך התחכמות כעין זו, ורק בחלום שבא משר החלומות הגם שהוא אחד משישים ומודיע דבר אמת ממה שנגזר למעלה, בזה עדיין ניתן להתחכם כיצד לבצע את הגז"ד בפועל, ופוק חזי מיוסף עצמו. באופן נוסף ניתן לומר, שהם קיימו את החלום אלא באופן הפוך, תחילה הורידוהו לבור שהוא נגד ההשתחואה, אחר כך מה שהיה בבור היה נגד קמה אלומתי וגם ניצבה, ואחר כך אכלו לחם שהוא נגד מאלמים אלומים בשדה, ומתוך שהיה הסדר הפוך לא היה בו מעין החלום כדי שיוכל לבטלו.

והנה במוה שרצו לקיים את הוראת החלום היה רק החלום של האלומות, ונראה שלחלום השני לא חששו, או שיעקב ביטלו וכנאמר לעיל. או שעל החלום הראשון חששו יען נכפל וזהו אות שממחר אלקים לעשותו, מה שאין כן החלום השני שהיה יחיד שמה לימים רחוקים יתקיים ועל זה לא חששו. ועוד אפשר לבאר בזה ואכמ"ל.

פניני הלכה ומנהג

פנינים משיעורו השבועי של הרב"ק רבי פנחס אהרנסון שליט"א רב החסידי אמושינו בעידן"ק ירושלים

פניני הלכה

פניני הלולא

י"ט כסליו – הרב"ק רבי רב בער המגיד ממעזריטש זצ"ל

מלחמה במצות אנשים מלומדה

בספר אמת ואמונה (את תוצ'ט) כתב שהבעש"ט הקד בא לתקן שלא יהיו בבחינת מצות אנשים מלומדה^א, אלא יעבדו הש"ת בלב. ועבודתו נמשכה מפדולי לזוהלן ע"י הרב"ק המגיד ממעזריטש זצ"ל, ומשם לגאליצ' ע"י הרב"ק רבי אלימלך מלידזענסק זצ"ל, ומשם לפולין.

והרב"ק מקאצק הורה לתלמידו הרב"ק רבי ברוך מסטוטצ'ין^ב שיקרב גם אחרים ממקומות שלא נהג עליהם אור הבעש"ט לדרך זו, לעבוד את ה' בלב ולא כמצות אנשים מלומדה.

אינו נחשב לכלום

הרב"ק רבי משולם פייבוש מז'אברז' זצ"ל בעל יוסף דברי אמת (י"ד כ' כסליו) הביא בשם כתבים חדשים מהמגיד שנמצאו תחת ידו כמה עניינים בענין תפילה והכנעה וטהרת המקוה, וסיים 'אבל צריך לעשות הכל בכונה, לא ח"ו מצות אנשים מלומדה, ואזי ח"ו אינו נחשב לכלום, רק צריך להתיישב את עצמו ולכוין דעתו מקודם'.

שלא לעורר דינים

בספר מאורן של ישראל (פר' נביאים מאמר א') הובא מה שאמר הרב"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל (כמדומה) בשם הרב"ק המגיד ממעזריטש זצ"ל, עה"פ (התלים פ"א ד') 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו', שהתקיעה תהי' בהתחדשות כ"כ כאילו ה' התג מנוסה עד עכשיו, והיום ניתן לנו והוא חדש לגמרי, כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב' דהיינו, כי אם ידמה לו שהיו"ט כבר ה' ולא התחדש עכשיו, עי"ז לא יתפעל מקדושת היום ומתקיעת שופר, ויהי' בעיניו כמצות אנשים מלומדה, ואז ח"ו יוכל לעורר בחי' 'משפט' לאלוקי יעקב, ואז לעורר רחמים בעיניו.

חינוך להתחדשות

כד"ת שנשא הרב"ק בעל שם משמאל זצ"ל כשהתחיל בנו הרב"ה ר' אהרן ישראל ז"ל, ללמוד חומש (פר' מקץ הרי"ב), חקר על מצות חינוך שעניינה להתרגל במעשי המצוות, ובלימוד התורה. שלכא"ו הלא כאשר מתרגל בדבר נעשה כמצות אנשים מלומדה.

והסיק, שע"כ מצות חינוך ענינה להתרגל שיהי' מוסיף והולך בכל עת, ובכל יום יהיו בעיניו כחדשים, וזה פי הכתוב 'חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור'.

א. כמה פעמים בשיחות פרטיות לבח' ואברכים אמר אד"ש שהענין ששייך לאנשים כערכיו, מתורת החסידות, הוא ההשתדלות בענין המצוות שלא יהיו כמצות אנשים מלומדה, אלא לעשות דברים לשם פעלים.

ב. שהי' גר במדינות ליטא, ורצה לעקור משם דירתו, וכשפנה להרב"ק מקאצק לבקש רשותו ונהג הרב"ק מקאצק שלא יעקור כדי שיזיח אור עבודת ה' במדינתו.

קדושה אחרי תפילת מעריב

תתי דסתרי

בשבוע שעבר הובא בענין תפילת מנחה ומעריב בזמן שבין פלג המנחה לצאת הכוכבים, שנפסקה ההלכה שאפשר (באפנים מסוימים) להתפלל בזמן זה בין תפילת מנחה ובין תפילת מעריב, ובלבד שלא יהי' תרתי דסתרי, דהיינו שיהגו לעולם^א במנהג אחד, או שמתפלל מנחה עד הערב ומעריב בלילה, או שמתפלל מנחה רק עד פלג המנחה ומעריב מפלג המנחה קודם הלילה.

המושג 'תרתי דסתרי' הוזכר בהלכה לענין כ"כ הלכות, בין במחלוקת הפוסקים, שלא לנהוג לקולא כשיטות סותרות, ובין בהלכות פשוטות המוסכמים על כל הפוסקים אלא שאין לנהוג באופן שגויה סותר דבריו ומעשיו.

מנחה אחר מעריב

אתה השאלות המתעוררות בענין תרתי דסתרי, ונידונו בספרי הפוסקים, באחד שהתפלל תפילת ערבית, ואח"כ שומע הזרת הש"ץ ממנין המתפללים תפילת מנחה, האם יענה אחרי ברכות הש"ץ אמן וקדושה וכיו"ב.

עיקר השאלה המצויה היא במתפלל מעריב אחר פלג המנחה מבעוד יום, ושומע אח"כ מהמתפללים מנחה עד הערב. וכמו"כ שייך לפעמים במנהגים הלוקים בענייני זמני היום, שהמתפללים נותרים כמ"ש בש"ע בחישוב זמן שקיעה"ח וצאת הכוכבים, והשומע חושש לשיטת הגאונים שזמן צאת הכוכבים הוא סמוך לתחילת השקיעה.

או שנימצא במקום ששם כבר לילה ושומע (ע"י הסלפון) הזרת הש"ץ ממקום ששם עדיין יום^ב, וכיו"ב בשאר אופנים שהתפלל מעריב ושומע קדושה מתפילת מנחה^ג.

אין לענות קדושה

המהרש"ם בהגותיו דעת תורה לשר"ע, ציין למש"כ בשו"ת גור אריה יהודה (ארה"ס ק"ז) שאין לענות קדושה

אם התפלל ערבית, והביא רא"י ממש"כ בט"ז (מג"א סי' רל"ט), בענין המאחר לבא לביהכ"ס עיי"ש, וממש"כ בתרומת הדשן דאם קיבלו שבת אסור להתפלל מנחה, ע"כ^ד.

כשנשאל הגאון רבי שלמה קלווגר זצ"ל כיצד לנהוג במקום שישנם המתפללים מנחה מאוחר, השיב (שרת הא"י ק' שלמה אר"ח סי' צ"ח) שאם כבר אחרי צאת הכוכבים, ודאי אם יש בידם למונעם מלומר קדושה הם מחוייבין למונעם, ואם אין בידם למונעם עכ"פ לא יענו אחריהם אמן, ולא קדושה, ואם עדיין אינו צאת הכוכבים, אזי עכ"פ אם התפלל ערבית לא יענה אחריהם קדושה, כיון שהתפלל כבר ערבית, אבל אמן יכול לענות ענחם.

הלך אחר הרוב

ולענין מחאה במתפללים מנחה מבעוד יום, כתב הגרש"ק, אם רוב הנוכחים התפללו כבר ערבית בידם למונעו שלא יאמרו שם קדושה, ואם אין שם הרוב שהתפללו ערבית אין בידם למונעו מהמתפללים מנחה לומר קדושה, אמנם אלו שהתפללו ערבית לא יאמרו קדושה.

ובענין עצם תפילת מנחה אחרי שאחרים התפללו כבר ערבית, כתב שמה שמבואר בשו"ע שאין להתפלל מנחה בביהכ"ס שהתפללו כבר ערבית הוא גם בימות החול ולא דוקא בערש"ק, אמנם כ"ז רק בביה"כ או ביהמ"ד, דהיינו מקום קבוע להתפלל בצבור, ששם אין להתפלל מנחה במקום שהתפללו ערבית, אבל בעזרה שאין שם מקום קבוע להתפלל בצבור, יכול להתפלל מנחה, אלא שאם רובם התפללו ערבית יש לו להתפלל מנחה בלחש ולא לומר קדושה.

חייב לענות ואפי' להפסיק אחר ברכות קר"ש

מאיזך, הגאון מהר"ם שייך זצ"ל תלמיד התתם סופר ואריה

א. ועכ"פ באותו יום, ועיי"ש לענין ערב שב"ק, ובמקום תפילה בציבור, ובמקום שקיים חושש שאם לא יתפללו מיד מעריב יישנם כאלו שלא יתפללו כלל ח"ו, וכיו"ב.

ב. לשיטת שאפשר לצאת יד"ח ע"י הטלפון, ועכ"פ לענות על דברים שבקדושה, כמו שכתב הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל בגליון הש"ס (במכתבה) לדון האם שמיעה ע"י דבר אחר שמה שמיעה, 'כגון שמיעת קול שופר או מגילה ע"י כלי הטעליפון שנתחדש בשנים הללו, וצ"ח לתשובת הגר"ד אופנהיים בשו"ת יעקב (ה'א סי' לא) שחקק האם מותר לדבר בכלים המיוחדים לדיבור ומשמיעין קול בהיחוק מקום כמה וכמה מילין, ובשבות יעקב כוונתו משיח אסור לחנוך שמצוי הקול לחוץ לתחום (ועיי"ש שהוכיח הגר"ע מגמ"ל שבת נ"ג) שאין אסור בהוצאת הקול לחוץ לתחום, והביא מדברי המחקרים הטבעיים באופן פעולת הטלפון עיי"ש].

ג. והביא שם מהלכות קטנות (ה'ב סי' פ"ה) בחדש שמדבר ואינו שומע אלא ע"י שיעשה כלי לאזנו, כמין הצפורות, ופשוט לו שחייב כשופר, דכשם שאמרו לקיהע ע"י דבר אחר שמה לקיהע (ס'כ"ה), אף אנו אמרו ששיע"ע ע"י דבר אחר שמה שמיעה, עיי"ש.

ד. בספר ימות עולם (ע"פ לא) הובא מה שסיפר הרב"ק רבי יעקב מאמישניא זצ"ל, שאצל זקינו אדמו"ר הרב"ק רבי יעקב דוד ז"ע נמשכה סעודה שלישית עד כמה שעות לתוך הלילה, ופעם יצא בנו אדמו"ר הרב"ק רבי מנחם ז"ע באמצע כדי להתפלל ולהבדיל, וכאשר גמר הרב"ק ר"ד סעודה שלישית ונכנס לחדרו קודם תפילת ערבית, ראה הנה בנו הרב"ק ר"מ כבר מבדיל, ואילו חתנו הרב"ק רבי מאיר'ל מפשיסחא זצ"ל עסק עדיין בתפילת שחרית (שהיה הולך להתארח מאד, עיי"ש בימות עולם כע"כ), נענה הרב"ק ר"ד ואמר, 'יעצט ווייס איך שוין נישט ווי איך האלט...'

ד. בספר עמודי אש (סי' ב' אות"ש) השיב רבה של ניקולייב זצ"ל על מש"כ הגור ארי' יהודה, וכן לדחות ראיתיו, עיי"ש.

ז. צ"ח, למש"כ שם בענין מש"כ בתרומת הדשן (סי' קכ"א) שאם הזיד או שגג ולא הניח תפילין עד אחר ערבית, אף שעדיין יום עכ"ו אסור להניח תפילין, וכ"כ בשו"ע (סי' ס"ה) [ועיי"ש בנו"כ שלמעשה ייחב בלא ברכה], וכתב בעמודי אש, שיש"ל שדוקא

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון מד | פרשת וישב תשפ"ה

ששם עלו שבטים שבטי י-ה – עדות לישראל

עבירות שהם שקולין ככל התורה ומחויבין למס'ג עליהם... ומלכות הרביעית הוא לה' ושנאת הנם ששקול נגד הג' עבירות כש"ט ח"ל. ולכן אדום קשה ככל הג' מלכות. והשבטים עם יוסף היו הכנה לגלות הזה.

הכישלון הדרוש לתיקון שלם, הוא גם עניין התיקון של קדושת הגוף על ידי השבטים, שהיה בו זמנית על ידי הכישלון של יהודה והצלחה של יוסף, בתכונות קדושתם הסותרת זו"ז, והיא סיבת המחלוקת בין יהודה ויוסף. (וכמו שידובר א"ה בארומה בפרשת וישב) וכמו שכתוב סוד גדול זה בקדושת לוי בדרושים לחנוכה, **שלתיקון שלם של גאולה**, צריך להיות באותו העניין של התיקון, **כישלון ועברה על דברי תורה**.

המעשה מיהודית בחנוכה, הכלל הוא, הצדיקים כשנוצים להעלות ניצוצות צריכין לפעמים לעבור על דברי תורה... (ולכן הצדיקים שרוצים לעלות לה' צריך לעשות איזה עובדא כעובדא שלהם כדי שעל ידי זה יוכל לשבור את הקליפה... וביי חטובה גם כן שהיה גאולה ולכן צריך יהודית ליתן לו גבינה, והכוונה של אותו רשע היה על ביאה פסולה. כי באותו זמן היו צריכין לגאולה, [וכן בשפ"א וישב תרמ"ז] לכן נמצא בהם רמז מלה"ר ושנאת הנם. ויש במדרש כשרצית נתת בלבם לשנוא כו'. כלומר שהי' הכל מכוון במירת עלינו. כדי שיהי' לנו קיום בגלות. הוכרח להיות נמצא בהם רמז משנאת הנם כנ"ל. כעין זה שמעתי מפי מו"ז ז"ל בשמשון הגביר לאשר הי' מוכן לחקן אות ברית קודש שנק' נזיר מן הבטן. הוכרח להיות נכשל קצת במדה זו.

'עברתם אותי': והנה המחלוקת פרצה בכל עוזה עם חזרתו של יעאע"ה אל ארץ מגורי אביו, שם 'ביקש לישב בשלוה', לאחר כישלון מפעלותיו הגדולות בעיר שכם שבארץ ישראל. והנה שכם כמ"ש רש"י מהמדרשים, הוא המקום והעיר אליה הגיע 'שלם בגופו בממונו ובתורתו', ובה נתעכב ותאחר ולא הלך אל אביו, וקנה בה חלקת שדה משלו במאה קשיטה, 'שרצה שתהא תחילת ביאתו בארץ בתוך שליו' (רמב"ן ג' י"ח) 'ודרך את פני העיר' בקדושת השבת ותחמיא, ובקדושת הגדולה אף ייסד בה, מטבע שווקים ומרחצאות – מה שעשו הרומאים שנים רבות לאחר מכן בכדי לטמאנה ולהשתלט עליה. ואפשר שהיא הייתה גילת המותרת שלו, שזכה להקים מנזח 'ורבותינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב א-ל'. (רש"י וישלח לד כ"ג) ואפשר ששלושת הפסוקים הללו יובא יעקב שלם וכו', המתארים את בואו לשכם וכל מעשיו שם, הם היחידים המאופשרים והטובים שבחיי חזיר האבות בכל תולדותיו וצרותיו המחמירות והולכות מדי פרשה משבעת הפרשיות הללו. והנה שכם החורבה על ידי שמעון ולוי בשל מעשה דינה, וזה המעשה שבו 'החדיש יעקב עד בואם' וזוה פסקה הנהגתו הישירה והצלחה של יעקב, והחלה הנהגה של כלל"י על ידי השבטים בני יעקב. שלא היו נמשכים אחרי הנהגת יעאע"ה. ושמעון ולוי ש'בניו היו ואעפ"כ נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו, שלא נשלו עצה הימנו'. (רש"י וישלח לד כ"ח) הנהגת האמת הצלולה של יעקב נעברה על ידי הנהגה עצמאית של השבטים גם במחלוקת שהתעצמה לאחר מכן על ידי שמעון ולוי גם על יוסף הצדיק. (רש"י ויחי מ"ט ה') וכפי שקונן יעאע"ה בעצמו. עכרתם אותי; אין דעתי צלולה, 'צלולה הייתה החבית ועברתם אותה'. (רש"י וישלח לד כ"ח) ועדיין יעאע"ה בניסיון אחרון שולח את יוסף לשכם, 'הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם', לבקש שלום ואחדות. כפי שאמר יוסף הצדיק; 'את אחי אנוכי מבקש'. אך אותה שכם החורבה כבר הפכה להיות מקום 'מוכן לפורענות, שם קלקלו השבטים, שם עינו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד. שנאמר ויבוא רחבעם שכמל'. (רש"י וישב לו י"ד) והחל הכישלון העצום שהביא לגלות מצרים.

'בזה היו מחולקין גם רבותינו נ"ע': והמחלוקת העמוקה הזאת נמשכת עד ימינו אלה אך אצל 'רבותינו נ"ע', ומאפיינה היסודיים הם האם תהיה עבודת ה' להתקדש תוך כדי פרישה מהעולם כשיטת יוסף הצדיק, או להביא את הקדושה גם בענייני העוה"ז עם המכשולים והכישלונות היוצאים מזה בדרך כשיטת יהודה והשבטים. וגם אם יש את שני הדרכים, הוויכוח הוא מי העיקר ולמי נכונה כתר מלכות. ואף שניית הלכ של הרבה צדיקים היא לבח"י יוסף"צ, הנה היתרון וההלכה הם כרצון יהודה והשבטים. 'ונפלו בטובה בדבר שאין ביכולת בני אדם לקיים בפועל בשלימות'. כי שני הבחינות נדרשות. כבשפת אמת וישב תרל"א.

במדרש נפור עצמינו כי ואין מנוח, וי"ל עפ"י מ"ש אא"ו מור' וצלחה"ה כי בחי יוסף היה להיות קדוש ונבדל בלתי לה' לבדו כמ"ש נזיר אחיו. ונח"י יהודה הי'

'פרשיות אלו המפתח לגאולה'. בפרשיות אלו וישב, מקץ, ויגש, שהן הפרשיות הרביעית החמישית והשישית, מתוך שבעת הפרשיות העוסקות בתולדותיו של יעאע"ה, מסופרות בתורה קורות המחלוקת שבין שבטי י-ה. ובהם גם חלים ימי החנוכה, שהם גם מאותו עניין כמשי"ת. ובשפת אמת וישב תרמ"א. שיבודאי נמצאו בפרשיות אלו כחות ועצות! לעניין המחלוקת ושנאת החינם, וע"י העסק עצמו בלימוד פרשיות אלו הוא מפתח לגאולה כנ"ל.

רוננו של יוסף הוא לשה"י ושנאת הנם ששקול נגד ג' העבירות. ולכן הי' זה צער קשה יותר מכולם. ויש כמה פרשיות מעניין זה. כמו כן שנאת הנם האריך גלותינו המר עתה יותר מכל המלכות. ולכן בודאי נמצאו בפרשיות אלו כחות ועצות. וע"י העסק עצמו בלימוד פרשיות אלו הוא מפתח לגאולה כנ"ל.

שורש המחלוקת ושנאת החינם: והוא ממשך להסביר שם שהפנכ היסודי והשורשי בכנסת ישראל מאז נוסדה בה הקהילה הראשונה של שבטי י-ה על ידי האבות הקדושים, הוא שנאת החינם והמחלוקת, הנמשכים מאז ועד היום ממש. ותיקון עניין זה, היא העבודה של כלל ישראל במשך כל הדורות ובפרט בגלות הרביעית האחרונה.

ויש להבין היעלה על הדעת כי אנתנו נענשים בעבור השבטים ח"ו. הלא נודע כי כל קיום שלנו בזכות האבות והשבטים שהם עדות לישראל. רק הפי' ששנאת הנם שלנו עשה פגם גם בשורש השבטים. ובלי ספק אין אנו מבינים שנאה שהי' בניהם. כי נעשה מכל מעשיהם תורה. ורק בני יש שנאת חנם ממש. ואז בשורש הי' מעין הטא זה. לכן אנחנו עונותיהם סבלנו. ועמ"ש פ' דברים בשנה הקודמת. (ושם כתב דברים נראים והיפך את הגורם הראשוני בין האבות לבנים. ואילו הם) העניין הוא דכל החטאים שבכלל ישראל הי' קצת מהם בשורש דורות הראשונים. דכמו כל הזכותים של בני' הם מאבותיהם. כן אם הי' תיקון גמור בשורש לא הי' נצמח החטאים אח"כ. וז"ש אבותינו טטאו ואינ' ואנחנו עונותיהם סבלנו. פי' כי הטא קל מעון כמ"ש שנגות הם חטאים מדונות עונות. וע"י השוגג שבאבותינו נצמח אח"כ בדרורות אחרונים וזנות. דכמו עבירה גוררת עבירה ומתחיל כחוש ומסיים בעבנת העגלה. כן בכלל אם יש בדרות ראשונים שנגות ועבירות קלות נמשך אח"כ חטאים גדולים. כמו כן בזה מ"ש איכה אשא לבדי שלא הי' ניכר הטאם בפועל רק שלא היו נמשכים אחר הנהגת מרע"ה וזה הביא אח"כ איכה היתה לזונה כי וכמ"ש בשם בעש"ט וסרתם - בא אח"כ ועברתם אליהם אחרים. וזה נאמר על גדולי עולם כאלה.

קיום העולם על ידי האבות והשבטים: וכל זאת מפני שתכלית עבודת האבות בכל מידותיהם הוא להקים את כנסת ישראל, שתחזיק יחד את מלכות ה' בעולם. על ידי זה שיעבדו את ה', אמנם כל אחד במידתו, אבל היא נגזרת וכוללה ממידותיהם. והיו השבטים הקהילה הראשונה לעניין זה. כבספר קדושת לוי - לשבת נחמו יעוש"ב בעניין השבטים שהותרו לבוא זה בזה. כי האבות והשבטים הם מערכת אחת של הופעת מציאות ה' בעולם בכל העניינים ובכל המידות שבועה"ז. וכמו שכ' בשפת אמת וישב תרמ"ג יעוש"ב, שהשבטים הם עמודי העולם של מידות סליחה ופואה תשובה ופרנסה, כמו האבות במידותיהם ועליהם נתקנו ברכות השמו"ע. האבות והשבטים בארבע מידותיהם ועבודותיהם. הם גם מערכת אחת, העומדת כנגד ה' המלכות שהם ארבעת הפחתים והפגמים השורשיים שבאמונת. ע"ז ג"ע ושיפיות דמים, ושנאת חינם ומחלוקת. והאחרונה קשה מכולם, והיו השבטים עם יוסף, עיקר ההכנה לתיקון זאת האחרונה. והשבטים הם עיקר עמודי העולם, המביאים את בחינת האבות לכנס"י לתיקון העוה"ז. דווקא כישלונותיהם וגם עבודותיהם של האבות והשבטים לתיקונם, הם סגולת ישראל וכחותיו לגאולה עד היום הזה. כבשפת אמת וישב תרמ"ז

ז"ש במדרש כשהצדיקים מבקשין לישב בשלוה. לישב דוקא כדכתיב וישב. והיינו בעוה"ז. אז קפץ עליו רוננו של יוסף. כי כל עיקר קטרו השטן על תיקון עוה"ז דוקא. והשבטים מסרו נפשם בעבור דורות השפלים כמונו עתה. כמ"ש במ"א כי ד' מלכות יש. והג' הי' הקיום בזכות ג' אבות. ועתה יש פלוגתא אי תמה זכות אבות. וא"כ העולם קיים עתה רק על זכות השבטים כנ"ל. והד' מלכות הם בחי' ע"ז ג"ע ש"ד. ולה"ר השקול נגד כולם. ולכן הג' אבות עמדו על הג'

דברי חזקוני החדושי הלכות להחזיר
לימוד ושינון הלכות סת"ם כמקב הסו
והמגידים מאוצר שיעורי
הרב רבי משה אורי בלוי שליט"א
רב ומ"ץ פעיה"ק
(נכתב על דעת הוצאת כלבד)

הרי זה חתך במלאכתך

יישב תשפ"ה | עלון קו

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

דין טיפת דיו שנפלה לחלל אות ד'

ההרא"ש מיירי בתינוק מכיר, ואע"פ שמדברי הב"ח נראה שהרא"ש מיירי בכל שהוא ממש, מ"מ לא מסתבר לעשות פלוגתא גדולה כ"כ, ועוד דאף אם הרא"ש מכשיר מ"מ הרמב"ם סה"ת מרדכי גימור"י מאירי הגה"מ וסמ"ג פסלו ה' כזה, וכן הב"י והרמ"א וממילא בד' כזה כשר, ומה שהביא המחבר דעת הרא"ש הוא לחוש לו לכתחילה, עכ"ל.

שיטת שובט הלוי

מאיידך, בש"ת שבט הלוי (ח"ב סימן קמ) כתב דצ"ע אם הרא"ש מיירי בשעת כתיבה או בנשתייר, ועוד דאפשר דמיירי דוקא ברגל ימני כשיעור מצומצם, וע"כ יש לה צורת ה', ולפי דבריו לא סגי בטיפת דיו לאף לשיטת הרא"ש. [והוסיף עוד דנקודה קטנה מאוד הרי משתלבת בתוך הקלף ואינה געשית חלק מן האות, ושכיחות בקלף טובא, וכיצד נחשבים לחלק מן האות].

אבל בהא דידן שתינוק קראו ד' אין להכשיר במשהו ממש, אף להרא"ש, ולכן בד' הוא קולא דנשאר עליו צורת אות ד', ובפרט בצירוף שיטת הסמ"ק דכל שיעור צורת אות לאחר הכתיבה אין בה משום חק תוכות, וכ"כ במשנת מרדכי לדינא כדעת מנח"י ושבה"ל דאם נפלה טיפת דיו לתוך אות ד' בעי היכר תינוק, וכל שתינוק קראו ד' כשר.

ודע דלדעת בעל שבט הלוי כל שהטיפת דיו קטנה [או שאינה במקומה] תלוי בהיכר תינוק, ולדעת המנח"י כל שאין בטיפה כמלוא אות קטנה יש להכשיר ע"פ היכר תינוק.

ובשבט הלוי הביא רביה גאה להכרעת הרמ"א, דאמאי הוצרכו להזהיר בגמרא י"א עשה ההי"ן חיתין' ולא ההי"ו שלא לעשות דלתין' ההי"ן, אלא ע"כ דיותר קל שיתחלף אות ה' לח' מאשר לאות ד', והוה משום דרגל ה' יש בה שיעור, ועוד דאמרינן בגמ' דאות ה' דומה לאכסדרה, ואם יש ברגל שמאלית רק כשיעור משהו לא הוי עליה צורת אכסדרה, יעו"ש.

הכרעת הפוסקים

במ"ב (פסק) כתב דפשיטא ל' לרמ"א דהלכה כספר התרומה דשיעור רגל פנימית של ה' היא כמלוא אות קטנה ודלא כהרא"ש, אך מ"מ הוסיף דכל שהתינוק קוראו ה' יכול לתקנו אפילו שלא כסדרן, ומבואר לן דהמ"ב נקט לדינא כדעת הרמ"א הן לקולא והן לחומרא ודלא כהרא"ש.

ועיין בה"ל (פסקי ח"ד יגדור הרגל) כתב המ"ב דבנתינת רגל לגג לאחר כתיבה אין דין ה' וק' שוין, דבה' צריך למחוק את כל הרגל דאם נשתייר כל שהוא עדין שם ה' עליו להרא"ש, [ולא הזכיר הטעם דאפשר לתקנו כשהתינוק קוראו כתיקונו], משא"כ בק' די שיבטלנו מצורת אות, מבואר לן דצריך למחוק כולו, ומשמע דלא סגי להשאיר טיפת דיו קטנה, ולכאורה מבואר דהמ"ב חשש לשיטת הרא"ש, אך יש לדחות דהמ"ב לא נחית לזה, או דיש לחוש שמה יראה כה', ויל"ע.

וכן בקול יעקב (סי' נב) כתב דגם לספרדים הלכה בזה דלא כהרא"ש, ועיין במ"ב מאורות המזרח שלא הביא ע"ז שום חולק, רק ציין לספר יריעות שלמה (פועל) שכתב לחוש לדעת החזו"א, מבואר לן דאף גדולי חכמי הספרדים נקטו בזה לדינא כדעת רוב הראשונים ודלא כהרא"ש.

אכן במשנת מרדכי הביא ששמע מהגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל שחשש לדעת הרא"ש אפילו בטיפת דיו קטנה עד מאוד, והוי ספיקא דדינא ובדאורייתא אולינן לחומרא, אולם שמעתי מאחד מתלמידי (בעל הזר בקלף לא נהגו להחמיר כ"כ, ורק בדיו שכבר מעורר שאלה וחשש האם יש כאן ה', בזה יש מקום להחמיר כדעת האור לציון.

(נכתב ע"י הבה"ח ישראל ברוכובסקי שיחי')

איתא בגמרא (מנחות ט"ז ע"א) אמר אשיאן בר נדבך ניקב תוכו של ה' כשר, וריכו פסול, ופירש"י, תוכו, רגל פנימי, וריכו רגל ימני, לשון אחר תוכו הגייל והחלק שבתוכו, והרא"ש הקשה על פירוש ב' ברש"י דמאי שנא הא דנקט חללו טפי משאר אותיות, ולכן נקט הרא"ש כפירוש א' דדוקא ברגל ימני של ה' צריך שיעור, אבל רגל שמאלית אינה צריכה שיעור, וסגי ברגל משהו, והבית יוסף לאחר שהביא את שיטת הרא"ש כתב ואע"פ שכל שאר הפוסקים כתבו דלשון שני עיקר, הטור כתב דעת הרא"ש לפסק הלכה משום דרביה הוא, ומיהו אגן לענין הלכה לא דחינן כל הני רבוותא מקמי הרא"ש, עכ"ל. אבל בשו"ע (סעיף טו) כתב בזה"ל, ניקב רגל פנימי של ה', אפילו לא נשאר ממנו אלא כל שהוא כשר להרא"ש, עכ"ל. ולא הביא חולקים בזה, רק הרמ"א הוסיף בזה"ל אבל שאר פוסקים מצריכים כמלוא אות קטנה הכי הלכתא, עכ"ל.

ויש לדעת דפלוגתת הראשונים הינה בין לקולא ובין לחומרא, דמה שהכשירו לאות ה' הוי חומרא במקום דצריך ד' ונפלה טיפת דיו וכדו', וכן במה שנקטו דהוה צורת ד' לא יועיל במקום שהיה ה' ונגרר מעט מהרגל הפנימית, ופשוט, ועתה יש לנו לברר ג' דברים: א. מהו שיעור כל שהוא שכתב הרא"ש, והאם דעתו היא דגם אם יש רק טיפת דיו משהו כראש סיכה, האם צורת ה' עליה, או שמה גם לדעת הרא"ש צריך שיעור מסוים או היכר תינוק בכדי להכשירה לאות ה'. ב/. מהו הכרעת ההלכה לשיטת המחבר בפלוגתא זו, ג/. מה שכתב הרמ"א ז"ה"י הלכתא' האם כוונתו רק לחומרא או לפסק הלכה גם לקולא.

שיטת המנחת יצחק

הנה מצינו שנחלקו בזה מרן המנחת יצחק עם מרן בעל שבט הלוי לצוק"ל בדיו זה, במעשה שהיה שנפלה טיפת דיו לתוך ד', והסופר הירוע רבי מנחם דוידוביץ ז"ל הראהו לתינוק וקראו ד', ובאה השאלה לשולחן מלכים לדון בכשרות תפילין אלו, ותחילת דבריהם היתה לדון מהו שיעור רגל פנימי לשיטת הרא"ש:

בש"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן ב) נקט דלדעת הרא"ש סגי ברגל משהו להכשירו לאות ה', ואפילו אם תינוק אינו מכירו לה' כשר, והוכיח כן מדברי מקדש מעט, ע"ש, והוכיח ביתר שאת דחסרון שיעור אר"ק פוסל בידך ימני אף בתינוק מכיר, וממילא מה דאיתא בגמ' דירך שמאל כשר הוי ג"כ אפילו כשאין תינוק מכירו, ועוד דבגמ' לא אמרו אייתי ינוקא, ואפילו אם נאמר דאף בידך ימני שיש לו כמלוא אר"ק כשאין תינוק מכירו פסול, עדיין י"ל דמסתמא התינוק יכירו, ולכן אין צריך להראותו לתינוק כלל, ומכ"ש לפי דברי הבה"ל דזה שיעורו בעצם, ואצ"ל לתינוק, וכ"כ בקול יעקב להדיא דתינוק אינו יכול לפסול בזה.

עוד הוכיח מדברי הב"ח דפירוש דהא דתני ניקב תוכו כשר, וכתב "דאם לא נשאר כלום אין כאן ה' ופשיטא דפסול", ולא חילק בזה, ועוד אפשר לומר דאף אם פסול לה' פסול נמי לה'.

אכן הכרעת המנחת יצחק דנקטינן לדינא כדעת הרמ"א שפסק כספר התרומה, ובבה"ל (ד"ה הכי הלכתא) כתב דזהו ג"כ דעת הרב ב"י, וכ"כ בקה"ס (חקה"ג), ולפי זה שפיר בפחות ממלוא אר"ק ותינוק קורא ד' כשר לה', וכ"ש בסמוכה לרגל ימני.

והנה בחלק ד' (סימן ב) הניף המנחת יצחק ידו שנית, והביא משרת צמח צדק (אח"צ סימן קעב) דלדידי' אם תינוק קורא ד' אין ספק, ואם קורא ה' בפחות מאר"ק כשר לרוב הפוסקים החולקים על הרא"ש, וכתב לדחות דדוקא התם שהיה כמה בקודות והו' ה' עם ב' רגליים, וע"כ יש מקום יותר להקל בזה, אך מ"מ יש לצרף שיטת הצמח צדק ברגל שאינה במקומה [כגון אם הטיפה נפלה באמצע הגג או הירך], ואף אם נאמר דנשתנה צורתה לא י"ל ולא ה' מ"מ בתינוק מכירה אפשר להכשיר בגרירה, ויש גם לצרף דעת הסמ"ק דאחר כתיבה לעולם יש להכשיר.

אולם הוסיף המנחת יצחק להביא מחידושי בן יאיר (מנחות כט) דגראה לו ברור

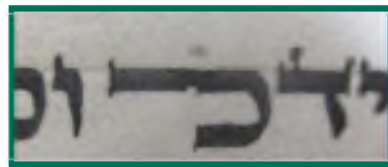
א. ויל"ע בדבריו דהא בשו"ע הביאו המחבר בציור שהוא קולא, וע"ע.

ב. ובשאלת משה הוכיח מדברי הבה"ל דצריך למחוק איבר שלם וסגי בזה, וממילא נתבטל צורת אות, ואכמ"ל.

שאלות שנשאלו

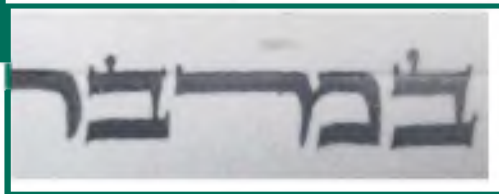
ג

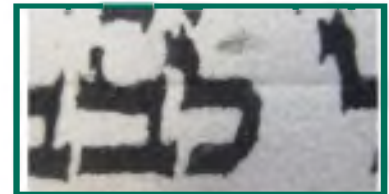
ב

א

ה

ד

ו

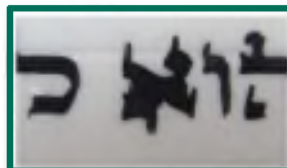
ז

א. לכבבם - חשש ריבוע למעלה ב. ידבבם - חשש שנוי צורה ג. כ/ך - חשש חק חוכות עלי כחיבה ד. לבבכם - חשש חסר ראש
בלמיד ה. כבדבר - חשש שנוי צורה ו. נחלים - חשש שנוי צורה ז. סטר - חשש דלית

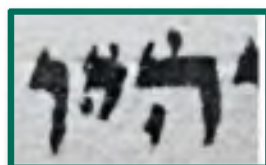
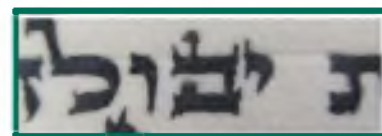
תשובות וישלח

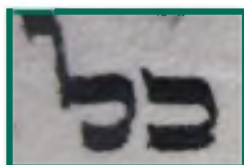
ג

ב

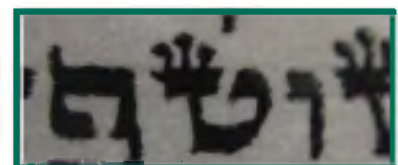
ז

ו

ה

ד

- א. יבולה - מצד חשש שנוי צורה היה מהני תינוק אכן יש כאן איבר מיותר ומצד זה הוא פסול
ב. הוא - יש להחמיר להחשיבו לקו משוך ואף שיש לו יציאה קטנה בצד שמאל אכן ברגל עב כזה ובראש קטן כזה קשה להכשיר
ג. מזחלת - פסול כיון שנשתנה צורתו לזיין
ד. לטולפות - חשש חסר כניסת הטי"ת ואין להכשירו בלי כניסה אכן מהני להוסיף לחקן
ה. נתתי - קשה להכשיר
ו. כל - יש להחמיר כיון שיש עקב די מבורר
ז. והיו - שאלת תינוק (שאלנו תינוק וקרא ה')

השאלות נועדו לעורר לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

” תניא אמר רבי מאיר כשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלד אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת נמצאת מהדיב את כל העולם כולו.”

מישמיהי לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעורר לב המעיין

שמעתה המועד

הוספת נר לנר דולק

יש לדון אם מדליק ביום ראשון נר ובא חבירו שחייב להדליק והוסיף לנר הראשון עוד נר (ושמן משותף) ודולקים יחד, האם יכול לצאת בזה ידי הדלקת נר חנוכה שמוסיף באש, או שצריך הדלקת נר חדש ונפרד.

עשית שהיתה דולקת

א. והנה מבואר בס"י תרע"ז ס"א, עשית שהיתה דולקת שהדליקה מע"ש למצות חנוכה למוצ"ש מכבה ומדליקה ויש לדון כשהוסיף נר שידלק לשם מצוה, ונראה דזה ודאי לא מהני שההדלקה היתה קודם. אך אם הדליקו עכשיו לשם מצוה אפשר שיועיל מה שיוסיף בנר זה עוד נר ויחברם.

שני בעה"ב בנר אחד

ב. ובס"י תרע"ז ס"א מבואר דאכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו משתתף בפרוטה. ומבואר דיכולים לצאת שנים ע"י נר אחד. ובה"ל ד"ה עמו דן בשני בעה"ב שדרים בחדר אחד אם יוצאים בהדלקת נר אחד ויוצאים בשיתוף בהדלקת חבירו והביא בזה מחלוקת הלבוש והפ"ח, ופשוט דאין זה דומה לענינינו דשם הדלקה אחת בשביל שנים והכא שנים מצטרפים בשני נרות, מצטרפים

מפריד ביניהם שעוה או חלב כגון מה שעושים משעוה שהנרות קלועים יחד או שמדיק יחד שני נרות לאהדדי הוי אבוקה. ומסתבר מה שהוי אבוקה לענין הבדלה הוי מדורה לענין נר חנוכה, וכלשון הרמ"א כשעושים נרות בשעוה דמפרדת השעוה הוי כמדורה. אבל בצירוף כמה פתילות יחד לא הוי אבוקה. וכמו שלא הוי אבוקה במוצ"ש כמו"כ כשר בחנוכה והוי פתילה עבה, וממילא יש לדון כשיש נר דולק ומוסיף נר האם כיון שלא הוי אש חדשה לא יוצא יד"ח. או כיון שמוסיף אש יותר גדולה יוצא יד"ח.

ראיה שלא יוצאים יד"ח

ה. ונראה ראיה דאין מועיל לצאת יד"ח. דאיתא בשו"ע (תרע"א ס"ג) נר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל שנים, ובמשנ"ב (י"א) היינו שהפתילות מבפנים מונחות בנר, וזה אצל זה, רק ראשי הפתילות כשבולטין לחוץ נחלקין לשתי מקומות קמ"ל דאע"פ שמבפנים אינן מובדלין הפתילות כלל זה מזה מ"מ כיון שבמקום הנחתן בפה מנכר שהם שנים נחשבות כשנים, ומשמע להדיא דוקא שמנכר שהם שנים אבל אם לא מנכר אינו עולה בשביל שנים והראשון יוצא יד"ח.

המורם מהאמור

ו. אי אפשר לצאת כשאחד יוסיף פתילה לפתילת חבירו שדולקה כבר. [ולענין שבת ויר"ט צ"ע].

הנרות יחד לאש אחת, וכן יש לדון ספק זה לענין שבת ויר"ט אם מועיל בהדלקה לצרף נר לנר דולק.

צירוף נר אי הוי כמדורה

ג. ובס"י תרע"א ס"ד איתא מילא קערה שמן והקיפיה פתילות אם כפה כלי כל פתילה עולה בשביל אחד לא כפה אפילו לאחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה, וברמ"א ויזהרו כשעושים נרות אפי' בשעוה שאין לדבקן יחד דהוי כמדורה, ולפ"ז לא משכחת לה שיועיל שאם יצרף שני נרות הוי כמדורה, אמנם נפק"מ לענין שבת ויר"ט, דכ' רמ"א דאפילו בנרות של שבת יזהר מלדבקן יחד, והק' בה"ל דהא בשבת ויר"ט מצוה לעשותן כרוכין ות"י דמש"כ רמ"א היינו כשמדבקין אותן עד שע"ז מתחממות ונופלות וזה אסור אבל כרוכין מותרין, ולפ"ז יש לדון שאשה אחרת תצרף נר לנר והיו כרוכין אם מותר.

צירוף פתילה לא הוי אבוקה ומדורה

ד. אמנם נראה דנפק"מ גם לענין נר חנוכה, דמבואר לענין הבדלה בפסחים קג. ובטוש"ע רח"צ ס"ב דמצוה מן המובחר לברך על אבוקה, וברמ"א נר שיש לו שתי פתילות מברך על אבוקה, ובמשנ"ב (סק"ח) ובנר שלנו אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה ואינה חשובה אבוקה. אך אם

בירורי הלכה

חתיכות מחלות שבת לאכול עם חלבי

כלל אוכלים עם הדגים, וכן נחתכו ע"מ לאוכלם עם הדגים, ואין אוכלים כלל עם בשר, וא"כ ממילא מדינא אפי' החתיכות שנחתכו מותר לאוכלם עם חלב, אבל אם רגילים לאכול גם עם בשר א"כ החתיכות אין לאוכלם עם חלב כיון שרגילים לאוכלם עם בשר, ומ"מ מעלה יתירא יש אף בחתיכות שאוכלים עם הדגים כיון שלפעמים נשפך בשר, ודומה לחתיכה הגדולה שיש בזה מעלה לא לאכול עם חלב.

החתיכות מונחות במגש

ד. ומ"מ נראה שאם יש מגש שע"ז מונח החתיכות בזה אין אפי' מעלה יתירא ומוותר לכתחילה לאוכלם עם חלב, כיון שמונחים על המגש א"כ מובדלים משאר השולחן, וזה מותר אפי' לכתחילה, וזה גם עצה לאלו שרוצים לאכול עם חלב להניח החתיכות על מגש וכזה מותר אפי' לכתחילה.

המורם מהאמור

ה. חתיכות החלה שנמצאים על השולחן בסעודת שבת, אם רגילים לאוכלם רק עם הדגים מותר לאוכלם עם חלב, ומ"מ יש מעלה יתירא לא לאוכלם עם חלב, ואם רגילים לאכול גם עם בשר אין לאוכלם עם חלב. והחלות שנמצאות במגש מיוחד לחלות מותר לכתחילה לאוכלם עם חלב ואין בזה אפי' מעלה.

חתיכות מחלות שנשארות מסעודת שבת האם אפשר לאוכלם עם חלב וגבינה.

חובה לבער מעל השולחן הפתיתים

א. כתב הטור (סי' צ"א) בשם הירושלמי הדין דאכיל חוביץ (גבינה) וכעי למיכל קופר (בשר) מבער פתיתים, ופי' הטור מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השולחן שיורי פת שאכל עם הגבינה, וכ"כ השו"ע (סי' פ"ט ס"ד). ובאגרות משה (י"ד ח"א סי' ל"ח) כ' דהאיסור הוא רק שיורי חתיכת הפת שאכלו עם הגבינה, או על החתיכה שחתך לאכול עם הגבינה ולכן אף אם יאמר שלא נגעה הגבינה הוי כמילתא דלא רמיא עליה ולא אדעתיה, אבל פת הגדולה שהיא עומדת בין לאכול עם חלב בין עם בשר נותרים בה ואין לחוש שנגעה עם הגבינה.

מעלה לא לאכול מכל החלות

ב. והוסיף באג"מ מי שרוצה להחמיר שלא לאכול כל הפת שהיה על השולחן של מאכל גבינה עם בשר אף שאין חשש לדינא יש בזה מעלה יתירא, וכמו שכ' הגהות אשר"י חולין פ' כ"ב סי' ז' ומוצה מן המובחר היכא דאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השולחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השולחן, וכוננתו אף לפת הגדולה.

חתיכות מסעודת שבת

ג. ולפ"ו נראה שהחלות שאוכלים בסעודת שבת בדרך

שאלות קצרות

שכח לומר על הנסים מה יאמר

במשנ"ב תרפ"ב סק"ד כתב דאע"פ ששכח על הנסים אינו חוזר מ"מ בסוף התפילה קודם יהיו לרצון יאמר בדרך בקשה יה"ר שיעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתיתיהו וכו', וכ"כ הט"ז סק"ג והא"ד סק"ב ובאמור מרדכי סק"ג, ומדויק במשנ"ב דועל הנסים לבד לא יאמר אא"כ דרך בקשה, ולפ"ז אם שכח זכרניו לחיים יכול לומר באלוקי נצור, אך מי כמוך אפשר שלא יאמר שלא הוי דרך בקשה, ואולי יכול להתחיל בזכרנו לחיים ולהמשיך מי כמוך כמו כאן שמתחיל יהי רצון ומסיים בימי מתיתיהו.

קטן בהדלקת נר בע"ש

יש להעיר בע"ש בנרות חנוכה של קטנים, דכ' הרמ"א (תרע"ט ס"א) דמבורך עליהם כמו בחול אע"פ שמדליק בעוד היום גדול, וכתבו האחרונים והובא במשנ"ב (סק"ב) דצריך ליתן בה שמן עד שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. ובנרות שעוה של הקטנים אין דולק חצי שעה אחר צאת הכוכבים שמדליקים בעוד היום גדול, ויש לימוד זכות קצת דתלוי במחלוקת האם קטן יוצא ביר"ט ראשון בלולב שאול והובא במ"ב תרנ"ח ס"ק כ"ח וה"נ להפוסקים דיוצא בשאול שא"צ כל פרטי המצוה ה"נ אפשר לברך ולהדליק, [ועכ"פ שידלק גם בה"ש].

לע"נ הרה"ח ר' אברהם בנימין ב"ר זאב דוד לודמיר

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת וישב

פניני הכהן

כמה פרקים מהספ"ק צדקת הצדיק הנוגעים לפרשתנו

יצר הרע שעל ידי דברי תורה נמתק, ובזוהר בראשית ונח דלית מסאבא כמוהו. והנה אמרו בפרק ב' דברכות (ט"ו א) דדברי תורה מעלין מטמואה לטוהרה. ומה שמובא (וזהר נח ט"ב א) דאין מועיל תשובה הוא על דרך שאמרו (ראש השנה י"ח א) בזבח אין מתכפר אבל מתכפר בתורה הכי נמי כן:

וכמו שאמרו ז"ל בשילהי חגיגה (כ"ז א) תלמידי חכמים אין אור של גיהנום שולט. גיהנום גם כן נקרא רע כמו שאמרו (ברכות ס"א א) על פסוק (משלי י"א כ"א) לא ינקה רע, והיינו כמו שאמרו (עירובין י"ט א) שהכל יורד לה על עסקי הינם היינו שמירת הברית, וזה שאמרו גם כן בראת גיהנום שגם כן השם יתברך בראו כמו יצר הרע (ואמרו שם גם כן בראת צדיקים צדיק בכל מקום שומר הברית גם הוא מתחילת בריאה כמו שכתבנו באות שלפני זה כי ישנו גם ברשעים ובאומות עכ"ל) ועל זה נאמר (תהלים כ"ג ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמו"י. רע הוא דרגא הנזכר ואתה, פירוש על ידי שבראת:

אות קבא

ועל ידי לימוד תורה ביגיעה ניתקן עוון דהוצאת זרע לבטלה כי אמרו ז"ל בנדה (י"ג א) דחייב מיתה ובדאי כל דברי חכמים לרחם על הבריות ולהמשיך טובה וחיים לעולם. וכונתם במקום שאמרו חז"ל עונש על האדם היינו שבכונש זה מתכפר כמו שאמרו (סנהדרין מ"ז ב) בחייבי מיתת בית דין דמיתתם כפרתם. כי ראו שקשה למצוא כפרה [וכמו בעוון זה רחמנא לילין] ומצאו לו מקרא מן התורה שמחייב עונש כן. וממילא על כרחך שבכונש זה מתכפר כי אם לא כן למה יענש כנדע שהעונש הוא כדי להתכפר. ולכן פעמים נזר על האדם בשביל הוצאת זרע לבטלה שלא יהיה לו בנים וכיוצא שהוא מארבעה דברים שנקרא מיתה בפרק קמא דעבודה זרה (ה' א).

ועל ידי דברי תורה שממית עצמו על דברי תורה שזה נקרא גם כן מיתה כדרשת חז"ל (ברכות ס"ז ב) על פסוק (במדבר י"ט י"ד) אדם כי ימות באוהל ואז נתכפר לו בזה גם כן דוגמת מיתה [ולכן אמרו (תמיד ל"ב א) מה יעשה אדם ויחיה ימית עצמו]:

דברי תורה נקרא עץ החיים כמו שאמרו ז"ל (ריש סדר אליהו רבה פרק א') ומיתה נקרא דרך ארץ כמו שנאמר (מלכים - א ב ב) אצלי הולך בדרך כל הארץ ולכן מיתה הוא דרך להגיע לחיי עולם שדרך ארץ הוא דרך עץ החיים כמו שנתבאר לעיל (אות קכ"א). וכן מ"י שממית עצמו על דברי תורה זהו הדרך לעץ החיים דהיינו דברי תורה ומתקן בזה מה שפגם בדרך ארץ: [ואמרו ז"ל (אבות ב' ב) טוב תורה עם דרך ארץ ובברכות (ל"ה ב) הנגה בן מנהג דרך ארץ וכו' ואם לאו אין מתקיים. אך העצה על זה להמית עצמו על דברי תורה. ומשה רבינו ע"ה לא נהג בדרך ארץ בפרישות מן האשה שגם כן נקרא דרך ארץ ולכן דיברו עליו לשון הרע על זה שחשבוהו למבטל מצוה כיון דאשתו לא מחלה. ובדאי כיון שנכתב בתורה יש ממש בדיבורם גם כן. אלא שמכל מקום נענשו ונאמר (במדבר י"ב י"א) אשר נואלנו ואשר חטאנו והקב"ה הסכים על ידו (שבת פ"ז א) והוא כענין עבירה לשמה דהיא גדולה גם כן. וחשיב שם שלושה דברים ודימה זה לשבירת לוחות דהוא גם כן עבירה לשמה. ולפעמים על ידי זה יוכל גם כן לתקן וכמו שנאמר (קהלת ט' ט) ראה חיים עם אשה ואין כאן מקומו]:

אות קבא

בכל התורה כולה לא נזכר בפירוש עוון דהוצאת זרע לבטלה רק נזכר שנענשו דור המבול וער ועונן [וידוע דער הוא ניצוץ משיח שירד פעם ראשון לעולם ונא לתקן עוון דדור המבול עיין מה שכתבתי לעיל (אות ק"ט וק"א)] כי לא היה אפשר לכתוב האיסור בפירוש מאחר שהשם יתברך יסד בטבע העולם שיארע זה גם כן לאדם באונס ויהיה צעקה גדולה על מה עשה ה' ככה לנו להכשילנו. רק הניחה תורה דבר זה ללמוד דבר זה ממצוות בן נח דמודבק באשתו כמו דמיעטיה אשת חבירו הכי נמי כל שלא באשתו וכל מצוות בן נח הוא מכלל דרך ארץ שקדמו לתורה וכן דבר זה גם כן מדרך ארץ דיש לידע מעצמו שאינו מדרך ארץ לעשות כן וכל הבעלי חיים אין עושים כן ואין לצאת משוב העולם [ובזה יובן מה שאמרו בפרק מי שמתו (ברכות כ"ב א) דבעל קרי שונה בהלכות דרך ארץ ואין כאן מקומו]. והנה דרך ארץ קדמה לתורה ובתנא דבי אליהו רבה (ריש פרק א') נקרא דרך ארץ דרך עץ החיים עיין שם [ולכן נקרא פרי צדיק דייקא עץ חיים] ומי שאינו בדרך ארץ אי אפשר להגיע:

אות קנו

תיקון למקרה לילה [וגם במזיד נקרא כן בלשון הכתוב ובדברי חז"ל. ובסנהדרין (ק"ו א) על פסוק (במדבר כ"ה ב) ותקראו ר' יהושע אמר שנעשו כולם וכו'] להאמין באמונה שלימה שאין שום מקרה בעולם כלל וכל מה שיארע לו ידע שהכל בכונת מכוון יתברך שמו. ודבר זה הוא באמת עיקר הכל וכל תרי"ג מצוות התורה הם רק עיטין להגיע לידעיה זו שהכל מהשם יתברך:

וכל העבירות נקרא בחוכמה אם תלכו עמי קרי לשון מקרה כי העבירות הם יציאה מן הסדר ואין להם סדר [ובשוב ה' וגו' כחולמים כמו בחלום אדם עושה כמה מעשים וכשהקיץ אין כלום כך כל העבירות אז. זולת הקרי שזה גם כשהקיץ יש פעולה וכן כל העבירות נקרא כן ואין כאן מקומו] וכן כל העונשים נקרא שם חמת קרי. ועל ידי זה שמאמין שאין מקרה ממתיק כל הדינים ומתקן כל העבירות כי אם כן על כרחך כולם לא היו יוצאים מן הסדר והיה מסודר כך ולא במקרה ואם כן אינו עבירה ועל עוון הנזכר הוא תיקון ביחוד:

אות צז

תיקון למציא זרע לבטלה הוא עסק התורה כמו שאמרו (קידושין ל' ב) בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין ואמרו (סוכה ג"ב א) הקדוש ברוך הוא קראו רע והיינו בעוון דדור המבול דהיינו מוציא זרע לבטלה [ואמרו בקידושין (י"ג א) דלא נגזר על הגים שבים. היינו תלמידי חכמים כמו שנתבאר במקום אחר על פסוק (בראשית א' כ"א) ורדו בדגת הים] וכמו שנאמר (וזהר בראשית נ"ז א) ובריש פרק כל היד (נדה י"ג א) דנקרא רע זה היצר רע ברא הקדוש ברוך הוא וכמו שנאמר (מכילת ד' ו) ואשר הרעותי, ולכן ימצא זה גם בחלום שדבר זה ניכר שאינו מפעולת אדם. ותבלין הוא למתק המאכל היינו להפך הרע לטוב מאד כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ט' ד) זה

שפר קדמך להחזיא

זה היום קיוונוהו מצאנוהו, הודו לה', הננו זוכים עתה להגיש לציבור אלפי קוראי ומאזיני "עתיקין" ולישראל עם קדושים, את היצירה המפוארת והמיוחדת במינה, על הפיוט **י-ה ריבון עלם**, מאת המלחין הנודע הרה"ח ר' **אביש מאיר בראנדסדארפטר** ע"ה, משב"ק מרן הגה"ק **רבינו הדברי חיים מצאנז** זיע"א (01-01).

ניגונים רבים מספור נתחברו על הפיוט י-ה ריבון, אמנם היצירה דגן היא מהמפוארות ביותר הקיימות בעולם הנגינה, התרגשות גדולה היא עברנו לחדש ולהוציא לאור מרגלית יקרה כזאת, אשר בצוק העתים וברבות השנים כמעט ונשתכחה כליל, הניגון היה נפוץ מאוד בימי תפארתה של ממלכת צאנז וחצרותיה, בכל גלילות גאליציע ואף בארץ הגר ובפולין, עד שרבו בה הגרסאות והשינויים אצל השרידיים הזוכרים את הניגון.

הפטרך בעמוד 3

2 "דעם רעבינ'ס

ניגון"

ניגון "פיקומך בסטאמאר", ניגון רוסטוב חב"ד - לכבוד י"ט/כ"א כסלו

בחצצה"ק **"סאטמאר"** נהוג לזמר בקביעות ניגון התעוררות על **"ממקומך"**, כרצון קדשו של הרה"ק **הדברי יואל זיע"א**. וסיפורו של הניגון מובא בספר **"מושיעו של ישראל"** ש"ל ע"י הרה"ח ר' שלמה יעקב געלבמאן ע"ה, שבאחד מימי הרגלים שאחרי המלחמה, עוד בהיות האדמו"ר בארץ ישראל, ניגש האדמו"ר לעמוד ושר על "ממקומך" את **"ניגון רוסטוב"** המפורסם **מליובאוויטש** (שיש שמייחסים אותו בטעות לאדמו"ר הרשב"ב

מערכת עתיקין

עורך ראשי: בנימין נויפלד

עורכים משניים: שמעון צוקער, יצחק קרימילובסקי

*

קו הטלפון של "עתיקין" לשמיעת הניגונים והשיחות

ארץ ישראל 076-5980343

ארה"ב 605-313-6834

השיחה השבועית באידיש "פארגעניגון מיט עתיקין" בקו "קול מבשר"

בניו יורק 072-3333-11-212-444-1100. בארה"ק 8-9 שלוחה

השיחה השבועית בלש"ק "להתענג בעתיקין", בקו "אור עולם" 0733-45-45-45 שלוחה 44

עתיקין בפרשה

ניצוץ אחד

י"ט כסלו חג הגאולה תשפ"ה

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו" וברש"י הק' וישב יעקב הפשטני הזה וכו' היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו וכו' כך יעקב ראה את כל האלופים של עשיו תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולך? מה כתיב למשה אלה תולדות יעקב יוסף, דכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו', ניצוץ אחד מיוסף שמכלה ושורף את כולם.

ובדרך אפשר ניתן לומר, הלא "מעשה אבות סימן לבנים". משראה יעקב אע"ה את הנסיונות המתחדשים בכל דור ודור על עם ישראל, נתן לנו עצה בארץ מגורי אביו, להתגורר עם דרכי אבותינו, ללמוד ממעשיהם ולהתחמם לאורם. עד שיעלה ויפיץ האור ויכלה את כל הרע.

מערכת "עתיקין" הוקמה במטרה להפיץ האור של הנגינה הקדושה והמסורה, שאנשים יתחברו למסורת וישימו על ליבם את היופי של הנגינה האמיתית, ואטו כרוכלי ניזל ונפרט, כל אחד ואחד מכיר ויודע ושומע מידי ערב בחתונות ופה ושם ואכמ"ל, גדר גדרנו בעדנו להתעסק רק בעשה שוב, בהפצת האור.

הניגונים המוגשים לפניכם כאן הוא פועל יוצא של דיונים וחקירות המתנהלות על ידי ידידי וחברי מערכת "עתיקין", אשר כיום נמנים עליהם עשרות בעלי מכל קהלות וחצרות הקודש באחדות נפלאה – הודו לה' כי טוב. והדיונים האלו מרתקים מאוד ומושכים, כידוע ישנם אין ספור ניגונים המושרים בקהלות שונות ורבים הטוענים לכתר עליהם, ואוצרות יקרות של ניגונים, יצירות, פרקים שלמים של ידע והיסטוריה על ניגונים, מנהגים ועבודות על צדיקי הדורות, קהילות שונות, בעלי תפלות, מלחינים ובעלי מנגנים וכל מה שמסביב. עצם האזכור של ניגונים של הצדיקים הקדושים תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם, אם הם לחני הקודש שהולחנו על ידי הצדיקים בעצמם, ואם הם ניגונים שהיו מושרים בהיכלי החסידות, מביא להתבוננות עמוקה בדרכי עבודת הבורא של הצדיקים ומנהיגי החסידות. כי הרי הניגון הוא קולמוס הלב ומביע את המיית וכמיהת לבו של המלחין ו/או המשורר או המשוררים.

הודו לה' שהננו זוכים להו"ל את הגליון המודפס הראשון במסגרת "אסיפת גליונות". ואנו תקווה שהדבר יביא להגברת הידיעות והכמיהה לנגינה האמיתית בכל שבטי ישראל, וזכות הצדיקים והחסידים אשר את ניגוניהם תולדותיהם וחצרותיהם, אנו כותבים ומעלים על זכרוננו, בוודאי גן על כל העוזרים והמסייעים להתברך בכל מילי ונוכה להמשיך בעשייה המפוארת הזאת ביתר שאת ועז, אשר בוודאי ייקרב את הגאולה שלימה בבי"א.

צ'תיקין לשבת

ערב שבת
זש"ה

י"ט כסלו
תשפ"ה

הנודע בכינוי **"פיניע חזן"**, המלחין הנודע בחצה"ק באיאן.

ר' פיניע שימש מלפנים כחזן בכרדיצ'וב, וכאשר ה"פחד יצחק" מבאיאן ז"ל שמע את אחד מיצירותיו על "ישמחו במלכותך", נשא הניגון חן בעיניו, והזמינו לשמש כחזן קבוע בחצה"ק. ר' פיניע נהפך לחסיד נלהב של הפחד יצחק, ובשולח"ט היה משמיע עם המקהלה מפרי יצירותיו, על קטעי התפלה של שבתות וימים טובים, מומחה מיוחד היה ר' פיניע בפירוש המלות אשר הסמיע ביצירותיו, כאשר היה חוזר על אותם מילים שוב ושוב, כשבכל פעם הוא נוטף בהם פירוש חדש והבנה אחרת, עולה על כוליה היצירה הזאת דגן "ועל הנסים" לחנוכה, אשר היא מהעידית שבעידית מיצירותיו של ר' פיניע, בנויה ומשולבת בתנועות המדגמות את מצב המלחמה... ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, המושרת בשתי קולות, כאשר מאריך יש בה גם תנועות המשלהבות את הלב, במיוחד התנועה על "כהיום הזה", תנועה חודרת כליות ותובעת את הלב, להבין ולהרגיש שהנס מתחולל גם כהיום הזה.

ויסופר שבעת שירתו של ר' פיניע את היצירה הזו אצל רבו מרן הפחד יצחק מבאיאן זצ"ל, בהגיעו לתיבות 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה' היה ניכר התרגשות יתירה על הרבי, על אף שבדרך כלל לא נתגלה בו.

והנה זה (03-01) בביצוע מדויק, מושרת על ידי המקהלה של חסידי באיאן ניצוחו של ר' **יעקב אורנשטיין**, מושרת בדיוק רב, מתוך התווים המקוריים שנכתבו על ידי ר' פיניע חזן.

והיצירה הזאת זכתה לפרסום רב בכל העולם כולו, שכן היתה היא חביבה מאוד בעיניו של מרן האמרי חיים מוויז'ניץ זצ"ל, שהיה ידוע ומפורסם בכח הנגינה שלו, וכל אימת ששמע א גוסער ניגון שמצא חן בעיניו, לא משנה מאיזה חצר או חסידות, החל לשוררו בחצה"ק וויז'ניץ, ובימיו היתה וויז'ניץ "ממלכת הנגינה", כל ניגון שהושר בשולחנותיו הסהורים, הופץ במהירות הבזק לכל חצרות החסידות בתפוצות ישראל.

לויז'ניץ הביאו הרה"ח ר' בערל וולצר ע"ה, והאמרי חיים זצ"ל התפעל מאוד הניגון. וכה סיפר הרה"ח ר' **לייב בער שמעונוביץ** ז"ל: עמיתי ר' **בערל ולצר** ז"ל נזכר ניגון 'ועל הנסים' של פיניע חזן, וכשנכנסו אל הק"פ אל מרן האמרי חיים זי"ע לשיר, בעת שרבינו סעד את ארוחת הערב שלו. רק התחלנו לשיר את הניגון הזה, דחה רבינו את צלחת האוכל מלפניו והחל להתרכז כל כולו ביצירה מופלאה זו. אח"כ אמר לר' בערל ולצר ז"ל: 'מי יודע עוד כמה אתה זוכר ואינך מוציא לנו'. ומני אז החלו לשיר הרבה את הניגון הזה בחצה"ק. זאת ועוד. ומאז שהביאו 'ועל הנסים' של פיניע, היו ב' ניגונים קבועים על זה, הראשון היה של ר' ניסן יוסט (יובא להלן), והשני של ר' פיניע. ועד אז היו שרים 'ועל הנסים' רק בשבת חנוכה עצמה אולם מאז שהביאו ה'ועל הנסים' של פיניע ביקש האמ"ח שישירו אותו משבת מברכין כסלו ואילך. והנה הוא לפניכם (03-02) בשירת חסידי וויז'ניץ.

עוד סיפר ר' לייב בער שמעונוביץ: לאחמ"כ ביקש ממני הרבי זי"ע להתאים את כל 'מזמור שיר ליום השבת' על הניגון המופלא זה, באמרו הרי חנוכה רק פעם אחת בשנה ושבת כל שבוע. כמוכן שעשינו כמצוותו (ביחד עם ר' יצחק אונגר שיבדלח"ט) רבינו נהנה מאד, תקופה ארוכה הושר הניגון על מזמור שיר ליום השבת בשולח"ט בלילי שבתות

ש אף שמייחסים אותו בטעות לבעל התניא זי"ע א). ז"כ בשעת הסעודה שח האדמו"ר לחסידיו וסיפר שכאשר שהה בעת המלחמה בגיטו בעיר קלויזנבורג בחג השבועות שרו את הניגון הזה על ממקומך והיתה התעוררות גדולה בשירת הניגון הזה, וסיים האדמו"ר שרצון קודשו שישירו תמיד את הניגון הזה על ממקומך, ככדי לזכור את שביבי האור בהתעוררות שאחז את הקהל יושבי עמק הבכא בגטו בקלויזנבורג. ואכן חסידי סאטמאר נוהגים כאמור לשוררו בקביעות על ממקומך, שאף קנו את זה בשינוי במקצת, עד שאנשים החשיבוהו בטעות כניגון שמקורו בסאטמאר ומכנים אותו בשם **"די סאטמארער ממקומך"**. אמנם מקורו של הניגון מחצה"ק **"ליובאוויטש"** כפי שיובא להלן

וסיפר הרה"ח ר' **יקותיאל הערש ווערצבערגער** ע"ה, המלחין והבעל מנגן הנודע בממלכת סאטמאר, שהיה זה בחג השבועות שנת תש"ד, כאשר גלה הרבי מעירו סאטמאר לגטו בקלויזנבורג, ואתו עמו נסע באמבולנס **האדמו"ר מביקסאד** הגה"צ ר' **אליעזר פיש** זצ"ל הי"ד, ובחג השבועות התפללו יחדיו את התפלות. האדמו"ר מסאטמאר כיבד את האדמו"ר מביקסאד לגשת לעמוד לתפלת שחרית, אבל לא אבה לגשת, כיבד הרבי את חותנו הרה"ח ר' **אהרן ווערצבערגער** ז"ל, שר"ב בקלויזנבורג. הטיב ר' אהרן להתפלל "א ווארעמער דאווענען", ועל "ממקומך" בקדושה שר את הניגון דגן, כפי שהוא מכנהו "א אלטער חבדצקער ניגון וואס שטאמט פון בעל התניא", אך כבר כתבנו שבטעות מייחסים אותו לבעל התניא. (הציטוט המלא הובא בשמו בספר "באילנא דחיי").

והניגון נמצא בספר **הניגונים** של ליובאוויטש, ניגון פ"ד, ושם כתוב בזה"ל: "ניגון מראסטאו הנקרא **"דעם רעבינ'ס ניגון"**. כ"כ האדמו"ר **הרשב"ב** נ"ע, היה רגיל לנגן ניגון זה בש"ק וביר"ט ובכל יומא דפגרי, בעת היותו בימי המלחמה העולמית הראשונה בשנות תרע"ו-תר"פ, כאשר גלה מליובאוויטש לעיר ראסטאו. הניגון מביא לידי התעוררות חשבון הנפש וגעגועים לאלקות" - מבהיל על הרעיון, איך שני הצדיקים נבג"מ זיע"א, כיוונו לדבר אחד, ושניהם זימרוהו בעת מלחמה כניגון התעוררות.

והנה לפניכם הניגון (02-01) כפי שהוא מושר **ליובאוויטש** ע"י ר' **דוד הורביץ** הי"ו, שהקליט את כל ספר הניגונים מתוך התווים.

והנה לפניכם גם הקלטה (02-03) של ילדי חמד תלמוד תורה סאטמאר, המשוררים את הניגון, בניצוחו של הבעל מנגן, ידידו החשוב הר"ר **יואל וועבערמאן** שיח"ל, בקבלת פנים בחתונה לנכדו של האדמו"ר המהרז"ל מסאטמאר שליט"א בביהמ"ד ראדני, בחודש אדר תשע"ז, וזאת לבקשתו המיוחדת של האדמו"ר, ללמד לילדי התש"ב את הניגונים שהיו מושרים אצל האדמו"ר זצוק"ל.

והניגון מושר גם בחצה"ק **קרלין**, בגרסה אחרת, בשבת החודש על **"ארבעה ראשי שנים"**. הביאו לקרלין החסיד ר' **משה מלמד** ע"ה. והקשיבו כאן (02-03) להקלטה מר' משה מלמד, ששר את הניגון ומספר לפני כן שהניגון היה מושר על "ארבעה ראשי שנים" בשולח"ט של הרבי זכרונו לברכה. כאשר כוונתו על הרה"ק רבינו ר' **יוחנן מקרלין-סטולין** זיע"א, אשר יומא דהילולא דיליה יחול במוצש"ק כ"א כסלו.

3 "על הנסים"

באיאן. ר' פיניע חזן

אחת היצירות המופלאות ביותר לחנוכה הוא בלי ספק יצירתו של החסיד ר' פנחס ספקטור ע"ה

אמרו ששירותיו חשובות בשמים. - אבי רבינו היה רב העיר דמשק ומתלמידי האריז"ל חיבר ספר לקח טוב, אשר החיד"א כותב עליו אשרי אדם שוקד על דלתותיו וזו תורה לשמה, ותורת חסד על לשונו וכו', אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמו לקח טוב.

רבינו חיבר ספר 'זמירות ישראל' ובו פיוטים רבים, אשר כולם בנויים על פסוקים מתורה נביאים וכתובים, ובסיומו של כל פיוט, מביא את הפסוק עליו בנה את הפיוט. - פיוט הקדוש דגן י-ה ריבון, סובב הולך על הפסוק בספר דניאל (פרק ל"ג פסוק ל"ב) **אתיא ותמהיא די עבד עמי אלקיא, שפיר קדמי להחוייה: אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין, מלכותה מלכות עלם ושלטנה עם דר ודר.** תוכן הפיוט בשני הבתים הראשונים מדבר על שלטונו ומלכותו של ממ"ה הקב"ה בכל העולמות, ובשני הבתים האחרונים, על הגלות והגאולה, בבנין בית קדשנו ותפארתנו בבי"א.

הפיוט החביב הזה שנתחבב על ידי כלל ישראל כולו, לא נתחבר דייקא כזמירות לשבת קודש, כי אם כשאר הפיוטים והבקשות בספה"ק "זמירות ישראל" הנ"ל. ובמקהלות אחב"י הספרדים, יש שנוהגים לאמרו בכל יום כהכנה לתפלת שחרית ואף הודפסו כבסידורים שונים לימות החול (מפי הפייטן ר' משה חבושה הי"ו). במקהלות האשכנזים מצא הפיוט הזה את מקומו בזמירות לשבת קודש ומושר ברגש רב בכל קהלות ישראל וחצרות החסידות. - מצות יום השבת, עדות על חידוש

הבריאה בידי הקב"ה, ואין יותר נאה ויאה מלכבד את השבת, בפיוט הקדוש הלזה המדבר כל כולו על שלטונו ומלכותו ותוקפו של ממ"ה הקב"ה. - עשרות אם לא מאות ניגונים נתחברו לפיוט הקדוש הזה, בכל הסגנונות והנוסחאות במקהלות ישראל עם קדושים.

יצירתו של רבי אביש מאיר

תוקף משנה מקבל הפיוט ביצירתו של ר' אביש מאיר ע"ה, כאשר המלות מתפרשות בה באופן נפלא בכל רובדי היצירה - שכן יודע היה ר' אביש מאיר לקחת תנועה אחת, לפרקה ולהתפשט עמה וכך בנויה היצירה הנפלאה דגן, בגאונות במעשה אומן, על מקשה של תנועה אחת המושרת על פזמון י-ה ריבון, ואותה תנועה מסתלסלת ומשתנית בכל היצירה, לפי תוכן פירוש המלות בכל בתי הפיוט, מתנועות מלכותיות ורגשיות לתנועות של בקשות ותחנונים, המשמשים בערבוביה הלוח ושוב, כשהוא חוזר על אותם מילים במדרגות של עליות וירידות בני הצאי ורבעי טונים.

תיתי ליה לידידנו עוז, הרה"ח המפו' ר' שלמה בערקאוויטש שליט"א, מעי"ת וויליאמסבורג, שזכה לשמוע את היצירה הזאת מזקנו הרה"ח ר' יונתן פייערווערקער ז"ל, ובעת אפריון לרגל השמחה אשר במעונו, התעורר ופנה אלינו בבקשה והצעה, לחדש את היצירה הנפלאה הזאת.

עבודה רבה הושקעה על ידי מיטב חוקרי מערכת "עתיקין", בהבנת היצירה והעמדת הניגון על מכונו, תוך שילוב שלוש גרסאות מדויקות משלושה מעתיקי השמועה בניגוני חצה"ק צאנז. הלא המה, הגה"ח ר' שמשון פישער זצ"ל, חזן דק"ק "שיף-שוהל" בעיר הבירה וויען. הרה"ח ר' איטשע שטראם ז"ל, והרה"ח ר' יעקב חיים ריינהולד ז"ל. (אודות ייחוסם וקבלותיהם תקראו בפרקים הבאים בסדרת אי"ה). - וזאת למודעי, שישנם גרסאות נוספות של היצירה הזאת, ואולי אף יותר יפות ויש שאף מייחסים אותה בטעות לחזן אחר מארץ הגר, והחוקר מ. ש. גשורי מייחסה לחסידי

סקרנביץ בפולין. - אמנם חזקה עלינו עדותם וגרסתם של הנ"ל ואליהם נצמדנו.

הניגון הקדוש הלזה היה מושר ברטש בשולחנו הטהור של מרן רביה"ק הדברי חיים זיע"א, כמסופר ב'זמירות לשבת בירך משה': שמענו מנכדי הרה"ח המפורסם ר' אשר גבאי (שווארץ) ז"ל, משב"ק רב"ה"ק לבית סיגעט, שהוא נסע עם מרן הקדושת יום טוב זיע"א לצאנז פעמים רבות, ושמעו בצאנז ניגון על הזמר י-ה ריבון

שחיבר הרה"ח ר' אביש מאיר בראנדסדארפער ז"ל שהיה החזן אצל מרן הדברי חיים, וכשחזרו לביתם בסיגעט, היו מזמרים את הניגון לפני מרן הייטב לב זיע"א אצל האויבער טיש בביתו נאווה קודש, ובשנת תשמ"ח בשבת של שמחה בבית רבינו ה**בירך משה** זצ"ל שהתקיימה בקרית יואל, זימרו תלמידי התלמיד תורה את הניגון בשולה"ס ורבינו ישב והקשיב בקורת רוח. - בשעה שהעלו בזכרונו את הניגון אותו שמע בבית אבותיו הק' ששמעוהו אצל מרן הד"ח בצאנז.

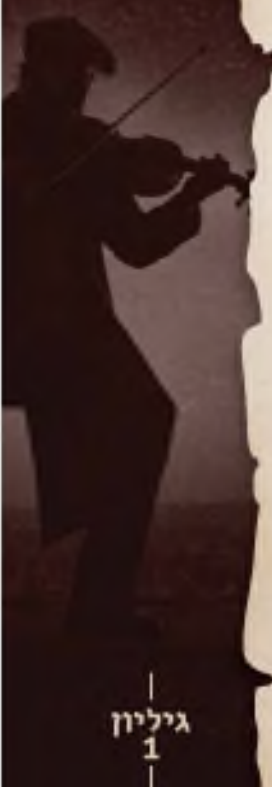
פרק דגן מהווה הקדמה לפרטים שיבואו אח"כ, בהם נעסוק תחילה בפיוט הקדוש ומחברו. - בתולדותיו וקורותיו של המלחין הדגול ר' אביש מאיר ע"ה. - אח"כ נרחיב את היריעה בתולדותיהם של מעתיקי השמועה הנ"ל.

הפיוט י-ה ריבון

מחברו של הפיוט הוא המשורר האלוקי רבי ישראל ב"ר משה נאג'ארה, אשר ר' יהודה אריה די מודינא אמר עליו 'לא קם בישראל כישאל', ובשם האריז"ל

77
התקין
לשבת

ערב שבת
וישנה
י"ט כסלו
תשפ"ה

צאנז

זכות גדולה היא לנו להעלות עלי כתב את קורותיו של החזן רבי אביש מאיר ז"ל, כי הלא מפורסם היה ר' אביש מאיר כחזן וכיותר וניגוניו נפוצו מאוד, וכל זה בא לו בזכותו והשפעתו של רביה"ק הדברי חיים. שכן ר' אביש מאיר, מעודו לא ידע פרק לא בחזנות ולא בנגינה, ותפקידו בקודש היה כאיש אמונו ומשב"ק, כותב הפתקאות והתשובות של הדברי חיים. - עד אשר נצטווה בפקודת הקודש לגשת אל עמוד התפלה, ומני אז לא פסיק פומה מלשורר ולחבר יצירות נפלאות וניגונים רבים שהיו מושרים בכל גלילות גאליציע ואונגארין. - אמנם עיקר הזכות אשר אנו רואים לפנינו היא, בהעלותנו על זכרוננו את המושג "צאנז".

צאנז לא היתה שם של עיירה וגרידא, אלא מושג שהיה מעורר הרגשים וסילודין קדישין אצל החסידים הראשונים. אם זה בחייו עלי אדמות של הדברי חיים, כאשר השפעתו היתה על פני כל הגולה, כל הדרכים בואכה צאנז היו מלאות בחסידים ואנשי מעשה, שהיו מגיעים מכל ערי גאליציע ואונגארין שבאו לחלות פני הקודש, אם היו אלו בני עליה שבאו להנות מזיו תורתו וקדושתו - כפי שסח הגה"צ רבי צבי קינסטליכער זצ"ל אב"ד טעבען, ששמע מחסידים ואנשי מעשה שהסתופפו בצל רביה"ק הדברי חיים, שהיו מספרים על הרגשה נפלאה של התחדשות והתעלות שהיתה להם בהסתופפם בצל הקודש, והיו מרגישים כמו בעולם אחר לגמרי, עד ששכחו מבייתם וכל אשר להם (זקני הרה"צ רש"ב נויפלד זצ"ל בספרו 'באר שמחה').

ואם היו אלו בעה"ב ופשוטי עמך שהיו זקוקים לישועה. וסיפר הגה"צ רבי יודאלי הורוויץ מדז'יקוב זיע"א, מאחד שנכנס לצאנזער רב בליל חנוכה, ובקשתו בפיו, זקוק הוא לסכום כסף גדול, ומשלא היה לד"ח סכום גדול כזה. אמר לו שיהזור בעוד חצי שעה והדליק אז הרה"ק נרות חנוכה, תוך כדי שהוא מסתכל על השעון, אם נגמרה מחצית השעה, ומשנגמרה כיבה את הנרות והלך לגביר אחד ללוות ממנו את הסכום ונתן את המנורה כמשכון. - והיה רבי יודאלי מפליא ואומר: אפילו אין דעם גרעסטן מאס דביקות, אבער א טובה טוהן א איד איז פאר אלעס. ('ליהודה ויאמר' בשם 'מנחם משיב נפשי')

גם אחרי הסתלקותו של הד"ח לשמי מרומים לא פג הפחד והיראה, והשם "צאנזער רב" היה מקודש בפי כל. ועד לתקופת השואה האיומה היל"ת, אצל רבים מחסידיו גאליציע ואונגארין, אף מחצרות הק' אחרות (כגון בחצה"ק "סיגעט" ועוד), כשהיו אומרים "דער רב זכרונו לברכה", הכוונה היתה על הדברי חיים זיע"ע, ולא אדמור"י סיגעט למשל - ועד בכלל, גם אחרי המלחמה, עד לפני כשלושים שנה, כשהיינו שומעים את זקני החסידים מספרים על "דער צאנזער רב" היה מדברים ביראת הכבוד, בהתרגשות ובערגה. - בירושלים עיה"ק היו ועדיין קיימים כמה בתי מדרשות, בשם "ביהמ"ד דחסידי צאנז" שהוקמו אחרי הסתלקותו של הד"ח לגנוי מרומים. - את ההרגשה הזאת שומה עלינו להעביר לצעירי הצאן, למען ידעון "וואס מיינט צאנזער רב". - ויהי נועם ה' אל' עלינו ומעשה ידנו כוננה עלינו.

עבודת התפילה והנגינה בצאנז

ובבואנו לתאר את חזנו של הדברי חיים זיע"א ראוי להקדיש כמה מילים על עבודת הנגינה והתפלה בצל קדשו, שהמשיך בזה בדרכו של רבותיו הק' הגה"ק

הראפשיצער רב זיע"א, וה"חווה מלובלין" זיע"א. דרכו של הדברי חיים, היתה להשפיע התלהבות דקדושה ורגשי שמחה למתפללים בבית מדרשו, והיה מעורר תמיד לשפוך שיח 'מיט א ברען און התלהבות' בכל קרב וכליות ובשבירת הלב. - החזנים והמשוררים היו מתכבדים ונבחרים על ידו בקפידה. סיפור נורא יסופר על כך (מובא בקונטרס פרי הכרם): רצון קדשו היה תמיד שהבעל תפילה יתחיל את התפילה באמירת "הודו" בקול רם. איתרע פעם עם בעל תפלה אחד שלא השמיע את קולו ברמה באמירת "הודו", ציווה הד"ח על אתר להעבירו מהתיבה ולכבד אחר במקומו, והכריז ואמר: 'ווער עס האט נישט געהערט ביי דעם לובלינער רבי'ן דאווענען, דער האט קיין גוטס נישט געזעהן, מען האט אנגעהויבען הודו לה', האבן די ווענט געטאנצט, און טאקע געטאנצט.

הגה"ח ר' אליעזר דוד פרידמן זצ"ל מביא בספרו 'מפי ספרים וסופרים', רגיל היה הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדז'יקוב זיע"ע לספר את העובדא דלהלן בהתלהבות ובחיות, ברצונו לעורר את לב השומעים על עבודה שבלב זו תפלה, פעם אחת הבחין הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זיע"ע בחסיד 'העומד' בביהמ"ד בעת התפלה ואינו משתתף עם תפלת הציבור בהתלהבות כראוי, נשרך הרה"ק הד"ח עד למקומו של אותו חסיד (דבר שהיה כרוך בטרחה גדולה, שהרי ידוע סבלו של הרה"ק מצאנז מפצעים גדולים ברגליו) והוציאו מכותלי ביהמ"ד בקפידה. אחרי התפלה סיפרו למן הד"ח שהחסיד עמד מחוץ לביהמ"ד וככה בדמעות שליש על שגירשו אותו על לא עוול בכפו. ברמזם שלא ירדו לסוף דעתו על מה יצא הקצף. נזעק הרבי והשיב למקורביו: "איך יתכן שיהודי יעמוד בביהמ"ד בשעה שהציבור מתפללים, ולא יתעורר בו שלהבת אש קודש להצטרף בדחילו ורחימו עם הציבור, בראותי זאת, לא יכולתי לסבול לראות את המראה הזה וגרשתיהו מעל פני!" ('מפי ספרים וסופרים', ח"א עמ' שנד).

מתוך סיפורים נוראים אלו יובן פירושו של המושג "להיות חזן קבוע אצל רבינו הדברי חיים", ואשר לא בכדי בחר רביה"ק הדברי חיים זיע"א בר' אביש מאיר כחזן ובעל מנגן שלו.

מתיקין ודובשין

וכעת נחזור ליצירה דגן, היצירה הנפלאה מוגשת בזאת לפניכם בסייעתא דשמיא בהשקפה רבה ע"י "מקהלת מתיקין" בניצוחו של האברך המוכשר ר' ליפא הירש הי"ו, דין רפיש מדבית אבא, נינו של ר' שמשון פישער ז"ל הנ"ל אשר בבינתם עדיין מושרת היצירה מידי שבת בשבתו, ומשום כך ידע מאי קאמר, כשהוא מוסיף את ה"ברען וה'געשמאק", אותו מביא מהבית.

"מקהלת מתיקין" הוקמה ע"י מערכת "עתיקין" ומורכבת מבעלי מנגנים חשובים, היימישע חסידישע יונגעלייט, בכל מהותם והופעתם, כאשר הדגש העיקרי היא השירה המקצועית והנכונה, שידעו לשיר לנכון ולחדש מערכות ויצירות מחצרות הקודש ולהחזיר בכך עטרה ליושנה, שיהיו ערבים לאוזניים. מטרה נוספת יש למקהלה החשובה הזאת, לעורר ולשמח בדרך הנכונה והמסורה, כראוי וכיאות, והודו לה' שזוכים המה לקדש שם שמים בהופעתם.

פטרון מערכת
נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
ח"ר האה"ח מרת פעריל ב"ר טוביל ע"ה

גלין רו - פרשת וישב - שנת השפ"ה

עידו

דע אמת
אליק אביך
ועבדו

גלין מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורת וזרן ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר מנחם ע"ה - וז' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וז' רחל מינדל ב"ר יהוקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת וישב

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי הטקמה ומסר בדרך החסידות

הורני ה' דרך אהלך באמתך:

לבנות כנפש את 'מדת האמת'

'עמוד ה'

• בתוך המאמר:

- מעלתו של יוסף לעומת מדרגת האבות הק'
- מדוע דייקא העיר שכם מוכנת לפורענות ומחלוקת?
- עסק יוסף במדת השלום הוא לעומת האהדות שביקשו דור הפלגה
- הטעם שנקרא יוסף בשם מצרית 'צפנת פענח'
- במה נהיה יוסף 'שטנו של עשו'
- עסק יוסף הצדיק בהבאת השלום שיהיה לעתיד לבוא

ראה את שלום אחיך:

עסק יוסף הצדיק בהבאת אחדות בין ריבוי הדרכים של השבטים

א.

מדרגות האבות והשבטים - והקשר ביניהם ע"י יוסף הצדיק

יוסף הצדיק הוא בכור וראש השבטים

הנה פרשה זו עוסקת בענין עבודת יוסף הצדיק ועסקו עם אחיו. ונדוע שיסוף הצדיק נחשב כראש לשבטים, וכדרך שראה בחלומו פעמיים איך שכל אחיו השבטים משתחוים לו. והטעם, כי הוא היה הבכור האמיתי שבהם, וכמ"ש דברים ל"ג, י"ג 'בכור שורו הדר לו', שהרי הוא היה בכור רחל, וכל עצמו של יעקב לא עבר אצל לבן אלא ברחל (רש"י כאן), ולכן הוא נחשב לבכור האמיתי לכל הי"ב שבטי י-ה. וכמו כן היה יוסף דומה מאד ליעקב אביו, וכרברי רש"י (שם) 'שהיה דו איקונין דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף', ונחשב כעיקר התולדה וההמשכה שלו, וכמו שנרמז כלשון הכתוב 'אלה תולדות יעקב - יוסף' (ל"ג), ונמצא שמעלת יוסף עלתה על כל אחיו השבטים, והיתה מעין מדרגת האבות הקרושים.

'אבן ישראל' - 'אב ובן'

ולא עוד, אלא שמצד עמידתו בין השבטים לבין מדרגת האבות הק' היתה עבודתו בקורש גם לקשר את שניהם האבות והשבטים, וכמו שכתוב בו ולחן מט, כ"ה, 'משם דועה אבן ישראל', ופירש רש"י (על פי הירושלמי), 'אבן' לשון נוטרקון 'אב ובן', הרי שיוסף הצדיק הוא הממוצע והמקשר את האבות והבנים.

ההפך בין עבודת האבות הק' ועבודת השבטים

ונדוע בענין מדרגות האבות והשבטים, שכדרך שישנה עבודה פרטית השייכת למדרגת האבות הק' - שבה עסקו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, כמו כן ישנה עבודה מיוחדת השייכה למדרגת השבטים, שתבואר בהמשך בעז"ה, והשושש לעבודה זו היה יוסף הצדיק - הראש לכל השבטים כאמור.

יש מעלה למדרגת השבטים על האבות הק'

ובכתיבה מסוימת יש לומר שעבודה זו של השבטים היא נעלית ועמוקה יותר מהעבודה של האבות הק', ובאופן דריגה עולה מעלתם על מעלת האבות הק'. ונרמז הרבה במה שראה יוסף בחלומו שגם 'השמש והירח' - הרומזים לאביו ואמו - 'משתחוים לי' (ל"ג, ט), ואכן נתקיים החלום כאשר השתחוה יעקב אביו ליוסף (להלן מ"ג, לא), הרי שיש מקום לומר שמדרגת יוסף - והשבטים - גבוהה יותר ממדרגת האבות. ומעלה זו היא מה שרמזה התורה בפרשת התשובה 'והטיבך והיריבך מאבותיך' (דברים ל"ג, ה), וכלומר שמדרגת הבנים תתעלה ותתרחב באופן כתינה יותר ממדרגת האבות.

ונבוא בעז"ה לבאר ענין עבודת האבות והשבטים, ושייכותם למדרגת יוסף הצדיק.

ב.

מדת 'שלום' של יוסף הצדיק מאחדת כל דרכי השבטים

יעקב אביו - מדת האמת, יוסף הצדיק - מדת השלום

כי הנה נודע שמרתו של יעקב אביו היא מרת האמת, וכמ"ש (ימ"ב נ"ב) 'חתן אמת ליעקב', ומאידך יוסף הצדיק יש לו שייכות למדת השלום, שהרי מרתו היא מרת היסור - קדושת הברית, ומצינו שהברית נקראת 'שלום', וכדרך שכתוב 'בריתי שלום' (במדבר כ"ה, י"ג, וכן ישעיה נ"ה, י) 'וברית שלומי לא תמוט'.

'האמת והשלום אהבו'

ואכן מצינו בפסוקים ששתי המידות הללו, 'האמת' והשלום', באות כאחת, וכמו שנאמר (תהי"ה ח, י"ג) 'האמת והשלום אהבו', וכן כתוב (י"ב כ"ג, י"ג) 'הלוא אם שלום ואמת יהיה ביקר', והיינו כאמור, כי ישנו קשר אמיץ וחזק בין יעקב אביו לבנו יוסף הצדיק.

פטרון הגלין - כסלו

נתנדב לעילוי נשמת
הרה"ח ר' אלימלך ב"ר יעקב מידסט ע"ה
נלב" ע"כ"ד כסלו תשנ"ט לפ"ק

הורני ה' דרכך אהלך באמתך: לבנות בנפש את 'מדת האמת'

א. ודובר אמת בלבבו: אל תסתפק בדיבור של אמת, אלא היה איש אמת

לחפש מהו ה'מדה' של כל 'לאר' | האם אדם שאינו מוציא שקר מפיו הוא 'איש אמת' | אם אדם קובע את יסודות חייו על האמת הם יתפשטו לכל 'פרטי חייו' | השקר הגדול: ההנאות בעולם הזה הם תכלית החיים | מהי 'סעיף קטן' במדת האמת | למה לא אמרה התורה 'דבר אמת'

ב. אמת קנה: להעמיד את יסודות החיים על האמת

בני אדם נוטים לשבח אנשים בעלי תכונה של 'יסודיות' | ההבדלים בין אדם יסודי לאדם שסודי | אם הורגל מנעוריו ליסודיות הוא יקלע למטרה כהרף עין | גדולי ישראל שמשמים קבלו מתנה של יסודיות בכתיבת החיבורים שלהם | מהו המקום הנכון של נענוע הגוף וקול גדול בעת התפילה | איך מבינים את מדת האמת באופן יסודי

ג. הן אמת חפצת: ככל שאדם חפץ באמת - כך הוא משיג את האמת

למה הרופא מושקע את כוחותיו בלימוד חכמת הרפואה | היתכן כי לדעת את תכלית חיך פחות חשוב אצלך מחכמת הרפואה אצל הרופא | והכלל היא: שהדבר יהיה לך 'נוגע בנפש' | אם תתייחס לתורה כמו טקצוע הש"ת לא יעניק לך את הסייעתא דשמיא | אם אתה איש אמת היכן הן 'הדמעות שלישי' שלך באהבה רבה | לבנות שאיפה בנפש להיות 'מבקש אמת'

ודובר אמת בלבבו: אל תסתפק בדיבור של אמת, אלא היה איש אמת

נקודות:

לבר מעצם האיסור לדבר שקר, ישנה גם 'מדת האמת' שהיא מדה שעומדת בפני עצמה. מדה זו אומרת: "לא לחיות בשקר אלא לחיות עם האמת". זו היא מדה של 'אמת' שאין לה שייכות רק עם החובה הרובצת על כל אדם - לדבר אמת, אלא בעיקר עם מה שהאדם צריך לרכוש קנין בנפשו ולפעול אצל עצמו להיות 'איש אמת'

איש אמת - גם אם לעולם לא תשמע מפיו תיבה אחת של שקר! הוא אכן לא 'אומר' שקר, אבל הוא עצמו, אינו אלא חטיבה אחת של שקר! הוא מעולם לא חיפש את האמת של החיים! הוא מעולם לא התבונן והתעמק לחשוב: "למה אני חי כאן בעולם?! למה נבראתי?! מה יאה עלי אחר ככלות המאה ועשרים שלי?!" במילים אחרות: הוא מוותר על האמת, והוא בוחר לחיות עם הנחה שקרית שאומרת, אפשר לחיות בעולם ללא תכלית! שהחיים הזמניים בעולם הזה, שהחיים של הנאות והבלים - הם גם איזו תכלית!

התבוננות של איש אמת בתכלית חייו

איש אמת נעצר לרגע ומתבונן: "הריבונות של עולם הלא ברא אותי לשם איזו תכלית! הוא לא ברא אותי כדי לחיות כאן שמונים - תשעים שנה, לאכול ולשתות ולמות! נו, אם כן עלי להשקיע את כל הכוחות שחנן אותי הבורא יתברך שמו בהם - רק במילוי שליחותי והשלמת התכלית שלי בעולם! אני צריך למלא את הייעוד שלי בעולם! אני רוצה לשמש את קוני בכל רגע שיש לי כאן בעולם ובכל הכוחות שנתנו לי מן השמים!" איש אמת חוקר ודורש כל היום: "איך צריך עובד ה' להתנהג? מהו הדרך הישרה עבודי כדי להגיע למהו חמצי ברוחניות?! איך אוכה לקרבת אלוקים, לדבקות וליראת שמים?!" כאשר איש אמת לומד איזה 'שטיקל גמרא', הוא שוב חוזר ומתבונן: 'מהו הפשט וההבנה בסוגיא, ומהו העומק כאן בדברי חז"ל שהתורה רצתה להורות לנו בזה?!" ואחר שהוא מעמיד את יסוד חייו על האמת הזאת, השרשים הללו כבר ילכו ויתפשטו על כל 'מציאות החיים' שלו ועל כל הפרטים והפרטי פרטים - ואינו מרמה את עצמו בשום פרט! הוא אינו מרמה את עצמו כלפי הכוחות והכשרונות שלו, לא כלפי החסרונות והחולשות שלו - הוא מכיר את עצמו היטב והוא מתמודד איתם כמו שצריך... הוא לא מרמה את עצמו כלפי

מדת האמת: 'לחיות עם האמת'

לענינו, גם כלפי חובת האדם לדבר אמת - שאנו מתעסקים בה כאן בפרק (יא) - כן הם פני הדברים: לבר מעצם האיסור לדבר שקר, ישנה גם 'מדת האמת' שהיא מדה שעומדת בפני עצמה. מדה זו אומרת: "לא לחיות בשקר אלא לחיות עם האמת". זו היא מדה של 'אמת' שאין לה שייכות רק עם החובה הרובצת על כל אדם - לדבר אמת, אלא בעיקר עם מה שהאדם צריך לרכוש קנין בנפשו ולפעול אצל עצמו להיות 'איש אמת'. רצות את האמת! לחפש את האמת! לדעת את האמת! לחשוב את האמת! להיות מונח ושקוע רק באמת! ובקיצור: להיות איש אמת!

שורש מדת האמת: מה התכלית שלי בעולם?!

השורש של מדת האמת נורע ונקבע באדם כלפי 'יסודות החיים' ומשם הוא נמשך ומתפשט גם לפרטים ולפרטי הפרטים. ראשית ועיקר המקום בו בודקים האם אדם זה אכן ראוי לתואר 'איש אמת', הוא בגישה וביחס שלו כלפי תכלית חייו עלי אדמות: מהי שאיפת חייו בעולם?! מה הוא רוצה לפעול בעולם?! אם שאיפת חייו ומשאלות ליבו בעולם הן לצבור הון רב ולקנות לו שם וכבוד גדול וכדומה, הוא להדיא אינו

כל לאו יש לו מדה שהיא הבסיס ללאו זה

הנה בתורה ישנם כמה לאוין על דיבור; לשון הרע, שקר, הונאת דברים וכדומה. אמנם בכל אלו הלאוין - לבר מעצם האיסור - ישנו גם 'מדה' שהיא ענין הבסיס והשורש ללאו זה, ושומה על האדם לעבוד ולרכוש אותה.

וכן בענין הלאוין שישנם בדיבור; עצם פעולת הדיבור הוא רק חלק 'הלמעשה' של המדה. אם ננקוט כדוגמא את הלאו של לשון הרע; אכן אמת כי עיקר האיסור הלכה למעשה, הוא עצם האיסור לומר דבר שנכלל על פי גדרי ההלכה בלאו של 'לשון הרע'. אבל באמת יש כאן מדה וסוגיא שלימה - א' גאנצע מדה - שהיא הבסיס שעליו עומד האיסור לשון הרע. הבסיס הזה הוא, כונת רוצן התורה שהאדם לא יביט על תכיוו בעין רעה! השורש של כל הלשון הרע' הוא, הנטיה הרעה שמושגת בעומק נפש האדם, לראות את חסרונות זולתו; שאדם מסתכל על רעהו בעין של ביקורת ומחפש אחר מגמיו וחסרונותיו; וכאשר התורה אומרת לך: "אל תדבר לשון הרע!", הנה היא אומרת לך במילים אחרות: "תעבוד על המדה של עין טובה! למה אתה הנהגה לראות את החסרונות של זולתך? תתפלל ותבקש 'שנראה כל אחד מעלת חברנו ולא חסרונם'! תסגל לעצמך עין טובה".

וכן הדבר - לדוגמא - באיסור של 'ליצנות': השורש של ליצנות הוא במדה של קלות ראש! האדם הזה אף דרכו להיות בהכנה ובכבוד ראש, והוא מתייחס לכל דבר בזלזול ובשחוק - וממילא הוא בז ומתלוצץ מכל דבר. ולכן גם אם האדם הזה ימנע - מחמת איזו סיבה שהיא - מדיבור של ליצנות, עדיין שומה עליו לנקות ולזכך עצמו מעצם הנטיה של 'קלות ראש' ולהיות בעל 'עובד ראש' - וכן הלאה בכל הלאוין שבתורה, שאפילו אם המדה עצמה אינה בגדר 'לאו', היא בוודאי נכללת בכונת התורה.

פרק י"א

ואחד מן העמודים שהעולם עומד עליו הוא האמת, אם כן מי שדובר שקר כאלו נוטל יסודו של עולם, וההפך מזה מי שזוהר באמת - כאלו מקיים יסודו של עולם. וכבר ספרנו חז"ל (סנהדרין צז) מאותו המקום שהיו זהירים באמת, שלא היה מלאך המות שולט שם, ולפי שאשתו של רבי פלוני שנתה בדבריה, אף על פי שהיה לכונה טובה, גרמה בהם מלאך המות, עד שגרשוה משם בעבור זה וחרו לשלומם

ילדיו - הוא לא מוכרח להחזיק בדעה שכל בניו הם כלילי המעלות שאין דוגמתם... ואינו מרמה את עצמו כלפי חבריו; הוא יודע היטב מי ומי ההולכים, מי הם חבריו האמיתיים ומי הם אלה שמחפשים את קרבתו מחמת סיבות אחרות. וכן הלאה בפרטים בלי שיעור, כל דבר מקבל משמעות אחרת כאשר בוחנים אותו על פי האמת!

לא די בכך שאתה 'איש של מילה' אתה צריך להיות 'איש של אמת'

ישנם אנשים שיודעים ומפורסמים בין כל ידידיהם ומכריהם שהם 'אנשים של מילה' - 'ווארטס-מענטשן'. הם תמיד יעשו ככל היוצא מפיהם, הם יעמדו במילה שלהם ולא ישקרו את זולתם - אלא שדא עקא, אשר מחמת זה הם מדמים לעצמם שבכך הם נחשבים ומוגדרים כאנשי אמת. אכן אמת שזוהי הנהגה טובה מאד ומי יתן וכולם אכן יהיו כאלה אנשים שניתן לסמוך על מילה שיוצאת מפיהם. אפס, כי חרף כל זה עדיין רחוקים הם מאד מן האמת כי האמת הזאת היא בדרך כלל רק מצד האדם כלפי זולתו - ולא מצד האדם כלפי עצמו! האמת הזאת היא על פי רוב רק כלפי כלל העניינים, אם הבטיח איזה דבר לאדם או כאשר הרים נדבתו

כאשר אדם מטמיע בקרבו את המשמעות של 'אמת' והוא יודע כי אמת היא מדה שעליה צריכים לבנות את כל מהלך החיים. הנה הוא כבר מתחיל להבין כמה סייעתא דשמיא צריך כדי לזכות לקורטוב של אמת! כי האמת הזאת - אינה פשוטה כלל וכלל! האמת הזאת היא מדה אלוקית; שעליה אמרו (יומא סט:): "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת"

האמת שלך? וכי זה נחשב שאתה הולך עם האמת! הלא אין לך שקר גדול מזה! אדם מנוור על האמת החשובה ביותר בחייו עלי אדמות? תגיד לי אפוא למה אתה מחזיק את עצמך לאיש אמת?!

הרחק עצמך מן השקר והשי"ת יקרב אותך לאמת

כאשר אדם מטמיע בקרבו את המשמעות של 'אמת' והוא יודע כי אמת היא מדה שעליה צריכים לבנות את כל מהלך החיים. הנה הוא כבר מתחיל להבין כמה סייעתא דשמיא צריך כדי לזכות לקורטוב של אמת! כי האמת הזאת היא פשוטה כלל וכלל! האמת הזאת היא מדה אלוקית; שעליה אמרו (יומא סט:): "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". אכן הריבונ של עולם משתמש במדה זו - היא ממש ענין אלוקי! אמילו התורה, כאשר היא מדברת אודות אמת, היא אומרת רק (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק", אבל אינה אומרת: "דע את האמת!" כי על זה אי אפשר לצוות את האדם ואי אפשר לדרוש זאת מאיתו. התורה רק דורשת ממך להתרחק מדבר שקר ומרמה, ואם תרחיק עצמך מן השקר, הריבונ של עולם יתן לך סייעתא דשמיא לזכות לאמת.

ב.

אמת קנה: להעמיד את יסודות החיים על האמת

את דבריו ביסודיות הנצרכת. ואין זה נחשב לו כחסרון, כי כל צדיק יש לו את שורש נשמתו אשר לפי זה עליו לפעול בעולם. ולפי שורש נשמתו גם נותנים לו את הכשרונות הנצרכים לו. וכגון גדולי האחרונים, רבי עקיבא איגרי, הקצות, הנתיבות - שהיו בערך באותו דור - היו 'אחרונים' מאד יסודיים, הם כמעט יחידים בין שאר כל האחרונים עם כשרון של יסודיות כזאת! כאשר הם נגשו לסוגיא, הם עמדו על כל המהלך של הסוגיא, הם תיקף הפסוק את היסוד שמונח כאן ואיזה 'דין' גורם לכל זה. ואכן רואים כי ספריהם התקבלו בחיבה עצומה בקרב כל הלומדים ובכלל אצל כל כלל ישראל. כי משמיא קא זכו ליה, שהיה להם את הכוחות והכשרונות, ללמוד דבר כהלכה ולכוון לאמיתיה של תורה. והגם אמת שבוודאי אין היכולת לכוון לאמיתו של תורה תלוי ועומד רק על כשרונות ויסודיות - כמו בשאר התכמות - אלא הכל הוא ענין של סייעתא דשמיא שנותנים לאדם שמבקש את האמת; כמו שנבאר בהמשך, אבל עם כל זה צריכים גם את הכלים הפרקטיים לכך, שזהו הכשרון של יסודיות.

איך מבינים את תכלית החיים ביסודיות

ברם, בכל הנוגע לענין של 'תכלית החיים' הנה כאן נחוץ עד מאד להיות בעל תכונה של יסודיות. כי ככל שאדם עומד על 'תכלית החיים' ביסודיות - כך הוא גם מעמיד את 'השאיפה בחיים' - יותר ויותר גבוה. אדם שטחי ופשוטן שמתכוון לדעת מה תכליתו בחייו - יגיע למסקנא שתכלית חייו היא, ללמוד הרבה תורה ולעשות מצוות רבות, ובסופו של דבר לקבל גן עדן גדול... והגם שבוודאי גם זה אינו שקר... אבל מההבנה האמיתית; מהו היסוד והתכלית, ולהיכן כל המצוות צריכים להביא את האדם - הוא עדיין רחוק מאד!

הוא לא עמד על הנקודה! הוא לא הבין את מה שהינו רואים! הלא אם היתה בו תכונה של יסודיות, תיקף היה עומד על הנקודה של הבית מדרש והיה אומר: "הבית המדרש דפה מיוסד על אהבת חברים, אכן ממש רואים כמה אתם שרויים באחדות נפלאה. אמנם למרות זאת אני מוכרח לומר את האמת כיון ששאלת: הבית הזה אינו בית מדרש של עובדים! אתם מתפללים יפה, יש כאן מנין נחמד מאד, אבל 'עבודה' חסר כאן!" השואל הלז יעמוד נדהם! הוא לא יבין: "איך תפסת את המהות של הבית מדרש הזה כל כך מהר? אתה כאן לא יותר מכמה דקות - ותיקף עמדת על 'הנקודה' של הבית מדרש".

ברם אצלו אין בכך כל חידוש: הוא הלא מורגל מעודו להיות אדם יסודי! כל דבר שמתרחש לפניו, כל ענין שהוא מתעסק בו, הכל הוא עושה בעומק ובבהירות וביסודיות! נו, אז גם את הבית המדרש כאן הוא למד בעומק... כהרף עין הוא עמד על הנקודה והיסוד של כל 'המצב' כאן.

'יסודיות' בלימוד התורה

גם בלימוד התורה יראה המתבונן, שאדם בעל הבנה יסודית, יש לו בידו תכונה חזקה אשר בכוחה יצליח להגיע לאמת של הסוגיא - יותר משאר הלומדים. הוא יעמוד על הגדרת הדברים, וכשיבוא לדמות מילתא למילתא, הוא לא יטעה לקשר ולדמות דברים שאינם דומים באמת, וכך יהיה בידו יותר לכוון אליבא דהלכתא. הפסק שלו יעמוד על יסודות יציבים ואיתנים! תכונה זו יש לה השפעה עצומה כל כך, עד שהיא ניכרת גם אצל האחרונים: רואים בחוש שהאחרונים הללו שכוחם היה רב בענין של יסודיות - התקבלו ביותר אצל כלל ישראל. (נמנמן) שכל גדולי ישראל מצד עצמם היו אמשים יסודיים, אבל לבר מכן שישנם הרבה מדרגות בתכונה זו, הנה לא כל 'בעל מחבר' היה לו את הכשרון לבאר ולבסא על הכתב

השייכות בין יסודיות למדת האמת

אחת התכונות שמקובל בעולם להצמיד ולראות כשייכת למדת האמת, היא התכונה של 'יסודיות' - 'גרונטליכקייט'. אדם שהוא בעל תכונה של יסודיות, הוא חושב בכל ענין באופן מסודר ורורד ובצורה יסודית - הנה המון העם ישבתו ויקלסו אותו, ויאמרו זהו 'איש אמת'. והגם שהם צודקים במדת מה, ואכן ישנו בכך מעט אמת, אבל יחד עם זאת, צריכים להעמיד את הענין במקומו הנכון.

אדם יסודי עומד תיקף על שורש הדבר

אדם יסודי יש בידו את התכונה אשר על ידה הוא מסוגל להגיע לחקר האמת ולעמוד על עיקר הנקודה של כל דבר, וכגון: פלוני נכנס לאיזה בית מדרש שאינו מכיר שם אדם, הוא לא מכיר את סגנון המתפללים ולא את האנשים שם בפרטיות. הלה עומד מתבונן בציבור שנמצא שם; הוא מסתכל על המתפללים בבית המדרש, הוא רואה את התפילה שלהם ואת כל 'הנוסח' של הבית מדרש הלה. והנה יש אליו אחד המתפללים ויאמר לו: "הבה נשמע ממך איו הגדרה על הבית מדרש שלנו! הלא בכל בית מדרש ישנו כמה מעלות - וכן להיפך, תאמר לי במטותא איו מעלה או חסרון שראית כאן אצלנו!"

אם פלוני הלזה אינו אדם יסודי, הוא רגיל לחשוב באופן שטחי ופשוט, הנה לא ימצא איזה נקודה שורשית לומר לו, אלא תיקף ידגיש את בית המדרש שלכם היא. שהחן מסיים כל קטע וקטע בתפילה בקול רם, אמנם מאידך ישנו גם חסרון כאן, אתם מתפללים בקול נמוך ושקט מידי - חסר לכם קצת 'ברען' בתפילה". אדם זה כלל לא נגע ולא פגע 'באמת' של הבית מדרש.

~
במדת האמת יקדושה דורשים מאדם: "דע לך כי ידעת והבנת תכלית חייך בעולם, צריך להיות נוגע לך - לא פחות מהרופא שרוצה לדעת ולהבין את חכמת הרפואה - וממילא כבר תגיע לידיעת האמת לאמיתה". וכן כלפי עניינים פרטיים בעבודת ה', אומרים לאדם: "כל ענין בעבודת ה' צריך להיות לך נוגע בנפשך - לא פחות מאותו 'סטודנט' שלומד את המקצוע שלו

אי אפשר למצוא את המהלך האמיתי בכל דבר שבקדושה – על ידי השימוש רק בשכל האנושי ומתוך רצונות גשמיים. כי האמת של אידישקייט היא אמת של קדושה – 'א נשמה דיגע אמת! אמת! אמת! אלוקית! וכדי להשיג אותה צריך אכן להיות 'איש נשמה!' כדי לעמוד על אמת כזו צריך להיות אדם נעלה ומורם מעם – 'א געטליכע מענטש! מדת האמת בקדושה היינו: שעבודת ה' וכל ענין רוחני יהיה נוגע לך

אמת הוא מושג יקר מאד שכדי לרכוש אותה צריך לשלם עבורה הון רב. הדבר הראשון שצריך לשלם עבורה היא: חשיבות – להחשיב ולייקר אותה – פשוטו כמשמעו. אם אדם לא מבין כמה יקרה וחשובה היא האמת – 'ווי לעכטיג און הייליג דאס איז' – כבר גלוי וידוע מראש שלא יזכה להשיג את האמת!

עמד באיזה נסיון של שקר, ולא שינה בדיבורו ואמר את האמת, הוא כבר מחזיק את עצמו לאיש אמת. אבל כל זה נובע מכך, שמעולם לא הבין את המדה של אמת לאשורה! הוא לא עמד על מדה זו באופן יסודי ומעמיק! הוא לא הבין כי כל זה אינו אלא פרט של האמת ולא היסוד של האמת! מדת האמת היא נטייה שודשית ועמוקה שנטועה בנפש האדם - להיות חפץ באמת! לחפש ולתור ולחקור אחר האמת: איך חיים באופן נכון וישר? איך מעמידים את מהלך החיים על יסודות אמיתיים? איך קונים השקפה אמיתית על כל דבר ופרט בחיי האדם? רק כאשר אדם יודע שהעמיד את חייו על דרך אמיתית וישרה - דרך שדרכה הוא הולך ומתקרב למילוי תכליתו ויעודו בעולם, אזי הינו יודע כי הוא 'איש אמת'.

התפילה משמעה, להתפלל תוך כדי שמענע את גופו בחזקה ובקול רעש גדול. לפי הבנתו, הנה אם אדם עושה כך - הרי זה אומר שהתפלל כדבעי. אבל מהי ההבנה של אדם מעמיק לעבודת התפילה? הוא מבין: תפילה היא עמידה לפני הבורא כל עולמים! בשעת התפילה עומדים לפני יתברך שמו בהכנעה וביראה, צריכים להתפעל ממדלתו ונבחרתו - ולדבר לפניו כעבד לפני רבו. להודות ולהלל, ולבקש ממי שבידו לתת ולהעניק! כמובן שהדרך לכן היא, על ידי שמעורר את עצמו גם עם פעולות חיצוניות; כי אכן הקול וכן תנועות הגוף מעוררים את הכוונה, אבל כל אלו הינם רק אמצעים לתפילה - ותו לא.

וכלפי מדת האמת גופא: אדם שטחי יבין את מדת האמת: 'פשוט מאד' - אסור לומר שקר! ואם

ג.

הן אמת חפצת: ככל שאדם חפץ באמת - כך הוא משיג את האמת

בשעה שאדם נמצא באיזו סכנה רח"ל, הוא באחת מגלה בנפשו כוחות עצומים ואדירים כדי למלט את עצמו ממקום הסכנה - כוחות כאלה שמעולם לא השתמש בהם. כל אדם יש לו בנפש את הכשרון הזה: לעמוד על דבר באופן יסודי. אלא שהנושא האמור צריך להיות אצלו חשוב דיו, על מנת שאכן ירח על עצמו את העול להשקיע את כוחות נפשו, את כל כח המחשבה והריכוז שלו, כדי להגיע אל אמתם ויסודם של דברים. ואכן זה דורש מהאדם, שיתייחס לאידישקייט כמו לדבר החשוב והיקר ביותר! כל הגישה שלו צריכה להיות כמו שניגשים לדבר הקריטי והגורלי ביותר! ואז כבר ממילא יגש לזה בכל היסודיות - על כל פנים לפי ערך כוחותיו ותכונות נפשו.

ללמוד וללמד: לכבוד שמים ולא מאהבת החכמה

וצריכים להדגיש: ישנם אנשים שהם למדנים גדולים, הם אוהבים ללמוד והם גם מחפשים את האמת של תורה. אבל ביקוש האמת שלהם נובע מרצונות ואינטרסים אישיים; כמו אותו רוצה שרוצה ללמוד את האמת של חכמת הרפואה. הוא הכניס את עצמו ללמוד 'מקצוע' ששמו תורה, והוא רוצה לקנות בזה קנין אמיתי. אכן אמת שלמעשה הוא יושב ולומד ושקוע בתורה, אבל אדם כזה בדרך כלל לא יגיע לאמתה של תורה. התורה תחביא ותסתיר את עצמה מפניו, ולא תתן לו להשיג את האמת האמיתית שלה. כי כאשר מדברים שצריך לחפש את האמת של תורה, אין המדובר ברצון גשמי שנובע מהישות שלו - שהוא מוצא איזה ענין אמיתי בחכמת התורה, ולכן הוא לקח את התורה כמקצוע כמו שאר המקצועות - אלא מרצון נעלה ומרום - 'הייליגע אינטערעסע' - לדעת מה הריבונו של עולם חפץ ממנו! לכן מדת האמת אינה 'כשרון' אלא היא 'מדה קדושה! כי על מנת לעמוד על האמת, לא די בכשרונות ותכונות הנפש, אלא צריך להיות מלא השתוקקות וכיסופים לדעת מה ה' אלוקיק שואל ממנו! ללמוד עם אמת לא נקרא: להיות 'בעל כשרון בתורה' אלא להיות 'בעל נפש בתורה'!

וכן הוא בכל שאר הלימודים, הסטודנטים שלומדים באוניברסיטה את מקצועות החול - הם מעולם לא יזכרו את עצמם בשום מדה ולא עצרו את עצמם משום תאוה, אבל בנוגע ללימודים שלהם, הם ממש מוסרים את נפשם לדעת את כל האמת של המקצוע. הם לומדים אותה מרישא לסיפא שבועות וחדשים ארוכים - יומם ולילה. הרי לן שאם הדבר נוגע לאדם בנפשו, אם יש לו 'אינטרס' אמיתי לדעת דבר מה, הנה יהיה לו רצון וענין חזק לדעת את האמת של הדברים.

מדת האמת: רצונו וחפצו לדעת מה תכליתו בעולם

במדת האמת דקדושה דורשים מאדם: "דע לך כי ידיעת והבנת תכלית חייך בעולם, צריך להיות נוגע לך - לא פחות מהרופא שרוצה לדעת ולהבין את חכמת הרפואה - וממילא כבר תגיע לידיעת האמת לאמיתה". וכן כלפי ענינים פריטיים בעבודת ה', אומרים לאדם: "כל ענין בעבודת ה' צריך להיות לך נוגע בנפשך - לא פחות מאתו 'סטודנט' שלומד את המקצוע שלו - ואזי כבר ממילא תרצה ותדון אחר דרך האמת בעבודת ה'".

כשהודי בא ללמוד תורה אומרים לו: "תבנה בנפשך רצון חזק ואמיתי לדעת מה התורה אומרת, אתה צריך לגשת לתורה עם שאיפה עצומה - שזה יהיה ממש נוגע בנפשך - לדעת מה כוונת הבורא יתברך - ואזי כבר ממילא תרצה ללמוד ולכוון רק לאמתה של תורה". והו 'עשה טוב' של מדת האמת שביד האדם לעשות; לייסד בעומק נפשו שאיפה עמוקה להיות עובד ה', שיתייחס לעבודת ה' בכובד ראש, ברצינות ובאחריות. שיקבע בנפשו רצון חזק ואינטרס אמיתי לכל ענין בעבודת ה', ואז כבר ירצה מעצמו להגיע לחקר והבנת האמת לאמיתה.

לגלות את תכונת 'היסודיות' כלפי עבודת ה'

כן הוא גם כלפי התכונה של 'אונטליכקייט': לכל אדם ישנם כוחות שמעט ואינו משתמש בהם - רק בשעה שזה ממש נוגע לו בנפשו.

אדם יסודי מבין כי התכלית היא להכיר את מי שאמר והיה העולם. אני יכול להכיר את הריבונו של עולם! התכלית שלי היא לגלות את הנשמה ששוכנת בקרבי ולדבק את עצמי באווקים חיים! והדרך והאמצעי לזכות לכך, הוא על ידי קיום התורה והמצוות. אדם כזה תופס את הנקודה: הוא מבין סביב מה טוב והולך כל הענין של תורה ומצוות - אשר זהו בוודאי 'אמת' הרבה יותר גדולה ונכונה, מאשר 'האמת' שמבין האדם השטחי!

יסודיות בעיני עבודת ה'

גם ביחס לפרטים בעבודת ה': אדם שטחי ילמד ויבין כל 'עבודה' וכל מדה באופן מאד פשוט וחיצוני, בעוד שהאדם היסודי יכנס לדבר בעמקות, עומק לפניו עומק, עד שיעמוד על יסוד הדבר! תפילה: אדם שטחי יבין שעבודת

מהי המדה של יסודיות

הנה אחר שביארנו את תכונת היסודיות ואיך חושב אדם שהתברך בתכונה זו, הנה יש להבין: הלא יסודיות אינה אלא כשרון אשר האדם ניהון בו - כשרון כמו שאר כל הכשרונות. ומה לו אפוא עם 'מדת האמת'? הלא אנו מדברים כאן ממידות טובות לא מכשרונות!

גם צריך להבין מהי ההגדרה של אמת - נמדה? מה צריך האדם לעשות אצלו בנפש - כדי לעלות על השלב הראשון של הסולם במדת האמת? מדת האמת היא בכלליות הגדרה על אדם שמחפש אחר האמת, אבל הא גופא קשיא: איך אני עושה שאכן ארצה את האמת?!

סור מרע ועשה טוב

הביאור בזה מתחלק לשני חלקים, החלק הראשון הוא עשה טוב - שהאדם יעלה על הסולם של אמת, והחלק השני הוא סור מרע - שהאדם יתרחק מכל הדברים שעלולים להסתיר אותו ולהעלים ממנו את האמת. (ענין זה יופיע בגליון הבא בע"ה).

בשאר עניני העולם הזה אנו רואים בחוש, שבדבר שהאדם מוצא בו ענין וחשיבות, אם דבר מסוים חשוב ונחוץ לו דיו, אזי יחפש אחר האמת: רופא שלומד את חכמת הרפואה, בודאי יחפש את האמת של הרפואה, ולא יתפתה לקבל חכמה זו מכל אחד שיתיימר לומר כי הוא מבין בחכמת הרפואה. הוא לא יסכים ללמוד אצל רופאים זוטרים שאינם בקיאים היטב בחכמה זו. וכל זה למת, כי בוער בו בכל נפשו ובכל מאווד להיות רופא טוב ומצליח! הוא רוצה שיבוא אליו מארבע כנפות הארץ! הוא רוצה להיות יחיד מומחה בתחומו! ושוב לא פלא שלא יסתפק בללמוד חכמת הרפואה 'אבי געלענטי' - והעיקר להיקרא בשם רופא. אלא יהיה מוכן לתת את כל אשר לו כדי להשיג את כל הידיעות הנחוצות לו, הוא יתהלך עם תחושה עמוקה של ביקוש האמת ולא יהא מוכן לוותר על פחות מן האמת לאמתה של תורת הרפואה - ומאידך הוא ישנא ויבה את האדם שירצה למכור לו שקרים בחכמת הרפואה, הוא יודע להבחין בין רפואה של אמת לרפואה של שקר.

זרכי הצדיקים

סיפורי קודש בדרום של רבותינו הק' ז"ע

הרה"ק רבי ברוך ממעוזבו ז"ע - י"ד י"ח כסלו

>>> המשך מעמ' הקודם

כדי לזכות לתורה צריכים סייצתא דשמיא

כי זהו כלל גדול: התורה אינה חכמה כשאר החכמות העולם! בשאר החכמות אתה יכול להגיע לאמת, ולו רק מחמת שיש לך תשוקה להיות חכם וללמוד 'חכמה לשם חכמה'. לא כך היא תורתנו הקדושה שאינה חכמה טבעית כלל, וכדי לזכות לאמיתתה של תורה צריכים לקבל אותה מתנה מן השמים - והשי"ת לא יעניק מתנה זו למי שאינו לומד תורה לשמה. ומי כבר מדבר על סוד ונסמת התורה! ומי כבר מדבר על מתקנות ונועם התורה! על האור של תורה! אלא אפילו להגיע להצלחה פשוטה בחלק הפשט - הוא גם לא יגיע. כי המהלך של תורה עובד לגמרי אחרת: כמו שרוד המלך מבקש (תהלים קיט, יח): "גל עיני ואביקט נפלאות מתורתך" - הסר מעיני את כל המסכים המבדילים ביני ובין התורה, פתח ופקח את עיני כדי שאוכל לראות את האור הנפלא שנמצא בתורה הקדושה. כי כל זמן שהשי"ת לא פותח את עיניו של אדם, הוא יכול ללמוד ימים ושנים כימי מתשולה - ועדיין לא יעמוד על אמיתתה של תורה! לא יעזור לו כלום!

אמת של קדושה לא משיגים על ידי כשרונות

וכן הוא בכל חלקי האידישקייט - לא רק בתורה. אי אפשר למצוא את המהלך האמיתי בכל דבר שבקדושה - על ידי השימוש רק בשכל האנושי ומתוך רצונות גשמיים. כי האמת של אידישקייט היא אמת של קדושה - א' נשמה'דיגע אמת! אמת אלוקית! וכדי להשיג אותה צריך אכן להיות 'אישי נשמה'! כדי לעמוד על אמת כזו צריך להיות אדם נעלה ומורם מעם - א' געטליכע מענטש! מדת האמת בקדושה היינו: שעבודת ה' וכל ענין רוחני יהיה נוגע לך - כי אתה 'ערליכער איד' ואתה רוצה לדעת מהו רצון ה'! אתה לומד תורה כי אתה רוצה להתקרב להשי"ת! ובשעה שאתה לומד אתה חושב: אני לומד כעת תורת ה'! כשאדם זוכה למדת האמת כזו - הנה כל האידישקייט תחגלה בפניו ותאיר לו ויזכה למהלך אמיתי בעבודת ה'.

המבחן: איך נראה ה'האר עיינינו בתורתך שלך

המבחן להכיר מהיכן נובע רצונו של אדם ללמוד תורה: אם מיראת שמים או מאהבת החכמה, ניכר במדת רצונו ללמד תורה: אם רצונו ללמוד תורה נובע מרצון טהור, ממקום של קדושה, הוא יתפלל על זה מעומק ליבו שוב ושוב! מידי יום ביומו הוא יבקש ויתחנן 'ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתך באהבה והאר עיינינו בתורתך ודבק ליבנו במצותיך', הבקשה הזו תיגע לו בעומק הנפש, הוא יתפלל על זה בדמעות - 'ער וועט לאן א טרער' - ועל כל פנים הוא יתחנן לריבונו של עולם לזכות לאמיתתה של תורה מתוך עומק ליבו ונפשו.

כאשר הוא מתיישב ללמוד, אינו לומד כמו שלומדים איזה מקצוע זה, אלא רואים את הכובד ראש הנוסך על פניו, ממש אפשר להעיד עליו שזה נוגע לו בציפור נפשו! גם אם הוא מרגיש עייפות ולאות, הינו מתגבר כארי ולומד ביגיעה ועמל. כי אכן האדם הזה הוא 'ממית עצמו', הוא יוצא מגדרו לדעת את רצון השי"ת! מן המותר לומר כי אדם שלומד תורה מתוך אהבת חכמה, אינו עומד ומתפלל בכל לב ונפש שיזכה להבין את התורה, אדם כזה בוודאי אינו מוריד דמעות על הבנת התורה...

כלל הדברים: אמת הוא מושג יקר מאוד שכדי לרכוש אותה צריך לשלם עבורה הון רב. הדבר הראשון שצריך לשלם עבורה היא: השיבות - להחשיב ולייקר אותה - פשוטו כמשמעו. אם אדם לא מבין כמה יקרה וחשובה היא האמת - 'ווי לעכטיג און הייליג דאס איז' - כבר גלוי וידוע מראש שלא יזכה להשיג את האמת! אדם צריך לשאוף להיות אישי אמת במהותו - זה שאינך 'דובר שקרים' עדיין לא מוכה אותך בתואר 'אישי אמת'! רק אדם שהאמת נוגעת לו בנפשו, הוא רוצה לדעת את האמת של החיים, האמת של כוננת התורה, האמת של תכליתו בעולם, האמת של כל הפרטים ופרטי הפרטים שיש להם שייכות עם תכלית החיים שלו - ועל כל זה הוא מתפלל ומעתיר בתפילות רבות מעומק ליבו, הוא משליך נפשו מנגד לבקש רחמים מהריבונו של עולם, שהתורה והמצוות יפתחו ויתגלו בפניו, הנה אדם כזה יזכה לסייעתא דשמיא ויעמוד על האמת, ולו נאה ליקרא אישי אמת!

• הרה"ק הרבי ר' ברוכל ממעוזבו ז"ע, היה אדוק מאד בספר הנוהר הק'. ובכל ליג בעומר היה רוקד עם הזוה"ק בידיו הק', והיה אומר בלשון קדושו: 'איך קען דיר און דו קענטט מיר'. (אני מכיר אותך ואהה מכיר אותך).

פעם אחת היה איזה צדיק אצל הרבי ר' ברוכל שמע איך הוא לומד זוה"ק, אמר אותו צדיק: 'איך האב ביז היינט געמיינט אז איך קען כאטש די 'עברי' יעצט זע איך אז איך קען די 'עברי' אויך 'נישט' (עד היים חשבתי שלכל הפחות את פשטות החיבות אני יודע, כעת ראיתי שאפילו את פשטות החיבות איני יודע).

• הבעש"ט הק' לקח פעם את נכדו הרבי ר' ברוכל על ברכיו כשעוד היה ילד קטן, ושאל אותו אם הוא יודע מה היא הילבנה. ענה לו הרה"ק הרבי ר' ברוכל כי 'לבנה' היא נוט' ל"ב נתיבות החכמה. כספיתרו וזה לפני הרה"ק בעל התניא ז"ע אמר כי אין זאת הוכחה על גדלותו של הרבי ר' ברוכל, כי גם אילו היה הבעש"ט לוקח אכן ושואל אותה שאלה זו, היתה האבן יודעת להשיב כך...

• בצעדותו של הרבי ר' ברוכל לא היה תוננו מנכד ומחשיב אותו לפי ערכו, כי לא היה 'מביך' עליו. פעם נסע עמו ביחד לאיזה צדיק, ואותו הצדיק שהשיג כמנובן את גדולת קדושתו, קירבו ונכדו מאד, אבל לא את חתונה. בדרום תורה לביחס, נהג גם אצל גדולי כבוד גדולי בחתונה. אמר לו הרבי ר' ברוכל: 'יעצט איז שוין צו שפעטס...' (כעת זה כבר מאוחר מדי...), והיינו שאם היה רוצה לקבל תועלת אמיתית מהשייכות עמו, היה צריך להיות 'מביך' עליו לפני כן.

• דרכו בקודש של הרה"ק הרבי ר' ברוכל היה לדבר בהרחבה על עצמו, והיה רגיל כסדר לכנות את עצמו כשם 'צדיק הדור'. ואכן כל צדיקי דורו היו נוהגים בו כיותרת הכבוד וברוך ארץ גדול. פעם אחת הגיע אליו הרה"ק רבי הירש לייב אלקיער ז"ע בשליחות רבו הרה"ק מנעשכוי ז"ע, והנה בדרך כלל לא היה אף אחד מתיישב אצל הרבי ר' ברוכל מגודל הכבוד שנהגו בהיכלו, אבל הרה"ק מנעשכוי צינה לתלמידו רבי הירש לייב שיקח עמו כסא ויחיישב שם, ואכן כן היה. בראות הרבי ר' ברוכל את מעשיו, שאל אותו: 'ווי קומט דיר צו ויפן?' (איך ראיך לו לשבת?). שאל אותו רבי הירש לייב בחזרה: 'פארזאס טאר איך זיך נישט זעפן?' (וכי למה את יל רשות לשבת?). ענהו הרבי ר' ברוכל כי איך ראיך לו לשבת כאשר הוא אצל 'צדיק הדור', אמר לו רבי הירש לייב: 'אויב איר זענט דער צדיק הדור, בין איך דער חכם הדור' (אם אתם הינכם צדיק הדור, הרי אני הנני חכם הדור). שאל אותו הרבי ר' ברוכל: 'אויב איר זענט דער חכם הדור, זאגט מיר וואס האט זיך געטוהן איך הימל דעם ראש השנה?' (אם אתם הינכם חכם הדור, אמרו נא מה היה כשמיים בוח הראש השנה). ענהו רבי הירש לייב כי היה דיוק גדול בבית דין של מעלה, לפי שהמקטרג בא עם טענה גדולה, ואמר כי כל עובדי ה' ויראי ה' הם כן טובים מאד, אבל כל כוונתם היא רק עבור טובת עצמם, ואין כוונתם בזה בלתי לה' לבדו. שאל אותו הרבי ר' ברוכל: 'און וואס האט איר גענטפערט אויף דעם קטרגר?' (מה עניתם על זה הקטרגר?), אמר רבי הירש

לקבל הגליון מדי שבוע במייל, לסדר מוקד הפצה ולתרומות: a0765993813@gmail.com - Tel. 0765993813

כל הזכויות שמורות למכון תולדות יהודה סטייטשין אין להעתיק שום חלק מגליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורים בארה"ב: 718.536.2347 בארה"ק: 072-3323310

התורה

718.484.2189

"חטיבת משמרות המהפכה"

מתוך כתבה שפורסמה בעיתון המודיע "ד השוון תשפ"ה

הצבא מקים חטיבה למי שמגדירים עצמם חרדים, אבל איש 'אחים לנשק' מתנגד בתוקף ומוזהיר: "זה משמרות המהפכה..." • חסרים לוחמים? הרמטכ"ל הדיח (עוד) קצין בכיר דתי שמתח ביקורת על התנהלות המלחמה • קולות בציונות הדתית: "מוליכים אותנו שולל בקמפיין ציני של גיוס חרדים" • קצין אמ"ן (חובש כיפה. אלא מה?) עצור על שהתנגד למידור ראש הממשלה ממידע חיוני

ושוטמים את הציבור החרדי, כל כך רוצים לגייס חרדים וכל כך מתנכלים לציבור לומדי התורה, ברור אם כן שהם יעשו כל שביכולתם כדי לשמר את טוהר החרדיות של החטיבה החדשה, ולו משום רצונם לשכנע את הציבור החרדי שהצבא איננו מסוכן ואיננו גורם מחלן.

גם לשאלות נאיביות מגיעה תשובה סדורה. הם אכן רוצים לגייס את החרדים, אך הם רוצים שהחרדים יובלו לצבא ושם יתכופפו אליהם ואל ערכיהם שלהם.

מי אמר? — סגן אלוף במילואים יהודה פולק, איש ארגון 'אחים לנשק', אמר גם אמר. פולק, איש ארגון 'אחים לנשק', פעיל רבות בנושא גיוס חרדים לצבא והוא נפגש בנושא זה גם עם בכירים באגף כוח אדם בצבא.

בלי קשר לפולק דווקא, אנשי 'אחים לנשק' באופן כללי מרגישים בנוח מאוד בצבא, כאשר הרמטכ"ל הרצי הלוי יקירם מדיח מהצבא בזעם ובזו קצינים סרוגים בכירים שמעזים למתוח עליו ביקורת או להזכיר שם שמם או סתם להיות דתיים — אך אינו נוגע לרעה, לדוגמא, באדם כמו רון שרף, איש 'אחים לנשק', שעודד 'הפסקת

חומות מגדלי, יכולים אנשי הרשות היועצת או אנשי הרשות השופטת לשגר ללשכת הרמטכ"ל פקס בהול או להנפיק צו ביניים שבו הם מורים לצבא להפוך את חטיבת החשמונאים לחטיבה מעורבת, בנימוק שמתכונתה הנפרדת של החטיבה פוגעת פגיעה אנושה בעקרונות יסוד חוקתיים ומוגנים של שיטתנו הדמוקרטית.

מי יכול למנוע את הנפקת ההוראה הזאת לראשי הצבא? במצב המשטרי של היום, אף אחד. מי יכול לבטח את החממה החרדית? בנתוני השליטה המלאה של היועמה"ש מיארה והמ"ט עמית, התשובה היא שוב: אף אחד.

כל ההבטחות הצבאיות יכולות להתנדף בעשן מכוחו של מסמך שיפוטי אחד ובודד. לא תעזור חקיקה ולא יעזרו תחנונים. אנשי לשכת היועמה"ש ישלפו, אם ירצו, את חרב 'המניעה המשפטית', ואנשי בג"צ, ינפיקו, אם יחפצו, צו ביניים.

ישאל השואל הנאיבי: אבל הגורמים הללו בדיוק — פקידי הרשות היועצת ואנשי הרשות השופטת — המנהלים את המדינה

אמשה מורג

1.

שיגורים בליסטיים

לא זו המסגרת ולא אנחנו הכתובת להידרש לרעיון של 'חטיבה חרדית'. שורותינו להלן, הן 'לשיטתם'. ובכן, הצבא שוקד בימים אלה על הקמת חטיבה מיוחדת למתגייסים המצהירים על השתייכותם לציבור החרדי. לחטיבה יקראו 'חטיבת החשמונאים' והיא תצא לדרכה ביום ראשון של חנוכה. בצבא מבטיחים שמדובר בחממה חרדית מוגנת ושמורה מכל משמר. בהנחה שאכן הצבא מתכוון לממש את הבטחתו, השאלה המתבקשת היא: האם הוא יכול לממש את התחייבויותיו? תזכורת: אנחנו חיים ונושמים במדינה שבה אנשי המהפכה השיפוטית הם הגופים שמחליטים וקובעים.

כי יום אחד בלבד אחרי הקמת החטיבה החדשה, זאת אומרת ביום שני של חנוכה, אחרי שטירוני החטיבה יסיימו את אמירת הלל השלם בציבור בגיל וברננה, ויגללו את ספר התורה ויחזירוהו לארון הקודש הצבאי, וירקדו במעגל ספונטני 'יוונים נקבצו עלי ופרצו

האם אל"מ אבינועם אמונה, שהולך לעמוד בראשה של החטיבה ולפקד עליה יוכל באמת להכתיב ולשמר את הגנתה החרדית, או שמא תגבר דעתם של קציני צבא שיש להם חברים קרובים ב'אחים לנשק', שסבורים שחטיבת חשמונאים היא משמרות המהפכה. למי יש יותר מהלכים יעילים ואוזניים קשובות במטכ"ל של הרצי הלוי, לקצין חובש כיפה גדולה הקרוי בשם המשפחה 'אמונה', או לקצין חילוני גלוי קרקפת ומקושר שמעונין מאוד בגיוס חרדים אבל מזועזע מהקמת חטיבה חרדית!?

2.

ראו הוזהרתם!

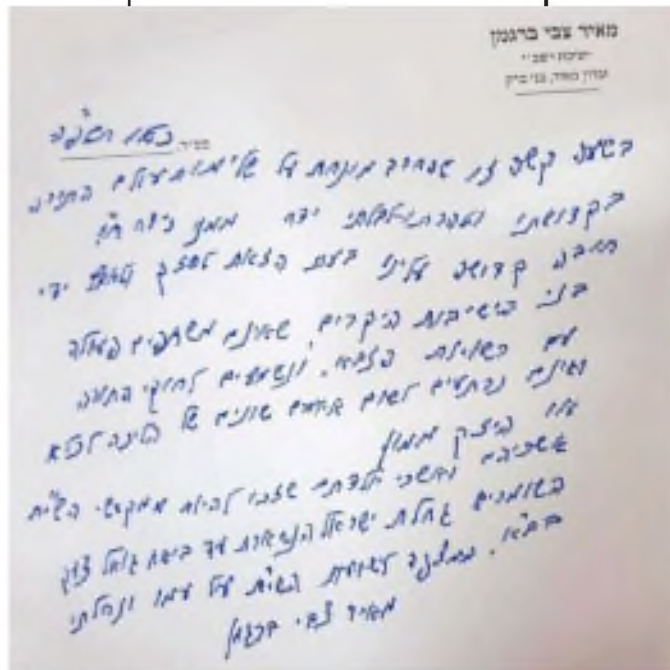
חגי לובר, יליד בני ברק, איש הציונות הדתית, ואב שכול ששכל במלחמה את בנו יונתן הי"ד, נפגש מיד אחרי הישבעה על בנו עם אנשי 'אחים לנשק', כדי לנסות ליצור גשר של פיוס וקשר של אחדות. לובר מטיף באחרונה רבות בעד גיוס הציבור החרדי. אין אדם נתפס בצערו ואין אב נלכד בכאבו, ואיננו מתנצחים עמו, חלילה. ברם, השבוע חשף האב השכול, שמא בלי כוונה, את שחושבים עלינו ועליו אנשים ב'אחים לנשק', שעמם אף רץ להתפייס.

בטור שפרסם ביערוץ שבעי מספר לובר את הסיפור הבא: "בין הקולות המחזקים אותי על שאני כותב בעד גיוס חרדים ונגד השתמטות, היה גם קולו של חבר ותיק, איש 'אחים לנשק' בכל הווייתו, שכתב לי בתמצית כך: 'תודה, חגי, על הקול שאתה משמיע לגיוס החרדים ונגד השתמטות משירות'. הודיתי לו על התמיכה בי והוספתי ועניתי לו שאני בטוח שכעת, הוא ושאר 'אחים לנשק' חזרו בהם מאופן המחאה שלהם והם כעת מבינים שאסור לסרב או להפסיק התנדבות, אפילו לא כאיום, בגלל שום אידיאולוגיה: לא חרדית, לא שמאלנית או ימנית ולא ליברלית.

"הוא כעס עלי ואמר שמה זה

הנוחות שלו הוא הולך להקים חטיבה חרדית. זו טעות נוראית. רבותי, זה יהיה לנו 'נצח יהודה' על סטרואידיים. אני נפגשתי עם אכ"א. שלחתי להם מכתבים. הסברתי להם בדיוק את הסכנה. יש פרופסורים באקדמיה שאומרים להם את הדבר הזה: זה יהיה בכיה לדורות הדבר הזה, אנחנו מקימים כידיים שלנו את משמרות המהפכה..."

דברים כדרכונות. החטיבה טרם הוקמה וכבר מסומנים חייליה המסכנים והנאיביים כאנשי

משמרות המהפכה. בטח שרוצים את החרדים בצבא, בגלל זה מרעיבים אותם בקיצוצי תמיכות וגורעים מהם הטבות ממשלתיות חוקיות שניתנות בשפע למסתננים בלתי חוקיים מאפריקה - אבל אם תוקם להם ולמענם חטיבה נפרדת, או אז הם הופכים להיות 'משמרות המהפכה'. לא פחות.

בראותנו מול עינינו איך הרמטכ"ל הרצי הלוי משגר החוצה מהצבא על טילים בליסטיים שורה של קצינים סרוגים בכירים - דתיים - שסיכנו את חייהם בקרבות וצברו הצלחות צבאיות, ומשאיר בקדמת הצבא, קדימה וגבוה, שורה של קציני שמאל בעלי דעה אולי תואמת לשלו - מה עלינו לחשוב לגבי עתידה של החטיבה החרדית ובאשר ליכולתה לשרוד באקלים האנטייתי האופף את המטכ"ל בתרכובתו הנוכחית.

התנדבות' בעת חקיקת חוקי הרפורמה לריסון מערכת המשפט. סא"ל רון שרף הוא אחד הממיינים את החיילים שמעונינים להתקבל לסיירת מטכ"ל והצבא לא הדיח אותו מתפקידו המורכב, שמשפיע ישירות על אופי האנשים המתקבלים ליחידה, למרות אמירות פוליטיות שלו. ככה שאנשי 'אחים לנשק' מרגישים בנוח עם הצבא.

לפי ח"כ אלמוג כהן מ'עוצמה יהודית', אותו סא"ל אי' שהכניס את מרגל השמאל לבסיס פיקוד דרום בימי המלחמה הראשונים, גם הוא

איש 'אחים לנשק'. מי יכול לדעת אם נכונים הדברים או לא, כאשר ישנו צו איסור פרסום תמוה על כל פרטי פרשיית הריגול של אותו מרגל שמאל? מה שכן אפשר לדעת היא העובדה, שאנשי 'אחים לנשק' מקושרים עם בכירי הצבא בעבר ובהווה, ובהחלט זוכים לנשיאת חן מיוחדת אצל הרצי הלוי המשמש עדיין כרמטכ"ל, ואצל דניאל הגרי, המשמש כדובר צה"ל ומבקריו מגדירים אותו כאיש שמאל, למרות שרשרת כזבים שבהם נלכד ונתפס, לטענת גורמים בימין.

איך מתקשרים הקשרים הנפלאים שלאנשי 'אחים לנשק' עם בכירי הצבא, לנושא צדדי כמו הקמת חטיבת החשמונאים, ולתמימותם של הנאיביים בקצה המחנה שחושבים שבצבא אכן תוקם חממה חרדית מוגנת שתשרוד את כל המכשולים? ובכן, חדשות 14 חושף את שאמר איש 'אחים לנשק', סגן אלוף במילואים יהודה פולק, בהפגנה שהתקיימה בהרצליה, בזה הלשון: "אחד הטיעונים שלהם (של הציבור החרדי - מ.מ.), זה גם בין היתר שהצבא לא רוצה אותם, ואני רוצה להגיד משהו לא נעים. יש בזה משהו. הצבא כבר שנים גורר רגליים לצערי הרב. ועכשיו הצבא עומד לעשות טעות עוד יותר גדולה. מתוך

גילעד גולדברג הוא מילואימניק. וכך כתב ב'כיפה', בשינויי עריכה מתבקשים: "בימים אלה אני מגיע ליום ה'350 שלי במילואים מאז השביעי אוקטובר. בשבוע שעבר, בין כניסה אחת ללבנון לבין זו שתבוא בקרוב, ישבנו בחמ"ל באחד מהיישובים בגבול הצפון ונחשפנו לפאגל תקשורת שבו הוצג גם מילואימניק מיחידת אגוז שיצא מלבנון לכמה ימים בבית. הרגשנו שהתמונה המשתקפת לא מייצגת אותנו, ולא די בכך: היא אפילו מנצלת אותנו, כמילואימניקים. וזה מעצבן. מאוד."

"בפאגל התארח מילואימניק בשם נועם סובובסקי ונאמר שזאת לא פעם ראשונה שהוא מופיע בפאגל, וזה כשהוא עושה זאת בשמם של המילואימניקים. הוא סיפר שם שהוא יצא מלבנון לניחה קצרה בדיוק בערב שבו פטרו את שר הבטחון לשעבר יואב גלנט, והוא החליט ללכת להפגין בקפלן נגד הפיטורים. עד כאן, הכל לגיטימי אלא שאז הוא אמר משפט מקומם במיוחד: 'הלכתי לשם כי חברים שלי בלבנון התקשרו אלי ואמרו לי: תלך להפגין כי אנחנו לא יכולים'. מעבר לכך שהאמינות של משפט כזה מוטלת בספק, כיון שאין ללוחמים בלבנון דרך לתקשר עם מי שבארץ באותו זמן, המשפט הזה היה מקומם במיוחד."

"אנחנו יושבים שם ביחד, קבוצה של אנשים שעזבו את הבית ואת העבודה כדי לשמור על המדינה, לובשים מדי חאקי ומקבלים הוראות מהמפקד, כשכלל אחד מאיתנו יש דעה אחרת וקו מחשבה שונה ושומעים את הדברים - ומתעצבנים. יש בינינו ימנים ושמאלנים, יש מתנחלים, פריפאליים ותושבי המרכז. הייטקיסטים, מורים, רואי חשבון ועורכי דין. יש מהמגזר, יש חילונים ואפילו מעט חרדים. יש הכל. אז איך יכול להיות שמערוץ 12 משתקף כאילו שיש לכל המילואימניקים שפה אחת ודברים אחדים? איך יכול להיות שנשמע רק כולם של אלה שהיו רוצים ללכת להפגנות בקפלן? רק של אלה שמעוניינים לגייס את החרדים?"

שאלה טובה. אולי בחטיבת החשמונאים ידעו לענות עליה.

אם הצבא ונציגיו מתכוונים באמת ובתמים לנקוט בכל המאמצים למימוש הבטחותיהם, מעבר לעיקול מחכים להם ולכם פעילי 'אחים לנשק', וחברים לדעה ממערכת המשפט, ארגונים בעלי אגידה פרוגרסיבית שזוכים לניצחונות בבג"צ, ושלל גורמים נוספים מרובי השפעה ובעלי החלטה. כוחם חזק יותר מכל הבטחה צבאית שקיבלתם ותקבלו.

- כשתבכו על מה שיקרה, רק אל תאמרו שלא הוזהרתם מראש!!!

3

אי הסכמה

אנקדוטה זעירה בהקשר לניתוק הקשר של איש 'אחים לנשק' עם ידידו לשעבר, האב השכול: במסגרת נסיונות הידברות שבוצעו השבוע לרגל ציון יום השנה העברי לרצח ראש הממשלה יצחק רבין, נועדו יחדיו שני אישים משני המחנות הפוליטיים הקוטביים בארצנו, כדי ליצור שיח מכבד ולהראות שעם הרבה רצון טוב ניתן לגשר על חילוקי דעות עמוקים.

עם תחילת המפגש שאל איש השמאל את איש הימין: "מי לדעתך אשם ברצח יצחק רבין?"

שאל איש הימין בתגובה את איש השמאל: "מי היה ראש הממשלה בשעת הרצח?"

ענה איש השמאל: "יצחק רבין היה ראש הממשלה. לא מבין את השאלה."

ענה איש הימין: "אתה לא מבין את השאלה? אני לא מבין את השאלה. אתה אומר לי שרבין היה ראש הממשלה ובשלטי החוצות שלכם כתוב: אתה הראש - אתה אשם."

הפגישה התפוצצה לרסיסים. כנראה היא תקייה מחדש בשנה הבאה בזמן הזה, במסגרת נסיון נוסף, המגיע תמיד מכיוון ימין, להגיע לאחדות. תחזית: גם בשנה הבאה תיכשל הפגישה. השמאל מוכן להכיל רק התקפלות של הימין ולזה קוראים בשמאל 'פיוסי' או 'אחדות'. אם אין התקפלות, יש ניתוק קשר. חזקה על השמאל ועל התקשורת המסיתה, שלא יאפשרו לשום פיוס להתקדם ולהתקיים.

קשור? ואיך אני משווה בכלל? הרי הם מתגייסים, ומשרתים, ובונים, ועושים ומתנדבים. ואיך אני מעז... - והעזתי ואמרת לי שאני לא מבקר אותו ואותם על מה שיש בהם, אלא על מה שאין בהם. על אותו גל אפל ש'אחים לנשק' הובילו, של קריאה לסרבנות והפסקת ההתנדבות. על השימוש בשירות בצבא ככלי נשק אידיאולוגי, שנועד לכפות דעה של צד אחד על הצד השני. כי אם צבא שתחת רפורמה לא ראוי לשרת בו, אז גם צבא שמפריע ללימוד תורה לא ראוי לשרת בו. כן, זה בדיוק כמו החרדים. סרבנות אידיאולוגית.

"והוספתי ואמרת לי, שאם הוא וחבריו לא חוזרים בהם מאותו מופע אימים של שמחה על החותמים על עצומת הסרוב, אז מה לו להלין על החרדים? מה לו לצאת בקמפיין 'החוק מחייב לגייס? אותו חוק שהם עצמם קראו לא לקיים (או לעקוף בצורה מתחכמת של 'הפסקת התנדבות'). הוא לא ענה לי יותר. עד עכשיו", עדותו של חגי לובר, איש הציונות הדתית ואב שכול, שחבר טוב שלו מ'אחים לנשק' ניתק איתו קשר רק בגלל שהעז להשוות בין החרדים לאנשי 'אחים לנשק'.

סיכום ביניים: ב'אחים לנשק' רוצים ופועלים נמרצות לגייס את החרדים חד משמעית. במקביל, סגן אלוף יהודה פולק שפועל במסגרת הארגון, וכן 'רופסורים באקדמיה', רוצים שלא תוקם לחרדים חטיבה נפרדת ומבוהלים מן האפשרות הזאת.

בינתיים, עד כה, כמעט כל מה ש'אחים לנשק' רצו שיקרה במדינה - קרה. בעיקר, בלימת הרפורמה לריסון מערכת המשפט. בפועל, כוחם חזק יותר משישים וארבעה ח"כים שנבחרו כחוק. הם משפיעים יותר מהח"כים. יש להם מהלכים בחלונות הגבוהים, קשרים בצבא, אהדה בבג"צ, סימפטיה בתקשורת, כולל זו הממומנת ביד נדיבה מכספי משלמי המסים כולם.

אי לכך, מול עיניהם של אלה הנסחפים בהתלהבות נאיבית, די ילדותית יש לומר, אחרי אשליית חטיבת החשמונאים ומסתמכים על הבטחות הצבא לחממה חרדית שמורה, ראוי לרשום ובגודל אזהרה ברורה: אל תגידו שלא הוזהרתם. גם

"מדובר בקפלניסטים, חלקם דתיים"

מנהל אגף הרבנים באיגוד רבני קהילות, רביסרון במילואים הרב אליאב תורגימן, רב בגדוד לוחם שצבר עד כה 160 ימי מילואים ועומד בראשיתו של סבב נוסף של יותר מ-60 יום, מתח ביקורת על 'קמפיין הגיוס' וספג בתגובה אש ידידותית צולבת.

במאמרו כתב הרב תורגימן: "אני כותב בסערת רגשות, כי עוד רגע הורגים פה חרדים בטענה שבגללם מתים חברים שלי במלחמה. אני רואה את הקמפיין השקרי ששוב עולה. אני חרד שזה הולך לקרוע את החברה. משתמשים במשפחות שכולות. הצבא לא נמצא במקום של גיוס חרדים. נקודה! כדי לעשות זאת צריך לסגור את היהודים ואת אגידת הטרלול. הצבא לא יכול, הוא לא רוצה, זה כל כך רחוק. הצבא סגר אוגדות שלמות ושחרר עשרות אלפי מילואימניקים בשנים האחרונות. תחזירו אותם! הם מוכשרים, מאומנים. וזה מהיר הרבה יותר מאשר להכשיר חרדים לקרב."

"יש פה מאמץ אדיר להפיל את הממשלה, להיכנע בעסקת חטופים, להפסיק את המלחמה. שוב, אתמול, היום וגם מחר. ברגע שזה יקרה, החרדים יקבלו פטור מגיוס עד שנת תשפ"ו ותקציבים אין קץ", כתב הרב תורגימן וספג ביקורת נוקבת בתוך הציבור הדתי-לאומי, לרבות צעקות מצד אחד ודמעות מצד שני. כעסו עליו.

בשיחה שקיים עם 'שבוע' הסביר הרב תורגימן, כי בדק לעומק מי מובילים את קמפיין גיוס החרדים בתוך הציונות הדתית וגילה כי "מדובר בקפלניסטים, חלקם דתיים, שרוצים להפיל את הממשלה. זו קבוצה עם עמדות ידועות מראש, והרגשתי שיש פה שימוש ציני בשכול. לצערי, במידה מסוימת הם הצליחו בקמפיין שלהם נגד החרדים. זה התחיל בקמפיין מודעות ענק באמצע המלחמה בכל אמצעי התקשורת של המגזר הדתי, של 'האחים יבואו למלחמה'. בתחילת המלחמה דווקא ראיתי חרדים מגיעים לשטחי הכינוס, ראיתי כמה ביחידות לוחמות בתפקידים שונים. התחיל פה תהליך איטי אבל זה קרה, ראיתי זאת בחוש. הקמפיין הזה בא להחזיר

את הגלגל לאחור. עד שהצב מוציא את הראש מהשריון - מכים אותו וצועקים עליו, ואך טבעי שיחזיר את הראש לשריון. הרי באמת גיוס החרדים לא יפתור את הבעיה שיש כעת למשפחות הלוחמים. גם אם יבואו משאיות ויגייסו עשרות אלפי שבאבניקים, האם זה יעזור לראש משפחה שנמצא 270 ימים במילואים להשתחרר מהשירות הקרבי? הרי רובם לא ילכו לשירות קרבי, וגם אם כן - יקח הרבה זמן לאמן אותם. אפשר יהיה כרגע להוציא משם אולי פלוגה, זה לא באמת הפתרון לעומס על החיילים שלנו.

"במקום זה תצטקו על פורום מטכ"ל: לכו הביתה! — במקום זה תדרשו הכרעה. המלחמה הזאת תהיה קצרה יותר אם בצמרת הצבא יבינו שצריך להכריע. זה יגמר הרבה יותר מהר ממה שקורה היום. יצאנו מעזה לא בגלל מחסור בכוחות, מדובר בשקר גס, אלא כי הצבא קיבל החלטה אסטרטגית. אני הייתי בתוככי ג'באליה בסבב הראשון, ואמרנו לנו: התוכנית הצבאית היא בגישה של פשיטות, כלומר לתת מכה אנושה ואז לצאת ולחזור לפשיטות. עשו את זה בצפון הרצועה, כנראה זה יקרה גם בחאן יונס. ברפיח בינתיים לא. זה יקרה גם בלבנון. הלוחמים יצטרכו לחזור לאותם מקומות. זו אגידה מטורללת שלא רוצים לכבוש את השטח, רוצים רק למנוע נזק. אנחנו כציבור צריכים להשקיע אנרגיה בזה, לא בליבו השנאה."

נתון נוסף שאותו מחדד הרב תורגימן בשיחתו עם הגב' רוזנבאום מ'שבוע', הוא אחוזי הגיוס הנמוכים למילואים בשכונות צפון תל אביב. "תושב שכונה בצפון תל אביב סיפר לי, שיש שם 19 מילואימניקים קרביים מתוך שכונה של 50 אלף איש. אלה נתונים שאכ"א לא מפרסם, הם מפחדים מזה. אני אומר: לא צריך לצעוק לא על הרצליה ולא על בני ברק. סוציולוגיה לא משנים במכות. אבל יש הבדל גדול. אומנם כולם אחים שלי, אבל עם האחים שלי בבני ברק יש לי שפה משותפת יותר. התורה שלנו היא אותה תורה. הציבור החרדי הוא ציבור מדהים שיש לי אתו מחלוקות עמוקות. הוא לא ציוני, אבל אנחנו

חושבים שנראה להם פסקה בספר 'אורות' (של הגרא"י קוק זצ"ל — מ.מ.) ומיד הם יגלו כמה התורה ציונית אבל זה לא ככה. הם רואים אותנו אחרת, אבל בסוף גם אם הם לא יעברו שום שינוי, אני מעדיף אותם בארץ ישראל ולא בברוקלין. הם משמרים פה את הרוב היהודי, את הגוש האמוני. בוודאי שאני מעדיף אותם פה על פני חלקים מבולבלים אחרים שיש בישראל. בכל אופן אני לא מוכן לפרק את השותפות איתם בגלל הדבר הזה."

שכר שיחה נאה. ונכונה.

5

"תודעה של עבדים"

קולו של הרב תורגימן נגד היחסות גורמים ציניים בציונות הדתית אחרי קמפיין גיוס החרדים, אינו קול יחיד בערבה. בטור נסער שכותרתו 'החמצת חיינו', שאותו פרסם הרב אורי כהן בערוץ שבע, כותב הרב כהן, העומד בראש מיזם 'דור הניצחון', להנחלת רוח לחימה יהודית, כי "יום אחד, והוא לא רחוק כל כך, ישבו היסטוריונים לכתוב את קורות התקופה שלנו. אינני מקנא בהם: סביר להניח כי הם ימרטו את שערות ראשיהם או יחבטו אותו בקיר מגודל התסכול וההחמצה. למזלנו הטוב, ההיסטוריה עוד נכתבת בימים אלה, ועל אף שכבר נעשו טעויות למכביר, עדיין לא מאוחר לתקן. מוטב מאוחר מלעולם לא. אחרת, לעולם לא נסלח לעצמנו על האיוולת הזו. כוונתי כמובן להצטרפות הנלהבת של אחי מהציונות הדתית לקמפיין גיוס החרדים.

"אין שום קשר בין גיוס חרדים לבין הקמפיין לגיוס חרדים! אדרבה, אין דבר המעכב ומפריע יותר לגיוס חרדים, מאשר הקמפיין לגיוס חרדים בכפיה תוך השמצות והטלת סנקציות כלכליות. ראשית כל, נשאל: למה זה הנושא עכשיו? מי החליט שזה הנושא שאנו צריכים לעסוק בו כעת? נכון, קמפיין מושחז וערמומי. הוא החליט שבוה עסוק כעת. ומה היו כוונותיו? טוב, זה די ברור. מחנה הימין-אמוני מגובש ומנצח, צובר הצלחות ופופולאריות בקרב אזרחי ישראל. ביפרים מתפוצצים, חיזבולונים בורחים, נתניהו כוכב בינלאומי והעם מגובש

הבטחון, שבחרה לא לדווח לדרג המדיני, ששקעה עד צוואר בקונספציה, ואם זה משיחי השקר של אוסלו וההתנתקות, שהבטיחו לנו סינגפור של המזרח התיכון. אני באמת שואל: מדוע הזעם הקדושי לא מופנה גם כלפיהם??

"יש מי שפוצץ את הגשר, יש מי שמתרשל מלתקן אותו, והסרוגים אצים רצים לטפל במי שנופל ונפצע קשות, תוך כדי שהם צורחים על החרדי שמביט בהם מן הצד. לא יותר הגיוני לצרוח על האלה למעלה שבגינם נהרגים ונפצעים רבים כל כך!! אך זו בדיק נפשו של העבד. אין הוא מסוגל להרים ראשו למי שלמעלה ממנו. הוא פורק את תסכולו רק על מי שלדעתו נמצא מתחתיו. הוא צועק על החרדי למה הוא לא מצטרף גם הוא להיות גלגל כמוהו, כאשר לא עולה בדעתו להחליף את הנהג הסורר, ששוב ושוב מוביל אותנו אל פחתים ומהמורות", דברי הרב אורי כהן, ראש מיזם 'דור הניצחון'.

ומסכם הכותב: "לצערך, אנו רוב שחי בתודעת מיעוט. אנו מלך הלבוש סחבות כעבד נקלה. אנו נביא הכובש את נבואתו ומתחנן בפני נערים שוטים. ואולי השנה האחרונה שינתה בנו משהו? אולי למדנו משהו מסטירת הלחי שקיבלנו בקיץ תשס"ה? אין הדבר תלוי אלא בנו".

6.

עילת ההדחה: כיפה

כחצי יובל מחיי, 24 שנים במדויק, נתן חזי נחמה, אדם דתי, תושב ההתנחלות עלי ואב לשמונה ילדים, לצבא, שבו שירת תחילה בשירות סדיר ובהמשך בקבע. אחרי סירת מטכ"ל המשיך לטפס במעלה הפיקוד עד שהתמנה לאלוף משנה,

החרדים, לכל היותר, נטען כנגדם שהם עומדים מן הצד ולא מסייעים לעם ישראל בשעת צרתו. אבל יש כאן אחראים ישירים לבעיה שנוצרה! אם זה כנופיית הסרבנים, שעודדו את

יחד עד הניצחון המוחלט. חייבים לחבל בזה איכשהוא. מה עושים? מציתים מחלוקת פניסוקואליציונית וגורמים לירי בתוך הנגמ"ש.

"איזו סוגיה שנויה במחלוקת? כמובן, גיוס חרדים. כך נרויח גם זעזוע הקואליציה על ידי סכסוך הציונות הדתית בחרדים, גם נעמיק את הקיטוב והפילוג (אנרכיה תמיד עוזרת), נבלום את חוק המעונות על ידי דתיים שימושיים, וכך נוביל להפלת הממשלה! והכי חשוב: נגביה עוד יותר את החומה המפסקת בין החרדים ובין הצבא, נפגע עוד יותר באמון החרדים בצבא, שממילא נמצא בשפל, ועל הדרך הרווחנו פגיעה בהתחרדות הצבא, שנהיה לנו משיחי מיום ליום. גאוני, לא?

"ניגע בעצב החשוף של כאב האלמנות והיתומים, נתקשר למשפחות שכולות על מנת שיצטרפו לקמפיין (אין שום אתיקה או בושה אצל קמפיינרים), נחזיר מסר סמוי כאילו כל החיילים מתים בגלל החרדים (זה כבר הגיע לפסיכוזה כאילו יש להם דם על הידיים), וכך גם נסיח את הדעת מהמחדלים של צמרת צה"ל ומאחריותם להימשכות והתארכות המלחמה.

"ואם הסרוגים יקלטו שעושים עליהם סיבוב? אממ, אל חשש. הם אף פעם לא ניחנו בבינה יתירה בכל מה שנוגע לסדר יום תקשורתי. חוץ מזה, שהקמפיין יושב בדיק על הרצון האובססיבי להיות המגזר המושלם: תמיד נעים לחבוט בחרדי ולמצוא חן בעיני האדון החילוני. אתה מדגיש בזה את נאמנותך, על רקע המשתמט שלא מתמסר כמוך, אתה יוצא הכי טוב: אתה גם סובל ונהרג ובכל זאת ממשיך לשרת. אתה קדוש מעונה, אתה סמל למסירות ללא תנאי. תאמין לי - אומר הקמפיין - הם יבלעו את זה כמו דג רעב.

"הרי גם אם נאמץ את הביקורת המחמירה ביותר כלפי אחינו

מתוך דברי הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א
גאב"ד מערב בני ברק ובעל הישיבה אש

...מחבלי הכרמים, עמלקים בני זמננו גזרו גזירת גיוס על בני הישיבות. בקול נהי הוסיף ואמר כי זו גזירה קשה שהנחיתו עלינו אנשי דמים ומרמה, בבחינת ביקש לבן לעקור את הכל, והם שמים את כל כוחם שבחורים ילכו לצבא. זו גזירה קרעת לב וזה גזירת שמד שמחריבים למסור על זה את הנפש, ובעזה"ר גברה ידם של בעלי הזרוע, רשעים ארורים אשר נועדו יחדיו על ה' ועל משיחו, ואנו זועקים אליהם "אל תגעו במשיחי". כי כל הנוגע בהם לא ינקה, ומן השמים ישיבו להם כגמולם. הוסיף הגרש"א שטרן ואמר שחס וחלילה בל ישתפו עמם פעולה כלל וכלל, ולא להיבהל מאיומים של מאסרים, לא לפחד אבותינו בכל הדורות התמודדו עם נסינות קשים בהרבה ומסרו נפשם על כך, כי זוהי דרכנו להילחם במסירות נפש נגד כל גזירות השמד וככללם הגזירה הנוראה הזו. יש לדעת שזו מלחמה על כל העתיד של כלל ישראל, מלחמת קיום או חדלון חלילה, וכפי שהם אומרים בפירוש שמגמתם השפלה היא להכניס אותנו לכור היתוך ולחלן אותנו רח"ל, הגיוס זה ממש פיקוח נפש לכלל ישראל לדאבוננו לאחרונה הם מנסים רעיונות חדשים של מסגרות חרדיות תוך הבטחה שקרית כי המסגרות יתנהלו כדת משה וישראל, ויחננו לנהל בהם אורח חיים חרדי, ידע הציבור ויזהר כי פיהם דיבר שחזא וימינם ימין שקר, ובאסיפה שנוכחתי בה עם כמה מראשי העסקנים הנוגעים בדבר, הוסח לעין כל כי הכל שקר והבל, ואין שום חטיבה כזו שנותנים להתנהל בדרך התורה והיראה, ובכל אופן, אף אם יהיו כאלו, פשוט וברור שעלינו לברוח מזה כבורח מן האש. עצם המסגרת להיות בצבא זה חודבן לכלל ישראל חשוב להדגיש - הוסיף הגרש"א שטרן, כי מדברים על מכסות' של בחורים שחייבים להתגייס, וישנם כאלו עסקנים ומאכזרים שביכולתם להחליף שמות של מקרובים בשמות אחרים, באמתלאות שנתת שבחורים אלו אינם לומדים בישיבות, וכדו'. אני חייב לומר כי אין כל היתר לעשות חליפין אלו, אלו נשמות שאין לנו שום זכות ואין לאף אחד יכולת לקחת אחריות על מה שיקרה עם אותן נשמות...

אויבינו להתקיף אותנו. כולנו ראינו את ההלימה המזעזעת בין פקודות הסוכן האיראני לדף המסרים של קפלן! ואם זה צמרת מערכת

ואף שימש כמפקד חטיבת מנשה ואחר כך כמפקד חטיבת המילואים אלכסנדרוני. בשנת תשע"ט השתחרר מהצבא והמשיך להיות במילואים.

הקצין המוערך, שקיבל צלי"ש אלוף במהלך שירותו הצבאי, הודח מהמילואים. הוא סרוג דתי. סיבה מספיקה בשנה האחרונה להדחה מצבא הרצי.

מה חטאו ומה פשעו? הוא העז לבקר את מהלכי איהלחמה של הרמטכ"ל הרצי הלוי. הוא לא קרא לסרבנות ולהפסקת התנדבות. הוא לא נסע למדינות זרות כדי להסית נגד ישראל. הוא לא איים והסית והטרוד נגד התגייסות לצבא. קצינים במעמדו שעשו את כל זאת ועוד, נותרו בצבא. כי הם שייכים למחנה הנכון. הוא נבעט החוצה. הושלך ככלי אין חפץ בו על ידי רמטכ"ל שממשיך להיאחז בכסאו, למרות המחל המחל העצום והנורא שארע במשמרתו. לתשומת לבם של הנאיביים, ששומעים גדולות ופלאות על חטיבת החשמונאים וחושבים שמשוהו משנתה בצבא.

המודח הטרי מצטרף אל קצינים בכירים דתיים נוספים שהודחו או הושעו על ידי הרמטכ"ל הלוי או אנשיו: אל"ט דביר חבר, אלי"מ נוחי מנדל, תא"ל עופר וינטר, ואחרים רבים. מי לא הושעו ולא הודחו למרות שקראו שוב ושוב להפסקת התנדבות? בעת מחאות ההשמאל? סא"ל רון שרף, הקצין עמרי רונן, וגם הקצין רס"ר ניר אבישי כהן המפרסם, בתצלום שבו הוא לובש מדים של הצבא, כי ישראל מבצעת פשעי מלחמה. גם נועם תיבון לא הודח ממילואים, למרות שהתראיין בסוגיות פוליטיות בעודו במדים. הוא בצד הנכון. של הרצי.

בראיון ל"מקור ראשון" אומר חזי נחמה, הקצין המודח: "לאורך כל הדרך הבנתי שמשוהו בצבא לא מתנהל כמו שצריך. ניסינו לפעול מבפנים ולהשפיע, פנינו לרמטכ"ל ולכל מיני גורמים והבנו שזה לא עוזר אז החלטנו לצאת עם זה החוצה".

במהלך הקיץ, ביקש אלי"מ נחמה ממפקדו הישיר להשתחרר ממילואים לכמה שבועות כדי שיוכל לצאת בקמפיין תקשורתי ולקדם את העמדות שלו בנוגע למלחמה כשהוא לא לובש מדי צבא. האישור התקבל

ויפורסם המפקדים והלוחמים במילואים בהובלתו יצא לדרך בכנסים ובהודעות לתקשורת שתקפו את הדרך בה הצבא מנהל את הלחימה ברצועת עזה.

בביקורתו אמר נחמה: "למרות שבדרגי השטח קיימת בהירות ביחס ליכולתנו להביא להכרעה מלאה של חמאס, ברמה המטכ"לית הבנה זו לוקה בחסר, והלחימה נתפסת כיעוד סבב, אומנם סבב עוצמתי מקודמו אך לא מלחמה שתשים קץ לאיום העזתי מדרום. כראיה לכך, הצבא ממשיך למגן את העוטף בהיקפים עצומים. ביום בו המיגוניות יוסרו - נדע שאכן הכרענו את האויב".

אחרי חודשים, קיבל נחמה זימון מחודש למילואים. נחמה: "כמובן שאישרתי הגעה. אך פתאום התקשרו ואמרו לי שאני מוגדר במערכת כמי שמנוע מלזמן אותו למילואים כי אני נמצא במאגר יבולתי קריאים. אמרתי להם שזאת בטח טעות ושיבדקו את זה שוב. בדקו ואמרו שעדיין אי אפשר לקרוא לי למילואים, המערכת לא נותנת לזמן אותך", אמרו לי".

מפקדיו לא ידעו במה מדובר. גם ראש אכ"א, אלוף יניב עשור, ציין כי אינו מכיר הנחיה כלשהי בנושא. החליט אפוא נחמה לפנות לראש חטיבת הסגל בצבא שאחראית על שירות המילואים של הקצינים הבכירים. "שאלתי לגבי הוראה שלא לזמן אותי למילואים והיא אמרה לי שכן. יש הנחיה של לשכת הרמטכ"ל שאני לא יכול לעשות מילואים. היא לא ידעה להסביר למה.

"ההנחיה ירדה מלשכת הרמטכ"ל, להערכתו מהרמטכ"ל עצמו. אני מניח שהוא ישב עם אנשים ואמר שלא יכול להיות שקצין שמתבטא ככה עדיין עושה מילואים ומישהו ביצע בהתאם. אני לא מסכים עם זה. לדעתי צריך להיות פלורליזם בדעות והיררכיה בפקודות, אבל כנראה שהרמטכ"ל חושב אחרת והוא זה שמחליט".

לאורך כל הדרך הקפיד נחמה למתוח ביקורת רק בעודו מחוץ למילואים. טענותיו לא כללו דברים חריגים, כמו סרוב פקודה או שבירת הסמכות בצבא, בניגוד לאחרים שעשו זאת במהלך השנתיים

האחרונות וממשיכים להתייצב במפקדות חיל האוויר וביחידות היוקרה כאילו כלום.

נחמה, שצבר מעל ל-250 ימי מילואים במלחמה הנוכחית במגוון תפקידים בכירים, הסביר לעיתונאי שמעון ריקלין, כי מספר קצינים בכירים שחשו שניהול הלחימה לוקה בחסר, התחננו לקיים פגישה עם הרמטכ"ל אך כל נסיונותיהם נכשלו. לדבריו, "תמיד התיישרנו לפקודות הרמטכ"ל ומעולם לא קראנו לסרבנות, אבל העובדה שהצבא פועל על פי דעה אחת, מקשה על האפשרות להעלות גישות שונות. זה חלק מהסיבות שהגענו לשביעי אוקטובר".

במשך שבועות רבים ביקש נחמה שוב ושוב לבדוק אם ההנחיה בוטלה, מאחר ויחידות נוספות זימנו אותו למילואים, כולל זימון להעברת גיבושים לסיירת מטכ"ל, אך בכל פעם המערכת חסמה אותו בתשובה שלילית. בהקשר ישיר לסיירת מטכ"ל יוזכר, כי רון שרף מ'אחים לנשק' שתמד בהפסקת ההתנדבות במסגרת מחאות השמאל נגד הרפורמה לריסון מערכת המשפט, ממשיך למיין חיילים בסיירת מטכ"ל, ולא הושעה מתפקידו למרות הבטחה של דובר צה"ל. יש קצינים שמותר להם ויש קצינים שאסור להם לפתוח את הפה. האם הרמטכ"ל פשוט שונא ומתעב את הקצינים הדתיים? האם הרמטכ"ל פשוט מחבב את קציני השמאל? האם הרמטכ"ל פועל משיקולים פוליטיים מובהקים?

מאחר וזמנו של הקצין הסרוג נחמה פני כעת והוא סודאי מוצל אותו, בין השאר, כדי לקרוא את השורות הבאות, ניח בפניו המלצה דיידותית: ניסית להיפגש עם הרמטכ"ל ולא הצלחת? התחננת להסביר לו מה צריך לעשות כדי לנצח ולא זכית ליחס? הודחת והושלכת כאחד הריקים בעוד שעמיתך משמאל נותרו? נסה לפנות לחטיבת החשמונאים החדשה ולבקש את עזרת הטייונים שם. הם בטח יזנו לאוזן קשבת אצל הרמטכ"ל המזדית. מה, לא? למה לא? באמת שלא?

בעזה ש"ת אדון כל

לכל ישראלי

בסוד התורה הבירה

הופיע ויצא לאור

ביאורים נפלאים ויקרים, אמרות טהורות ופאידות

על ספר בראשית

להרה"ק

מסקולען

זיע"א

מעצם בת"י קדשו

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

"מחשבת אהרן"

על ספר התהלים

מהרב אלכסנדר אהרן זולדן שליט"א

תוכו רצוף אהבה, גימטריאות, רמזים ופרפראות המבוססות על תוכן פסוקי התהלים המיוסדים על דברי חז"ל ורבותינו הק' מפרשי התהלים הראשונים והאחרונים. יש בו כח משיכה להתחזק בפרפראות נחמדות ורעיונות יקרות, גם להנעים לצאצאים את סעודות שבת וחגי ישראל בהראות יופי חלק הרמזי שבפרד"ס התורה, שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - היינו מכל חלקי פרד"ס התורה - הכל כבר ניתן למשה בסניי.

הספר מכיל יותר מ-360 עמ' בכלי מפוארה באופן נאה ויאה, בעימוד מיוחד, תוך כדי שיכול לעיין מתחת לפרקי התהילים את התעוררות שיוצא מן הפסוקים בדרך רמז וגמטריא.

פרקי התהילים נדפס באותיות גדולות וקלילות המיוחד גם למתפללים העולים להשתטח בקברי צדיקים ובמקומות המקודשים - בכל עת מצוא.

מבנה הספר מסודר שלכל 'קפיטל' ישנו מתחתיו ביאור אשר יקרא בשם "מחשבת אהרן" ובה הרמזים הנפלאים בשפה קלילה יפה וברורה, ובנוסף מיוחד למען ירוין הקורא - בפרט בהשגות סך הגימטריאות מפסוקי התהלים

התהילים יצא ממכשש הדפוס לקראת ימי השובבי"ם שדרבן של אנשי מעשה ללמוד ולקרוא בספר תהילים

מהרגע שיוצא התהילים ממכשש הדפוס גברה הביקוש בהניות הספרים, ופרט בקרב בני הישיבות שחלקם הזמינו במרוכז לחלקן לתלמידים השוקדים בשעות רציפות בימי השובבי"ם העומדים בפתח כאות פרס והוקרה.

המחבר עוד זכה להסכמתו וחתימת ידיו הקי' של מרן שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצ"ל בסוף ימיו על יצירתו על ספר בראשית הספר מצא חן בעיניו ונהנה מאוד מהרעיון המבורך, ובדרך את המחבר זמן רב שיפוצו עוד ממעיינותיו חוצה.

מדברי מרן רבי דוד אבוהצירא שליט"א למחבר
זך חלק יקב
אתכם בקהילות
...!אמנם

לבקשת רבים - מבצע בימי חנוכה
ברשת חניות הספרים 'יפה נוף' בכל הארץ
 או אצל המחבר הרב אלכסנדר אהרן זולדן שליט"א 054-3976954

לאור החיים עניני בני חיי התאריך

חופיני
ויצא לאור

כרך שמיני

בסדרת ספרי תשובות והנהגות

מאת מרן פוסק הדור הגאון
דבי משה שטרנבוך שליט"א
מרא דארעא קדישא

הפצה

ספרי
אור החיים

ניתן להירשם לקבל צינתוק כאשר יו"ל ספר חדש <<<

חדש! קו המידע לכל ספרי מרן שליט"א | 079-49-459-61

עדכונים על ספרים חדשים, והזמנות מרוכזות

אמן קצרה

אמן יתומה

אמן קטופה

אמן הטופה

ימי העזקה קרבים ובאים

המברך את עמו ישראל

בשלום או בש...מן

איך להתחיל לענות אמן על המברך את
עמ"י בשלום לפני שהש"ץ גמר תיבות
המברך את עמו ישראל בשלום לגמרי!

[ש"ע סימן קכ"ד סעי' ח', ובמש"ב ס"ק ל', ובע"מ
יעיין באה"ל שבספק עדיף להחמיד ולא לענות מפני הכנסה]

זכור!

התחלת עניית אמן לפני שסיים הש"ץ
תיבת "בשלום" = אמן הטופה.

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה:
aamen0548410100@gmail.com | 05484.10100